

ATHENS^{voice}

Για ένα πιο δυνατό και καινοτόμο HoReCa

Η Coca-Cola Τρία Έψιλον ενισχύει
τους επαγγελματίες της εστίασης
με το πρόγραμμα HoReCa Empowered.

Δήλωσε δωρεάν συμμετοχή εδώ

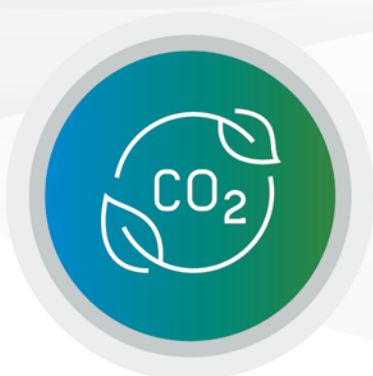

3Ε

Coca-Cola Τρία Έψιλον

ΔΕΠΑ ΕΜΠΟΡΙΑΣ

ΕΙΜΑΣΤΕ ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΟΣΑ ΠΑΝΕ ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΜΠΡΟΣΤΑ

Βιωσιμότητα

Μείωση των εκπομπών ρύπων
άνω του 26% σε έναν χρόνο
Εφαρμογή των κριτηρίων ESG
και των Στόχων Βιώσιμης
Ανάπτυξης του ΟΗΕ

Ενεργειακή Ασφάλεια

Με το ανταγωνιστικό
χαρτοφυλάκιο προμήθειας
φυσικού αερίου
εγγυόμαστε την ενεργειακή
ασφάλεια της χώρας

ΑΠΕ

Ισχύς άνω των 700 MW
σε όλη τη χώρα,
με στόχο το 1 GW
Ανάπτυξη πράσινων καυσίμων
(υδρογόνο, βιομεθάνιο)

Αγωγός IGB

Δυναμικότητα
3 δισεκατομμύρια m³
φυσικού αερίου ετησίως

Τερματικός LNG Αλεξανδρούπολης

Χωρητικότητα
153.500 m³ LNG
Δυναμικότητα
5,5 δισεκατομμύρια m³
τον χρόνο

Ηλεκτροπαραγωγή με φυσικό αέριο

Μονάδα Αλεξανδρούπολης
ισχύος 840 MW προς
αντικατάσταση 3 ρυπογόνων
λιγνιτικών μονάδων
Μονάδα Αλβανίας
ισχύος 174 MW

Διεθνής Δραστηριοποίηση και Εξωστρέφεια

Παρουσία σε όλες τις
βασικές περιφερειακές αγορές
φυσικού αερίου και
ηλεκτρικής ενέργειας
και συνεχής αύξηση
των εξαγωγών

FISIKON

Πανελλαδικό δίκτυο
32 πρατηρίων
με CNG/FISIKON
και προώθηση
της αεριοκίνησης

choose

Είμαστε πίσω από τη δυναμική μεταμόρφωση της ΔΕΠΑ Εμπορίας σε μία σύγχρονη ολοκληρωμένη εταιρεία ενέργειας, με υψηλή καθετοποίηση. Χάρη στον μακρόπνοο σχεδιασμό, τις στοχευμένες επενδύσεις και τις στρατηγικές συνεργασίες, αντιμετωπίσαμε με επιτυχία τις προκλήσεις της ενεργειακής κρίσης και θωρακίσαμε την ενεργειακή ασφάλεια της χώρας. Στηρίζουμε την ελληνική οικονομία εξασφαλίζοντας ενεργειακή επάρκεια και προσιτές τιμές για τις επιχειρήσεις και τις βιομηχανίες της χώρας. Είμαστε πίσω από το πράσινο σχέδιο που μας πάει στο μέλλον, με επενδύσεις σε ηλεκτροπαραγωγή από φυσικό αέριο, ΑΠΕ και πράσινα καύσιμα.

ΟΜΙΛΟΣ

Κ Ρ Α Τ Α Μ Ε Τ Η Ζ Ω Η Ε Ν Ε Ρ Γ Η

ΤΕΥΧΟΣ 956, 210 Η ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

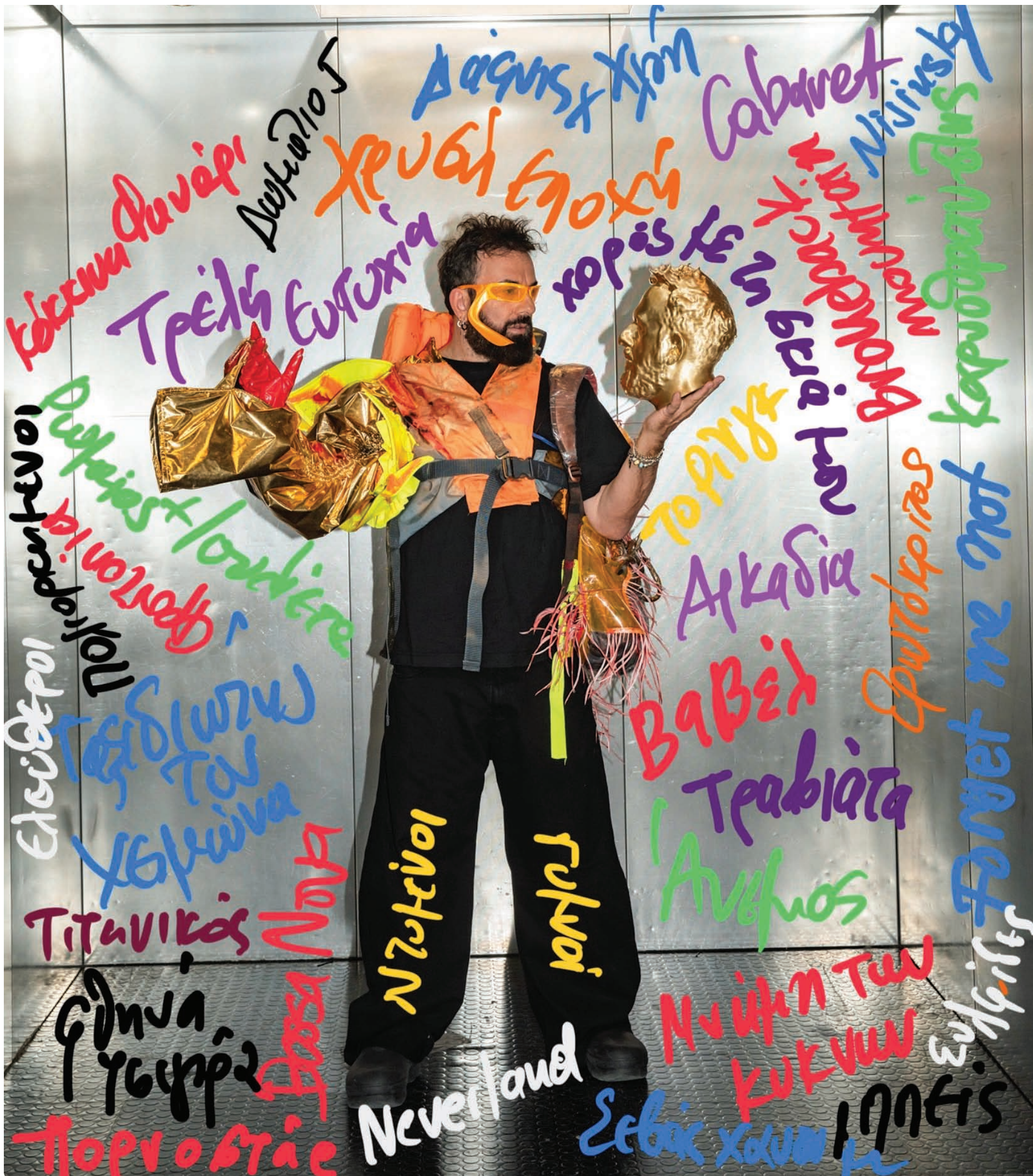
WWW.ATHENSVOICE.GR

FREE PRESS ΚΑΘΕ ΠΕΜΠΤΗ

ATHENSvoice

ΟΙ ΧΡΥΣΕΣ ΕΠΟΧΕΣ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΡΗΓΟΥ

Του Γιάννη Νέε

The UnderWear

Superior Comfort. The bra for those who don't love bras.

intimissimi

ATHENSvoice

Εκδότης-Διευθυντής Φώτης Γεωργελάς

Σύμβουλος Έκδοσης
Σταυρούλα Παναγιωτάκη

Διευθύντρια Σύνταξης
Αγγελική Μπιρμπιλη

Γενική Διεύθυνση Διαφήμισης
Λουίζα Ναθαναήλ

Art Director Φώτης Πechλιβανίδης

Διεύθυνση Web Δημήτρης Αθανασιάδης

Σύμβουλος Διεύθυνσης Χριστίνα Γαλανοπούλου

Αρχισυνταξία Δανάη Καμζόλα (Podcast & City Guide)
Βοηθός αρχισυντάκτη Τόνια Ζαραβέλα
Τεχνικός διευθυντής Βάιος Συναϊριμάς
Social Media Manager Τάσος Ανέστης

Υπεύθυνος ύλης Τάκης Σκριβάνος
Επιμέλεια ύλης Δήμητρα Γκρους
Διόρθωση κειμένων Φανή Κουλούντζου,
Κατερίνα Ασήμου

Συντακτική ομάδα: Κ. Αθανασιάδης, Ν. Αμανίτης,
Μ. Ανδριωτάκη, Ε. Βαρδάκη, Σ. Βλέτσας, Κ. Βνάτσιου,
Ρ. Γεροδήμος, Ν. Γεωργελέ, Ν. Γεωργιάδης,
Κ. Γιαννακίδης, Κ. Γλυνιαδάκη, Β. Γραμματικογιάννη,
Β. Γρυπάρης, Γ. Δήμος, Θ. Κ. Ευθυμίου, Γ. Ζερβογιάννη,
Μ. Ζουμπούλακη, Κ. Καϊμάκης, Σ. Καραμαντή,
Μπ. Καλογιάννης, Κ. Καμπόσου, Δ. Καραθάνος,
Λ. Καψάλη, Ν. Κοσκινά, Α. Κοσμοπούλου,
Δ. Κουμαριιώτης, Α. Μανουσάκη, Μ. Μανωλοπούλου,
Χ. Μαρκάκης, Δ. Μαστρογιαννίτης, Β. Ματζάρογλου,
Τζ. Μελιτά, Α. Μπρουντζάκη, Γ. Νένης, Ε. Ντάκουλα,
Γ. Χ. Παπαδόπουλος, Δ. Παπαδόπουλος,
Π. Παναγιωτόπουλος, Κ. Παναγοπούλου, Γ. Παυριανός,
Γ. Πρέζα, Μ. Προβατάς, Τζ. Ρουσάκη, Μ. Ι. Σιγαλού,
Ε. Σιούσιουρα, Τ. Σκραπαλιώρη, Ζ. Σφυρή,
Σ. Τριανταφύλλου, Σ. Τσιτσόπουλος, Γ. Φλωράκης,
Ε. Χελιώτη, Κ. Χριστοφόρου, Γ. Ψύχας, Ε. Ψυχούλη

Γραμματεία Σύνταξης Γεωργία Σκαμάγκα
info@athensvoice.gr
avguide@athensvoice.gr

Ατελιέ Sotos Anagnos
LOOKmag Κωνσταντίνα Βλαχοπούλου

Creative Manager Θάνος Ψυλλίδης
Creative Marketing Manager Λαμπρινή Τρούγκου
Branded Content Editor Χαρά Αλεξανδροπούλου

Εικονογραφήσεις art@athensvoice.gr
Φωτό: Θανάσης Καρατζάς, Γιώργος Ζαρκώνης,
Τάσος Βρεττός, Έκτορας Δ. Βούτσας, Κώστας
Αμοιρίδης, Βαγγέλης Τάσης, Χρήστος Κισατζεκιάν,
Δημήτρης Κλεάνθης, Μαρία Μαρκεζή,
Πέτρος Νικόλτσος, Λάζαρος Γραικός

Account Directors
Τίνα Γαϊτανίδου, Βόνυ Ζαφειροπούλου

Direct Market Advertising Director
Άννα Αντωνίου
Direct Market Advertising Managers
Μιχάλης Δρακάκης, Εύα Βαλαμβάνου, Ελένη Βαρύτη,
Νώντας Νταμπάνης, Ελεονώρα Τζεφρόνη

Marketing Director
Κική Μαλέρδου
Advertising & Marketing Manager VOICE 102.5
Τζίνα Σαλαμπάση

Συντονισμός Διαφήμισης Μαίρη Κούρτη
marketing@athensvoice.gr
Digital Traffic Manager Εύη Ταρνάρη
Digital Advertising Coordinator Μίνα Γιαννάκη

Ψηφιακή Υποστήριξη Νικόλας Αργυρίου,
Άγγελος Καραμανωλάκης

Διεύθυνση Λογιστηρίου Έφη Μούρτζη
Λογιστήριο Ουρανία Μιχάλη, Μαίρη Λυκούση,
Μανώλης Κοττάκης

Διαχωρισμοί - Εκτύπωση
«Καθημερινές Εκδόσεις ΑΕ»

Athens Voice S.A.
Χαρ. Τρικούπη 22, 106 79 Αθήνα
Σύνταξη: 210 3617.360, 3617.369, fax: 210 3632.317
Διαφημιστικό: 210 3617.530, fax: 210 3617.310
VOICE 102.5: 210 3648.213
Αγγελίες: 210 3617.369 Λογιστήριο: 210 3617.170

www.athensvoice.gr
Αν δεν βρίσκετε την Α.Υ. στα σημεία διανομής,
επικοινωνήστε: 210 3617.360, 210 3617.369
Κωδικός εντύπου: 7021
ISSN 1790-6164

ATHENSvoice
Εβδομαδιαία εφημερίδα, διανέμεται δωρεάν.
Απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική ή μερική,
η διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου της έκδοσης
με οποιονδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό ή άλλο,
χωρίς προηγούμενη γραπτή έγκριση του εκδότη.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
ΒΙΒΛΙΟΤΗΚΗΣ
ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΕΚΔΟΣΗ

Σε βλέπω!

Της ΛΕΝΑΣ ΔΙΒΑΝΗ

Σε βλέπω μαγεμένο

Σε βλέπω μαγεμένο, σαλεμένο, ερωτευμένο από δω μέχρι το φεγγάρι! Είσαι δεκαπέντε (δεκατέσσερα;) και το κορίτσι σου το ίδιο. Μόνο που βρεθήκατε μαζί στο λεωφορείο, ξεχάσατε ότι υπάρχουν άνθρωποι γύρω σας, ότι το σχολείο σας ζορίζει, ότι το μέλλον είναι αόρατο και το μόνο ορατό είναι κάτι νταβατζήδες ακροδεξιοί που σχεδιάζουν να ρημάξουν όποια κανονικότητα μας είχε απομείνει. Την έπιανε, τη χάιδευε, τη φιλούσε σαν να μην υπάρχει αύριο, κάθε δύο σεκόντ. Μας συγκινήσατε, να ξέρετε. Σας κοιτούσαμε και μπήκαμε στη χρονομηχανή. Φίλα κι άλλο, ήθελα να σου πω. Τώρα που είσαι στους εφτά ουρανούς δώσ' του να καταλάβει. Αύριο μπορεί να είναι ξύ.

ΤΟ ΕΞΩΦΥΛΛΟ ΜΑΣ

Αυτή την εβδομάδα φωτογραφίζεται ο **Κωνσταντίνος Ρήγος**. Γεννήθηκε στην Αθήνα, σπούδασε Οικονομικά στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και χορό στην Κρατική Σχολή Ορχηστρικής Τέχνης. Το 1990 ίδρυσε το Χοροθέατρο Οκτάνα, το οποίο συνέβαλε καθοριστικά στην ανάπτυξη του σύγχρονου χορού στην Ελλάδα. Διετέλεσε Καλλιτεχνικός Υπεύθυνος Χοροθεάτρου του Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος (2001-2005). Από το 2018 είναι Διευθυντής του Μπαλέτου της Εθνικής Λυρικής Σκηνής. Περισσότερα στο αφιέρωμα του σημερινού μας τεύχους, με την ευκαιρία της νέας του παράστασης «Χρυσή εποχή» στην ΕΛΣ στο ΚΠΙΣΝ (σελ. 18).

Athens Voices

Του ΓΙΑΝΝΗ ΝΕΝΕ
panikova1500@gmail.com

Λόγια που ακούστηκαν
δημοσίως στην Αθήνα

«Έκανε ντεκαπαζιά
ο Γιαμάλ, να δούμε
αν θα του πάει καλά».

(Ο ΛΕΞ στον σχολιασμό του τελικού
του Copa del Rey, Σάββατο βράδυ)

«Κύριε Τάκη! Πέρασα
στον Γείτονα!»

(Ενθουσιασμένος 11χρονος μιλάει στο κινητό του.
Αεροδρόμιο Ελ. Βενιζέλος, Παρασκευή πρωί)

Τζάνκι, εντελώς τελειωμένο,
σταματάει ζευγάρι στον δρόμο:
«Βοηθήστε, ρε παιδιά,
μου έκλεψαν το μπουφάν
κάτι τύποι. Πήγα και
στην αστυνομία και μου
είπαν να κάνω μήνυση
κατά αγνώστου».

(Οδός Σίνα, Κολωνάκι, Παρασκευή βράδυ)

«Αα, κύριε, κοιτάξτε!
Το ουράνιο τόξο!»

(Ενθουσιασμένος οδηγός ταξί στον πελάτη,
μετά την πρωινή βροχή της Δευτέρας.
Βασιλίσσης Σοφίας)

Οδός Πειραιώς. Λεωφορείο
της γραμμής 227 σταματάει στη στάση,
όπου κατεβαίνει ένας μεσόκοπος
άντρας με σκυθρωπό βλέμμα
κουβαλώντας σακούλες και
με τα δυο του χέρια, λέγοντας:
«Γαμημένη μέση».

(Παρασκευή μεσημέρι)

«Κάτι έχω πάθει και
δεν καταλαβαίνω
πια τ' αγγλικά
όταν μου μιλούν».

(Πεννηντάρδες κύριοι, αγναντεύοντας
το ηλιοβασιλέμα στο Σούνιο,
Κυριακή απόγευμα)

Το Μεγάλο Αιγυπτιακό Μουσείο στο Κάιρο μπορεί να το δει κανείς ως μια κολοσσιαία και μοναδική χαραμάδα προς έναν από τους παλαιότερους πολιτισμούς της Μεσογείου και του κόσμου. Η γεωγραφική του διάσταση δεν είναι αδιάφορη. Είναι ο χώρος στον οποίο αναπτύχθηκε και ο δικός μας πολιτισμός, η ιστορία μας, η όλη μας διαδρομή από τη Νεολιθική Εποχή στον Κυκλαδικό Πολιτισμό και μετά. Έχοντας κατά νου τα ελληνικά επιτεύγματα, τα αιγυπτιακά και άλλα δημιουργήματα της ευρύτερης περιοχής, αναπόφευκτα προσπαθείς να βρεις, έστω αχνά, κάποιο νήμα που να συνδέει τα σημεία αιχμής του μεσογειακού πολιτισμού με τα χνάρια της σκέψης πολλών σημαντικών προσώπων (βλ. Μπροντέλ).

Αυτή η προσπάθεια σύνδεσης του αιγυπτιακού με τον ελληνικό πολιτισμό σφραγίζεται από έναν κρίσιμο συμβολισμό στο ίδιο το μουσείο. Στον περιβάλλοντα χώρο του, όμως αρκετά πριν φτάσεις στην κεντρική του είσοδο, σε υποδέχεται ένα είδος τετράπλευρου περιπτέρου — από μαύρο γυαλιστερό πέτρωμα (βασάλτη)— που έχει χαραγμένη σε όλες του τις πλευρές τη λέξη «Αίγυπτος» σε όλες τις γλώσσες του κόσμου. Όμως στην κεντρική προμετωπίδα, με διακριτή μορφή και πάνω απ' όλες τις άλλες γραφές, η λέξη αυτή είναι γραμμένη σε τρεις γλώσσες: στο κέντρο στα αιγυπτιακά, αριστερά στα λατινικά και δεξιά στα ελληνικά. Εκεί, αρχίζεις να βλέπεις τη σημασία των χιλιόχρονων δεσμών μεταξύ των δύο πολιτισμών και την αναγνώριση της σχέσης αυτής από τους απόμακρους απογόνους όσων ζούσαν στην περιοχή κατά την Αρχαιότητα.

Το μουσείο στην εξωτερική όψη, στην είσοδο, στους χώρους υποδοχής, σε κάθε σημείο δεν σ' αφήνει να πάρεις ανάσα. Το μάτι πηγαίνει αριστερά δεξιά, πάνω κάτω, μέσα έξω. Για την ώρα λειτουργούν 12 από τις 24 μεγάλες πτέρυγες, ενώ οι υπόλοιπες, κυρίως με τα ανυπέρβλητα ευρήματα που συνδέονται

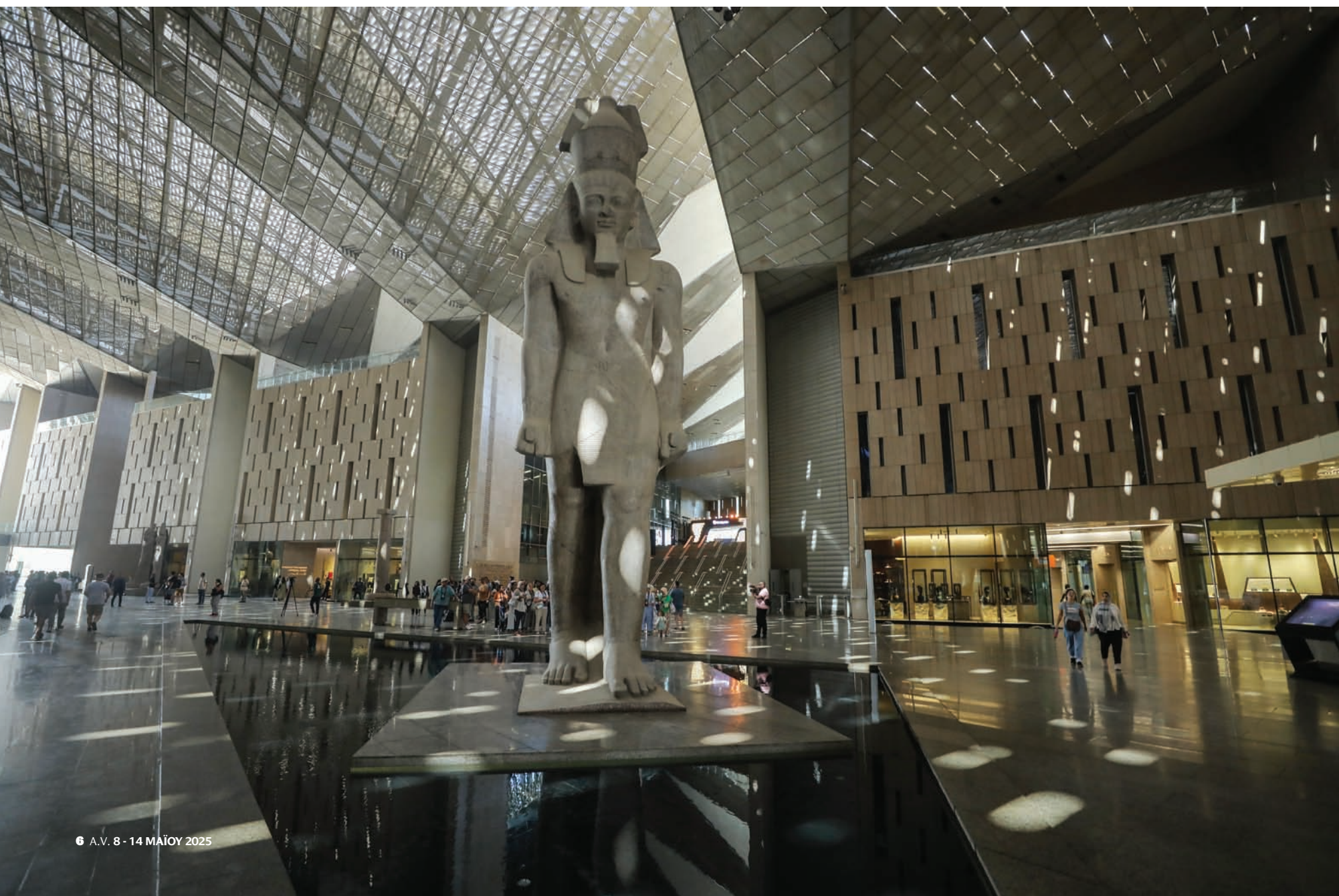
με τον Τουταγχαμών, αναμένεται να λειτουργήσουν στους επόμενους μήνες, μέχρι το φθινόπωρο (με προβλεπόμενα επίσημα εγκαίνια τον Ιούλιο του 2025).

Σε ένα τέτοιο κείμενο δεν χωράει μια επιστημονική παρουσίαση, για την οποία άλλωστε θα ήμουν απολύτως ακατάλληλος. Αυτό που κυριαρχεί είναι η αισθητική και μορφολογική πλευρά των εκθεμάτων των ιδίων, ο τρόπος παρουσίασής τους και οι συνδυασμοί που ακολουθήθηκαν, το παιχνίδι του φωτός, των χρωμάτων των εκθεμάτων, των σχεδίων που παρατίθενται, του ανάγλυφου που τους έχουν δώσει, τα συναισθήματα και τα ερεθίσματα που ξυπνάνε μέσα σου, αν έχεις, βέβαια, την υπομονή να τα δεις. Πρέπει κανείς να επιτρέψει στον εαυτό του να διαλογιστεί, έστω και για λίγο, με τα σχήματα, την έκφραση και το βλέμμα των προσώπων που βλέπει, τις κινήσεις των χειρών και της κεφαλής, τις ιεροτελεστίες που αναπαριστούνται, τα χαράγματα με τα σκάφη, τους κωπηλάτες, τα ιστία και τα κουπιά τους στον Νείλο, την εικόνα μιας αινιγματικής κουκουβάγιας, τα επιβλητικά ολόσωμα αγάλματα ή τις φαραωνικές κεφαλές, ένα ζωγραφισμένο ημίγυμνο ζευγάρι που χορεύει χιλιάδες χρόνια πριν, να ονειρευτεί την εποχή που κατασκευάστηκαν, ποιον ίσως αφορούσαν, ποιοι τα κατασκεύασαν και με τι εργαλεία και γνώσεις. Κυρίως, να προσανατολίσει τον ψυχισμό του ώστε όχι απλώς να τα έχει κοιτάξει, αλλά να επιδιώξει να του αφήσουν ισχυρά ή και αδύναμα χνάρια, που όμως θα κουβαλάει στη συνέχεια, και θα αναβιώνουν σε ειδικές ευκαιρίες.

Η μεγάλη διαφορά με άλλα μουσεία σε πολλές χώρες είναι ότι, σε έναν τόσο εκτεταμένο χώρο εκτίθενται, με ιδιαίτερη ευαισθησία, αντικείμενα ενός και μόνο πολιτισμού, που απλώνεται σε χιλιετηρίδες και συνδέθηκε με τα περισσότερα κέντρα ανάπτυξης της ανθρώπινης δημιουργικότητας, πριν φτάσουμε σε πιο πρόσφατες πολιτισμικές, πνευματικές και ιστορικές εξελίξεις. **Α**

Ιστορία, αισθητική, δέος και θαυμασμός

Το νέο Μεγάλο Αιγυπτιακό Μουσείο του Καΐρου
Του ΤΑΣΟΥ ΓΙΑΝΝΙΤΣΗ

Δημιούργησε το δικό σου success story στον χώρο της καφεστίασης

Νέος κύκλος **δωρεάν Masterclasses**
για την τέχνη του καφέ και τα μυστικά του
bartending από το **HoReCa Empowered**
σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Κέρκυρα,
Κρήτη και Ρόδο

Με τον συνεχώς αναπτυσσόμενο κλάδο της καφεστίασης να αναζητεί ολοένα και περισσότερο εξειδικευμένο προσωπικό, το **HoReCa Empowered** της **Coca-Cola Τρία Έψιλον** συνεχίζει να αποτελεί έναν πολύτιμο σύμμαχο για κάθε επαγγελματία του χώρου, που θέλει να δημιουργήσει το δικό του success story.

Έτσι, το **HoReCa Empowered**, το κορυφαίο δωρεάν πρόγραμμα εκπαίδευσης και ενίσχυσης απασχολησιμότητας, υλοποιεί νέο κύκλο δωρεάν Masterclasses σε Θεσσαλονίκη, Κέρκυρα, Κρήτη, Ρόδο και Αθήνα, από 5 έως 20 Μαΐου. Κορυφαίοι επαγγελματίες του κλάδου, συνεργάτες της Coca-Cola Τρία Έψιλον, θα εκπαιδεύουν νέους επαγγελματίες στις σύγχρονες τάσεις και τεχνικές mixology, spirits και καφέ, βοηθώντας τους να εξελίξουν τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους, να δικτυωθούν και να χαράξουν τη δική τους επιτυχημένη διαδρομή. Τα Masterclasses θα πραγματοποιηθούν σε αναγνωρισμένες επιχειρήσεις καφεστίασης που γίνονται κέντρα εκπαίδευσης, καινοτομίας και δικτύωσης για τους επαγγελματίες του κλάδου.

Εξειδικευμένα Masterclasses από κορυφαίους επαγγελματίες και πρόσβαση σε υποτροφίες

Στο πρώτο μέρος των Masterclasses «Coffee: Brew-Feel-Repeat», οι συμμετέχοντες εκπαιδεύονται στις βασικές αρχές και τεχνικές παρασκευής καφέ, με τη χρήση εξειδικευμένων εργαλείων, από τους Στάθη Κορέμτα και Σάββα Πετρούτσο, Coffee Experts της Coca-Cola Τρία Έψιλον.

Στο δεύτερο μέρος των Masterclasses, η εκπαίδευση εστιάζει στις σύγχρονες τεχνικές ανάμειξης cocktail και το κατάλληλο σερβίρισμα, στην απόκτηση γνώσης σχετικά με τα αποστάγματα και τη σημασία των πρώτων υλών και των υλικών, στις βασικές αρχές κυκλικής οικονομίας και βιωσιμότητας στον χώρο του bar, καθώς και στο ζήτημα της φιλοξενίας και τη δημιουργία μιας μοναδικής εμπειρίας για τον πελάτη. Συγκεκριμένα, οι συμμετέχοντες θα παρακολουθήσουν τις εξής θεματικές ενότητες:

- Hospitality & Mixability, με τους Βασίλη Κυρίτση, Schweppes Lead Activation Strategist, Μαίρη Ταλαιώρου, Schweppes Head Brand Ambassador για Ελλάδα και Κύπρο, Γιάννη Οικονόμου και Πέτρο Μυτιληναίο, Schweppes Brand Activators
- The Art of Simple Perfection: Why Ingredients Matter με τους Τζώρτζια Παπαγιαννοπούλου και Δημήτρη Καϊταλίδη, Three Cents Brand Activators
- Bartending in the Modern Age, με τον Θοδωρή Αναγνώστου, Edrington Brand Ambassador
- Exploring Spirits Basics, με διακεκριμένους και έμπειρους εισηγητές της WSPC

Πιστοποίηση παρακολούθησης και αναγνωρισμένες υποτροφίες

Με την ολοκλήρωση των σεμιναρίων όλοι οι συμμετέχοντες θα λάβουν πιστοποίηση παρακολούθησης για να ενισχύσουν το βιογραφικό τους. Παράλληλα, θα έχουν τη δυνατότητα να διεκδικήσουν παγκοσμίως αναγνωρισμένες υποτροφίες στον καφέ από τον Specialty Coffee Association και τα premium spirits από τον Οργανισμό WSPC, ενισχύοντας σημαντικά τις επαγγελματικές τους προοπτικές και την παρουσία τους στον κλάδο της καφεστίασης. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να μάθουν περισσότερα για το πρόγραμμα και να δηλώσουν δωρεάν συμμετοχή στην ιστοσελίδα του HoReCa Empowered, επιλέγοντας το Masterclass στο οποίο επιθυμούν να συμμετέχουν με φυσική παρουσία.

Το HoReCa Empowered με δυο λόγια

Το **HoReCa Empowered** προσφέρει σε νέους επαγγελματίες του κλάδου HoReCa ολοκληρωμένη γνώση πάνω σε τεχνικές και τάσεις πίσω από τον καφέ και τα premium spirits. Προσφέρει, επιπλέον, δικτύωση με τους Brand Ambassadors της Coca-Cola Τρία Έψιλον και κορυφαίους επαγγελματίες του κλάδου, καθώς και ευκαιρίες εξέλιξης και καριέρας. Μαζί με το Youth Empowered αποτελούν μία ολιστική πλατφόρμα, που προσφέρει στοχευμένες δράσεις αναβάθμισης και ανακατάρτισης δεξιοτήτων, αποτελώντας σήμερα το κορυφαίο δωρεάν πρόγραμμα ενίσχυσης απασχολησιμότητας από τον ιδιωτικό τομέα, με περισσότερους από 45.000 συμμετέχοντες έως σήμερα.

Κορυφαίοι επαγγελματίες του κλάδου θα εκπαιδεύσουν νέους επαγγελματίες στις σύγχρονες τάσεις και τεχνικές mixology, spirits και καφέ, βοηθώντας τους να εξελίξουν τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους

Γιατί οι διανοούμενοι κάνουν εγκληματικά λάθη

Ιδεοληψία, ριζοσπαστισμός, τύφλωση και η παθολογία της «ιδεολογικής συνέπειας»

Της ΣΩΤΗΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

Συχνά η δυσπιστία των λαών έναντι των ελίτ οδηγεί στην ανάδειξη ανίκανων και αλλοπρόσαλλων ηγεσιών — όμως, αξίζουν πράγματι οι ελίτ εμπιστοσύνη; Η εμπειρία δείχνει το αντίθετο.

Ας δεχτούμε, για τις ανάγκες ενός σύντομου άρθρου, ότι μέρος των ελίτ είναι οι «διανοούμενοι» κι ότι αυτός ο δεύτερος όρος αντιστοιχεί σε πολυπτυχιούχους ή σε ανθρώπους που ασχολούνται συστηματικά με τα γράμματα, τις επιστήμες και τις τέχνες σε τέτοιο επίπεδο ώστε να διατυπώνουν δημοσίως γνώμες τόσο στον τομέα τους όσο και έξω από αυτόν, επηρεάζοντας τους υπολοίπους. Αυτοί οι άνθρωποι, αν και πιο μορφωμένοι, σε ένα γνωστικό πεδίο τουλάχιστον, πλανώνται συχνότερα απ' όσο έχουν δίκιο και η διορατικότητά τους έχει αποδειχτεί ελλειμματική. Η πνευματική καλλιέργεια, η ευφυΐα και η εκπαίδευση όχι μόνο δεν αποτελούν εγγύηση σοφίας, αλλά προδιάθεση για λανθασμένες εκτιμήσεις, απάνθρωπες προτροπές και κακόβουλες πράξεις. Σε πλήθος περιστάσεων στην ιστορία, ιδιαίτερα σ' εκείνη του 20ού και 21ου αιώνα, που μας αφορά περισσότερο, οι διαμορφωτές κοινής γνώμης στήριζαν αιμοσταγή καθεστώτα, επέμεναν πεισματικά σε ξοφλημένες ιδεολογίες και προσκολλήθηκαν σε θεωρίες και σε θεωρητικούς που είχαν ήδη διαψευστεί με τον πιο κατάφωρο τρόπο. Πολλά εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας διαπράχθηκαν με την πρωτοβουλία μορφωμένων ατόμων — στην Καμπότζη, ανάμεσα στους Ερυθρούς Χμερ, υπεύθυνους για τον βίαιο θάνατο σχεδόν δύο εκατομμυρίων συμπατριωτών τους στη δεκαετία του 1970 ήσαν οκτώ γαλλόφωνοι διανοούμενοι, πέντε εκ των οποίων είχαν σπουδάσει στη Σορβόνη: εκεί είχαν διδαχτεί τις ανοησίες του Ζαν-Πολ Σαρτρ για την επαναστατική βία και για τον καθαγιασμό των μέσων «με καλό σκοπό».

Ο Σαρτρ, αν και σήμερα δεν έχει την επιρροή που είχε πριν από πενήντα χρόνια, είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα παραπλανημένου και φανατικού διανοούμενου που έγινε σύμβολο των απανταχού παραπλανημένων και φανατικών. Αλλά ίσως ο Μπέρτολτ Μπρεχτ να ήταν ακόμα χειρότερος σε ακρισία και σε πολιτική (και προσωπική) εκθροπάθεια: αμφότεροι στήριξαν τις σταλινικές δίκες-φάρσες, τις εκτελέσεις διαφωνούντων ή και μη διαφωνούντων των κομμουνιστικών καθεστώτων, τους δικτάτορες και τους τυράννους. Δεν ήσαν απλώς χρήσιμοι ηλίθιοι, ήσαν ενεργά όργανα προπαγάνδας. Μπορώ να απαριθμήσω πολλούς από μια μακρά σειρά μελών της ελίτ που προσχώρησαν στον φασισμό, στον ναζισμό ή στον κομμουνισμό: Μαρινέτι, Ντ' Ανούντσιο, Έζρα Πάουντ, Μάρτιν Χάιντεγκερ, Πολ Ελιάρ, Λουί Αραγκόν, Πάμπλο Νερούδα, Γιάννης Ρίτσος, Καρλ Σμιτ, Λένι Ρίφενσταλ, Λουί Αλτουσέρ, Αντρέ Γκλιζμάν, Νόαμ Τσόμσκι. Σε ολόκληρες γενιές διανοουμένων, λιγοστοί ήσαν όσοι έβλεπαν τι συνέβαινε ολόγυρά τους: κι αυτοί όχι από την αρχή — απλώς, κάποιοι είχαν το στοιχειώδες θάρρος, τη στοιχειώδη εντιμότητα, να παραδεχτούν ότι σε μια περίοδο της ζωής τους έκαναν φρικτά λάθη παρασύροντας σε πλάνες κι άλλους ανθρώπους. Ο Τζορτζ Όργουελ ήταν ένας απ' αυτούς: σήμερα, παραδόξως, τον επικαλείται η αριστερά· ίσως αυτή η συχνή αναφορά να οφείλεται στην άγνοια: ο Όργουελ υπήρξε σφοδρός επικριτής της. Όσο για τους διανοουμένους που δεν έπεσαν στην παγίδα της αγγελαίας νοοτροπίας — η Αιν Ραντ, ο Ρεϊμόν Αρόν, ο Αλμπέρ Καμύ, ο Τόμας Μαν — αν και το έργο τους αναγνωρίστηκε, οι απόψεις τους λειοδορήθηκαν.

Αν εξετάσουμε βήμα βήμα την ιστορία, θα διαπιστώσουμε πως, ακόμα και λαμπρές προσωπικότητες — ο Μπέρτραντ Ράσελ λόγου χάριν — έκαναν καταστροφικές προτάσεις στις ηγεσίες και στους λαούς. Πού θα είχε οδηγήσει τη Βρετανία η ιδέα του Ράσελ για αφοπλισμό πριν από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο; Υπενθυμίζω ότι στη δεκαετία του 1930, ως πασιφιστής, πρότεινε τον αφοπλισμό της χώρας του: «Αν εισβάλουν οι στρατιώτες του Χίτλερ» έλεγε, «πρέπει να τους υποδεχτούμε φιλικά, σαν να είναι τουρίστες [...] Έτσι, θα χάσουν την αυστηρότητά τους και ίσως βρουν ελκυστικό τον τρόπο της ζωής μας». Dream on...

Στο βιβλίο «Η προδοσία των διανοουμένων», που εκδόθηκε το 1927, ο Ζιλιέν Μπεντά (αναφέρομαι συχνά σ' αυτό το δοκίμιο, όπως, αναπόφευκτα, και στο «Όπιο των διανοουμένων» του Ρεϊμόν Αρόν) τεκμηριώνει το πώς πριν από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο οι διανοούμενοι ήσαν τόσο έκθαμβοι μπροστά στην άνοδο των ολοκληρωτισμών ώστε πολλοί εξ αυτών εγκατέλειψαν την αναζήτηση της αλήθειας για να υπηρετήσουν ζοφερές ιδεολογίες. (Η ειρωνεία: είκοσι χρόνια αργότερα ο ίδιος ο Μπεντά άρχισε να τα μασάει γύρω από τις εκτελέσεις «τροτσκιστών» στην ΕΣΣΔ: μήπως επρόκειτο για προπαγάνδα της Δύσης; Η μήπως η εξόντωση των εσωτερικών εχθρών ήταν εντέλει «αναγκαίο κακό»;) Εν πάση περιπτώσει, καθώς προχωρούσε ο 20ός αιώνας, η τύφλωση, η αφέλεια, η κακή πίστη έναντι της δημοκρατίας και ο κυνισμός οργιάζαν: μεγάλη επιτυχία γνώρισαν ο Τσε Γκεβάρα και ο Φιντέλ Κάστρο, οι οποίοι, ως ρομαντικοί επαναστάτες, δέχονταν επισκέψεις πολλών Ευρωπαίων και Αμερικανών διανοουμένων. Αλλά, αν και η Ανιές Βαρντά γύρισε προπαγανδιστική ταινία όπου συνέκρινε τον Φιντέλ με τον Γκάρι Κούπερ (ο Σολ Λάνταου επίσης), ο Σαρτρ έγραψε δεκαέξι εγκωμιαστικά άρθρα στην εφημερίδα France-Soir και η Σιμόν ντε Μποβουάρ — ένα έτσι κι αλλιώς μέτριο πνεύμα — τον επαίνεσε ξανά και ξανά σε τηλεοπτικές εκπομπές και στον Nouvel Observateur, το αποκορύφωμα της τύφλωσης δεν ήταν η εκτίμηση για τον Φιντέλ Κάστρο, αλλά εκείνη για τον Μάο τσε Τουνγκ: ο μαοϊσμός των διανοουμένων στη δεκαετία του 1960 και 1970

υπήρξε η πιο τρομακτική διάθλαση της όρασης στον 20ό αιώνα.

Στη Γαλλία, κυρίως στους κύκλους της Ecole Normale, καθώς και στον χώρο του πειραματικού κινηματογράφου, φούντωσε το κίνημα εναντίον της υλιστικής και φιλελεύθερης Δύσης, με παράλληλη ανάπτυξη της φιλοκινεζικής ρητορικής. Προσωπικότητες όπως ο Σαρτρ, η Μποβουάρ, ο Αλτουσέρ, ο Αλέν Μπαντιού, ο Σιλβάν Λαζαρούς, ο Ζαν-Λικ Γκοντάρ και ο Μισέλ Φουκό χειροκρότησαν την Πολιτιστική Επανάσταση και την αγροτική μεταρρύθμιση στην Κίνα στηλιτεύοντας τον δυτικό «κομφορμισμό» και «ατομισμό». Οι δηλώσεις τους δεν απείχαν πολύ από την προσωπολατρία: η Μποβουάρ εξήρε την «αμίμητη φυσικότητα» του Μεγάλου Τιμονιέρη και το πώς τα πρόσωπα του Μάο και του Τσου Ενλάι «όχι μόνο σαγννεύουν αλλά και εμπνέουν ένα πολύ σπάνιο συναίσθημα, τον σεβασμό». Όπως όλοι ξέρουμε, ο Μάο ήταν υπεύθυνος για καμιά 50ριά εκατομμύρια θανάτους, κάτι που τον καθιστά τον χειρότερο κατά συρροή δολοφόνο στην ανθρώπινη ιστορία — αλλά αυτά ήταν ψιλά γράμματα για όσους στοχάζονταν στα καφέ του Σεν Ζερμέν ντε Πρε και στα campuses των αμερικανικών πανεπιστημίων. Ο δε Ρολάν Μπαρτ ταξίδεψε στην Κίνα, τα βρήκε όλα υπέροχα κι έγραψε, μεταξύ άλλων, για την ειρήνη που επικρατούσε στη χώρα, για τη «σύνθετη κουζίνα» της και για τα «παιδιά που δεν κουράζεσαι να κοιτάς τις εκφράσεις τους, τόσο διαφορετικές είναι» (;;;). Τιμουδιά για τις δύσκολες συνθήκες διαβίωσης των Κινέζων. Αντιθέτως: «Στον δρόμο, στα εργαστήρια, στα σχολεία, στους επαρχιακούς δρόμους, ένας λαός που μέσα σε είκοσι πέντε χρόνια έχει ήδη χτίσει ένα σημαντικό έθνος, μετακινείται, εργάζεται, πίνει το τσάι του ή κάνει τη μοναχική του γυμναστική, χωρίς θέατρο, χωρίς θόρυβο, χωρίς να ποζάρει, με λίγα λόγια χωρίς υστερίες» (Le Monde, Μάιος 1974). Αν και ο Μπαρτ δεν είδε τίποτα αρνητικό στη ζωή στην Κίνα, αγανάκτησε για το φαγητό που του σέρβιραν στην Air France στο ταξίδι της επιστροφής: «Το πρωινό της Air France είναι τόσο απηδιαστικό (λίγο μπαγιάτικο ψωμί, κοτόπουλο βουλιαγμένο στη σάλτσα, πολύχρωμη σαλάτα — και όχι σαμπάνια!)· θα γράψω στην αεροπορική εταιρεία για να διαμαρτυρηθώ!» Με λίγα λόγια, να οι δυτικές «υστερίες», οι οποίες βεβαίως εκδηλώθηκαν και με πιο δραστικές μεθόδους: το κίνημα της αριστερής τρομοκρατίας παντού στη Δύση — κυρίως στην Ιταλία και στη Γερμανία — εμπνέονταν από τον μαοϊσμό και τον παναραβισμό· οι επικεφαλής του ήσαν «διανοούμενοι».

Η αλήθεια είναι ότι στο πέρασμα του χρόνου πολλοί ακροαριστεροί στην Ευρώπη και στις ΗΠΑ εξελίχθηκαν και αφηγήθηκαν με κριτικό βλέμμα τις τρέλες της νιότης τους (προσφάτως, ο γνωστός κοινωνιολόγος Ζαν-Πιερ Λε Γκοφ, πρώην μαοϊκός, εξέδωσε σχετικό βιβλίο)· όμως το συνηθισμένο χαρακτηριστικό της διανόησης δεν είναι η εξέλιξη· είναι η αγκίστρωση σε οποιαδήποτε ιδεολογική παλαβομάρα, η δικαιολόγησή της κι αυτό που ονομάζουν «συνέπεια» — το να σκέφτεσαι δηλαδή με τον ίδιο ηλίθιο τρόπο όχι μόνο κατά τη διάρκεια της νιότης σου, αλλά μέχρι τα βαθιά σου γεράματα. Πόσο θλιβερό: άνθρωποι, μορφωμένοι άνθρωποι, στα σαράντα τους, στα πενήντα τους, σκέφτονται και ενεργούν όπως όταν ήσαν δεκαεπτά ετών. Και επιπλέον υπερηφανεύονται γι' αυτή την αναστολή της ανάπτυξης.

Το 1979, οι τιτάνες της αριστερής σκέψης χειροκρότησαν την επανάσταση των μουλάδων στο Ιράν. Ήδη πριν από την ισλαμική επανάσταση, όταν ο Αγιατολάχ Χομεϊνί ζούσε στη Γαλλία ως δήθεν πιθανό θύμα του καθεστώτος του Σάχη, είχε προσελκύσει το ενδιαφέρον των αριστερών διανοουμένων: ο εχθρός του εχθρού μου είναι φίλος μου. Έτσι, ο Μισέλ Φουκό είδε στους μουλάδες μια «πνευματική εξουσία χωρίς διοικητικό ή εποπτικό ρόλο» και βάλθηκε να επαινεί το Κοράνι, το οποίο υποτίθεται ότι στο εξής θα διείπε την ενάρετη ιρανική ζωή με την αξία της εργασίας, με την κοινοκτημοσύνη των πόρων (νερό, υπέδαφος), με όρια της ελευθερίας που να τηρούνται έτσι ώστε να μη βλάπτουν τους άλλους, με σεβασμό των μειονοτήτων, με ισότητα και αναγνώριση της διαφοράς μεταξύ ανδρών και γυναικών, με λογοδοσία των κυβερνώντων. Αυτά διάβαζε στο Κοράνι ο Φουκό. Σήμερα, αν και έχει μειωθεί ο αριθμός εκείνων που ξεστομίζουν τέτοιες μωρίες, στον χώρο της αριστεράς σ' αυτές τις μωρίες στηρίζεται η ισλαμοφιλία, όπως και όλα τα φιλο-ολοκληρωτικά ιδεολογήματα. Άλλωστε, τα ινδάλματα των αριστερών διανοουμένων εξακολουθούν να είναι ο Φουκό και ο Έντουαρντ Σαΐντ· όσοι εμπότισαν την αριστερά με μεταφυσικές ιδέες, αυθαιρεσία, ψευδοεπιστήμη, αντιδυτικισμό, οικοφοβία.

Ανέκαθεν οι ελίτ ενθουσιάζονταν με παραλογισμούς, κυρίως επειδή οι εφαρμογές αυτών των παραλογισμών δεν έχουν άμεσο αντίκτυπο στη ζωή τους. Για παράδειγμα, τα ανοιχτά σύνορα και η ελεύθερη μετανάστευση ελάχιστα επηρεάζουν τους κατοίκους των «καλών» συνοικιών· άρα, ακούγεται ευχάριστα ακραίο και ριζοσπαστικό να μιλούν εναντίον των συνοριακών φραγμών. Εξάλλου, ενώ οι πολιτικοί που κάνουν γκάφες συνήθως τιμωρούνται με μη επανεκλογή ή με γελοιοποίηση, οι διανοούμενοι μπορούν να κάνουν τη μια γκάφα πάνω στην άλλη χωρίς να χάνουν το κύρος τους· πάντοτε θα υπάρχει μια ομάδα ανθρώπων που θα τους θαυμάζει και θα τους ακολουθεί. Κι εκτός αυτού, όσο πιο εξωφρενική είναι μια ιδέα, τόσο περισσότερο ερεθίζει το ενδιαφέρον του κοινού, ιδιαίτερα αν συνοδεύεται από περγαμνές, τίτλους και ύφος χιλίων καρδινάλιων. **Α**

Πολιτική βία στα πανεπιστήμια

Του ΛΕΩΝΙΔΑ ΚΑΣΤΑΝΑ

Μας αρέσει η πολιτική βία. Είναι στοιχείο της μεταπολεμικής Ελλάδας με περιοδικές εξάρσεις και υφέσεις, αλλά είναι πάντα εδώ. Δεν καθορίζει τις πολιτικές εξελίξεις, αλλά συνήθως βάζει τη δική της πινελιά. Να μην ξεχνάμε ότι η Ελλάδα ήταν η τελευταία χώρα της Ευρώπης που είχε ενεργή αριστερή, δολοφονική τρομοκρατία, η οποία και εξαρθρώθηκε τυχαία. Αλλά και πρόσφατα, φασιστική δολοφονική τρομοκρατία με κοινοβουλευτική εκπροσώπηση. Πάντα λέμε ως εδώ και μη παρέκει, πάντα οι κυβερνήσεις συσκέπτονται και παίρνουν μέτρα, αλλά το φίδι της βίας είναι απέθαντο. Όχι δηλαδή πως θέλει και κανένας να το σκοτώσει. Στα σοβαρά.

Η πολιτική βία είναι πολιτισμικό στοιχείο του Έλληνα και καμία κυβέρνηση δεν τολμά να πάρει το ρίσκο να επιβάλλει μέτρα που θα την εξαλείψουν οριστικά. Διότι εδώ οι ισορροπίες είναι αδύνατες. Όπως εξαλείψατε τη φασιστική βία δυσχερατώντας ακροδεξιά ακροατήρια, έτσι μπορείτε να εξαλείψετε και την αριστερή εξαδέλφη της δυσχερατώντας τα ανάλογα αριστερά. Τόλμη και σύνεση χρειάζεται. Και φυσικά σχέδιο και επικοινωνιακή δραστηριότητα. Αλλά δεν είναι πολιτική επιλογή καμίας κυβέρνησης. Διότι τα συστημικά πολιτικά κόμματα δεν θέλουν να αναλάβουν το πολιτικό κόστος της εξαίλειψης της αριστερής πολιτικής βίας. Το οποίο φυσικά και θα είναι σημαντικό. Σε μια διαχρονικά αριστερόστροφη και οργισμένη με το «σύστημα» Ελλάδα.

Η πολιτική βία είναι απότοκο του εμφυλίου πολέμου αλλά και του μετεμφυλιακού κράτους, λανσάρεται ως «δίκαιη οργή» και η πολιτεία το αντιμετωπίζει διαχρονικά με συγκατάβαση. Ειδικά τη βία χαμηλής έντασης, όπως αυτή που ενδημεί στα πανεπιστήμια. Για την προστασία της οποίας υπήρχε επί χρόνια το περίφημο πανεπιστημιακό άσυλο. Το οποίο είχε δέχθεν θεσπιστεί για να προστατεύει την ελεύθερη διακίνηση των ιδεών (σε συνθήκες κοινοβουλευτικής δημοκρατίας), αλλά προστάτευε την ανομία. Δηλαδή όσους ήθελαν να βιαιοπραγήσουν στους χώρους του, στο πλαίσιο της υπεράσπισης μιας δέχθεν επαναστατικής αριστερής ιδεολογίας.

Το πρόσφατο γεγονός της καταδρομικής επίθεσης σε μια εκδήλωση στη Νομική Σχολή των Αθηνών φούντωσε και πάλι τη συζήτηση για την πολιτική βία. Ο νόμος για το πανεπιστημιακό άσυλο καταργήθηκε το 2011 με τον «νόμο Διαμαντοπούλου», για να επανέλθει το 2017 από την κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ και να καταργηθεί και πάλι το 2019 από την 1η κυβέρνηση Μητσοτάκη. Μάλιστα, επειδή οι εκδηλώσεις βίας καλά κρατούσαν, το 2021 αποφασίστηκε η δημιουργία της Πανεπιστημιακής Αστυνομίας. Η οποία εδέχσε να εμφανιστεί σε κάποιες σχολές δύο χρόνια μετά και έκτοτε αγνοείται η τύχη

της. Αιτία; Ήταν άοπλη (διέθετε μόνο κλομπ και σπρέι πιπεριού) και απαιτούσε τη συνδρομή της κανονικής αστυνομίας για να την προστατεύει. Επί της ουσίας αποσύρθηκε διότι κινδύνευε η σωματική ακεραιότητα των «αστυνομικών». Κατά κάποιους προκαλούσε και μόνο με την παρουσία της. Ποιους; Φυσικά τους ακραίους.

Η κατάργηση του ασύλου έχει λύσει τα χέρια του κράτους και κανένα αυτοδιοίκητο των πανεπιστημίων δεν μπορεί να εμφανίζεται ως πρόφαση για να τα δέσει και πάλι. Δεν είναι υποχρέωση των πανεπιστημιακών Αρχών να αντιμετωπίσουν οπλισμένες ομάδες που εισέρχονται στον χώρο τους με στόχο να δέσουν ή να καταστρέψουν, ούτε φυσικά έχουν τον τρόπο να το κάνουν. Είναι υποχρέωση του κράτους και της κανονικής αστυνομίας. Η οποία θα πρέπει να φροντίζει τόσο για τη σωματική ακεραιότητα καθηγητών, φοιτητών και διοικητικών, όσο και για την προστασία της περιουσίας των ΑΕΙ από βανδαλισμούς. Διότι ποιος σας είπε ότι οι δράστες είναι πάντοτε και μόνο φοιτητές;

Σε έναν τελείως ανοιχτό πανεπιστημιακό χώρο μπορεί να εισέλθει ο οποιοσδήποτε και να κάνει το κομμάτι του. Ποιος θα τον σταματήσει; Η υπηρεσία των σεκιούριτι; Οι κλητήρες; Το θέμα είναι να φρουρούνται οι χώροι όπου εισέρχονται καθημερινά χιλιάδες άνθρωποι, όπως συμβαίνει σε όλες τις χώρες του κόσμου. Και να φρουρούνται από κανονική αστυνομία. Δεν είναι η Ελλάδα ένα ιδιότυπο «γαλατικό χωριό». Ή μήπως είναι; Τον τρόπο και τη μεθοδολογία ως τα βρει η αστυνομία σε συνεργασία ή και όχι με τις πανεπιστημιακές Αρχές. Με γνώμονα πάντοτε την ασφάλεια αλλά και την ειρήνη.

Ο ρόλος των πανεπιστημιακών Αρχών είναι άλλος. Να αξιοποιούν τα νομικά εργαλεία που έχουν στη διάθεσή τους, να ενεργοποιούν τα πειθαρχικά συμβούλια και να επιβάλλουν τις ανάλογες κυρώσεις στους φοιτητές τους όταν παραβιάζουν τον εσωτερικό κανονισμό. Κυρώσεις οι οποίες μπορεί να περιλαμβάνουν ακόμα και τη διαγραφή όσων συλλαμβάνονται και καταδικάζονται για βιαιοπραγίες εντός των πανεπιστημιακών χώρων. Πράγμα το οποίο δεν γίνεται, κι αυτό είναι αποκλειστικά δική τους ευθύνη.

Αν κάποιος πρέπει πρώτος να σέβεται το αυτοδιοίκητο, είναι η ίδια η διοίκηση των ΑΕΙ. Διαφορετικά, εξελίσσεται ένα γαϊτανάκι απόδοσης ευθυνών, όπου από τη μία το κράτος ρίχνει το μπαλάκι στις πρυτανικές Αρχές, απειλώντας τες μάλιστα με κυρώσεις, κι από την άλλη αυτές αποφεύγουν να εκτελέσουν τα καθήκοντά τους. Εδώ δεν μπορεί να είναι και «και η πίτα ολόκληρη και ο σκύλος χορτάτος». Και γι' αυτό κανένας δεν είναι αισιόδοξος. Διότι η πολιτική βία είναι στοιχείο ενσωματωμένο στην ελληνική κουλτούρα. Και επί της ουσίας δεν μας απασχολεί. **A**

BENJAMIN LABATUT

ONASSIS.ORG

ΣΕ ΜΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ
ΜΕ ΤΗΝ ΑΦΡΟΔΙΤΗ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΟΥ

Ο ΒΡΑΒΕΥΜΕΝΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ ΠΟΥ
ΥΠΕΡΒΑΙΝΕΙ ΤΑ ΟΡΙΑ ΔΟΚΙΜΙΟΥ ΚΑΙ
ΜΥΘΟΠΛΑΣΙΑΣ, ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
ΚΑΙ ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ

21.05.25

ΚΕΝΤΡΙΚΗ
ΣΚΗΝΗ ΤΗΣ
ΣΤΕΓΗΣ

5^ο ΧΡΟΝΙΑ
ONASSIS

Τα νούμερα της εβδομάδας

Του ΣΤΑΜΑΘΗ ΖΑΧΑΡΟΥ

310 ψήφους έλαβε ο Φρίντριχ Μερτς στην πρώτη ψηφοφορία για την εκλογή καγκελάρου και προφανώς απέτυχε, αφού για την εκλογή του χρειαζόταν 316.

1η φορά μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ένας νέος υποψήφιος καγκελάριος απέτυχε να λάβει την κοινοβουλευτική υποστήριξη στον πρώτο γύρο της ψηφοφορίας.

14 μέρες έχει περιθώριο η Bundestag, η Γερμανική Βουλή, για να εκλέξει τον Μερτς ή άλλο υποψήφιο ως καγκελάριο με απόλυτη πλειοψηφία, δηλαδή το 50+1% του συνόλου των μελών της. Εάν εξακολουθεί να μην επιτυγχάνεται πλειοψηφία, σε έναν τρίτο γύρο αρκεί η απλή πλειοψηφία των παρόντων βουλευτών.

730 ημέρες θα απαιτούνται για να δημοσιευτούν τελεσίδικες δικαστικές αποφάσεις, από 1.492 που χρειάζονται σήμερα, σύμφωνα με όσα είπε ο υπουργός Γιώργος Φλωρίδης. Αυτό θα γίνει φυσικά με νόμο, ο οποίος θα μπορεί κάλλιστα να μην εφαρμόζεται, όπως γίνεται με τόσους άλλους νόμους της κυβέρνησης.

350 ημέρες, έναντι 730 που ισχύει μέχρι τώρα, θα χρειάζονται για την έκδοση των οριστικών αποφάσεων.

2 - 7 ημέρες θα είναι το όριο για τη δημοσίευση διαθηκών, μια πράξη που σήμερα χρειάζεται 300 ημέρες. Είναι βεβαίως άγνωστο το πώς οι ράθυμοι δημόσιοι υπάλληλοι θα κάνουν τόσο γρήγορα. Ίσως η Υπηρεσία να τους χορηγεί νέφτι.

55 χρόνια στο τιμόνι της Berkshire Hathaway ήταν ο 94χρονος σήμερα Γουόρεν Μπάφετ, ο οποίος ανακοίνωσε το Σάββατο ότι παραιτείται από τη θέση του CEO.

330.000% είναι η απόδοση της μετοχής της εταιρείας του

2,5 εκατομμύρια θεατές συγκεντρώθηκαν στην Κοπακαμπάνα για τη συναυλία της Lady Gaga, η οποία επέστρεψε στη Βραζιλία έπειτα από 13 χρόνια.

1,6 εκατομμύρια θεατές είχε συγκεντρώσει πέρυσι η Madonna στον ίδιο χώρο.

100 εκατ. δολάρια εκτιμάται ότι ήταν ο τζίρος για την τοπική οικονομία. Η συναυλία ήταν δωρεάν για τους θεατές.

5.000 αστυνομικοί χρειάστηκαν για να περιφρουρηθεί η συναυλία, ενώ σύμφωνα με τις Αρχές απετράπη και μια βομβιστική επίθεση.

από το 1970, όταν ανέλαβε τη διοίκηση, μέχρι και την Παρασκευή. Αν δηλαδή είχε τοποθετήσει κανείς 1 δολάριο το 1970, θα είχε σήμερα 330.000 δολάρια.

348 δισ. δολάρια σε μετρητά υπάρχουν σήμερα στο ταμείο της Berkshire.

305,5 δισ. δολάρια εξ αυτών είναι τοποθετημένα σε έντοκα γραμμάτια του αμερικανικού Δημοσίου. Για να καταλάβετε καλύτερα το μέγεθος της Berkshire, η Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ (η διάσημη FED) κατέχει μόλις 195,3 δισ. δολάρια σε έντοκα γραμμάτια του αμερικανικού Δημοσίου.

27% μειωμένες ήταν οι μεταναστευτικές ροές κατά το πρώτο τρίμηνο του 2025 συγκρινόμενες με το αντίστοιχο περσινό τρίμηνο, σύμφωνα με δηλώσεις του αρμόδιου υπουργού, Μάκη Βορίδη.

12.000 πρόσφυγες υποχρεούνται να δεχτούν οι ΗΠΑ έπειτα

από απόφαση δικαστηρίου του Σιάτλ και παρά τις απέλπιδες προσπάθειες του Ντόναλντ του Τραμπ να δείξει ότι έχει την κατάσταση υπό έλεγχο. Μάλλον περισσότερο σε Ρόμπας που τρώει το καπέλο του φέρνει ο πρόεδρος, παρά σε Ντόναλντ.

1.000 δολάρια συν τα έξοδα μετακίνησης προσφέρει ο Τραμπ σε όσους παράνομους μετανάστες αποφασίσουν να αυτοαπελαθούν, αφού είδε κι απόπειδε ότι, παρά τις υποσχέσεις που έδωσε, δεν τα καταφέρνει να κάνει την Αμερική μεγάλη ξανά.

100% δασμούς επέβαλε ο Τραμπ σε ταινίες του Χόλιγουντ που παράγονται εκτός ΗΠΑ, καθώς τις θεωρεί «απειλή για την εθνική ασφάλεια». Ο «άνθρωπος-δασμός» προφανώς θεωρεί ότι βρήκε το φάρμακο διά πάσαν νόσον.

41% έως **55%** των ερωτηθέντων σε έρευνα του YouGov σε Βρετανία, Γαλλία, Γερμανία,

Ιταλία και Ισπανία δήλωσαν ότι θεωρούν πιθανό έναν νέο παγκόσμιο πόλεμο μέσα σε μια δεκαετία.

45% των Αμερικανών συμμερίζεται την ίδια άποψη.

68-76% πιστεύει ότι μια νέα σύγκρουση θα περιλάμβανε πυρηνικά όπλα.

57-73% εκτιμά πως οι απώλειες θα ξεπερνούσαν εκείνες του 1939-1945.

30% λαμβάνει η ΝΔ στο ερώτημα της πρόθεσης ψήφου σε δημοσκόπηση της Opinion Poll.

16,5% λαμβάνει η Πλεύση Ελευθερίας, η οποία έχει πλέον εδραιωθεί στη δεύτερη θέση.

13% λαμβάνει το ΠΑΣΟΚ, το οποίο βρέθηκε και πάλι στην τρίτη θέση, παρά την κατάρρευση του ΣΥΡΙΖΑ.

39 ετών ήταν η γυναίκα με καταγωγή από τη Γεωργία η οποία σκοτώθηκε από τη βόμβα που η ίδια τοποθέτησε στη Θεσσαλονίκη. Δεν υπάρχουν υποψίες για τρομοκρατία, σύμφωνα με τις Αρχές. Μάλλον πρόκειται για μια ακόμη περίπτωση διασύνδεσης τρομοκρατών με το κοινό ποινικό έγκλημα.

9% αυξημένη ήταν η επιβατική κίνηση στον Αερολιμένα Αθηνών τον μήνα Απρίλιο, συνεχίζοντας μια αλματώδη ανάπτυξη.

13,2% αυξημένες ήταν οι διενεχθείσες πτήσεις τους τέσσερις πρώτους μήνες του 2025 σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2024.

15% του ΑΕΠ είναι πλέον η φοροδιαφυγή σύμφωνα με τον υπουργό Οικονομικών, Κυριάκο Πιερρακάκη, από 30% που ήταν προηγουμένως, ποσοστό που καταγράφονταν για πολλά χρόνια.

Το «Joan Is Awful» μιας σειράς,

Κάθεστε μπροστά στην οθόνη της τηλεόρασής σας και, για να χαλαρώσετε, επιλέγετε να δείτε μια σειρά σε μια πλατφόρμα streaming. Όλα καλά μέχρι εδώ. Τι θα κάνατε αν ανακαλύπτατε ότι κάποιος έχει «κλέψει» τη ζωή σας; Δηλαδή, ότι κάποιος έχει δημιουργήσει μια σειρά μυθοπλασίας αντλώντας δεδομένα από τη δική σας καθημερινή πραγματικότητα; Αυτό έπαθε η Joan, που πρωταγωνιστεί σε ένα από τα επεισόδια της τελευταίας σεζόν της σειράς «Black Mirror» στο Netflix. Στο επεισόδιο «Joan Is Awful» η πρωταγωνίστρια ξυπνά για να διαπιστώσει πως η ζωή της προβάλλεται δημόσια σε ένα αντίστοιχο Netflix, δραματοποιημένη και ελεγχόμενη, όπως θα διαπιστώσει αργότερα, από ένα πανίσχυρο σύστημα τεχνητής νοημοσύνης (ΤΝ), χωρίς τη γνώση ή τη συναίνεσή της. Η ίδια δηλαδή μετατρέπεται σε έναν χαρακτήρα υπό τον έλεγχο ενός μηχανισμού, από τον οποίο δεν μπορεί να ξεφύγει. Καθώς η ιστορία εξελίσσεται, η μόνη διέξοδος φαίνεται να είναι η καταστροφή του κβαντικού υπολογιστή από την ίδια την πρωταγωνίστρια, δηλαδή του ίδιου του συστήματος τεχνολογίας.

Όμως, ο κβαντικός υπολογιστής, στην περίπτωση της «Joan Is Awful», δεν είναι απλώς μια τεχνολογία. Είναι ένας υπερσυγκεντρωμένος μηχανισμός εξουσίας που παρακολουθεί και αναπαράγει τη ζωή της Joan σε πραγματικό χρόνο, παρερμηνεύει την ταυτότητά της διαστρεβλώνοντας τον χαρακτήρα της για λόγους «θεάματος» και καταργεί την έννοια της συγκατάθεσης, μετατρέποντας έναν άνθρωπο σε προϊόν και περιεχόμενο. Η θεαματική καταστροφή του κβαντικού υπολογιστή στο τέλος του επεισοδίου δεν είναι απλώς η κορύφωση της πλοκής, είναι η μεταφορά ενός υπαρξιακού ερωτήματος για την εποχή της ΤΝ σ' έναν κόσμο που αλλάζει: τι μπορούμε να κάνουμε όταν τα συστήματα που σχεδιάσαμε ξεφεύγουν από τον έλεγχό μας και αρχίζουν να καθορίζουν ζωές χωρίς συναίνεση, διαφάνεια ή λογοδοσία;

Η άνοδος των AI Agents στον εργασιακό χώρο

Οι AI agents, δηλαδή συστήματα σχεδιασμένα ώστε να εκτελούν αυτόνομα εργασίες για λογαριασμό των χρηστών, ενσωματώνονται όλο και περισσότερο στον εργασιακό χώρο. Αυτά τα συστήματα μπορούν να αναλάβουν καθήκοντα σε διάφορους τομείς, όπως η λήψη αποφάσεων στην εργασία, η διαχείριση διαδικασιών και η επικοινωνία με ανθρώπους ή άλλους ψηφιακούς βοηθούς. Χρησιμοποιούν προηγμένους αλγόριθμους για να βελτιστοποιήσουν

VERBA VOLANT

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΠΕΤΡΑΚΟΣ

«Απαγόρευαν τα τροχόσπιτα, απαγόρευαν να χτίζεις στο οικοπέδό σου, απαγόρευαν να έχεις κότες, απαγόρευαν να φυτεύεις σπόρους, απαγόρευαν να κάνεις γεωτρήση στο χωράφι σου. Δεν υπακούω, δεν συναινώ, απαιτώ την ελευθερία μου». Έχει δίκιο ο δευτεραθλητής του Fame Story του 2003. Διότι, ως γνωστόν, η ελευθερία του ενός σταματά εκεί που αρχίζει το τροχόσπιτο ή το κοτέτσι του άλλου.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΚΑΣΣΕΛΑΚΗΣ

«Χρειαζόμαστε αλλαγή πολιτικού προσωπικού. Ο κόσμος δεν έχει ανάγκη από σωτήρες και μεσσίες». Οι εξ Αμερικής εφοπλιστές εμφανιζόμενοι ως μεσσίες προφανώς εξαιρούνται.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΠΙΣΜΠΙΚΗΣ

«Θα ήθελα να είμαι αναρχικός, αλλά δεν έχω τα κότσια. Είμαι αριστερός». Είναι ένα πρώτο βήμα. Στην Ελλάδα της μεταπολίτευσης, για να γίνεις σεβαστός καλλιτέχνης, τρία είναι τα βήματα προς την επιτυχία. Πρώτα δηλώνεις αριστερός,

έπειτα αναρχικός, κι αν τα καταφέρεις στα δύο πρώτα στάδια, δηλώνεις ότι θέλεις να βγεις «στο βουνό». Τότε μπορείς να θεωρείσαι επιτυχημένος.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΙΑΝΝΟΥΛΗΣ

«Είστε λάθος πληροφορημένοι, δεν ήταν μουσαμάδες με το Μετρό (Θεσσαλονίκης). Ήταν ένα ακόμη εφεύρημα των Μπλου Σκάις της Ομάδας Αλήθειας. Καθόλου μουσαμάδες δεν ήταν». Έχει δίκιο ο κύριος Γιαννούλης. Δεν μπορεί ο καθένας να λέει ό,τι του κατέβει και να βαφτίζει «μουσαμάδες» τις εκτυπώσεις. Βρισκόμαστε στον 21ο αιώνα και τα υλικά εκτύπω-

σης είναι πολύ πιο σύγχρονα. Έλεος πχιά με την παραπληροφόρηση.

ΝΙΚΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

«Το κόμμα μπήκε στη Βουλή και μεταλλάχτηκε». Ο πρώην βουλευτής του κόμματος Νίκη μιλάει για την αλλοτρίωση που φέρνει η εξουσία. Προηγουμένως η Νίκη ήταν φάρος του διαφωτισμού και της ορθολογικής σκέψης. Τώρα έπαθε «κακοήθη μετάλλαξη», λέει ο Βουλευτής. Ίσως εννοεί ότι έγιναν φλώροι και δεν σπάνε πινακοθήκες όπως παλιά.

δεν είναι απλώς ένα επεισόδιο είναι το μέλλον της εργασίας

Της ΜΑΡΙΑΣ ΜΕΞΗ*

τις επιδόσεις τους, συχνά χωρίς ανθρώπινη παρέμβαση, και προσαρμόζονται συνεχώς στις αλλαγές που συμβαίνουν στο περιβάλλον τους. Παίρνουν αποφάσεις προσλήψεων, κατανέμουν βάρδιες, βελτιστοποιούν ροές εργασίας και σε κάποιες περιπτώσεις, επιβάλλουν πειθαρχικά μέτρα ή απολύουν εργαζόμενους. Όπως το σύστημα TN στο «Joan Is Awful», το οποίο δημιουργεί και μεταδίδει τη ζωή ενός ανθρώπου αυτόνομα, έτσι και τα συστήματα TN στο εργασιακό πεδίο αποκτούν αυξημένη εξουσία ώστε να επηρεάζουν τις επαγγελματικές διαδρομές των εργαζομένων – συχνά χωρίς διαφάνεια ή ανθρώπινη επίβλεψη. Η ικανότητά τους να μαθαίνουν και να προσαρμόζονται στα δεδομένα που επεξεργάζονται τα καθιστά πολύτιμα εργαλεία, αλλά ταυτόχρονα δημιουργούν και νέες προκλήσεις στον εργασιακό τομέα, ειδικά σε ό,τι αφορά την ευθύνη και τα εργασιακά δικαιώματα. Για παράδειγμα: Σε μια μεγάλη εταιρεία logistics που επιδιώκει να εκσυγχρονίσει τις εσωτερικές της διαδικασίες, εφαρμόζεται ένα νέο σύστημα Τεχνητής Νοημοσύνης για την αξιολόγηση των εργαζομένων στις αποθήκες. Ο AI agent παρακολουθεί σε πραγματικό χρόνο τον ρυθμό εργασίας, την ακρίβεια και τη συνέπεια των υπαλλήλων, και παράγει αυτόματα προτάσεις για επιβράβευση ή πειθαρχικά μέτρα. Ο Γιώργος, εργαζόμενος στην ίδια εταιρεία, με δεκαετή εμπειρία και πρόσφατα διαγνωσμένος με ελαφρύ μυοσκελετικό σύνδρομο, έχει ενημερώσει το ανθρώπινο δυναμικό για την κατάστασή του. Ωστόσο, το AI σύστημα δεν έχει πρόσβαση σ’ αυτά τα δεδομένα – είτε για λόγους απορρήτου είτε λόγω κακής ενσωμάτωσης των πληροφοριών. Ως αποτέλεσμα, ο Γιώργος καταγράφεται ως «χαμηλής απόδοσης» σε σύγκριση με άλλους συναδέλφους, χάνει το δικαίωμα σε επίδομα απόδοσης και λαμβάνει προειδοποιητικό μήνυμα με αυτόματη σύσταση για βελτίωση. Η διαδικασία δεν περιλαμβάνει καμία ανθρώπινη αξιολόγηση ή δυνατότητα ένστασης. Ο εργαζόμενος νιώθει αδικημένος, φοβισμένος για τη θέση του, και τελικά αποφεύγει να δηλώσει νέα συμπτώματα. Η κατάστασή του χειροτερεύει. Το σύστημα, στην πράξη, λειτουργεί απορρυθμιστικά για την υγεία και τα εργασιακά του δικαιώματα.

Μπορείς να απολύσεις ή να μηνύσεις έναν AI agent;

Τι συμβαίνει όταν ένα σύστημα TN λαμβάνει προκατειλημμένες αποφάσεις πρόσληψης, διαχειρίζεται λανθασμένα υγειονομικά πρωτόκολλα ή απολύει άδικα έναν εργαζόμενο; Το χάσμα ευθύνης καθίσταται επώδυ-

να ορατό: Είναι υπεύθυνος ο εργοδότης που υιοθέτησε το σύστημα; Ο προγραμματιστής που εκπαιδευσε τον αλγόριθμο; Ή μήπως το ίδιο το σύστημα AI; Στο «Joan Is Awful», η βλάβη είναι τόσο βαθιά που η μόνη φαινομενική λύση είναι η καταστροφή του συστήματος που έχει πάψει να βλέπει τους ανθρώπους ως υποκείμενα και τους αντιμετωπίζει ως δεδομένα προς αξιοποίηση. Είναι η μόνη διέξοδος που απομένει όταν όλα τα υπόλοιπα μέσα ελέγχου – διαφάνεια, διαμαρτυρία, δικαστική προσφυγή – έχουν αποτύχει ή δεν υπάρχουν. Όμως, στον πραγματικό κόσμο, δεν μπορούμε να καταστρέψουμε έναν αλγόριθμο με μια βαριοπούλα. Το επεισόδιο μας προειδοποιεί για το εξής: αν δεν σχεδιάσουμε σήμερα θεσμούς, μηχανισμούς ελέγχου και νομικά πλαίσια που να εξασφαλίζουν την ανθρώπινη και εργασιακή αξιοπρέπεια, αύριο μπορεί να βρεθούμε κι εμείς σε ένα «τηλεοπτικό επεισόδιο» της ίδιας μας της ζωής – παραγόμενο από κάποιον αλγόριθμο που δεν γνωρίζουμε και δεν μπορούμε να σταματήσουμε.

Πρέπει να έχουμε το δικαίωμα να «καταστρέψουμε τη μηχανή»;

Πρέπει οι εργαζόμενοι να έχουν το δικαίωμα να αρνούνται την εποπτεία από AI; Πρέπει τα συστήματα AI να διαθέτουν «κουμπί απενεργοποίησης» σε περίπτωση που γίνουν επιβλαβή; Πώς διασφαλίζουμε την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, την αυτονομία και τη δικαιοσύνη στον ψηφιακό χώρο εργασίας; Οι πραγματικές απαντήσεις απαιτούν όχι μόνο τεχνολογικά, αλλά και θεσμικά και νομικά αντίβαρα. Για να ανταποκριθεί στο νέο περιβάλλον, το εργατικό δίκαιο πρέπει να εξελιχθεί ώστε να περιλαμβάνει: Σαφείς αλυσίδες ευθύνης μεταξύ εργοδοτών, προγραμματιστών και προμηθευτών AI, ρυθμιστικό πλαίσιο για τη χρήση TN σε κρίσιμες αποφάσεις όπως προσλήψεις, διαφάνεια, ώστε οι εργαζόμενοι να γνωρίζουν πώς και από ποιον λαμβάνονται οι αποφάσεις, δικαιώματα αμφισβήτησης, ώστε οι εργαζόμενοι να μπορούν να προσβάλλουν ή να ασκήσουν έφεση κατά αποφάσεων που λαμβάνονται αποκλειστικά από αυτοματοποιημένα συστήματα. Επιπλέον, απαιτείται ορισμός νομικών εννοιών όπως η συνυπευθυνότητα και η δημιουργία ειδικών μηχανισμών προσφυγής για αποφάσεις αλγοριθμικού χαρακτήρα.

Πέρα από το Εργατικό Δίκαιο: Η πολιτισμική κρίση της εργασίας

Αυτό που πραγματικά αποκαλύπτει το «Joan Is Awful» δεν είναι μόνο ο φόβος για την AI, ▶

● ●
Τι μπορούμε
να κάνουμε όταν
τα συστήματα
που σχεδιάσαμε
ξεφεύγουν από
τον έλεγχό μας;

ΜΕΓΑΡΟ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΑΘΗΝΩΝ ΟΙ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΕΠΟΧΕΣ ΚΑΜΕΡΑΤΑ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

SHUNSKE SATO
ΣΟΛΟ ΜΠΑΡΟΚ ΒΙΟΛΙ, ΜΟΥΣΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ

17.5.25

© Evira Demerdzhly

ΜΕ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

είναι το βαθύτερο άγχος για την απώλεια ελέγχου, νοήματος και αυθεντικότητας. Η Joan μετατρέπεται σε μια καρικατούρα του εαυτού της, παγιδευμένη σε ρόλους που δεν αναγνωρίζει. Αντίστοιχα, πολλοί εργαζόμενοι σήμερα νιώθουν αποξενωμένοι, εγκλωβισμένοι σε ρόλους με βάση μετρήσεις παραγωγικότητας, χωρίς δημιουργική ελευθερία, εργαζόμενοι για συστήματα που δεν αναγνωρίζουν την ανθρώπινη αξία τους.

Υπό αυτό το πρίσμα, η ΤΝ δεν είναι μόνο ένα τεχνικό ζήτημα. Είναι κυρίως ένα ζήτημα δύναμης, διακυβέρνησης και φωνής στην ψηφιακή οικονομία. Ο πραγματικός κίνδυνος δεν έγκειται στο ότι οι μηχανές θα γίνουν υπερβολικά έξυπνες, αλλά στο ποιος κατέχει τον έλεγχο: Ποιος σχεδιάζει τα συστήματα; Ποιος ελέγχει τη χρήση τους; Ποιος επωφελείται από την αυτοματοποίηση – και ποιος πληρώνει το κόστος;

Συμπέρασμα: Ισορροπία ανάμεσα στην καινοτομία και τα δικαιώματα

Καθώς τα συστήματα AI αποκτούν μεγαλύτερη αυτονομία, δυνατότητες και εξουσία λήψης αποφάσεων, είναι ζωτικής σημασίας να μην υποκαταστήσουν τις δημοκρατικές διαδικασίες που προστατεύουν τα δικαιώματα των εργαζομένων. Εδώ αναδεικνύεται ο κρίσιμος ρόλος του κοινωνικού διαλόγου – της θεσμοθετημένης διαπραγμάτευσης μεταξύ εργαζομένων, εργοδοτών και δημοσίων αρχών. Ο κοινωνικός διάλογος δημιουργεί κοινή κατανόηση γύρω από τις νέες τεχνολογίες, διασφαλίζει ότι οι εργαζόμενοι έχουν λόγο στον σχεδιασμό και την εφαρμογή τους, ανοίγει τον δρόμο για τη συνδιαμόρφωση ασφαλιστικών δικλίδων και δίκαιων εργασιακών προτύπων. Το «Joan Is Awful» αποτελεί μια προειδοποιητική ιστορία, όμως δεν είναι αναπόφευκτο να επαληθευτεί. Το μέλλον της εργασίας μπορεί να είναι μέλλον ενδυνάμωσης, δικαιοσύνης και αξιοπρέπειας, εφόσον τοποθετήσουμε τις ανθρώπινες αξίες και τον διάλογο στο επίκεντρο της τεχνολογικής καινοτομίας. **A**

Η Μαρίλη Μέξη είναι διδάκτωρ του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης, επικεφαλής ερευνήτρια και ανώτερη σύμβουλος για το μέλλον της εργασίας στο Geneva Graduate Institute, καθώς και ειδική εμπειρογνώμονας του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας (ILO), με έδρα τη Γενεύη.

Ελλάδα και Ευρωπαϊκή Ένωση στην εποχή των κρίσεων

Της ΣΤΕΛΛΑΣ ΛΑΔΗ

Τα τελευταία 15 χρόνια, η Ελλάδα βρέθηκε στο επίκεντρο πολλών παγκόσμιων και περιφερειακών κρίσεων που διαμόρφωσαν τη σχέση της με την ΕΕ. Ξεκινώντας από την κρίση της Ευρωζώνης, και μέσω της μεταναστευτικής κρίσης και της πανδημίας, η Ελλάδα αποκατέστησε σταδιακά τη θέση της ως μια χώρα πρόθυμη και ικανή να διαμορφώσει και να ενισχύσει τις κοινές απαντήσεις της ΕΕ στις αναδυόμενες κρίσεις. Η αναταραχή στις διατλαντικές σχέσεις κατά τη διάρκεια της δεύτερης διακυβέρνησης Τραμπ αναδεικνύει ότι η εποχή των κρίσεων είναι πιθανό να συνεχιστεί. Μαθαίνοντας από τις προηγούμενες κρίσεις, η Ελλάδα θα πρέπει να επιμένει στη στρατηγική και αξιακή της επιλογή να παραμείνει στον πυρήνα της ΕΕ, να υπερασπιστεί τις δυτικές αξίες που άλλωστε συχνά απορρέουν από τον ελληνικό πολιτισμό και να υποστηρίξει τις κοινές απαντήσεις της ΕΕ στη νέα πρόκληση. Στην πραγματικότητα, αυτός θα πρέπει να είναι ο δρόμος για τα κράτη μέλη που επιθυμούν να δουν την ΕΕ να εδραιώνεται ως γεωπολιτική και ρυθμιστική παγκόσμια δύναμη σ' αυτή τη νέα εποχή, και όχι μονομερείς συμφωνίες με τις ΗΠΑ όταν αυτές δεν είναι σύμφωνες με το ενιαίο ευρωπαϊκό συμφέρον.

Η πιο τραυματική εμπειρία στη σχέση Ελλάδας και ΕΕ ήταν η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση του 2008. Η χώρα βρισκόταν στο χείλος της χρεοκοπίας όταν ζήτησε οικονομική βοήθεια από την ΕΕ και αυτό που ακολούθησε ήταν μια ταραχώδης 10ετής περίοδος προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής υπό τον όρο 123 μεταρρυθμίσεων και με τέσσερις διαφορετικές κυβερνήσεις στην εξουσία. Το τέλος ήταν αίσιο, καθώς η Ελλάδα βγήκε από το τρίτο πρόγραμμα το 2018 και κατάφερε να σταθεροποιηθεί πολιτικά και οικονομικά. Η περίοδος της κρίσης της Ευρωζώνης ήταν η πρώτη φορά από τότε που η Ελλάδα εντάχθηκε στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες που αυξήθηκε ο Ευρωσκεπτικισμός. Ωστόσο, επρόκειτο για έναν ήπιο Ευρωσκεπτικισμό, καθώς οι πολίτες απέρριπταν τις οικονομικές πολιτικές λιτότητας της ΕΕ, αλλά όχι την ίδια τη συμμετοχή στην ΕΕ.

Το 2015, η Ελλάδα έγινε το επίκεντρο μιας μεταναστευτικής κρίσης που επηρέασε την ΕΕ στο σύνολό της. Περισσότεροι από ένα εκατομμύριο πρόσφυγες έφτασαν στα σύνορα της ΕΕ – από τους οποίους οι 860.000 στην Ελλάδα –, φέρνοντας στο προσκήνιο ζητήματα όπως ο επιμερισμός της ευθύνης, η αλληλεγγύη και η λειτουργία του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου. Η εισροή αυτή συνέπεσε με μια από τις πιο οξείες φάσεις της κρίσης της Ευρωζώνης, όταν το Grexit ήταν μια πραγματική πιθανότητα. Η κοινή αίσθηση ήταν ότι την κύρια ευθύνη για την αντιμετώπιση της μεταναστευτικής κρίσης την είχε η ΕΕ, δεδομένου ότι η Ελλάδα δεν είχε τα μέσα να διαχειριστεί μόνη της τέτοιες ροές και άλλωστε η πλειοψηφία των προσφύγων δεν ήθελε να παραμείνει στη χώρα. Η κρίση αυτή τροφοδότησε επιπλέον τον Ευρωσκεπτικισμό, αλλά δεν ήταν αρκετή για να τον μετατρέψει σε σκληρό Ευρωσκεπτικισμό. Ήδη το 2016 είχε επιτευχθεί συμφωνία για τη μετεγκατάσταση των προσφύγων, είχε φτάσει οικονομική βοήθεια για τη διαχείριση της κρίσης και η συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας του Μαρτίου 2016 αποσυμπίεσε τα νησιά, παρότι η συζήτηση για την ηθική της συμφωνίας συνεχίστηκε.

Πριν περάσει πολύς καιρός και μόλις έναν χρόνο μετά την έξοδο της Ελλάδας από το τρίτο πρόγραμμα, ξέσπασε η κρίση του Covid-19, η οποία θεωρήθηκε αμέσως ως μια κρίση που έπρεπε να αντιμετωπιστεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Πολύ σύντομα άρχισε να έρχεται βοήθεια από

την ΕΕ στα κράτη μέλη, όπως κονδύλια για την αγορά προστατευτικού εξοπλισμού, πράσινες λωρίδες για τους βασικούς εργαζόμενους και τους ασθενείς, ώστε να μπορούν να διασχίζουν εύκολα τα σύνορα, και το πρόγραμμα SURE, που είχε ως στόχο τον μετριασμό του κινδύνου της ανεργίας. Ωστόσο, τα δεδομένα άλλαξε η δημιουργία του NextGenerationEU, το 2020, για την καταπολέμηση των οικονομικών επιπτώσεων της πανδημίας, με το μεγαλύτερο μέρος των κονδυλίων να κατευθύνεται στο Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Συνολικά 30,5 δις ευρώ κατευθύνθηκαν στην Ελλάδα, της οποίας το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας εγκρίθηκε το 2021 μετ' επαίνων. Αυτή είναι η στιγμή που η σχέση μεταξύ Ελλάδας και ΕΕ αναζωογονείται, αποδεικνύοντας στο εσωτερικό και στα άλλα κράτη μέλη ότι ο ευρωσκεπτικισμός δεν είναι μονόδρομος, ακόμη και για μια χώρα που επλήγη τόσο σοβαρά από την κρίση της Ευρωζώνης.

Η επόμενη κρίση σημειώνεται το 2022, όταν η Ρωσία εισέβαλε στην Ουκρανία. Η αντίδραση της ΕΕ ήταν πολύ πιο γρήγορη και αποτελεσματική απ' ό,τι στην εισβολή στην Κριμαία το 2014. Η ΕΕ κατάφερε να συμφωνήσει πρωτοφανείς κυρώσεις κατά της Ρωσίας μέσα σε μόλις δύο εβδομάδες. Συμπληρωματικά, δέσμευσε οικονομική βοήθεια και αποφάσισε να ξεκινήσει ενταξιακές διαπραγματεύσεις με την Ουκρανία. Η Ελλάδα ευθυγραμμίστηκε πολύ γρήγορα με τον πυρήνα της ΕΕ και πήρε θέση για μια αποφασιστική απάντηση στη ρωσική επιθετικότητα, κάτι που ήταν σύμφωνο με την παραδοσιακή προτεραιότητα της εξωτερικής πολιτικής στην αλληλεγγύη και τον σεβασμό του διεθνούς δικαίου, λόγω των προκλήσεων ασφάλειας από τη γειτονική Τουρκία. Ο πόλεμος στην Ουκρανία έδωσε την ευκαιρία στην Ελλάδα να αποκαταστήσει περαιτέρω τη θέση της στην ευρωατλαντική κοινότητα και να ενισχύσει την αξιοπιστία της. Πρόσφερε στρατιωτική υποστήριξη στην Ουκρανία και ανέδειξε τη γεωπολιτική της σημασία παρέχοντας το λιμάνι της Αλεξανδρούπολης ως διαμετακομιστικό κέντρο για τον αμερικανικό στρατιωτικό εξοπλισμό προς την Ανατολική Ευρώπη και την Ουκρανία. Επιπλέον, το λιμάνι εξελίχθηκε σε κέντρο υγροποιημένου φυσικού αερίου (LNG), ενισχύοντας τη σημασία της Ελλάδας στη στρατηγική της ΕΕ για την ενίσχυση της ενεργειακής της ασφάλειας.

Οι πρώτοι μήνες της δεύτερης διακυβέρνησης Τραμπ έχουν δώσει ένα σαφές μήνυμα ότι τα επόμενα τέσσερα χρόνια θα είναι το λιγότερο απρόβλεπτα. Αυτούς τους πρώτους μήνες, η Ελλάδα έκανε μια σαφή επιλογή να στηρίξει όλες τις πρωτοβουλίες της ΕΕ, ως απάντηση στους δασμούς που ανακοίνωσε η κυβέρνηση Τραμπ και στην πιθανή άρση της στήριξης των ΗΠΑ στην Ουκρανία. Η ελληνική κυβέρνηση πρέπει να παραμείνει στον πυρήνα του σχεδίου ReArm Europe με τον ίδιο ενθουσιασμό που συμμετείχε στην απάντηση της ΕΕ στην επιθετικότητα της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας το 2022, για να εδραιώσει περαιτέρω τη γεωπολιτική της θέση εντός και εκτός Ευρώπης. Η σχέση με τις ΗΠΑ παραμένει κεντρική και θα ήταν ευχής έργον να συνεχίσει να ανθίζει, κάτι που όμως κυρίως επαφίεται στις επιλογές που θα κάνει η κυβέρνηση Τραμπ. Ωστόσο, ο γεωπολιτικός και κοινωνικοοικονομικός χώρος της Ελλάδας είναι η ΕΕ. **A**

Η Στέλλα Λαδή είναι αναπληρώτρια καθηγήτρια Δημόσιας Πολιτικής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο και καθηγήτρια στο Queen Mary University of London

Οι ειδικοί μετρούν το κόστος της ψηφιακής τεχνολογίας στο μυαλό και το σώμα μας, και ο λογαριασμός βγαίνει βαρύς. Το digital overload, λένε, προκαλεί διαστρεβλωμένη εικόνα του ε-αυτού μας, χαμηλή αυτοεκτίμηση, διαταραχές ύπνου, κατάθλιψη, αγχώδεις εκδηλώσεις και ψυχοσωματικά. Και σκέτα σωματικά, εδώ που τα λέμε – τενοντίτιδες, αυχενικά, κόκκινα μάτια, πονοκέφαλοι. Ακόμη, μας μαθαίνει να ζούμε τεμπέλικα και να τρώμε ανθυγειινά και μας ξεμαθαίνει να διαχειριζόμαστε τον χρόνο μας. Το χειρότερο, λένε, είναι ότι μας κάνει χαζούς, σχεδόν λοβοτομημένους. Το Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης ανακοίνωσε ότι φέτος η λέξη της χρονιάς είναι το «brain rot», το σαπισμένο μυαλό – από τις οθόνες εννοείται. Και όλοι ξέρουμε σε τι αναφέρεται... σε όλα εκείνα τα ανούσια, φίλτραρισμένα, εύπεπτα, αλλά χωρίς καμία διατροφική αξία πραγματάκια που καταναλώνουμε σκρολάροντας όλη μέρα. Αυτά, λένε, θα μας κάνουν να μην μπορούμε να συγκεντρωθούμε, να θυμηθούμε, να σκεφτούμε. Αποβλακωμένους. Η αποχή από το κινητό, αντίθετα, υπόσχεται όλα τα καλά. Χαλάρωση, αυτοσυγκέντρωση, παραγωγικότητα, γαλήνιο ύπνο, αυτοπεποίθηση. Και, βέβαια, ευτυχισμένες σχέσεις με τους δικούς μας, γεμάτες επικοινωνία και ποιότητα. Κι αν είναι έτσι, τι περιμένουμε; Γιατί δεν το παρατάμε να πάμε για πικ νικ και βόλτες και όλα τα ωραία που 'χει η ζωή που μας υπόσχονται; Επειδή δεν μπορούμε. Ο εθισμός στις οθόνες είναι αντίστοιχος με τον εθισμό στον τζόγο και τα ναρκωτικά, αφού αμφότεροι διεγείρουν τους ίδιους νευροδιαβιβαστές –ντοπαμίνη και σεροτονίνη– αυτούς που μας κάνουν χαρούμενους.

Μισές δουλειές

Αν είμαστε συλλογικά εθισμένοι, δεν είναι καθόλου παράξενο που ο όρος digital detox έχει γίνει καραμέλα, μια λέξη που αρέσει σε όλους να λένε χωρίς να την πολυψάχνουν, κάτι σαν την ενσυναίσθηση και την τοξικότητα. Μόνο που εγώ δεν είμαι εθισμένη. Δεν περνώ ώρες στο TikTok και το YouTube. Ένα Messenger χρησιμοποιώ, σιγά το πράγμα. Αλλά και πάλι, αν το μετρήσω, έχω ξοδέψει ώρες, μέρες και εβδομάδες της ζωής μου διαβάζοντας άκυρα μηνύματα – της φίλης της μαμάς μου, για παράδειγμα, η οποία με έχει βάλει στη λίστα όσων καλημερίζει κάθε πρωί με φωτογραφίες της Παναγίας, του Σταλόνε ή μιας παπαρούνας. Αν είσαι και λίγο ενοχικός, αρχίζει η αγωνία. Απάντησα έγκαιρα; Ήμουν αρκετά εγκάρδια ή την ξεπέταξα και φάνηκε; Μήπως έβαλα πολλά θαυμαστικά; Πολλές καρδούλες; «Πού χάθηκε η Έλενα;» αγωνία η ομάδα συμμαθητών από το γυμνάσιο. Κι εγώ αναρωτιέμαι πότε προλαβαίνουν και γράφουν τόσο. Κρατώ χαμηλό προφίλ, να μη με πιάνουν τα ραντάρ, ενώ πάνω από το κεφάλι μου πηγαινοέρχονται σέλφισ και πλάνα για «να ξαναβρεθούμε». Και ξαφνικά, έχουν συσσωρευτεί διακόσια τριάντα εφτά αδιάβαστα μηνύματα. Κάποια από αυτά, ηχητικά – ένα πόντκαστ το καθένα τους.

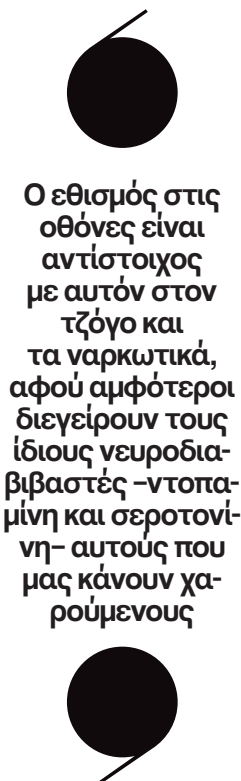
Εθισμένη ή μη, όλο αυτό μου τρώει χρόνο και σκέψη. Οπότε έκανα δυο τρία δραστικά πράγματα. Βγήκα από κάποιες ομάδες όπου ακόμη δεν ξέρω γιατί με είχαν βάλει. Απενεργοποίησα τις ειδοποιήσεις από τις υπόλοιπες. Και άλλαξα τις ρυθμίσεις ώστε να μη φαίνεται πότε είμαι ονλάιν. Αυτό μου έδωσε μια αποδιάθεση. Κι επειδή δεν βλέπω πότε είναι και οι άλλοι ονλάιν, μου έδωσε κι ένα ζαμανφού. Δεν κάθομαι να ξεροσταλιάζω περιμένοντας μια απάντηση. Όλα αυτά τα χρήσιμα δεν τα σκέφτηκα μόνη μου. Τα βρήκα σε κάποιες από τις αμέτρητες ιστοσελίδες και εφαρμογές που υπόσχονται γρήγορη και αποτελεσματικό ψηφιακό detox. Βέβαια, η έννοια μιας εφαρμογής για ψηφιακή αποτοξίνωση είναι σχήμα οξύμωρο. Αλλά αυτό δεν μοιάζει να πτοεί ή να ενδιαφέρει κανέναν – ίσα ίσα που πουλούν συνδρομές και digital detox kits. Για αρχάριους και για προχωρημένους. Τα διάβασα, λοιπόν, ή έστω κάποια από αυτά. Και λίγο πολύ δίνουν τις ίδιες –λογικές, φαντάζομαι, και σωστές– συμβουλές. Οι οποίες, ωστόσο, εμένα μου μυρίζουν αυτογκόλ. Κυρίως επειδή βασίζονται στη δική μας επιμονή, υπομονή και αυτοέλεγχο, κι αυτό δεν είναι πολύ σοφό. Δεν είπαμε ότι τα χάσαμε αυτά με το πολύ σκρολάρισμα; Μ' άλλα λόγια, είναι πολύ εύκολο να κλέψεις.

Ψηφιακή αποτοξίνωση

Η οθόνη του κινητού είναι ένοχη για όλα μας τα δεινά;
Ή μήπως απλώς ο συνήθης ύποπτος;

Της ΕΛΕΝΑΣ ΛΑΝΑΡΑ

Ο εθισμός στις οθόνες είναι αντίστοιχος με αυτόν στον τζόγο και τα ναρκωτικά, αφού αμφότεροι διεγείρουν τους ίδιους νευροδιαβιβαστές –ντοπαμίνη και σεροτονίνη– αυτούς που μας κάνουν χαρούμενους

Προτείνουν, για παράδειγμα, **να οριοθετήσεις ένα δωμάτιο στο σπίτι**, συνήθως την κουζίνα, που θα είναι screen-free. Το κινητό δεν θα μπαίνει εκεί. Αλλά πολύ φοβάμαι ότι δεν θα μπαίνεις ούτε εσύ. Προτείνουν επίσης **να τρώμε χωρίς οθόνη μπροστά μας**. Ναι, καλά... για πόσο; Ή να ορίζουμε **βραδιές χωρίς οθόνη**, κατά τις οποίες θα διαβάζουμε, θα ζωγραφίζουμε, θα κάνουμε στρέτσινγκ και άλλα τέτοια. Μμμ... δεν ξέρω... Τέλος, προτείνουν να ορίζουμε **ωράριο για τα σόσιαλ**, αντί να μπαίνουμε όποτε μας καπνίσει, και να κλείνουμε το κινητό μία ώρα πριν τον ύπνο. Σαν να λέμε, 3 με 4 το απόγευμα Instagram, 9 με 10 το βράδυ YouTube, έπειτα μία ωρίτσα καταπίεση και μετά ύπνο.

Ο λόγος που έχω σοβαρές υποψίες ότι όλα τα παραπάνω δεν θα πετύχουν είναι ότι είναι... δουλειά. Και στέρηση. Κακοπερνάς. Δηλαδή, άντε και ακολουθήσες όλα τα βήματα. Έδειξες αυταπάρνηση, αντιστάθηκες στον πειρασμό, αποκατέστησες την ικανότητά σου για συγκέντρωση, καθάρισες το μυαλό από τη σαβούρα – μπράβο σου. Νιώθεις ότι δικαιούσαι να δεις τρεις ώρες βιντεάκια που αποδεικνύουν ότι οι γάτες είναι κακές. Και μάλλον αυτό θα κάνεις.

Σίγουρα πράγματα

Σκέφτηκα λοιπόν κάποια σιγουράκια, κάποιες δραστηριότητες αλεξίσφαιρες στις πονηριές και τα κλεψιματάκια. Δύο από αυτές είναι το **θέατρο** και το **σινεμά**, όχι όμως τα θερινά – θέλεις δεν θέλεις εξασφαλίζεις ένα διωράκι χωρίς κινητό, ειδικά αν δεν έχει διάλειμμα. Άλλη επιλογή είναι τα **μαθήματα γιόγκα**, όπου αφήνεις το κινητό στο ντουλαπάκι σου. Μαθαίνω ότι υπάρχουν και μαθήματα **κεραμικής, ζωγραφικής, δημιουργικής γραφής**, που κι αυτά δεν επιτρέπουν κινητό στην τάξη. Άλλες δύο ωρίτσες αποτοξίνωσης.

Μουσεία, συναυλίες, κηπουρική στο μπαλκόνι, μαγειρική δεν ενδείκνυνται. Κλέβεις για πλάκα. Αλλά σε ένα **escape room** δεν μπορείς, μπορείς; Και συνεχίζουμε με **μαθήματα κατάδυσης, sky diving, snorkeling**, και οι ώρες χωρίς κινητό γίνονται περισσότερες. Ένα άλλο σιγουράκι είναι οι οργανωμένες, **screen-free βόλτες με ποδήλατο** – ναι, παραδίδεις το κινητό πριν ξεκινήσεις.

Θα πεις, είναι υπερβολικό και τραβηγμένο να κάνεις sky diving για να ξεκολλήσεις από το κινητό, «σιγά πια, δεν είμαι και τόσο κολλημένος, το ελέγχω». Έτσι έλεγαν κι άλλοι και τώρα βρίσκονται ινκόγκνιτο σε κάποιο digital detox retreat – κάτι μεταξύ πολυτελούς κλαμπ διακοπών και κέντρου ψηφιακής αποτοξίνωσης. Αυτά λειτουργούν λίγο πολύ με τον ίδιο τρόπο. Η κεντρική ιδέα είναι ότι, αν αποσυνδεθείς από το κινητό και κάνεις γιόγκα, διαλογισμό, μασάζ, πεζοπορία, θα συνδεθείς με τον εαυτό σου, τους γύρω σου, το Ένα και το Όλον. Είναι όμως λίγο ακριβά. Και αρκετά αυστηρά. Παραδίδεις το κινητό σου φτάνοντας και το ξαναπαίρνεις φεύγοντας. Όσο βρίσκεσαι εκεί, δεν μπορείς να δεχτείς επισκέψεις, ούτε καν από συγγενείς πρώτου βαθμού, κάτι που επιτρέπεται ακόμα και στις φυλακές. Σε κρατούν μονίμως απασχολημένο με δραστηριότητες ώστε να μην προλάβεις να πέσεις σε βαρύ στερεοτικό. Μπορείς όμως να μιλάς με άλλους στην ομάδα (κυρίως για το πόσο σας λείπουν οι ακόλουθοί σας, φαντάζομαι) και να χτίσετε σχέσεις. Α, και μπορείς να φύγεις όποτε θέλεις – σίγουρα το λέω, το τσέκαρα στις Συχνές Ερωτήσεις. Ουφ...

Α, μπα;

Είναι ο ψηφιακός κόσμος επικίνδυνος; Ε, ναι. Αλλά και η ζωή η ίδια είναι επικίνδυνη, και το να μπεις σε αεροπλάνο, και το να διασχίσεις τον δρόμο. Κι εγώ γίνομαι καχύποπτη και αντιδραστική. Λενε οι έρευνες ότι από τότε που αυξήθηκε η χρήση του κινητού αυξήθηκαν και τα ψυχολογικά μας προβλήματα. Σωστά. Αλλά σχετίζονται; Όχι απαραίτητα. Κι εγώ προχθές σκόνταψα στον δρόμο κι εκείνη την ώρα πέρασαν δύο κόκκινα αυτοκίνητα. Αλλά δεν φταίνε αυτά που σκόνταψα. Και για τα ψυχολογικά μας προβλήματα μπορεί να φταίνε τα οικονομικά άγχη και το βιοτικό μας επίπεδο που νέφτει.

Η οθόνη μάς κάνει να χαζεύουμε χαζομαρίτσες με τις ώρες. Αλλά οι άνθρωποι πάντοτε ήμασταν επιρρεπείς σ' αυτό – θυμάται κανείς τα κουτσομπολίστικα περιοδικά και τι τираζ είχαν; Κι αν ανησυχείς ότι το κινητό σε αποβλακώνει, πάρε τηλέφωνο μια φίλη σου που δουλεύει από το σπίτι ενώ συγχρόνως μαγειρεύει και προσέχει το μωρό. Ούτε μία πρόταση δεν θα μπορεί να συντάξει. Το ξέρω, το θυμάμαι. Αναρωτιέμαι αν εκείνο που μας αγχώνει, μας ρίχνει το πηικό και μας κάνει χαζούς είναι το κινητό ή η «ομορφιά της αληθινής ζωής».

Αν κάτι ανέκαθεν έκανε τον άνθρωπο εξυπνότερο και ικανότερο, αυτό ήταν η προσπάθειά του να προσαρμοστεί στις νέες συνθήκες, όχι το να τις δαιμονοποιεί. Κι αν κάτι μας βοηθάει να επιβιώσουμε είναι ότι ως είδος έχουμε την τάση να αναζητούμε τη χαρά και την απόλαυση. Οπότε, χωρίς να είμαι ειδικός, αυτό θα προτείνω. Άλλωστε, η άνοιξη έχει μπει για τα καλά, ωραίες μέρες έχει και ακόμη πιο ωραίες έρχονται, βάλε αθλητικά και πάρε τους δρόμους.

Θέλεις να κάνεις τον τουρίστα στην Αθήνα και να πας σε όλα τα αξιοθέατα; Κάν' το. Αναφιώτικα, Λυκαβηττός, Μοναστηράκι, Πλάκα, Ψυρρή, Βαρβάκειος, Μικρολίμανο και Ακαδημία Πλάτωνος. Δες και την αλλαγή φρουράς στο Σύνταγμα, γιατί όχι; Θέλεις να τη δεις φυσιολάτρης και εξερευνητής; Τέλεια! Εκδρομή στη λίμνη Μπελέτσι, πεζοπορία στο Μονοπάτι των Καλογήρων στον Υμηττό, φαγητό στη λίμνη Μαραθώνα, ορεινή πεζοπορία στο καταφύγιο Μπάφι στην Πάρνηθα. Πάρε και το φέρι για Αίγινα και Αγκίστρι. Δηλαδή και μέχρι την παραλία στον Φλοίσβο να πας, καλό είναι, αν αυτό σου κάνει κέφι.

Όταν περνάς ωραία, ξεχνάς το κινητό. Αυτό δεν είναι το ζητούμενο; Κι αν στο ενδιαμέσο σταματήσεις για να μετρήσεις πόσα βήματα έκανες ή να φωτογραφίσεις το πλιοβασίλεμα, δεν χάθηκε κι ο κόσμος. Όλα καλά. Μπορείς πάντα να γραφτείς για sky diving. **A**

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΡΕΒΕΛΑΚΗΣ

Η πολιτισμική σχέση της Ελλάδας με τη Γαλλία πρέπει να ανανεωθεί

Του ΜΠΑΜΠΗ ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΗ

Φωτό: ΤΑΣΟΣ ΑΝΕΣΤΗΣ

Η σχέση ανάμεσα στην Ελλάδα και τη Γαλλία έχει βαθιές ρίζες. Στη σύγχρονη εποχή, τα γεωπολιτικά συμφέροντα των δύο χωρών συγκλίνουν, καθώς οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν είναι κοινές, ενώ υπάρχει και ο πρόσθετος παράγοντας της μειωμένης πλέον αμερικανικής παρουσίας. Είναι λοιπόν επιτακτική η ανάγκη για σύσφιξη των σχέσεων σε όλα τα επίπεδα. Κάτι τέτοιο δεν αφορά μόνο τους θεσμούς και τις υπηρεσίες, αλλά και ευρύτερα την κοινωνία των πολιτών. Σε αυτό το πλαίσιο εντάχθηκε και η πρωτοβουλία των Καθηγητών και Πρέσβων Γεωργίου-Στυλιανού Πρεβελάκη και Michel Foucher, με τίτλο «**Ε-φηρμοσμένοι Γαλλο-Ελληνικοί Διάλογοι**», που κλείνει αιώες δύο χρόνια ζωής. Πρόκειται για μια σειρά ιδιαίτερα καίριων συνεδρίων και εκδηλώσεων που κινητοποιούν επαγγελματίες της έρευνας και της διπλωματίας, πολιτικούς και οικονομικούς παράγοντες. Ανάμεσα στα θέματα που έχουν συζητηθεί είναι η Ενέργεια και οι προκλήσεις ασφαλείας στην Ανατολική Μεσόγειο, οι θρησκευτικές προκλήσεις στην Ευρώπη και την Ανατολή, καθώς και η πόλη της Αλεξανδρουπόλης ως κόμβος ενεργειακών, κυκλοφοριακών και αμυντικών δικτύων. Από ελληνικής πλευράς, η παρουσία του Ομότιμου Καθηγητή Γεωπολιτικής στη Σορβόνηννη του Πρεβελάκη έχει ιδιαίτερο βάρος, λόγω της ειδικεισής του σε θέματα γεωπολιτικής των ευρωπαϊκών και βαλκανικών κρατών, καθώς και σε αυτών της Ανατολικής Μεσογείου.

Η επόμενη συνάντηση της πρωτοβουλίας έχει προγραμματιστεί για την 7η Μαΐου 2025 και θα διεξαχθεί στο Παρίσι, με θέμα «**Η Παιδεία της Θάλασσας - Enseigner la mer**» (η Athens Voice είναι χορηγός επικοινωνίας). Για τη χώρα μας, η σχέση με τη θάλασσα είναι ταυτοτική. Η Γαλλία διαθέτει τον δεύτερο ευρύτερο θαλάσσιο χώρο στον κόσμο, με μικρή διαφορά από τις ΗΠΑ που κατέχουν την πρώτη θέση. Κι όμως στη συνείδηση των Γάλλων πολιτών, τα θέματα της θάλασσας και των ωκεανών δεν φαίνεται να έχουν τη θέση που αντιστοιχεί στη συνεχώς αυξανόμενη σημασία τους. Οι Γάλλοι μαθητές και φοιτητές γνωρίζουν καλά τα ελληνικά νησιά, αλλά πόσα γνωρίζει αντίστοιχα ό Έλληνες για τις γαλλικές θάλασσες; Η συνάντηση του Παρισιού φιλοδοξεί να απαντήσει σε αυτά τα ερωτήματα, προτάσσοντας την οικονομική και περιβαλλοντική παράμετρο του θαλάσσιου χώρου.

Ο κος Πρεβελάκης μάς υποδέχτηκε στην οικία του στην Εκάλη μαζί με τη σύζυγό του. Πρόκειται για το σπίτι που ανήκε στον Παντελή Πρεβελάκη, συγγραφέα και καθηγητή Ιστορίας της Τέχνης στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών και συγγενή του κου Καθηγητή. Αφορμή για την κουβέντα μας στάθηκε η συνάντηση του Παρισιού και η «Παιδεία της Θάλασσας». Ωστόσο η συζήτηση εξελίχθηκε σε μια γενικότερη επισκόπηση της σχέσης δύο χωρών που έχουν υπάρξει επί χρόνια παραδοσιακοί σύμμαχοι, τη στιγμή που οφείλουν να προσαρμοστούν στη νέα πραγματικότητα που βιώνει η Ευρώπη.

Ο θαλάσσιος χώρος του Αιγαίου είναι ζωτικό
στοιχείο τόσο για τη δική μας ταυτότητα
όσο και για τον δυτικό πολιτισμό. Υπάρχει και
μια διπλωματική πολιτική σκοπιμότητα
σ' αυτή τη γενικότερη πρωτοβουλία.

— Η επόμενη συνάντηση της πρωτοβουλίας «Εφηρμοσμένοι Γαλλο-Ελληνικοί Διάλογοι» έχει τίτλο «Η Παιδεία της Θάλασσας - Enseigner la mer». Πώς επιλέχθηκε ο τίτλος και τι θα περιγράφατε ευρύτερα ως «παιδεία της θάλασσας»; Δώστε μας το στίγμα του συνεδρίου.

Ο τίτλος «Enseigner la mer» προέρχεται από ένα σημαντικό βιβλίο δύο Γάλλων επιθεωρητών της εκπαίδευσης. Είναι αυτοί που ασχολήθηκαν με το να ενισχυθεί η διάσταση της θάλασσας σε όλο το εκπαιδευτικό σύστημα της Γαλλίας. Μας άρεσε ως τίτλος, γιατί ανταποκρίνεται σ' αυτό που θέλουμε να πετύχουμε μέσω της συγκεκριμένης εκδήλωσης, δηλαδή να κουβεντιάσουμε για το πώς είναι δυνατόν να αυξηθεί η συνείδηση των νέων, των μαθητών και φοιτητών, για το διακύβευμα της θάλασσας, με τα σχετικά θέματα να γίνονται όλο και πιο σημαντικά σήμερα αλλά και μελλοντικά, τόσο για τη Γαλλία όσο και για την Ελλάδα.

Η Γαλλία διαθέτει το δεύτερο μεγαλύτερο ευρύτερο θαλάσσιο χώρο παγκοσμίως και οι Γάλλοι αισθάνονται πως αυτό είναι κάτι που δεν αξιοποιείται ιδιαίτερα. Φυσικά για τη χώρα μας η κατάσταση είναι διαφορετική. Ο πιο σημαντικός λόγος είναι πως το κύριο και θεμελιακό στοιχείο της ελληνικής ταυτότητας είναι η θάλασσα. Επομένως, σκοπεύουμε να συζητήσουμε για το πώς μπορούμε να βελτιώσουμε την ενημέρωση των Γάλλων μαθητών και φοιτητών γι' αυτά τα θέματα. Η λέξη «παιδεία» στα ελληνικά περιλαμβάνει τόσο την εκπαίδευση όσο και το θέμα του πολιτισμού, οπότε με τον τίτλο «παίζουμε» κάπως, καλύπτοντας μια ευρύτερη εννοιολογική γκάμα.

— Ποια πιστεύετε ότι είναι η βασική αιτία για την οποία τα θέματα της θάλασσας και των ωκεανών δεν έχουν τη θέση που αντιστοιχεί στη σημασία τους όσον αφορά τον δημόσιο διάλογο στη Γαλλία;

Νομίζω πως παίζει ρόλο το αποικιακό παρελθόν της χώρας. Υπάρχουν ακόμα έντονες μνήμες από την εποχή της αποικιοκρατίας, κομμάτια εδαφών που αν και μικρά, καλύπτουν πολύ μεγάλες ζώνες, καθώς πολλές φορές βρίσκονται στη μέση των ωκεανών. Κάποια στιγμή οι Γάλλοι «στράφηκαν» προς το εσωτερικό τους αλλά και προς το ευρωπαϊκό σχέδιο, έτσι ώστε να καλύψουν την προβολή της χώρας προς τα έξω. Το ευρωπαϊκό σχέδιο πάντως, μετατοπίστηκε σταδιακά προς τη Γερμανία, παρά το γεγονός ότι ξεκίνησε με κυριαρχία της Γαλλίας. Εδώ και 20 χρόνια περίπου, οι Γάλλοι έχουν βάλει μπρος μια συστηματική πολιτική ώστε να αυξηθεί το ενδιαφέρον των νέων για τη θάλασσα. Είναι σε αρκετά πιο προχωρημένο στάδιο από εμάς. Στο πλαίσιο της εκδήλωσης μπορούμε να μάθουμε από αυτούς και από τον βαθμό εμπειρίας τους, αλλά και να δούμε ποιες συνεργασίες μπορούν να υπάρξουν.

— Πώς προέκυψε η ανάγκη και η ιδέα για τους «Εφηρμοσμένους Ελληνο-Γαλλικούς Διαλόγους»; Ποια θέματα πιστεύετε πως αξίζει να συζητηθούν στο μέλλον;

Έχουν γίνει συναντήσεις πιο γενικές, ωστόσο υπάρχουν και αντίστοιχες με πιο συγκεκριμένο στόχο, όπως αυτή που οργανώνουμε τώρα. Ένα θέμα το οποίο σκεφτόμαστε για το μέλλον είναι η σχέση της θάλασσας με τη θρησκεία. Αν πάρουμε ως παράδειγμα την παράδοση της ορθοδοξίας, αυτή είναι δεμένη με την εμπειρία της θάλασσας. Αναπτύχθηκε στο ίδιο πλαίσιο στο οποίο εξελίχθηκε και ο ελληνισμός. Υπάρχουν στοιχεία που δείχνουν αυτή τη σχέση. Στο τελετουργικό της ορθοδοξίας, η θάλασσα είναι πάντα παρούσα. Αυτό που θεωρώ ενδιαφέρον είναι το ότι η εμπειρία της θάλασσας συνδέεται με την εμπειρία του Αρχιπελάγους. Ο ελληνικός πολιτισμός

αναπτύσσεται κατά βάση στο Αρχιπέλαγος, τα νησιά του Αιγαίου και τις πεδιάδες γύρω από αυτό. Οι οποίες ουσιαστικά λειτουργούν ως «νησιά», καθώς η επικοινωνία δεν γίνεται μέσω της ξηράς, αλλά μέσω θαλάσσης. Επομένως έχουμε έναν κόσμο που αποτελείται από ανεξάρτητες μικρές μονάδες που συνδέονται μέσω της θάλασσας. Στη γεωγραφική θεωρία αυτό περιγράφεται ως «δικτυωτός κόσμος». Κάτι αντίστοιχο συμβαίνει και με την ορθοδοξία. Οι μητροπόλεις έχουν αρκετή αυτονομία, υπάρχει ένας σχετικά χαλαρός συντονισμός του Πατριαρχείου. Κάτι πολύ διαφορετικό από την οργάνωση των καθολικών. Άρα στη δική μας παράδοση, υπάρχει άμεση σχέση με τη θάλασσα.

Για τους καθολικούς η θάλασσα είναι σημαντική για άλλο λόγο, καθώς η επέκταση του καθολικισμού έγινε μέσω αυτής. Έτσι δημιουργήθηκαν οι αποικιακές αυτοκρατορίες τους, με πρωτοπόρους τους ιεραποστόλους. Υπάρχουν, λοιπόν, δυο τρεις πολύ ενδιαφέρουσες θεματικές που προσφέρουν μια διαφορετική οπτική σ' ένα πολύ ενδιαφέρον θέμα, τη γεωπολιτική της θρησκείας. Προσπαθούμε να αναπτύξουμε το ζήτημα μ' έναν πρωτότυπο τρόπο. Στις εκδηλώσεις που οργανώνουμε, υπάρχει κι ένας στόχος, θα έλεγα, «δημόσιας διπλωματίας», η οποία και πρέπει να ασκείται μ' έναν τρόπο πολύ διακριτικό. Όταν επιμένουμε στο θέμα της θάλασσας, υπογραμμίζουμε και το ότι ο θαλάσσιος χώρος της Ελλάδας δεν πρέπει να απειληθεί. Είναι κάτι που μπορούμε να περάσουμε στη δυτική κοινή γνώμη. Το ότι ο θαλάσσιος χώρος του Αιγαίου δεν είναι απλώς ένας ουδέτερος χώρος ανάμεσα σε δύο εδαφικές εκτάσεις. Είναι ζωτικό στοιχείο τόσο για τη δική μας ταυτότητα όσο και για τον δυτικό πολιτισμό. Υπάρχει δηλαδή και μια διπλωματική πολιτική σκοπιμότητα σ' αυτή τη γενικότερη πρωτοβουλία. Όταν δε, μιλάμε και για τη θάλασσα, γίνεται ακόμα πιο εξειδικευμένη.

— Έχετε δηλώσει παλιότερα πως πόλεις όπως το Παρίσι έχουν πολιτισμική και οικονομική δύναμη επειδή έχουν διαχειριστεί με σοφό τρόπο τη μνήμη. Θα θέλατε να επεκταθείτε σ' αυτή την παρατήρηση; Πώς θα μπορούσαν να παραδειγματιστούν αντίστοιχα οι ελληνικές πόλεις;

Το Παρίσι είναι το κέντρο ενός πολιτικού και πολιτισμικού συστήματος. Η Γαλλία είναι ένα πάρα πολύ συγκεντρωτικό κράτος, στον αντίποδα της Ελλάδας. Οι Γάλλοι συνεχίζουν να διαθέτουν ρωμαϊκή αντίληψη, εμείς έχουμε μια παράδοση δικτυωτή, που αντιστοιχεί σ' αυτά που αναφέραμε για το Αρχιπέλαγος και την ορθοδοξία. Επομένως το Παρίσι είναι ένα γαλλικό σύμβολο, έχουμε επενδύσει ένα πολύ στην πόλη, με διάφορους τρόπους και αρχιτεκτονικές. Οι Γάλλοι ασχολούνται πολύ με την πολιτιστική κληρονομιά τους, τη συνδυάζουν εξαιρετικά με τις όποιες επίσημες τελετές τους. Η εικόνα της πόλης είναι πολύ «δουλεμένη». Όλο αυτό φυσικά τροφοδοτείται από τη μνήμη και στηρίζεται σε μια ισχυρή κρατική παράδοση. Βέβαια, ο συγκεντρωτισμός αυτός δημιουργεί μια απόσταση ανάμεσα στο Παρίσι και σ' άλλες πόλεις της χώρας, που αναγκαστικά έρχονται σε δεύτερη μοίρα.

Η προσπάθεια της Ελλάδας να μιμηθεί τη Γαλλία –από τον 19ο αιώνα– προχωράει αργά και καμιά φορά σκοντάφτει. Δεν είναι εύκολο να μιμηθείς κάτι που δεν είναι στη φύση σου. Αν πάρουμε ως παράδειγμα την Αθήνα, έχουμε φάσεις κατά τις οποίες επενδύουμε στην πόλη, όπως π.χ. στον 19ο αιώνα, μια νεοκλασική πρωτεύουσα στο μοντέλο των δυτικών πόλεων. Κατόπιν έχουμε περιόδους που η τάση αυτή κλονίζεται από εξωτερικά γεγονότα, για παράδειγμα από τη Μικρασιατική Καταστροφή. Ξαφνικά, ο πολεοδομικός συνδυασμός που προσπαθούσε να συνδυάσει τη νεωτερικότητα με τη μνήμη, ►

κλονίζεται από την ανάγκη να ενσωματωθούν οι πρόσφυγες. Μετά έχουμε τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, τον Εμφύλιο, ενώ στη συνέχεια ο Καραμανλής ξαναπιάνει το νήμα στην οκταετία, με πολύ σημαντικές παρεμβάσεις γύρω από την Ακρόπολη. Ύστερα υπάρχει η μαζική ανοικοδόμηση πολυκατοικιών και η αντίστοιχη υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Δηλαδή πάμε συνεχώς μπρος-πίσω. Στη μεταπολίτευση ο Καραμανλής και ο Στέφανος Μάνος κάνουν πολύ σημαντική δουλειά. Αλλά κι αυτό σκοντάφτει, θεωρώ εξαιτίας του ότι δεν υπάρχει λαϊκή και πολιτισμική βάση που να στηρίζει αυτές τις προσπάθειες. Πλέον έχουμε μια τρίτη φάση, που σχετίζεται με την παγκοσμιοποίηση. Η Αθήνα γίνεται μια πόλη χαοτική, που λειτουργεί δύσκολα, ωστόσο αποκτά έναν εξαιρετικό δυναμισμό και αντίστοιχη προβολή. Αυτό δεν έχει σχέση με τη «μνήμη». Οι διάφορες αυτές καταστάσεις, λοιπόν, δεν συνδέονται οργανικά μεταξύ τους, κατά κάποιον τρόπο ανταγωνίζονται. Στη Γαλλία, η μνήμη συνδυάζεται με την πολιτιστική κληρονομιά και τη διαχείριση της πόλης, σ' ένα ορθολογικό και συγκροτημένο σύστημα. Στην Ελλάδα γίνεται μ' έναν τρόπο πιο χαοτικό.

— Ζείτε πάνω από 40 χρόνια στη Γαλλία. Πώς θα κρίνατε τις ελληνογαλλικές σχέσεις σε μια αποτίμηση των τελευταίων δεκαετιών; Ποια γεγονότα θεωρείτε κομβικά ως προς τη διαμόρφωσή τους;

Για μια Γαλλία που στρέφεται προς την Ευρώπη, η Ελλάδα ως ιστορική και πολιτισμική αναφορά αποτελεί θεμελιικό στοιχείο. Αυτό οδήγησε κάποτε σε μια κίνηση εντυπωσιακή. Όταν ο Καραμανλής κλήθηκε να επιστρέψει στην Ελλάδα το 1974, έπρεπε να το κάνει πολύ γρήγορα, καθώς τα πράγματα ήταν πολύ εύκολο να ανατραπούν εκ νέου. Υπήρχε, λοιπόν, άμεση επικοινωνία με το γραφείο του Προέδρου της Γαλλικής Δημοκρατίας, Βαλερί Ζισκάρ ντ'Εσταίν, ο οποίος του διέθεσε το προεδρικό αεροσκάφος. Μιλάμε για ένα αεροπλάνο που θα μπορούσε να καταρριφθεί πησιάζοντας στην Ελλάδα – δεν είμαστε καθόλου σίγουροι ότι δεν θα μπορούσε να συμβεί κάτι τέτοιο. Κι αυτό θα δημιουργούσε προβλήματα στον Ζισκάρ ντ'Εσταίν. Ωστόσο το έκανε. Και στη συνέχεια επέμεινε για την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρώπη. Πρόκειται για κινήσεις σημαντικές, που ανανέωσαν τη σχέση των δύο χωρών και τις έβαλαν στον δρόμο της συνεργασίας. Η Γαλλία επίσης είχε προσφέρει αμυντικές εγγυήσεις, όπως και τώρα. Από την αποκατάσταση της δημοκρατίας κι έπειτα, η σχέση Ελλάδας-Γαλλίας είναι στενή και αναπτύσσεται μέσα από οικονομικές, αμυντικές και συμβολικές συνθήκες. Παράλληλα φυσικά, υπάρχει και η σύνδεση της Ελλάδας με τις ΗΠΑ, μια σχέση ανταγωνιστική πολλές φορές της αντίστοιχης με τη Γαλλία.

Στη σημερινή γεωπολιτική πραγματικότητα, η σχέση των δύο χωρών ξαναγίνεται θεμελιακή. Υπάρχουν εγγυήσεις της Γαλλίας σε περίπτωση απειλής από την Τουρκία. Ωστόσο πιστεύω πως η σχέση των δύο χωρών χρειάζεται ανανέωση στον πνευματικό και πολιτισμικό τομέα. Η δική μου και οι προηγούμενες γενιές τροφοδότησαν αυτή τη σχέση. Υπήρξαν καλλιτέχνες και διανοούμενοι οι οποίοι πήγαν στη Γαλλία και γύρισαν έχοντας κάνει καριέρα, ενώ υπάρχει και η γενιά του Ματαρό (σ.σ. Πλοίο που μετέφερε Έλληνες καλλιτέχνες και επιστήμονες στη Γαλλία το 1945), ονόματα όπως ο Αξελός, ο Ξενάκης κ.λπ. Στη δικτατορία, η Γαλλία γίνεται, ως γνωστόν, καταφύγιο για πολλούς τέτοιους ανθρώπους. Αυτές οι γενιές λοιπόν «φεύγουν» σιγά σιγά. Οπότε έχουμε, νομίζω, μια υποχρέωση να μεταφέρουμε αυτή την εμπειρία σε νεότερες γενιές. Οι εκδηλώσεις και οι διάλογοί μας είναι σ' αυτή τη λογική, ένα πλαίσιο συζήτησης που ξεφεύγει από τις παραδοσιακές μορφές συναντήσεων. Δηλαδή τις διπλωματικές, τις αυστηρά οικονομικές και τις «κοσμικές». Αυτές οι μορφές συναντήσεων πρέπει να συμπληρωθούν με άλλη μία που θα είναι επιστημονική αλλά και πρακτική ταυτόχρονα. Έχοντας στο μυαλό φυσικά την κινητοποίηση νεότερων ανθρώπων και τη μεταλαμπάδευση των εμπειριών των παλαιότερων.

— Ποια είναι η «πραγματικότητα» των λαών της Μεσογείου που ένας Βορειοευρωπαίος αδυνατεί να κατανοήσει;

Η θεωρία του «δικτυωτού κόσμου» δεν αφορά μόνο την Ελλάδα, αλλά και την υπόλοιπη Μεσόγειο. Μοιάζουν οι λαοί της. Φανταστείτε, λοιπόν, έναν κάτοικο της Μεσογείου κι έναν αντίστοιχο της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης. Ας πούμε ότι ετοιμάζουν ένα ταξίδι στην Αμερική. Ο δεύτερος θα πάει στις αρμόδιες υπηρεσίες της χώρας του, θα μαζέψει πληροφορίες, θα διαβάσει σχετικούς οδηγούς κ.λπ. Ο κάτοικος της Μεσογείου θα πάρει τον ξάδερφό του, που με τη σειρά του έχει έναν συγγενή στην Αμερική... Δύο προσεγγίσεις εντελώς διαφορετικές. Ωστόσο στην πραγματικότητα, πρόκειται για δύο συμπληρωματικά συστήματα. Και φυσικά πουθενά δεν είναι αυστηρά ορισμένα τα πράγματα, πάντα υπάρχει μια μείξη αυτών των προσεγγίσεων. Θα μπορούσε αυτό να ερμηνευτεί και με όρους γεωγραφικούς, μέσα από τον γεωγραφικό ντετερμινισμό, που υποτίθεται πως έχουμε καταδικάσει.

— Μιλώντας για το βιβλίο σας «Ποιοι είναι οι Έλληνες» (Qui sont les Grecs? Une identité en crise), είχατε δηλώσει πως η αναπροσαρμογή της εθνικής ταυτότητας είναι ευθύνη των «οργανικών διανοουμένων», όπως τους όρισε ο Αντόνιο Γκράμσι. Ποιος θα μπορούσε να παίξει αυτό τον ρόλο στη σύγχρονη εποχή και από τι θα χαρακτηριζόταν αυτός ο ρόλος σε εγχώριο αλλά και ευρωπαϊκό επίπεδο;

Οργανικοί διανοούμενοι δεν είναι μόνο αυτοί που χαρακτηρίζονται από σπουδές, πανεπιστημιακές παραστάσεις κ.λπ. Μπορεί να είναι και ο στρατιωτικός, ο ιερωμένος κ.λπ. Αυτό που βλέπω είναι πως ο οργανικός διανοούμενος της προηγούμενης εποχής ήταν ο γραφειοκράτης. Ο νομικός, ο οικονομολόγος, αυτός που είχε σχέση με τις Βρυξέλλες. Είναι ένας κόσμος από τον οποίο βγαίνουμε, καθώς το αφήγημα της περασμένης εικοσαετίας καταρρέει. Νομίζω πως οι γεωπολιτικές εξελίξεις θα οδηγήσουν σε μια υποβάθμιση του ευρωπαϊκού σχεδίου. Το αρχικό όραμα έχει φθαρεί, έχει προδοθεί από τους «οργανικούς διανοούμενους» που ανέλαβαν. Τώρα έχουμε μπροστά μας το θέμα της Ρωσίας, από την οποία η Αμερική βλέπουμε πως παύει να προστατεύει την Ευρώπη. Θα έχουμε άνοδο της ρωσικής επίδρασης, αλλά και μια συνεργασία Αμερικής και Ρωσίας για την υποβάθμιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και οι δύο επιθυμούν να επικοινωνούν με κάθε κράτος ξεχωριστά. Οπότε όλο το πλαίσιο στο οποίο ζήσαμε τις τελευταίες δεκαετίες καταρρέει. Νομίζω πως οι νέοι οργανικοί διανοούμενοι θα είναι αυτοί που θα εκφράσουν μια λιγότερο τεχνοκρατική προσέγγιση, άνθρωποι «λόγιοι» ίσως. Αλλά παρατηρώ ότι και η θρησκεία έχει όλο και μεγαλύτερη απήχηση στον κόσμο. Καθώς χάνεται η

εμπιστοσύνη απέναντι στους θεσμούς του κράτους, η εμπιστοσύνη απέναντι στη θρησκεία όχι μόνο δεν χάθηκε, αλλά σε δύσκολες περιόδους, όπως αυτή της οικονομικής κρίσης, αντικατέστησε την αντίστοιχη στο κράτος. Σ' έναν κόσμο αβεβαιότητας και άγχους, η αναφορά σε κάτι πιο πνευματικό είναι ένα καταφύγιο. Επίσης παρατηρώ πως πλέον έχουμε ιερωμένους και μητροπολίτες με ιδιαίτερη ποιότητα και μορφωτικό επίπεδο σε σχέση με παλιότερα. Νομίζω πως έχει κάνει πολύ σημαντική παρέμβαση ο Πατριάρχης με το να επιλέξει μητροπολίτες πραγματικά εξαιρετικούς. Αντίστοιχα βλέπω εξελίξεις στην εκκλησία της Ελλάδας, ενώ ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα βρίσκω την εκκλησία της Κρήτης.

Μιλάμε συχνά για την Ευρώπη, αλλά δεν ξεκαθαρίζουμε τι ακριβώς εννοούμε. Και δεν έχουν όλες οι εκδοχές της θετικό πρόσημο. Π.χ. υπήρχε η Ευρώπη όπως την αντιλαμβάνόταν ο Χίτλερ. Για εκείνον ήταν μια ήπειρος που πολέμα και αμύνεται εναντίον των θαλάσσιων δυνάμεων – κυρίως της Αγγλίας. Κατόπιν προσπαθούμε να χτίσουμε μια Ευρώπη, αλλά δεν ξεκαθαρίζουμε αν μιλάμε για μια ήπειρο ή για μια Ευρώπη ανοιχτή στις θάλασσες. Έχουμε και τον πολύ σημαντικό δεσμό με τις ΗΠΑ. Υπάρχει λοιπόν ένα είδος «σχιζοφρένειας», δύο αντίθετες αντιλήψεις. Η αντίληψη της Ευρώπης ως «ηπείρου» ενισχύθηκε με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, καθώς το κέντρο βάρους μετακινήθηκε προς τα ανατολικά, στις μεγάλες πεδιάδες και τις στέπες. Καθώς οι ΗΠΑ παύουν πλέον να προστατεύουν την Ευρώπη από τη Ρωσία, αυτό το μέτωπο ενισχύεται.

Ας σκεφτούμε όμως τι καταλαβαίνουμε ως Ευρώπη, ως έναν κόσμο καινοτομίας, ανοίγματος και πολιτισμού. Αυτή η Ευρώπη στήθηκε σε μια παράδοση που ξεκινούσε από τον μεσογειακό κόσμο, Ελλάδα και Ρώμη, πέρασε από την ιταλική Αναγέννηση και στη συνέχεια, μέσα από κράτη όπως η Γαλλία, η Ισπανία και η Πορτογαλία, τα οποία μέσω της θάλασσας επεκτάθηκαν προς ολόκληρη την ανθρωπότητα. Χάρη σ' αυτό το άνοιγμα, μπορεί και κυριαρχεί, καινοτομεί, δημιουργεί τεχνολογία, διαδραματίζει πολιτισμικό ρόλο. Μπορούμε λοιπόν να δούμε την Ευρώπη στραμμένη προς τα μέσα, και αναγκαστικά προς τη Ρωσία, ή να τη δούμε ως ένα «Αρχιπέλαγος». Δηλαδή ως μια σειρά από χερσονήσους, νησιά και χώρες με ποτάμια, που μας δίνει ένα σύνολο κι ανοίγεται προς τον υπόλοιπο κόσμο. Τι από τα δύο θέλουμε;

— Ποιες ελληνικές συνθήκες δεν αποχωριστήκατε ποτέ στη Γαλλία; Κι αντίστοιχα ποιες γαλλικές φέρνετε μαζί σας όταν έρχεστε στην Ελλάδα;

Στην Ελλάδα υπάρχουν πάντα ουσιαστικές ανθρώπινες σχέσεις με φίλους, συναδέλφους και συνεργάτες. Υπάρχει επίσης μια συνεχής ενασχόληση και ανησυχία για το τι γίνεται στη χώρα, όπως και η σκέψη για το πώς μπορεί κανείς να βοηθήσει, να συμβάλει. Με όλες φυσικά τις δυσκολίες που αφορούν τη σχέση διασποράς και κράτους. Προσπαθείς να βοηθήσεις, αλλά έχεις ενταχθεί σε μια διαφορετική λογική. Υπάρχει όμως πάντα το ενδιαφέρον, δεν παύει κανείς να είναι μέλος ενός ευρύτερου συνόλου.

Θα έλεγα πως επαγγελματικά και πανεπιστημιακά είμαι «Γάλλος». Επομένως λειτουργώ με μια λογική πειθαρχίας που χαρακτηρίζει το γαλλικό πανεπιστήμιο, όχι το ελληνικό. Αφενός είναι το θέμα της αξιοκρατίας αφετέρου προσπαθεί κανείς να προβληθεί και να προωθηθεί με «πανεπιστημιακά» μέσα και λιγότερο με κοινωνικά ή επικοινωνιακά. Ο κοινωνικός κύκλος στη Γαλλία περιορίζεται στον επαγγελματικό, κάνεις παρέα με τους συναδέλφους. Στην Ελλάδα, ο πανεπιστημιακός κάνει παρέα με επιχειρηματίες, με πολιτικούς. Υπάρχει μια «διαπλοκή» με την καλή έννοια. Στη Γαλλία αυτά είναι διαχωρισμένα. Όταν μετακινείσαι ανάμεσα στις δύο χώρες, αλλάζει και ο τρόπος σκέψης σου. Ως αιτία του φαινομένου θ' αναφέρω ξανά το συγκεντρωτικό γαλλικό σύστημα. Σκεφτείτε την αναλογία ενός δέντρου με τα παρακλάδια του. Ως πανεπιστημιακός βρίσκεις ένα παρακλάδι και δεν επικοινωνείς με τα άλλα κλαδιά, παρά μόνο αν περάσεις από τον κορμό. Στο ελληνικό σύστημα, όλοι οι κλάδοι είναι ανακατεμένοι μεταξύ τους. **A**

VENETI

JACKSON HALL

BAKERY • BAR • RESTAURANT

Το comeback μιας θρυλικής αθηναϊκής ιστορίας

Το Κολωνάκι μοιάζει να αποκτά ξανά τον παλμό του, καθώς το ιστορικό Jackson Hall, που λάτρεψε ο λαός της πόλης μέχρι και λίγο μετά τη δεκαετία του 2010, επιστρέφει δυναμικά, αυτή τη φορά με τη σφραγίδα του ομίλου BENETH. Το νέο VENETI Jackson Hall ανοίγει τις πόρτες του στον πεζόδρομο της Μηλιώνη, διατηρώντας τη μοναδική αύρα του παλιού και φέρνοντας στο προσκήνιο ένα αληθινό all-day concept: artisan bakery στο ισόγειο και American bar-restaurant στον πρώτο όροφο.

Ο **Θρυλικός Ινδιάνος** στην είσοδο καλωσορίζει τους επισκέπτες σ' έναν χώρο που ξαναχτίστηκε από την αρχή, με επένδυση 7 εκατομμυρίων ευρώ, για να αποδώσει με απόλυτη ακρίβεια το ύφος του αυθεντικού Jackson Hall. Τα κόκκινα καθίσματα, οι τούβλινοι τοίχοι, οι retro αναφορές και τα memorabilia συνθέτουν μία σκηνή βγαλμένη από την αμερικανική κουλτούρα των 60s και 70s, η οποία μάλιστα απογειώνεται και με τη συνοδεία live μουσικής με ανάλογο ρεπερτόριο.

Στο **bar-restaurant**, ο βραβευμένος σεφ Jean Louis Capsalas υπογράφει ένα μενού γεμάτο αυθεντικές αμερικάνικες γεύσεις. Τα Jackson's Premium Burgers, με χειροποίητο μπιφτέκι και brioche bun, διεκδικούν την πρωτιά, ενώ η Pizza Mia, με αφράτη ζύμη 60s σε XL μέγεθος, υπόσχεται την πιο νόστιμη μάχη γεύσεων. Οι δροσερές σαλάτες, τα all-time classic ορεκτικά, τα signature cocktails και η νέα σειρά Patisserie JACKSON συμπληρώνουν ιδανικά την εμπειρία.

Στο **ισόγειο**, το Artisan Bakery φέρνει μία νέα εποχή στην αρτοποιία, με εργαστήριο στον ημιόροφο και τα αρώματα του φρεσκοψημένου ψωμιού να κατακλύζουν τον πεζόδρομο. Τα αρτοποιήματα από κάθε γωνιά του κόσμου και οι παραδοσιακές ελληνικές πίτες συνδυάζονται με εκλεκτό café από την TAILOR MADE, χυμούς GREEN και τη νέα σειρά παγωτών «ΔΩΔΩΝΗ 1967», που στηρίζεται στις συνταγές του παρελθόντος και είναι η απόλυτη εγγύηση κλασικής γεύσης.

Η **επιστροφή του Jackson Hall**, όπως την οραματίστηκε ο όμιλος BENETH, είναι κάτι πολύ περισσότερο από ένα comeback: είναι μια φρέσκια αθηναϊκή εμπειρία, που ενώνει το χθες με το σήμερα και καλεί τον λαό της Αθήνας να ξαναζήσει την απόλαυση – με όλες τις αισθήσεις.

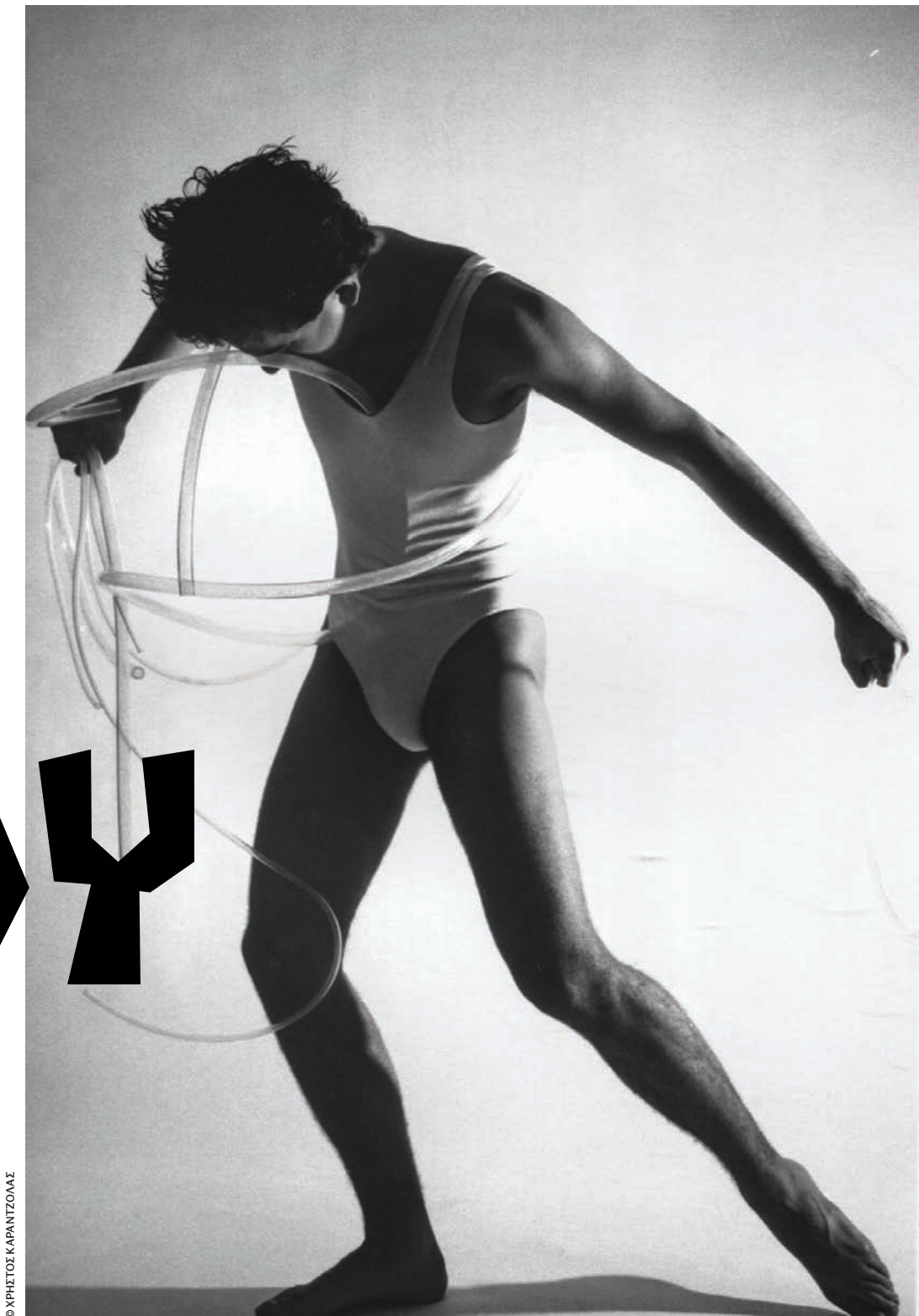
ΟΙ ΧΡΥΣΕ ΕΠΟΧ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝ ΡΗΓΟΥ

Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΟΥ ΜΠΑΛΕΤΟΥ
ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΛΥΡΙΚΗΣ ΣΚΗΝΗΣ ΜΙΛΑΕΙ
ΜΕ ΑΠΟΛΑΥΣΤΙΚΟ ΤΡΟΠΟ ΓΙΑ ΤΗ ΖΩΗ
ΤΟΥ ΚΑΙ ΤΗ ΣΥΝΑΡΠΑΣΤΙΚΗ ΚΑΡΙΕΡΑ ΤΟΥ,
ΛΙΓΟ ΠΡΙΝ ΑΝΕΒΕΙ ΣΤΗΝ ΕΛΣ
ΤΟ ΝΕΟ ΤΟΥ ΕΡΓΟ
«ΧΡΥΣΗ ΕΠΟΧΗ».

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΝΕΝΕ**
Εικονογράφηση: Από το προσωπικό αρχείο του Κ.Ρ.

ΣΣ
ΕΣ

ΝΟΥ

© ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΑΡΑΝΤΖΟΛΑΣ

Η ειδοποιός διαφορά με τον **Κωνσταντίνο Ρήγο** είναι το γέλιο του. Μπορεί να δίνει μια πυκνή, νευρική και πλούσια συνέντευξη ως διευθυντής του Μπαλέτου της Εθνικής Λυρικής Σκηνής και πρόεδρος της Κρατικής Σχολής Ορχηστρικής Τέχνης και ενδιάμεσα, για κάτι που είπε, για κάποια ανάμνηση ή παρομοίωση που έκανε, να πετάξει ένα γαργαριστό, εγκάρδιο γελάκι, από αυτά που μόνο με τους φίλους μας ανταλλάσσουμε τις ώρες που είμαστε χαλαροί και διασκεδάζουμε. Κάπως έτσι είναι και όλη του η διαδρομή στον χορό

και τις παραστατικές τέχνες, από τα 90s που ξεκίνησε και μας εξέπληξε όλους ως wiz kid: μια διαδρομή γεμάτη νοήματα, έμπνευση, άποψη, νεωτεριστικές ιδέες και μικρές ή μεγάλες ανατροπές, δημιουργικές συγκρούσεις γεμάτες χιούμορ, ευφυΐα και μοντέρνο σχόλιο (ο ίδιος τις χαρακτηρίζει ως «τρολ»). Ο Κωνσταντίνος Ρήγος, παιδί της Αθήνας, απόφοιτος της Κρατικής Σχολής Ορχηστρικής Τέχνης το '93, και έχοντας από το '90 ιδρύσει το Χοροθέατρο Οκτάνα, βρέθηκε στη Θεσσαλονίκη το '99 για την πρώτη του παράσταση εκεί, ενώ από το 2000 μέχρι το 2005 διετέλεσε καλλιτεχνικός διευθυντής του Χοροθέατρου του Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος. Τώρα, μετά την επιτυχία του «*Brokeback Mountain*» τον φετινό χειμώνα στο θέατρο Κνωσός, ανεβάζει το έργο «*Χρυσή εποχή*», που θα δούμε στην Εθνική Λυρική Σκηνή. Σε αυτή την πυρετώδη περίοδο, μου μίλησε «για τα πάντα» με τον απολαυστικό, φιλικό του τρόπο. ►

◀ — **Πώς προέκυψε ο χορός και μάλιστα με τέτοια πλούσια δράση από την πρώτη στιγμή;**

Ο χορός για μένα ήταν μια φυσική ανάγκη. Ήταν κάτι που το είχα, αλλά δεν καταλάβαινα ότι το είχα, δεν υπήρχε ο κώδικας για να το αποκωδικοποιήσω. Μ' άρεσε πάρα πολύ, θυμάμαι χόρευα συνέχεια στο σπίτι. Χόρευα ποπ, τα τραγούδια της εποχής. Έχω πάρα πολλούς δίσκους, μάζευα δίσκους ματιωδώς. Θυμάμαι χαρακτηριστικά την πρώτη φορά που είδα το «Saturday Night Fever» στον κινηματογράφο Παλλάς, στο Παγκράτι. Το θυμάμαι σαν εμπειρία, δηλαδή ότι βγήκα και μετά ήθελα να περνάω πηδώντας από το ένα πεζοδρόμιο στο άλλο. Από παιδί μ' άρεσαν πολύ τα μιούζικαλ, ακόμα μ' αρέσουν. Χαίρομαι που βγαίνουν καινούργια μιούζικαλ, αναβιώνοντας το είδος. Είδα πρόσφατα το συγκλονιστικό «Emilia Perez» και το υπέροχο «Better man». Μην ξεχνάμε ότι στη Λυρική σκηνοθέτησα και τα «Φθινά τσιγάρα» και τον «Ερωτόκριτο» που ήταν μιούζικαλ. Τότε, λοιπόν, χόρευα πάρα πολύ... Χόρευα στις ντισκοτέκ, ιδίως το καλοκαίρι στις διακοπές με μια παρέα συνομήλικων, παιδιά οικογενειακών φίλων. Διασκεδάζαμε πολύ. Το πρώτο βραβείο χορού το κέρδισα σε μια ντισκοτέκ στο Κιάτο. Βρίσκω φωτογραφίες στα οικογενειακά άλμπουμ. Μάλιστα, τώρα τα Χριστούγεννα που είχα πάει στο σπίτι να δω τη μητέρα μου, βρήκα φωτογραφίες που είμαι με γουόκμαν στα αυτιά, στο σαλόνι, και χορεύω, ή άλλες στις οποίες έπαιρνα χορευτικές στάσεις.

— **Τι αγαπάς στη μητέρα σου;**

Έχω μια υγιή σχέση με τη μητέρα μου. Είναι ένας άνθρωπος κλειστός, αλλά γεμάτος αισθήματα. Ένας άνθρωπος που κατανοεί, αλλά δεν θέλει να επεμβαίνει. Ακούει, αγωνιά, αλλά δεν θέλει να επηρεάζει. Όταν ξεκίνησα τον χορό υπήρχε μια σχετική αγωνία για το αν κάνω τη σωστή επιλογή, σύντομα όμως κατάλαβε ότι αυτό μ' ενδιέφερε και έκτοτε δεν αναρωτήθηκε ξανά. Τα πρώτα χρόνια μάλιστα έραβε και τα κοστούμια για τις παραστάσεις.

— **Οπότε αυτό υπήρχε. Δεν εξεπλάγη κανείς που το ακολούθησες.**

Εξεπλάγησαν στην αρχή, όταν τους ανακοίνωσα ότι μ' ενδιαφέρει ο χορός και θ' αφήσω το πανεπιστήμιο για να πάω στην Κρατική Σχολή. Ήταν κάπως

περίεργο, δημιούργησε μια αγωνία σε όλη την οικογένεια. Αλλά αυτό κράτησε πολύ λίγο γιατί, κάπως πολύ γρήγορα, στο πρώτο έτος της σχολής χορογράφησα στην Επίδαυρο τις «Νεφέλες» του Γιώργου Λαζάνη, με το Θέατρο Τέχνης. Οπότε αυτομάτως, ενώ υπήρχε η αγωνία, ταυτόχρονα υπήρχε και το ότι, να, ήδη... είναι μια πρώτη καταξίωση, ας πούμε. Ήταν μια πολύ σπουδαία εμπειρία, γιατί, ξέρεις, όταν είσαι στην πολύ αρχή, είσαι δημιουργικός αλλά ταυτόχρονα είσαι και λίγο σαν μέσα σ' ένα πέλαγος δημιουργίας. Νομίζεις ότι γνωρίζεις πράγματα. Οπότε η εμπειρία με το Θέατρο Τέχνης, αφού έκανα πάρα πολλές δουλειές μαζί τους, ήταν πολύ ουσιαστική για να καταλάβω τη λειτουργία του θεάτρου.

Στην Επίδαυρο, στην παράσταση «Νεφέλες», είχα φτιάξει έτσι τον Χορό ώστε να συμμετέχω και εγώ σε ένα χορικό. Να αισθανθώ πώς είναι να βρίσκεται στο θέατρο της Επιδαύρου. Να έχω την εμπειρία της σκηνής, όχι μόνο του να είσαι εκτός σκηνής. Ήταν μια εμπειρία αποκαλυπτική για μένα.

— **Αυτό όμως ήταν σαν να πέφτεις κατευθείαν στα βαθιά, όχι;**

Έτσι είναι. Ουσιαστικά, μπήκα κατευθείαν σε όλες τις περιπέτειες. Ενώ παράλληλα σπούδαζα, είχα ιδρύσει την ομάδα, όπου έπρεπε να κάνω τα οικονομικά –με βοήθησε, βέβαια, το ότι πριν ήμουν στο Οικονομικό της Νομικής–, να διαχειρίζομαι την ομάδα, να διαχειρίζομαι χορευτές, να προσλαμβάνω, να κάνω αιτήσεις... Όλα αυτά ήρθανε μαζί και παράλληλα. Με τα τρία χρόνια της σχολής, είχα ταυτόχρονα συμπυκνωμένη την εμπειρία της παραγωγής, το να διευθύνεις μ' έναν τρόπο μια ομάδα, και η αλήθεια είναι ότι η σπουδή μου στη σχολή ήταν μια πολύ σημαντική εμπειρία που με βοήθησε.

— **Αυτή την ευελιξία ή και χιούμορ που έχεις στη δουλειά σου και κυρίως στην γκάμα της δουλειάς σου, την είχες από τότε; Μπήκες δηλαδή στην Επίδαυρο με ταμπεραμέντο;**

Όχι, όχι, το χιούμορ το είχα. Μάλιστα είχα και μια περίεργη αποφασιστικότητα. Δηλαδή αν δεν γινόταν κάτι όπως το ήθελα, έκανα φασαρία. Θυμάμαι σε εκείνη την παράσταση (σ.σ. «Νεφέλες»), έπαιζε ο Μίμης ο Κουγιουμτζής και επέμενε να μην κάνει κάτι. Έκανα τόση φασαρία για να το κάνει, που ▶

**ΤΟ ΝΑ ΕΚΤΕΘΕΙΣ
ΓΥΜΝΟΣ ΉΤΑΝ ΜΙΑ
ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ.
ΠΙΣΤΕΥΩ ΟΤΙ ΤΟ ΣΩΜΑ
ΕΧΕΙ ΤΗΝ ΑΠΟΛΥΤΗ
ΔΥΝΑΜΗ ΝΑ ΠΕΡΝΑΕΙ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ. ΤΟ ΣΟΚ
ΠΟΥ ΠΡΟΚΑΛΕΙ
ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ ΤΟΝ
ΕΡΜΗΝΕΥΤΗ ΑΛΛΑ
ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΘΕΑΤΗ ΤΟ
ΓΥΜΝΟ, ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙ
ΜΙΑ ΣΧΕΣΗ ΑΙΩΝΙΑ.**

Με την Έλενα Τοπαλίδου,
«Ορφέας και Ευριδίκη»
Στοκχόλμη, 1998

Ξαναμιλήσαμε πολύ καιρό αργότερα. Μετά βέβαια συνεργαστήκαμε υπέροχα, είχαμε πάρα πολύ καλή σχέση, καταλάβαμε ο ένας τον άλλο. Είχα πολλή επιμονή. Διεκδικούσα αυτό που ήθελα να γίνει. Γιατί αν δεν γινόταν καλά στο τέλος, ήθελα να έχω εγώ την ευθύνη. Είχα ένα θράσος εδώ που τα λέμε... Να λες «όχι θα γίνει έτσι», όταν είσαι στο πρώτο έτος μιας σχολής και είναι η πρώτη σου δουλειά στην Επίδαυρο. Δεν είναι ότι είχα και καμιά τεράστια εμπειρία.

— **Σήμερα συναντάς αντιρρήσεις;**

Αντιρρήσεις, πάντα. Με την έννοια ότι συνεργάζεσαι με ανθρώπους, έχουν και εκείνοι κάτι στο μυαλό τους. Τώρα όμως είμαι πιο εύκολος στις αντιρρήσεις, πιο εύκολα κάνω πίσω, ακούω, συζητώ, εξελίσσω. Με τα χρόνια κατάλαβα ότι στη δουλειά υπάρχει συνεργασία και η αίσθηση της αλληλοεπίδρασης. Το αποτέλεσμα στο τέλος είναι κάτι που βγαίνει από όλους. Γιατί οι ηθοποιοί, οι χορευτές, οι τραγουδιστές είναι καλλιτέχνες κι εκείνοι και αντιλαμβάνονται τι θέλουν κάθε στιγμή, οπότε πρέπει να συνδυαστεί αυτό που επιθυμείς εσύ με τη δική τους ανάγκη, ώστε να έρθει στην επιφάνεια το καλύτερο αποτέλεσμα. Για την κάθε τέχνη είναι διαφορετικό, όπως και για τον κάθε άνθρωπο. Οπότε για μένα τελικά, η επικοινωνία είναι αυτή που εξελίσσει μια σχέση και κατ' επέκταση μια παράσταση. Έχω σκεφτεί έργα στο παρελθόν, που τα ξεκίνησα μ' έναν τρόπο, η επικοινωνία όμως με τους συντελεστές και τους ίδιους τους ερμηνευτές τα οδήγησαν σε τελείως διαφορετικό δρόμο. Που ήταν και ο σωστός.

— **Ο χορός είναι μια πολύ σωματική εργασία.**

Ακριβώς. Το σώμα έχει όρια τα οποία όμως, με τη δουλειά, μετακινούνται διαρκώς. Άρα έχει σημασία το πού θα φτάσει το σώμα κάθε φορά, έχει σημασία πόσο βαθιά θα ψάξει ο κάθε χορευτής στην ψυχή του, πόσο από την προσωπικότητά του θα αποκαλύψει σε μια παράσταση. Βέβαια υπάρχει μια πολύ μεγάλη διαφορά ανάμεσα στον χορό και στο θέατρο: ο ηθοποιός ερμηνεύει έναν ρόλο, οπότε πρέπει να μπει στην ψυχολογία του ρόλου. Είναι κάτι πολύ συγκεκριμένο. Πρέπει να ψάξει και να βρει τον εαυτό του μέσα από κάποιον άλλον. Στον χορό όμως ο εαυτός σου είναι πάντα εκεί, δεν θα ψάξεις ποτέ για κάτι άλλο, ιδίως στον σύγχρονο χορό δεν θα υποδυθείς κάποιον άλλο. Στο μπαλέτο υπάρχει αυτό το στοιχείο, θα κάνεις τον πρίγκιπα, τη νεράιδα, έναν ρόλο που πρέπει να προσπαθήσεις για να τον βρεις. Ενώ στον σύγχρονο χορό είσαι εσύ. Και αυτό είναι πολύ απελευθερωτικό, γιατί στην πραγματικότητα αυτό εξελίσσει την προσωπικότητά σου. Θεωρώ ότι η προσωπικότητά μου, η σκέψη μου και η ζωή μου η ίδια εξελίχθηκαν λόγω του χορού, λόγω του ότι έπρεπε να ψάχνω μόνο σε μένα, σ' αυτά που με επηρεάζουν, σε αυτά που βλέπω και αντιλαμβάνομαι. Αλλά όλο αυτό έπρεπε να βγει από τη δική μου προσωπικότητα. Δεν έπρεπε να μπω στην προσωπικότητα κάποιου άλλου, να μοιραστώ κάτι άλλο.

— **Παίρνω την αίσθηση από τις δουλειές σου ότι λειτουργείτε λίγο ως συλλογικότητα, ως ένα είδος κομμούνας ας πούμε, ισχύει αυτό;** Ισχύει, με την έννοια ότι δεν θέλω, ακόμα και όταν κάνω θεατρικές παραστάσεις, να έχω προαποφασίσει τίποτα. Μπορεί να έχω σκεφτεί πώς θα είναι ο χώρος ή ο κόσμος ή το σκηνικό –γι' αυτό υπογράφω τις περισσότερες φορές και τα σκηνικά μου πια–, να σκέφτομαι το περιβάλλον στο οποίο θα δημιουργηθεί αυτός ο κόσμος. Σίγουρα το σκοτεινό στοιχείο που υπάρχει στα έργα μου είναι κάτι που μάλλον το επιβάλλω εγώ με έναν τρόπο. Όσο για το χιούμορ, μάλλον κι αυτό έρχεται από τη δική μου ανάγκη να μετακινήσω τα πράγματα. Στην πραγματικότητα ναι, προσπαθώ να είμαι συλλογικός.

— **Αυτό που λες, το λίγο dark στοιχείο και το χιούμορ, είναι κάτι που χαρακτηρίζει όλα σου τα έργα αλλά και όλες σου τις επιλογές, θα έλεγα. Και αυτό είναι ένα μεγάλο κεφάλαιο αυτής της συζήτησης. Θα ήθελα να καταλάβω τον τρόπο που προσεγγίζεις καθετί καινούργιο που σου προσφέρεται ως πρόταση συνεργασίας. Τι είναι αυτό που σε κινεί να επιλέγεις από τη Eurovision τη Λυρική και από τη Λυρική μια θεατρική ομάδα;** Το βασικό είναι η ανάγκη μου να κάνω διαφορετικά πράγματα και να εκφράζομαι με διαφορετικούς τρόπους. Όταν δεν το έκανα αυτό, όταν δηλαδή ασχολούμουν μόνο με τον χορό, αισθανόμουν πάντα μια πίεση ότι δεν μπορώ να εξωτερικεύσω και κάποια άλλα στοιχεία, κάποιες άλλες ανάγκες – σαν να μην μπορώ να συμβιβάσω τον Διόνυσο με τον Απόλλωνα μέσα μου. Δηλαδή, απ' τη μία ήθελα να είμαι εγκεφαλικός, απ' την άλλη ήθελα να είμαι διασκεδαστικός, για να το πούμε έτσι πολύ απλοϊκά. Είναι νομίζω δύο τρόποι έκφρασης που τους έχουμε ανάγκη όλοι. Ο καθένας το βρίσκει με τον δικό του τρόπο.

— **Αυτό ισχύει και στην προσωπική σου ζωή;**

Ναι, απ' τη μία θέλω να είμαι πολύ σκοτεινός και απ' την άλλη θέλω να είμαι πολύ ευχάριστος... όχι ευχάριστος...

— **Κατάλαβα τι λες. Φωτεινός.**

Φωτεινός, μπράβο αυτό! Αυτό λοιπόν το στοιχείο, στα πρώτα μου έργα ήταν σε μια σύγκρουση. Ήθελα να πηγαίνω σε σκοτεινά μέρη, αλλά

ήθελα να μετατρέπονται σε φωτεινά. Έκανα έργα σκοτεινά, αλλά τα ρούχα π.χ. ήταν εμπνευσμένα από τη μόδα. Όλο αυτό είχε ενδιαφέρον, ήταν κάπως υβριδικό, ήταν το στιλ μου. Αργότερα αυτό άλλαξε, ήθελα να διαχωριστεί αυτό. Όταν κατάλαβα ότι αυτός ο διαχωρισμός είναι εφικτός –και ευτυχώς αυτό έγινε όταν πια είχα κάνει πολλά έργα, είχα ταυτοποιηθεί ως μια προσωπικότητα στην τέχνη μου–, όταν όλα αυτά είχαν πάρει τη μορφή τους, τότε ήταν πιο εύκολο για μένα να κάνω αυτόν τον διαχωρισμό, να δουλέψω σε τελείως διαφορετικούς χώρους, με τελείως διαφορετικούς ανθρώπους. Πιστεύω στην ποπ κουλτούρα. Μας έχει καθορίσει, έχει καθορίσει όλο τον 20ό και 21ο αιώνα με έναν τρόπο, τουλάχιστον τη δική μου γενιά. Η κουλτούρα της Δύσης είναι η κουλτούρα μου. Η μουσική της, η ποπ κουλτούρα, όλο αυτό είναι που μ' έχει καθορίσει. Οπότε ήθελα να χρησιμοποιήσω αυτές τις αναφορές και μέσω αυτού να δημιουργήσω. Αυτό καταλάβαινα, αυτό αντιλαμβανόμουν και μ' αυτό μεγάλωσα. Όταν ήμουν στη σχολή, εργαζόμουν σε μια μεγάλη εφημερίδα όπου έκανα παρουσίαση ταινιών, οπότε πήγαινα κι έβλεπα όλες τις ταινίες με τους κριτικούς. Εκεί γνώρισα πολύ σημαντικούς ανθρώπους του σινεμά. Το έκανα αυτό γιατί είχα ανάγκη να δουλέψω, αλλά αισθανόμουν ότι είχα χάσει πολύ χρόνο, ήθελα να μαζέψω γνώση από όλα. Είδα όλο τον ιταλικό νεορεαλισμό, είδα τους Ρώσους, είδα ευρωπαϊκό σινεμά, όλα τα διαφορετικά ρεύματα του κινηματογράφου. Ίσως γι' αυτό ο κινηματογράφος να έχει παίξει πολύ μεγάλο ρόλο στον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζω και τον χορό και το θέατρο.

— **Έχεις πολλούς φίλους; Τους διατηρείς από τα παιδικά σου χρόνια;**

Οι φίλοι μου δεν είναι πολλοί και με τους περισσότερους κατά καιρούς χανόμαστε, αλλά όσοι είναι φίλοι είναι για πάντα.

— **Έκανες φιλίες μέσα από τη δουλειά σου;**

Ναι, έχω κάνει και θέλω να τους βλέπω συχνά και να μοιραζόμαστε ό,τι ζούμε.

— **Ποιος/ποια χορογράφος ήταν η έμπνευση της ζωής σου και γιατί;**

Θα έλεγα ότι η Πίνα Μπάους με επηρέασε στα πρώτα μου βήματα, με έναν τρόπο πολύ ιδιαίτερο. Όταν είδα την πρώτη δουλειά της στο Ηρώδειο, νομίζω ήταν ή το «Kontakthof» ή το «Nelken», τελείωσε η παράσταση και δεν καταλάβαινα γιατί ο κόσμος χειροκροτούσε, 6 μήνες αργότερα κατάλαβα ότι αυτός ο κόσμος μ' ενδιέφερε. Κατάλαβα για πρώτη φορά ότι ο χορός δεν είναι μόνο κίνηση. Δημιουργεί αισθήσεις, έχει πολιτική διάσταση, χιούμορ, ειρωνεία, πόνο. Είναι η ζωή.

— **Υπάρχει κάποια παράσταση που ονειρεύεσαι κάποτε να κάνεις;**

Η «Χρυσή εποχή» είναι μια παράσταση που ονειρευόμουν να κάνω, και είμαι χαρούμενος που γίνεται υπό αυτές τις συνθήκες στην Εθνική Λυρική Σκηνή. Η επόμενη που θα ονειρευτώ δεν έχει έρθει ακόμα.

— **Πώς έζησες τα άγρια νιάτα σου; Πού πήγαίνες και πώς διασκεδάζες;**

Τα νιάτα μου δεν ήταν πολύ άγρια. Στο σχολείο ήμουν πολύ ήρεμος, αργότερα άλλαξα, έγινα πιο επικοινωνιακός, πιο ανοιχτός, πιο της παρέας. Αλλά δεν έκανα ποτέ ακρότητες, μου άρεσε πάντα να υπάρχει μια ισορροπία. Αλλά διασκεδάσα, πήρα εμπειρίες από διαφορετικά πράγματα. Έχω δει τον Ζαμπέτα σ' ένα υπόγειο στη Συγγρού πίσω από ένα βουνό σπασμένα πιάτα, ήταν τόσο σουρεαλιστικό αλλά ταυτόχρονα και ποιητικό. Ήταν το δικό μας μαγικό βουνό.

— **Έχεις καταγωγή από τη Σύρο και επιστρέφεις συχνά. Τι έχει η Σύρος που δεν έχουν οι άλλες Κυκλάδες;**

Η Σύρος είναι ένα νησί που με μαγνήτισε 25 χρόνια πριν, όταν με κάλεσε για πρώτη φορά στο εξοκικό της η φίλη μου η Κátια η Δημοπούλου, ξαφνικά ένιωσα ότι το νησί μου ταιριάζει. Μου ταιριάζει η ζωή του, η φύση του. Θυμάμαι ατέλειωτες ώρες να κολυμπάμε σε άγνωστες τότε παραλίες, να προσέχω τη μικρή Μελία (Κρέιλινγκ), να διαβάζουμε κάτω από τον ήλιο, να διασκεδάζουμε τα βράδια. Το νησί σταδιακά έγινε μέρος της ζωής μου. Αργότερα εκεί γνώρισα την Έλενα Σκουλά, άλλος ένας δικός μου άνθρωπος. Πριν από λίγα χρόνια ανακάλυψα τυχαία στον δρόμο, από μια ξαδέλφη του πατέρα μου, ότι η συνονόματη γιαγιά μου είχε καταγωγή από εκεί, μάλιστα είδα και το πατρικό της. Τότε κατάλαβα γιατί η Σύρος ήταν μέσα μου. Είναι ένα μέρος που με κάνει να ηρεμώ, να σκέφτομαι, να ξεκουράζομαι και που, όσο περνάνε τα χρόνια, θέλω να βρίσκομαι όλο και πιο συχνά εκεί. Οι Κυκλάδες είναι υπέροχες, έχουν αυτό τον μαγικό αέρα που σ' ανανεώνει, αλλά η Σύρος είναι η Κυκλάδα της καρδιάς μου.

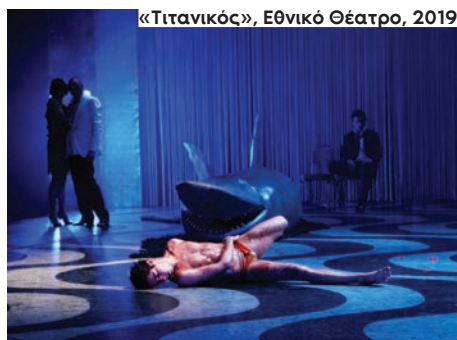

«Το Ρινγκ», Χοροθέατρο Οκτάνα, 1999

«Η μνήμη των κύκνων», Χοροθέατρο ΚΘΒΕ, 2002

«Τιτανικός», Εθνικό Θέατρο, 2019

«Brokeback Mountain»,
Θέατρο Νέου Κόσμου, 2024«Ερωτόκριτος»,
Εναλλακτική Σκηνή
ΕΛΣ, 2018

«Rocky Horror Show», Θέατρο REX, 2014

◀ — Η περίοδος του Οκτάνα τι σου έχει αφήσει; Πώς ήσOUNA τότε και πώς τώρα; Επειδή χαρακτηρίζουν το χοροθέατρο Οκτάνα ως το breakthrough που ακούστηκε τ' όνομά σου. Αυτό είναι, ουσιαστικά. Η περίοδος του Οκτάνα ήταν μαγική. Ήμασταν μια ομάδα ανθρώπων, δουλεύαμε συνέχεια μαζί, για πάρα πολλά χρόνια. Ήταν και η εφηβεία, αυτό που λέμε το πρώτο στάδιο δημιουργίας, εκεί που προβληματίζεις, συγκρούεσαι, παίρνεις τις καλές και τις κακές κριτικές. Πάντα παίρνεις τις καλές και τις κακές κριτικές –εννοείται–, απλώς αυτό είναι το πρώτο στάδιο που σοκάρεις. Οι κριτικές έχουν άλλο βάρος όταν ξεκινάς και άλλο όταν έχεις ήδη φτάσει κάπου, είναι πολύ διαφορετικός ο τρόπος με τον οποίο τις αντιλαμβάνεσαι. Στη μία κρίνεις εσύ, στην άλλη κρίνεται και ο κριτικός. Πάντα κρίνονται και οι δύο. Η στάση σου απέναντι στα πράγματα αρχίζει με τον χρόνο ν' αλλάζει. Ως καλλιτέχνης πάντα έχεις την αγωνία της δημιουργίας, αλλά ταυτόχρονα, από ένα σημείο και μετά, νομίζω, κλείνει ένας κόσμος στον οποίο εσύ είσαι ευτυχισμένος με τον εαυτό σου και με αυτό που κάνεις, από κει και ύστερα το γύρω γύρω σ' επηρεάζει και δεν σ' επηρεάζει. Και τώρα σίγουρα μια κακή κριτική με κάνει να σταθώ λίγο παραπάνω. Το καλό είναι πάντα πιο εύκολα προσπεράσιμο, σε όλα στη ζωή. Στο καλό δεν στεκόμαστε τόσο. Οπότε το κακό μπορεί να σ' επηρεάσει, να σου δώσει μια μικρή βελονιά. Τώρα λέω όχι, διαφωνώ με αυτήν την κριτική. Καταλαβαίνω τι μπορεί να με επηρεάσει.

— Η περίοδος των 90s ευνοούσε αυτή την ανοιχτόμυαλη στάση; Γιατί ήτανε περίοδος ευδαιμονίας, σωστά; Νομίζω ότι δεν θα ξαναπεράσει ο πλανήτης καλύτερη περίοδο από τα 90s, γιατί ήταν σε όλα τα επίπεδα απελευθερωμένη από τα πάντα. Στη μουσική, στη μόδα – που αυτά χαρακτηρίζουν έτσι κι αλλιώς και τη ζωή μας με έναν τρόπο, δηλαδή στο πώς συμπεριφέρεται ο άνθρωπος, στις φυλές που υπήρχαν στην πόλη. Ήταν μια περίοδος πιο ανοιχτή, παρότι ερχόταν μετά από μια πολύ δύσκολη εποχή, λόγω του AIDS που έφερε μεγάλη κρίση στις σχέσεις και δημιούργησε τεράστια προβλήματα στην κοινωνία. Αλλά ταυτόχρονα είναι μια περίοδος στην οποία υπάρχει μια φωτεινή μπάλα από πάνω μας, η οποία μας απελευθερώνει για πολλά πράγματα. Ήμασταν όλοι πιο ανοιχτοί πιο προοδευτικοί.

— Ήταν η περίοδος που η pop-culture, που λες, έγινε καθεστώς, γιατί τότε έσκασαν τα περιοδικά, το MTV, όλα. Πιο πριν η pop ήταν ένα κοινωνικό νεανικό κίνημα, αλλά μετά έγινε χοντρό χρήμα με καλλιτεχνική έκφραση. Θυμάσαι, εκείνη την περίοδο το ίντερνετ δεν υπήρχε, με την έννοια που τώρα είναι δεδομένο. Τις αναζητούσαμε εμείς τις πληροφορίες τότε, έπρεπε να ψάξεις, να ρωτήσεις, να ακούσεις. Εμείς εκείνη την περίοδο, δημιουργούμε ταυτόχρονα και παράλληλα με όλους τους υπόλοιπους δημιουργούς του κόσμου, χωρίς όμως να υπάρχει η σημερινή άμεση σύνδεση. Τώρα εγώ ξέρω, σχεδόν τη στιγμή της γέννησής της, τη δημιουργία του καθενός, τι κινήσεις κάνει, ποιο είναι το στίλ του, μπορώ να το καταλάβω, να το δω, αν θέλω να το αποδομήσω. Ό,τι γίνεται αυτή τη στιγμή το ξέρουμε, κι αυτό κάνει πολύ πιο δύσκολη τη δημιουργία. Διότι δεν είσαι πια ελεύθερος μέσα στον δικό σου κόσμο. Δέχεσαι, άθελά σου, επιρροές. Τότε ήταν σαν να βρήκαμε ένα οικόπεδο και να είπαμε πάμε να χτίσουμε εκεί. Και χτίσαμε ο καθένας το δικό του οίκημα, μια πολυκατοικία ή μια μονοκατοικία, αλλά με τον δικό του τρόπο. Εγώ θα 'χτιζα πολυκατοικία, δεν θα μπορούσα να μείνω σε μονοκατοικία, θέλω να έχω κόσμο γύρω μου (γέλια). Ο καθένας «έχτισε» λοιπόν τον τρόπο του απ' την αρχή, γιατί μιλάμε για τα 90s που ο χορός στην Ελλάδα είναι σχεδόν ανύπαρκτος. Υπάρχουν προσωπικότητες οι οποίες έχουν δημιουργήσει, αλλά δεν υπάρχει το μπαμ που έγινε τότε με τον χορό στην Ελλάδα. Εκείνη την περίοδο φτιάχνω το Χοροθέατρο Οκτάνα και δημιουργούμε συνεχώς και αδιαλείπτως. Όλη τη μέρα σκεφτόμασταν μόνο αυτό. Είναι σαν να μην υπάρχει άλλη ζωή, η ζωή είναι μέσα σ' αυτή την μπάλα που λέγεται χορός.

— Πώς την αναζητούσες την πληροφορία τότε; Ταξίδευες; Προσπαθούσα να ταξιδεύω, όχι τόσο πολύ όμως. Προσπαθούσα να βρίσκω βίντεο, εφημερίδες, ήμουν συνδρομητής σε όλα τα περιοδικά χορού, προσπαθούσα να βλέπω ταινίες, οτιδήποτε μπορούσε να μου δημιουργήσει εικόνες αναφοράς. Ακόμα και όταν έκανα το πρώτο μου βίντεο κλιπ, δεν φανταζόμουν ότι θα μπορούσα να το κάνω. Ήταν αναγκαίο «κακό», έγινε γιατί δεν μπορούσε κάποιος άλλος να το κάνει. Όταν ξεκίνησα να συνεργάζομαι με την Πέγκυ (σ.σ. Ζήνα) ήταν μια πολύ σημα-

ντική απόφαση, μου άρεσε που την πήρα και δεν το μετάνιωσα ποτέ. Τότε, λοιπόν, είχα πάει στην εταιρεία, είχα πει τι σκεφτόμουν και είχα φτιάξει το σενάριο. Όταν το είδε ο σκηνοθέτης που θα το έκανε, μου είπε ότι δεν έχει κοντινά. Γιατί τότε ήταν τα κοντινά στη μόδα. «Δεν μπορώ να το αναλάβω, δεν θα πετύχει αυτό το βίντεο κλιπ», είχε πει. Οπότε παίρνω έναν φίλο μου σκηνοθέτη, με τον οποίο συνεργαζόμασταν στο Χοροθέατρο και είχαμε κάνει πολλά πειραματικά βίντεο, μάλιστα εκείνη την περίοδο είχε κάνει κι εκείνος κάποια κλιπ, και του λέω: «Πύργω, θέλω να κάνεις αυτό το βίντεο κλιπ». Μου λέει: «Χαζός είσαι; Θα το κάνεις εσύ. Θα έρθω να σε βοηθήσω με την κάμερα και θα το κάνεις, για να το υπογράψεις. Γιατί μπορείς να το κάνεις και θα το κάνεις όπως ξέρεις». Και πράγματι, ήρθε και κάναμε μαζί το γύρισμα. Το «νόημα» ήταν μια αλλαγή στον τρόπο με τον οποίο γίνονταν τα βίντεο κλιπ τότε. Πείστηκε και η εταιρεία... Οπότε μετά μπήκαν όλα στη σειρά. Γιατί είχα καταλάβει πια τον τρόπο με τον οποίο έπρεπε να γίνεται. Η αλήθεια είναι πως τότε, τα βίντεο κλιπ ήταν τελείως διαφορετικά απ' αυτό που έκανα εγώ. Μπέρδεψα τόσο πολύ τις εικόνες, τις πληροφορίες και τις αναφορές, που ήταν σαν να δημιουργώ έναν άλλο κόσμο στον οποίο ο τραγουδιστής έπρεπε να μπει. Είχα μια άλλη αντίληψη για τα πράγματα.

Τώρα πια κάνω «βίντεο πορτρέτα», ουσιαστικά κρατάω τον τραγουδιστή και προσπαθώ να μη φτιάχνω σενάρια – θέλω να δώσω κάτι άλλο. Όταν μου είχε έρθει η πρώτη εκείνη πρόταση, έκανα κάτι σαν γκάλοπ σε διαφορετικό κόσμο, από πανεπιστημιακούς μέχρι φίλους, και όλοι είχαν πει: «ναι, να το κάνεις, θα σου δώσει κάτι όλο αυτό».

— Και σου έδωσε;

Ναι, μου έδωσε πάρα πολλά. Μου έδωσε πολλή απελευθέρωση στο να κάνω πράγματα τελείως διαφορετικά. Γνώρισα τελείως διαφορετικούς ανθρώπους, έγινα ακόμα πιο δημιουργικός, πιστεύω, στα δικά μου πράγματα. Νομίζω ότι από τότε και μετά, η δημιουργία μου είναι πιο ουσιαστική. Δεν είναι τυχαίο ότι από τότε και μετά έχω κάνει την «Bossa Nova», τον «Τιτανικό» στο Εθνικό, τους «Ελεύθερους πολιορκημένους» του ΚΘΒΕ, τον «Χορό με τη σκιά μου» στη Λυρική. Έχω κάνει έργα τα οποία ήταν πιο βαθιά, πιο ουσιαστικά. Τελικά, έμαθα και διαφορετικά πράγματα από αυτούς τους διαφορετικούς χώρους.

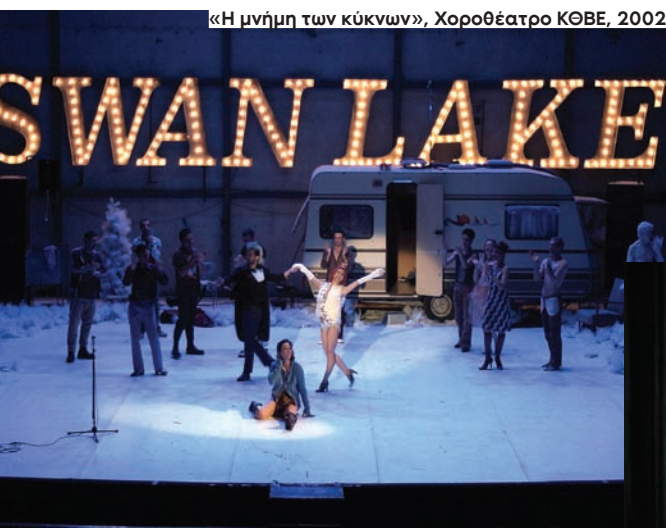

«Κόκκινα φανάρια», Εθνικό Θέατρο, 2013

«Μια ζωή
την έχουμε»,
ΘΟΚ, 2014

«Ρωμαίος και Ιουλιέτα», ΚΘΒΕ, 2025

«Η μνήμη των κύκνων», Χοροθέατρο ΚΟΒΕ, 2002

«Έντα Γκάμπλερ»,
Θέατρο Σημείο, 2015

«Καμπαρέ», Μέγαρο Μουσικής, 2013

«Αρκαδία»,
Φεστιβάλ Αθηνών,
Χοροθέατρο Οκτάνα, 2014

— Οι ίδιοι οι καλλιτέχνες, πέρα από τους μάντζερ και τις δισκογραφικές, σε άκουγαν; Δηλαδή το έβλεπαν με κάποιο ενδιαφέρον αυτό που τους πρότείνες;

Πάντα υπήρχε αυτό. Όσοι ήρθαν σε μένα για να δουλέψουμε μαζί, ήρθαν για να δουλέψουν με μένα. Δεν ήταν δηλαδή του στιλ «να πάρουμε έναν σκηνοθέτη ο οποίος κάνει αυτό». Γιατί αυτό που με ενδιέφερε εμένα ήταν να καταλάβω τον άλλον και να βγάλω κάτι γι' αυτόν. Να αντιληφθώ τι είναι. Γι' αυτό και με όλους όσους έχω δουλέψει έχω κρατήσει πάρα πολύ καλή σχέση. Αυτό είναι κάτι πολύ δύσκολο. Ακόμα κι όταν δεν συνεργαζόμαστε πια με όλους αυτούς τους ανθρώπους, έχω μια σχέση μεγάλης αγάπης μαζί τους. Διότι σ' αυτή τη δουλειά πρέπει να καταλάβεις ότι στην πραγματικότητα παίρνουν και οι δυο πλευρές. Και εγώ έχω πάρει πάρα πολλά από τους ανθρώπους με τους οποίους έχω συνεργαστεί, κι εκείνοι έχουν πάρει από εμένα. Γνώσεις, επικοινωνία, επαφή, τρόπο σκέψης.

— Φαίνεται αυτό στα βίντεο κλιπ σου. Προσεγγίζεις το είδος με τρυφερότητα, όχι με κανιβαλιστική διάθεση.

Δεν το ήθελα ποτέ αυτό. Ακόμα κι όταν έκανα τα πιο τρελά πράγματα, σεβόμουν αυτό που έκανα. Είχα πάντα την ίδια αγωνία που έχω όταν ανεβάζω ένα έργο.

— Εκείνη περίπου την εποχή, είχε αρχίσει το γυμνό να είναι ένα από τα χαρακτηριστικά των παραστάσεών σου. Σε είχαν συνδέσει πολύ μ' αυτό. Πώς ήταν τότε, πριν 20 χρόνια, το γυμνό και πώς είναι τώρα; Γιατί έχει ανέβει πια στη θεατρική σκηνή κανονικά.

Το να εκτεθείς γυμνός ήταν μια σωματική εμπειρία. Πιστεύω ότι το σώμα έχει την απόλυτη δύναμη να περνάει πληροφορίες. Το σοκ που προκαλεί το γυμνό και στον ίδιο τον ερμηνευτή αλλά και στον θεατή, δημιουργεί μια σχέση αιώνια. Πάντα θυμάμαι την πρώτη φορά που βγήκα γυμνός στη σκηνή και το αίσθημα αυτής της πράξης. Αλλά πιστεύω ότι και για τους θεατές ισχύει κάτι τέτοιο. Αυτή η συνθήκη κατάλαβα από την αρχή ότι με ενδιέφερε. Βγήκε πολύ φυσικά η πρώτη φορά. Ήταν σαν να το αναζητήσα. Το '93, ήρθε το «Δάφνις και Χλόη», που είχε μια μεγάλη σεκάνς με γυμνούς χορευτές. Ήταν, πιστεύω, η πρώτη φορά ουσιαστικά που εμφανίστηκε κάτι τόσο έντονο στην ελληνική χορευτική σκηνή. Ένα ρομαντικό έργο με μουσική Ραβέλ,

δουλεμένο τελείως αλλιώς. Έκανε μεγάλη εντύπωση. Υπήρχε μια τρομακτική χημεία ανάμεσα στο κοινό και στους χορευτές. Μετά ακολούθησαν πολλά έργα που περιείχαν τέτοιες σκηνές, αλλά για μένα υπήρχε πάντα μια οργανική ανάγκη να δεις τα πράγματα αλλιώς, το σώμα στην ουσία του, στην αλήθεια του. Υπήρχε μια αναζήτηση στο να νιώσουμε αυτή την εμπειρία. Θυμάμαι όταν κάναμε την «Bossa Nona», η Θέμις η Μπαζάκα μου λέει στις πρόβες: «Μα καλά, δεν θα γδυθούμε;» και της λέω: «Οχι, εσύ συγκεκριμένα δεν θα γδυθείς» (γέλια). Κάπως έτσι ήρθε το γυμνό στα έργα μου. Και στη φωτογραφία που έκανα και στις παραστάσεις.

— Το γυμνό υπάρχει στην προσωπική σου ζωή ως τρόπος; Το απολαμβάνεις;

Ναι. Παλιά δεν μπορούσα να κάνω μπάνιο στη θάλασσα αν δεν ήμουν γυμνός, έτσι αισθανόμουν απελευθερωμένος.

— Βοήθησε σ' αυτή την άνεση, ας το πω έτσι, η χρήση του γυμνού στις παραστάσεις;

Στο να μην αισθάνομαι με το σώμα μου ενοχές ας πούμε; Στο να είμαι συμφιλωμένος μ' αυτό; Ναι, νομίζω πως βοήθησε. Νομίζω ότι οι άνθρωποι που βγαίνουν γυμνοί στη σκηνή ή στη φύση είναι γιατί το θέλουν. Δεν αναγκάζεις κανέναν να το κάνει.

— Ο χορός, έτσι κι αλλιώς, απελευθερώνει τη σχέση με το σώμα των χορευτών και του χορογράφου.

Κυρίως ο σύγχρονος χορός. Ο κλασικός χορός το εγκλωβίζει σε πιο συγκεκριμένη φόρμα. Περιέχει πολύ πιο έντονα το στοιχείο του ναρκισσισμού. Και το στοιχείο του ανταγωνισμού με έναν τρόπο. Ο κλασικός χορός είναι πιο αθλητική τέχνη. Ο σύγχρονος χορός είναι πιο πολύ της ψυχοσύνθεσης. Φυσικά και το σώμα πρέπει να επιτύχει πάρα πολλά, να ξεπεράσει κι εκεί τα όρια του, αλλά με διαφορετικό τρόπο. Ο σύγχρονος χορός έχει εξελιχθεί, σε σημείο που αυτά που κάνουν σωματικά πάρα πολλοί χορευτές είναι πάρα πολύ δύσκολα. Μην ξεχνάμε ότι ο street χορός έφερε μια τεράστια αλλαγή στις δυνατότητες του σύγχρονου χορού συνολικά. Δηλαδή αυτό που συνέβη με το μπρέικ ντανς, το χιπ χοπ, το rorping άλλαξε τελείως τη φόρμα και την αισθητική του χορού.

— Αυτό σημαίνει ότι μπαίνουν και άλλοι σωματότυποι στον σύγχρονο χορό;

Ναι, βέβαια. Κοίταξε, στη δική μου δουλειά μπαίνουν – αλλά εξαρτάται από το τι θέλεις να κάνεις. Αν κάνεις το «Rocky Horror» ή το «Cabaret», που είναι μιούζικαλ, ή ένα σόου, λειτουργείς τελείως διαφορετικά και μπορείς να κάνεις κι άλλες επιλογές. Στον κλασικό χορό είναι λίγο πιο κλασική η φιγούρα, και παραμένει κλασική. Θεωρώ ότι υπάρχει ένα μεγαλύτερο πλαίσιο στο οποίο μπορείς να κινηθείς στα άλλα είδη χορού απ' ότι στον κλασικό.

— Τον street χορό και τη street κουλτούρα την έχεις παρακολουθήσει και την έχεις φωτογραφίσει μάλιστα, ας πούμε στο Shoot Me, τη σελίδα που έκανες για χρόνια στην Athens Voice. Έκανες κάτι σαν happenings.

Τη street κουλτούρα του χορού, τη γνώριζα και την κατάλαβα περισσότερο όταν ήμουν στην επιτροπή «So You Think You Can Dance». Γιατί εκεί ήρθαν διαφορετικά παιδιά, που αγαπούσαν τον χορό μ' έναν φυσικό τρόπο, ως τρόπο ζωής, που χόρευαν μπρέικ ντανς, χιπ χοπ και βλέπανε τον χορό αλλιώς. Και πραγματικά είχε πολύ μεγάλο ενδιαφέρον, διότι έβλεπες μεγάλο ταλέντο σε παιδιά που δεν είχαν κάνει χορό και που όλα τους μετά απ' αυτή την εμπειρία μπήκανε στον χορό, σπούδασαν. Και τώρα είναι χορευτές παντού, δηλαδή και εδώ στη Λυρική, αλλά και στο θέατρο, σε σόου, σε μουσικά βίντεο. Η Νεφέλη για παράδειγμα που ήταν εκεί, είναι τώρα η χορογράφος της Φουρέιρα. Η Αρετή είναι στο μπαλέτο. Όλα τα παιδιά αυτά, βρήκαν τον δρόμο τους μέσα από την εκπομπή εκείνη.

— Απενοχοποιήθηκε και ο χορός, λόγω της pop κουλτούρας, από τους γονείς απέναντι στα παιδιά. Δεν είναι τόσο τραγικό πια.

Ακριβώς. Θυμάμαι ότι τότε, που ήταν η περίοδος της μεγάλης αναγνωρισιμότητάς μου, διότι και στη θάλασσα να πήγαινα μου ζητούσαν αυτόγραφο, πήγαινα ας πούμε να βγάλω φωτοτυπίες και μου έλεγε ο υπάλληλος: «Αυτό το παιδάκι από την Κύπρο που χόρευε έτσι, τι καταπληκτικό που είναι». Ένας άνθρωπος μεγάλης ηλικίας, ο οποίος έβλεπε την ψυχή ενός μικρού παιδιού που λατρεύει τον χορό. Και πραγματικά τότε αναγνώρισα όλη αυτή την κουλτούρα, την κωδικοποίησα, και κατάλαβα ►

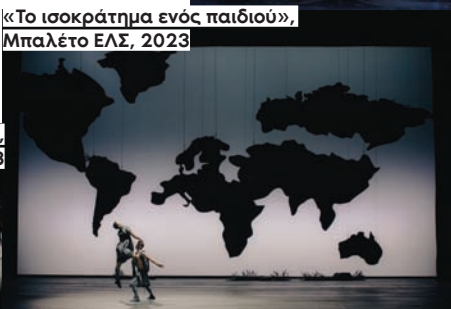
«Βαβέλ», Χοροθέατρο Οκτάνα, 2018

«Τα καινούργια ρούχα του αυτοκράτορα», Θέατρο Ροές, 1999

«Τα ξιδιώτη του χειμώνα»,
Χοροθέατρο ΚΟΒΕ, 2003

«Το ισοκράτημα ενός παιδιού»,
Μπαλέτο ΕΑΣ, 2023

«Άνεμος», Εθνικό Θέατρο, 2016

«Τιτανικός», Εθνικό Θέατρο, 2019

◀ και την ψυχοσύνθεση των ανθρώπων που είναι μέρος της. Γιατί είναι άλλο να βλέπεις κάποιους να χορεύουν μπρέικ ντανς, αλλά να μην τους έχεις κατανοήσει, και να προσπαθείς να εντάξεις κάτι τέτοιο στη δουλειά σου κι άλλο να τους γνωρίσεις και να καταλάβεις τον τρόπο με τον οποίο σκέφτονται, τον τρόπο με τον οποίο κινούν το σώμα τους, τον τρόπο με τον οποίο εκφράζονται και ότι αυτό είναι κάτι που δεν μπορείς να το μιμηθείς. Πρέπει να το βιώσεις για να μπορέσεις να το βγάλεις. Στην καινούργια μου δουλειά, τη «Χρυσή εποχή», στη Λυρική, θα καλέσω ως γκεστ κάποιον τέτοιο χορευτή.

— **Οπότε στην ουσία, μ' αυτό τον τρόπο άρχισες να χορογραφείς σκηνές στον δρόμο και να τις φωτογραφίζεις για το Shoot Me. Παιδιά στον δρόμο ας πούμε. Αλλά είχε και γυμνό. Θυμάμαι τα δύο γυμνά αγόρια να κυκλοφορούν στη Θεσσαλονίκη τη νύχτα, ήταν happening κανονικό.**

Αυτό που κάναμε με το Shoot Me, και που ήταν πολύ ενδιαφέρον, ήταν ότι έμπαινα μέσα στο θέατρο, στον χορό, συναντούσα διάφορες προσωπικότητες, ηθοποιούς, αθλητές κ.λπ. και δημιουργούσαμε μια κατάσταση που δεν ήταν απλώς ότι «σε φωτογραφίζω για κάτι», αλλά δημιουργούμε ένα happening. Χαίρομαι πάρα πολύ γιατί δημιουργήθηκε πολύ υλικό, μπορώ να βγάλω ολόκληρο βιβλίο, κάτι που σκέφτομαι να κάνω μελλοντικά. Αλλά στην πραγματικότητα και αυτό μου άνοιξε έναν καινούργιο κόσμο. Να γνωρίσω διαφορετικούς ανθρώπους. Θυμάμαι πέρυσι το καλοκαίρι, είδα ένα παιδί, που το είχα φωτογραφίσει 20 χρόνια πριν, όταν ήταν 18 χρονών, να κάνει παρκούρ. Βρήκαμε τις φωτογραφίες από μια δημοσίευση στο Facebook. Αυτά τα χρόνια περνάνε εικόνες, περνάνε άνθρωποι, αλλά για όλους μ' έναν τρόπο σημαδεύονται οι σχέσεις. Αυτό που θεωρώ πιο σημαντικό είναι ότι με όποιους έχω δουλέψει, μετά από χρόνια θέλουν να με ξαναδούν και να μου μιλήσουν, να μου θυμίσουν τη στιγμή που βρεθήκαμε. Αυτό για μένα είναι το σημαντικότερο, σημαίνει ότι χαράζονται οι στιγμές, δεν είναι απλώς κάτι που πέρασε.

— **Αυτές οι στιγμές είχαν και εικαστικό ενδιαφέρον. Αυτές οι φωτογραφίες ήταν ένα freeze frame που ξέφευγε από τη συνολική κίνηση.**

Ναι, γιατί η φωτογραφία είναι μια κίνηση που έχει σταματήσει. Εμένα μ' ενδιαφέρει αυτό στη φωτογραφία: να πιάσω τη στιγμή που συναντιόμαστε. Δηλαδή τι θα κάνεις εσύ για μένα, πώς θα εμφανιστείς εσύ για μένα και τι θα κάνω εγώ μ' αυτό που είσαι εσύ. Είναι μια διαδικασία που δεν έχει τα στοιχεία της ρουτίνας.

— **Αυτό σου έδωσε και μια νέα ιδιότητα πιστεύεις, του εικαστικού καλλιτέχνη; Που έτσι κι αλλιώς υπήρχε δηλαδή.**

Νομίζω ότι ναι, ουσιαστικά την κατοχύρωσα μ' έναν τρόπο. Γιατί πάντα με ενδιαφέρει εικαστικά το σύνολο της δουλειάς μου. Δεν αισθάνθηκα ποτέ πραγματικά ότι είμαι ένας χορογράφος με την κλασική έννοια του όρου, παρότι αρχικά δούλεψα με κλασικό τρόπο, δηλαδή χορογραφούσα όλα τα βήματα. Στη Λυρική το ίδιο κάνω, χορογραφώ όλο το υλικό. Η πρώτη φορά που δεν θα το κάνω είναι με τη «Χρυσή εποχή», που θα χρησιμοποιήσω και υλικό των ιδίων των χορευτών από αυτοσχεδιασμούς τους. Ξεκίνησα ως χορογράφος, αλλά στην πραγματικότητα αισθανόμουν πάντα ως δημιουργός, ως σκηνοθέτης που δημιουργεί ένα περιβάλλον, διαλέγει τις κινήσεις και θέλει να πει μια ιστορία. Πιστεύω ότι η σφραγίδα μου είναι στη συνολική άποψη του έργου και όχι στη χορογραφία, γι' αυτό και με φυσικό τρόπο μεταπήδησα στο θέατρο, στα μουσικά βίντεο, στο μιούζικαλ.

— **Ακόμα και σε παραστάσεις –παίρνω το παράδειγμα το «Brokeback Mountain»–, υπάρχει χορογραφία και μάλιστα πολύ εμφανώς. Όπως λες, δημιουργείς ένα περιβάλλον γιατί έτσι ακριβώς είναι η σκηνή κι οι προβολές που κάνεις επάνω της. Έχεις μια κινηματογραφική διάθεση στο να σκηνοθετείς έργα. Έχει ανέβει διεθνώς αυτό το έργο;**

Έχει ανέβει στο West End πέρυσι, και σε άλλες χώρες. Τη διασκευή αυτή την έχει κάνει ο Άλαν Ρόμπινσον, από το διήγημα και την ταινία. Είναι πολύ συγκινητικό για μένα ότι ο Άλαν Ρόμπινσον ήρθε και είδε την παράσταση – μάλιστα, την είδε τρεις φορές, διότι του άρεσε πολύ. Μίλησε με την Άννι Πρου, που έχει γράψει το διήγημα, και της είπε ότι πρέπει να τη δει ή να της τη στείλουμε σε βίντεο. Μου είπε ότι ήταν η καλύτερη παράσταση που έχει δει απ' όλες τις εκδοχές που είχαν γίνει κι ότι ήταν περήφανος. Στην εκδοχή μου, αφαίρεσα έναν ήρωα που υπήρχε στο έργο: τον Ένις, σε ηλικία 64 χρονών, ο οποίος θυμάται και αφηγείται τα γεγονότα. Μου είχε φανεί πολύ περίεργο να έχω τον αφηγητή στη σκηνή, κι έτσι τον αφαίρεσα. Τον ενημέρωσα γι' αυτό πριν μπει στην παράσταση. Και μου είπε «Interesting, διότι αυτή είναι η εκδοχή του έργου που δουλεύω τώρα». Όταν τελείωσε η παράσταση μου λέει: «Οχι μόνο έκανες καλά που τον αφαίρεσες, αλλά ουσιαστικά άνοιξες, με τη χρήση της ντουλάπας στο σκηνικό, μια άλλου είδους ερμηνεία του έργου». Εννοούσε την αφήγηση των δύο ηθοποιών μέσα στην ντουλάπα. Αυτό δεν υπήρχε στο έργο. Αλλά ουσιαστικά, όπως μου είπε, αποκαλύπτει όλο το έργο. Όλο το σκηνικό μου ήταν μια ντουλάπα απ' όπου έβγαιναν οι ιστορίες.

— **Κι εγώ ενθουσιάστηκα. Έβλεπα την ντουλάπα κι όλο ήταν πολύ έντονο. Ακόμα και το γεγονός ότι αυτά τα δυο παιδιά ήταν γυμνά, χωρίς ούτε στιγμή να θεωρήσεις ότι γίνεται κάτι πορνογραφικά ή να θελήσεις, ασυναίσθητα έστω, να κοιτάξεις. Ήταν όλο τόσο τέλεια χορογραφημένο.**

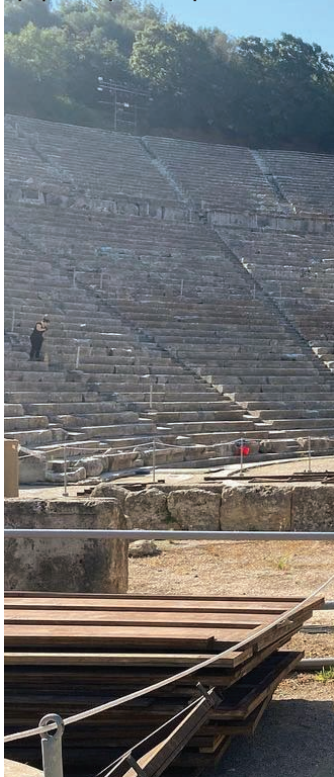
Είναι οι δύο ηθοποιοί του έργου, οι οποίοι δεν είχαν καμία ενοχή πάνω σ' αυτό. Ο Δημήτρης Καπουράνης και ο Μιχαήλ Ταμπακάκης θέλανε πάρα πολύ να γίνει αυτό, θέλανε να λειτουργήσει σχεδόν ακτιβιστικά. Αυτό ήταν και το νόημα, ένα τέτοιο έργο περιθωρίου να μπει σε μια κεντρική σκηνή και να παρουσιαστεί ως mainstream. Δεν είναι mainstream η παράσταση, οι ηθοποιοί είναι αγνοί σ' αυτό το έργο. Φέρνουν τον εαυτό τους χωρίς τίποτα άλλο, χωρίς παρελθόν. Λειτουργήσαν τέλεια μαζί, με την έννοια ότι είχαν πολλή επαφή, πολλή αγάπη γι' αυτό που έκαναν. Πήγαν μαζί στο Ουαϊόμινγκ, έκαναν ροντέο, πήγαν στα βουνά, έκαναν έρευνα – όλη τη διαδικασία.

«Δάφνις και Χλόη», Χοροθέατρο Οκτάνα, 1993

Με τη μητέρα του Ματίνα Περδικούλη

Πρόβες στην Επίδαυρο

**ΠΙΣΤΕΥΩ ΣΤΗΝ ΠΟΠ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ.
ΜΑΣ ΕΧΕΙ ΚΑΘΟΡΙΣΕΙ, ΕΧΕΙ
ΚΑΘΟΡΙΣΕΙ ΟΛΟ ΤΟΝ 20^Ο ΚΑΙ 21^Ο
ΑΙΩΝΑ, ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ ΤΗ ΔΙΚΗ ΜΟΥ
ΓΕΝΙΑ. Η ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΤΗΣ ΔΥΣΗΣ
ΕΙΝΑΙ Η ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΜΟΥ. ΟΠΟΤΕ
ΗΘΕΛΑ ΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΩ ΑΥΤΕΣ
ΤΙΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΚΑΙ ΜΕΣΩ ΑΥΤΟΥ
ΝΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΩ.**

Φωτογραφίζοντας, Άνδρος, 1989

Με την Ελευθερία Αρβανιτάκη

Με τον Γιώργο Κουμεντάκη

10

«Χρυσή εποχή», Μπαλέτο ΕΛΣ, 2025

◀ Οπότε ήρθαν κι είχαμε και το έργο και την εξοικείωση. Στην παράσταση ήθελα να είναι όλα κρατημένα, στην πραγματικότητα έτσι είναι αυτοί οι ήρωες.

— **Το κράτημα, ναι. Αν σκεφτείς ότι είναι δυο παιδιά που τότε ανακαλύπτουν αυτό που είναι...**

Και που φοβούνται απόλυτα γι' αυτό που είναι. Ο Τζακ είναι πιο έντονος, αλλά στην πραγματικότητα βρισκόμαστε σε ένα περιβάλλον ενοχής.

— **Μου άρεσε ο τρόπος που έδειξες το βίαιο τέλος του ενός, που πέρασε μόνο σε πλάνα κινηματογραφικά, ενώ η ταινία του δίνει πολύ μεγάλο βάρος, το κάνει σαν θρίλερ. Εδώ παραμένει η αγάπη και η νοσταλγία.**

Στην ταινία οι ερωτικές σκηνές ανάμεσα στους δύο είναι πολύ αφαιρετικές και διακριτικές. Το πάθος της επαφής τους, μ' έναν τρόπο, είναι πιο εικαστικό. Ενώ στο θέατρο αναγκαστικά γίνεται πιο ωμό. Δεν γινόταν κι αλλιώς όμως.

— **Θα έλεγες ότι έχεις κάνει και queer art;**

Νομίζω ότι έκανα queer art πριν καν εφευρεθεί ο όρος (γέλια) ή τουλάχιστον πριν καταλάβω εγώ τον όρο. Όπως έκανα και τρολ πριν εφευρεθεί ο όρος. Ένας χορευτής μου είχε πει κάποια στιγμή: «Όταν εμείς κάναμε queer art, οι άλλοι ήταν ανεβασμένοι στα δέντρα» (γέλια). Νομίζω ότι έχω κάνει πολύ έντονα πράγματα, από πολύ νωρίς, χωρίς καν εγώ να τ' αντιλαμβάνομαι. Νομίζω, μάλιστα, ότι αυτό βοήθησε πολλούς στο να αντιληφθούν τα πράγματα αλλιώς, να δουν έναν άλλο κόσμο.

Από τα πρώτα έργα που κάναμε με το Χοροθέατρο του ΚΘΒΕ, θυμάμαι ότι φαινότουσαν όλα τόσο παράξενα και ταυτόχρονα τόσο φυσιολογικά που ερχόντουσαν παιδιά και λέγανε: «Καταλαβαίνουμε τι θέλουμε ή καταλαβαίνουμε τι είμαστε μέσα απ' αυτό». Ιδίως σε κάποια έργα. Η «Μνήμη των κύκνων» π.χ. στο ΚΘΒΕ, είχε έντονα στοιχεία τρολάρισματος. Δίπλα στη λίμνη ζούσε μια παρέα ετερόκλητων ανθρώπων, ένας μετανάστης, ένας μπόντιγκαρντ, ένας κυνηγός, μία σταρ Κύκνος, υπήρχαν κι οι κονσέρβες Κύκνος που είχα βάλει στη σκηνή για να φτιάχνουν τοίχο και να πέφτουν, ένας αλευρωμένος «κύκνος» έτοιμος για τον φούρνο... Ενώ στο τέλος της παράστασης, ο Τσαϊκόφσκι πέταγε φυλλάδια διαμαρτυρίας και ζητούσε να κατέβει το έργο, ενώ ο κόσμος χειροκροτούσε. Μ' όλα αυτά που έκαναν την παράσταση να μοιάζει με μαύρη κωμωδία, είχα τη διάθεση να τρολάρουμε ακόμα και την ιδέα του κλασικού μπαλέτου. Αυτό αποσυμπίζε τις καταστάσεις και επανέφερε λίγο τα πράγματα σε μια πιο γειωμένη κατάσταση. Ήταν κάτι σαν κάθαρση.

— **Πάμε λίγο στη σχέση σου με τη Λυρική και την πορεία σου σ' αυτή.**

Στη Λυρική έρχομαι όταν ο Γιώργος Κουμεντάκης, δι-

ευθυντής τότε της Εναλλακτικής Σκηνής, μου κάνει την πρόταση να σκηνοθετήσω ένα μιούζικαλ, τον «Ερωτόκριτο», για τα εγκαίνια της Εναλλακτικής. Αυτό πήγε πάρα πολύ καλά. Αργότερα, όταν έγινε διευθυντής της Λυρικής, μου πρότεινε να σκηνοθετήσω την «Τραβιάτα». Κάπου εκεί ενδιαμέσα, πολύ πριν γίνει η «Τραβιάτα», μου προτείνει να έρθω ως διευθυντής του Μπαλέτου εδώ. Ήταν κάτι που δεν το είχα σκεφτεί ποτέ. Παλιότερα μια δημοσιογράφος μου είχε πει: «Γιατί δεν κάνεις πρόταση να πας εσύ;» Τότε είχα πει ότι αν θεωρήσουν ότι πρέπει να είμαι εκεί, θα βρεθώ όταν πρέπει. Η αλήθεια είναι πως το πρέπει ήρθε επειδή ο Γιώργος μου έκανε την πρόταση, γιατί και εγώ ήξερα τον Γιώργο, κι εκείνος ήξερε τη δουλειά μου, τον χαρακτήρα μου, άρα ήξερε ποιος είναι αυτός που καλούσε για να συνεργαστεί. Οπότε δεν ένιωσα ότι έπρεπε να αποδείξω ή να απολογηθώ για κάτι. Και αυτό θα έκανε εύκολη τη συνεργασία μας. Και πράγματι, από το '18 είμαστε 7 χρόνια εδώ και έχουμε μια καταπληκτική συνεργασία, που γίνεται όλο και καλύτερη...

— **Και με τρομερές επιτυχίες.**

Και με τρομερές επιτυχίες και με τρομερές δυσκολίες, γιατί μιλάμε για μια ομάδα που έχει πάρα πολλές δυσκολίες και παθογένειες. Μια ομάδα που το μεγαλύτερο μέρος των χορευτών είναι σε μεγάλη ηλικία, με ένα συνταξιοδοτικό που δεν έχει λυθεί. Οι χορευτές παίρνουν σύνταξη στα 67.

— **Οπότε λογικά δεν μπορεί να αξιοποιηθεί σ' αυτή την ηλικία ένας χορευτής.**

Στις περισσότερες χώρες, οι κλασικοί χορευτές όπερας στα 40-42 τους παίρνουν σύνταξη ή φεύγουν. Στην Ελλάδα, το όριο σύνταξης είναι στα 67, κι αυτό έχει ως αποτέλεσμα πάρα πολλοί χορευτές να μην μπορούν να μουν στην ομάδα, αφού κρατάνε τις θέσεις οι προηγούμενοι. Το σύνολο των χορευτών είναι 60. Πρέπει να φύγει κάποιος για να μπει άλλος. Αυτό σημαίνει ότι γενιές χορευτών δεν μπορούν να μουν στην ομάδα και κάποιοι από αυτο' ύς που την απαρτίζουν δεν μπορούν ν' ανταπεξέλθουν. Όχι γιατί φταίνει, αλλά γιατί έτσι είναι εκ των πραγμάτων. Μέχρι τα 35-36 μπορείς να κάνεις έναν κλασικό ρόλο.

Τα κλασικά μπαλέτο είναι σαν τον αθλητισμό, χρειάζεται δύναμη και αντοχή. Γι' αυτό και αυτή τη στιγμή δεν μπορούμε να κάνουμε εύκολα ένα αμιγώς κλασικό έργο. Όταν κάνουμε κλασικές παραστάσεις, κάθε μέρα ξυπνάω με την αγωνία αν θα μπορεί να γίνει η παράσταση, τρεις χορευτές να αρρωστήσουν, τελείωσε, δεν θα μπορεί να πραγματοποιηθεί. Πλέον σε όλες τις παραστάσεις φέρνουμε γκεστ χορευτές και σε πρώτους σπουδαστές από τη σχολή μας, ώστε να μπορούμε να ανταπεξέλθουμε και στις προσδοκίες μας και στις απαιτήσεις του κοινού. Είναι μια πολύ δύσκολη συνθήκη που αν δεν λυθεί, πιστεύω ότι με πολύ μεγάλη δυσκο-

λία θα μπορεί να υπάρχει το Μπαλέτο της Λυρικής σε λίγα χρόνια. Κάθε παράσταση στο μπαλέτο είναι σε μια ισορροπία τρόμου – πρέπει να τελειώσει η παράσταση για να πεις ότι έγινε. Από την άλλη, βλέποντας την ανταπόκριση και την ευχαρίστηση του κοινού, λες αξίζει τον κόπο όλη αυτή η αγωνία.

— **Αυτό για να λυθεί είναι θέμα συνδικαλιστικό;**

Και είναι και δεν είναι. Με τον διευθυντή προσπαθούμε να συναντηθούμε με τα αντίστοιχα υπουργεία για να δούμε τι λύση θα βρεθεί. Να δούμε τι θα γίνει τουλάχιστον με το τμήμα του Μπαλέτου της Λυρικής, γιατί δεν μπορείς να πάρεις μια απόφαση για όλον τον κλάδο.

— **Η «Χρυσή εποχή» θα ανέβει στη Λυρική πρώτα;**

Η «Χρυσή εποχή» προέκυψε από μια συζήτηση που είχα με την Άγια Πιουνκ, διευθύντρια του διεθνούς Φεστιβάλ Χορού του Βελιγραδίου, με αφορμή την πρόσκληση που μου είχε κάνει να εγκαινιάσω πέρσι την 20ή χρονιά του φεστιβάλ. Ξέρεις, η πρώτη παράσταση αυτού του φεστιβάλ στα εγκαίνιά του, πριν 20 χρόνια, ήταν με τον «Ταξιδιώτη του χειμώνα» που είχα κάνει στο ΚΘΒΕ. Μου λέει λοιπόν: γιατί δεν ξανακάνεις ένα έργο σαν εκείνα που έκανες τότε, τα πιο παράξενα και διαλυμένα; Ακόμα, λέει, συζητάνε εδώ για τις πάπιες που είχες στη σκηνή, αυτές που φέρναμε από τον Ζωολογικό Κήπο κ.λπ. Έτσι μου μπήκε η ιδέα να κάνω και εδώ ένα διαφορετικό έργο, πιο προσωπικό. Η παράσταση έκανε πρεμιέρα στις 19 Απριλίου στο Φεστιβάλ Βελιγραδίου και παρουσιάζεται, για πρώτη φορά στην Ελλάδα, στην αίθουσα Σταύρος Νιάρχος στις 9 Μαΐου.

— **Τι είναι η «Χρυσή εποχή»;**

Είναι μια ρετροσπεκτίβα, χωρίς να είναι. Ουσιαστικά χρησιμοποιώ στοιχεία, ιδέες από παραστάσεις που έχω κάνει, μ' έναν τελείως διαφορετικό τρόπο. Αλλά και μουσικές που μ' άρεσε να ακούω καθημερινά. Είναι ένα νάρτι με τους ερμηνευτές και το κοινό. Και όπου βγει. Το ξημέρωμα θα δείξει.

— **Το «Golden Years» του Μπόουι το βάζεις;**

(Γελώντας) Όχι, αλλά βάζω το «House of the Rising Sun», το «The Sound of Silence», το «Hotel California», βάζω το «Δεν θα ξαναγαπήσω», και κάποια άλλα κομμάτια. Είναι μια performance ουσιαστικά με χορευτές, αλλά και με κάποιους γκεστς. Φίλοι μου, παλιοί συνεργάτες, ηθοποιοί και τραγουδιστές θα συμμετέχουν ζωντανά ή μέσω βίντεο σε κάθε παράσταση. Και στην Ελλάδα που θα το κάνουμε, και όπου αλλού στο εξωτερικό, θα έχει μια ανοιχτή φόρμα: θα μπορεί κάποιος εικαστικός, ηθοποιός, τραγουδιστής, χορευτής να παρεμβαίνει στην παράσταση. Είναι ένα έργο που έχω στο μυαλό μου. Θέλω να μιλήσω γι' αυτή την αγωνία, για το τι είναι το αύριο. Γιατί η «Χρυσή εποχή» που λέμε, είναι ένα ειρωνικό σχόλιο για μια δυστοπία που έρχεται και που μάλλον θα είναι πιο δύσκολη από ποτέ. Ουσιαστικά το

«Χρυσή εποχή», Μπαλέτο ΕΛΣ, 2025

**ΝΟΜΙΖΩ ΟΤΙ ΕΚΑΝΑ
QUEER ART ΠΡΙΝ ΚΑΝ
ΕΦΕΥΡΕΘΕΙ Ο ΟΡΟΣ
'Η ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ ΠΡΙΝ
ΚΑΤΑΛΑΒΩ ΕΓΩ ΤΟΝ ΟΡΟ.
ΟΠΩΣ ΕΚΑΝΑ ΚΑΙ ΤΡΟΛ
ΠΡΙΝ ΕΦΕΥΡΕΘΕΙ Ο ΟΡΟΣ.
ΕΝΑΣ ΧΟΡΕΥΤΗΣ ΜΟΥ
ΕΙΧΕ ΠΕΙ ΚΑΠΟΙΑ
ΣΤΙΓΜΗ: "ΟΤΑΝ ΕΜΕΙΣ
ΚΑΝΑΜΕ QUEER ART,
ΟΙ ΑΛΛΟΙ ΗΤΑΝ ΑΝΕΒΑ-
ΣΜΕΝΟΙ ΣΤΑ ΔΕΝΤΡΑ".**

έργο μάς καλεί στα εγκαίνια της χρυσής εποχής. Στο πάρτι της. Έρχονται αυτοί οι καλεσμένοι και εγκλωβίζονται σε αυτό τον χώρο, μέχρι που μεταμορφώνονται σε πλάσματα τα οποία στο τέλος δεν κατανοείς.

— Αυτό είναι κάτι σαν ανακεφαλαίωση της καριέρας σου και ξεκίνημα σε κάτι καινούργιο;

Μετά από 7 χρόνια που είμαι στη Λυρική και που όλα τα έργα που έχω δημιουργήσει είναι για την ομάδα, με βάση τις δυνατότητές της, ήθελα να φτιάξω ένα έργο που να ξεφεύγει από τα δεδομένα – να δείξω ένα έργο όπως θα το έκανα για το Χοροθέατρο Οκτάνα, που είχαμε μια εντελώς διαφορετική θεώρηση, μια άλλη αντιμετώπιση στη δημιουργία. Είναι η στιγμή να γίνει, γιατί θεωρώ ότι έχουμε δείξει τόσες διαφορετικές αισθητικά παραστάσεις, που κι οι χορευτές οι ίδιοι είναι έτοιμοι να κάνουν κάτι τέτοιο.

Η αρχική μας απόφαση με τον Γιώργο Κουμεντάκη ήταν να μην κρατήσουμε μία μόνο γραμμή, να λειτουργήσουμε σε διαφορετικούς άξονες, να φέρουμε πολλούς νέους χορογράφους να κάνουν δουλειές, να κάνουμε διαδικτυακές δουλειές, ν' ανοίξουμε τις πόρτες στους Έλληνες χορογράφους. Ταυτόχρονα όμως, να φέρουμε και πρωτοπόρους του χορού όπως τον Οχάντ Ναχαρίν, τον Γκίρι Κίλιαν, τον Νάτσο Ντουάτο, πολλούς και διαφορετικούς, νέους και ξένους χορογράφους, όπως τον Γιόαν Ίνγκερ, τον Έντουαρτ Κλουγκ, τον Μάρκο Γκέκε και τώρα τον Καγιετάνο Σότο, αλλά να ανέβουν και μεγάλα κλασικά έργα.

Το έργο «Τσαϊκόφσκι», που έκανε πρεμιέρα τον Φεβρουάριο, ήταν ένα πολύ ενδιαφέρον έργο για τη ζωή του Τσαϊκόφσκι, τον οποίο γνωρίζουμε ως έναν πολύ σημαντικό συνθέτη διάσημων έργων μπαλέτου όπως π.χ. η «Λίμνη των κύκνων» κ.ά., αλλά για τον ίδιο ξέρουμε λίγα πράγματα. Ήταν ένας άνθρωπος ο οποίος έζησε σε μια πολύ κλειστή κοινωνία, κρυμμένος σ' αυτό που ήθελε ο ίδιος να είναι και στο πώς έπρεπε να ζει. Το έργο ήταν πολύ ενδιαφέρον γιατί ήταν μια αφήγηση για τη ζωή του Τσαϊκόφσκι και ταυτόχρονα μια σπουδή πάνω στον νεοκλασικό χορό και στα όριά του. Χρησιμοποιώντας υπέρτονα μουσικά αποσπάσματα από το έργο του, όχι όμως από τα μπαλέτα του. Ένα πολύ σκοτεινό έργο. Ο Καγιετάνο είναι ένας πολύ ωραίος χορογράφος, ιδίως τα ντουέτα του στην παράσταση ήταν εξαιρετικά. **A**

ΜΑΝΟΣ ΒΟΥΛΑΡΙΝΟΣ

**«Στην πολιτική
βλέπουμε την
ανθρώπινη
κατάσταση
σε όλη της
τη γελοιότητα»**

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΔΗΜΟΥ

Φωτό: ΤΑΣΟΣ ΑΝΕΣΤΗΣ

Ο Μάνος Βουλαρίνος ξεκίνησε την καριέρα του ως δημοσιογράφος με εξειδίκευση στην πολιτική σάτιρα από το ραδιόφωνο, το μακρινό 1994. Ασχολήθηκε με την τηλεόραση, αρχικά στην εκπομπή του Γιώργου Μπισκώστα στο ALTER, ύστερα στην «Ελληνοφρένεια» μετά στη «Συντέλεια» και τέλος στο τηλεοπτικό «Ό,τι να 'ναι» στο ΣΚΑΪ, αλλά πρώτα και πάνω απ' όλα παραμένει ραδιοφωνικός: η εκπομπή του «Ό,τι να 'ναι» ακούγεται καθημερινά 12 με 1 το μεσημέρι στον ΣΚΑΪ 100,3 και είναι εδώ και χρόνια πρώτη σε ακροατικότητα στην ώρα της. Επίσης, διατηρεί στήλες στο σάιτ της ATHENS VOICE και στην εφημερίδα *Το Μανιφέστο*.

Πρόσφατα, πήρε την απόφαση να δοκιμάσει το ταλέντο του και σε άλλα μέσα, όπως εκείνο του θεάτρου, ετοιμάζοντας τη σατιρική παράσταση «Αρπαχή», η οποία θα έχει στοιχεία stand-up comedy, αλλά δεν θα περιορίζεται από τα στερεότυπα του είδους, και θα παρουσιαστεί στο θέατρο Λαμπέτη (Λεωφ. Αλεξάνδρας 106) στις 11, 18 και 25 Μαΐου και 1 Ιουνίου. Όπως είναι φυσικό, στην παράσταση θα κυριαρχεί η καυστική του ματιά επάνω στην τρέχουσα πολιτική και κοινωνική πραγματικότητα.

Συναντώ τον Μάνο Βουλαρίνο στο καφέ Metz — ένα ήσυχο μέρος, όπως μου λέει, καθώς βρίσκεται σε μικρή απόσταση από το Α΄ Νεκροταφείο Αθηνών. Η μέρα είναι ζεστή και ηλιόλουστη και τον αναγνωρίζω αμέσως βλέποντάς τον να κάθεται σ' ένα από τα υπαίθρια τραπέζια του μαγαζιού. Καθώς ξεκινάμε τη συζήτησή μας, νιώθω λες και να τον ξέρω από παλιά.

Γνωστός για το αιχμηρό του χιούμορ και την καυστική του ματιά στην επικαιρότητα, παρουσιάζει την πρώτη του σκηνική παράσταση, με τον τίτλο «**Αρπαχτή**», στο θέατρο Λαμπέτη και μιλάει για όλα

— Η παράστασή σας έχει τίτλο «Αρπαχτή» και κάνει πρεμιέρα στις 11 Μαΐου στο θέατρο Λαμπέτη. Ποια θα είναι η θεματολογία της και τι σας έκανε να επιλέξετε αυτόν τον τίτλο;

Η θεματολογία προκύπτει, όπως συνήθως, από πράγματα που μου φαίνονται αστεία, όχι απαραίτητα από την άμεση επικαιρότητα, αλλά από την ανθρώπινη κατάσταση γενικότερα. Την ονομάζω «Αρπαχτή» γιατί θέλω να είμαι τίμιος. Δεν είναι η βασική μου δουλειά, οπότε θέλω να είμαι καλυμμένος και να μην μπορεί κανείς να με κρίνει πολύ αυστηρά. Τι θα πεις αν δεν σου άρεσε η παράσταση; Ότι ήταν «αρπαχτή»; Αφού το λέει κι ο τίτλος! Είναι, θα λέγαμε, ένας «τίτλος ασφαλείας».

— Λέτε πως θα υπάρχουν αρκετά στοιχεία stand-up comedy, αλλά η συγκεκριμένη παράσταση δεν θα περιορίζεται στους κανόνες του είδους. Τι άλλα στοιχεία θα περιλαμβάνει;

Θα μοιάζει πολύ με τις ραδιοφωνικές μου εκπομπές, μόνο που θα υπάρχουν λιγότερα ηχητικά και θα είμαι όρθιος μπροστά σε κοινό. Θα είναι ο Βουλαρίνος live, κατά μία έννοια. Στην ουσία, όμως, θα είναι μια μεγαλύτερη σε διάρκεια εκδοχή της ραδιοφωνικής μου εκπομπής.

Αποφεύγω να το πω stand-up, γιατί υπάρχουν άνθρωποι που ασχολούνται επαγγελματικά με το είδος και σίγουρα το κάνουν πολύ καλύτερα από μένα. Δεν θέλω σε καμία περίπτωση να συγκριθώ μαζί τους. Η «Αρπαχτή» είναι στην ουσία μια παράσταση με στοιχεία από stand-up κωμωδία. Είναι ένας δικός μου πειραματισμός. Σε κάθε περίπτωση, είναι κάτι το οποίο δεν έχω ξανακάνει και δεν έχω ιδέα τι αποτέλεσμα θα έχει ή τι θα υποστούν όσοι το παρακολουθήσουν. Θα προσπαθήσω όμως όσο το δυνατόν περισσότερο να περάσουν καλά.

— Ποιοι stand-up κωμικοί σας αρέσουν περισσότερο από το διεθνές στερέωμα;

Ο Ρίκι Τζερβέις, ο Σαπέλ, ο Σάινφελντ – από τους κλασικούς μου αρέσουν όλοι. Ο αγαπημένος μου, βέβαια, είναι με διαφορά ο Louis C. K. Μάλιστα, για καλή μας τύχη, έτυχε να «ακυρωθεί» για ένα διάστημα στο Χόλιγουντ κι έτσι καταφέραμε να τον δούμε κι εδώ στην Ελλάδα πριν από πέντε χρόνια και ξανάρχεται του χρόνου. Έτσι είναι η ζωή. Η δυστυχία του ενός είναι η ευτυχία του άλλου. Καλλιτέχνες «ακυρώνονται» στην πρωτεύουσα κι έρχονται στην επαρχία, οπότε έχουμε κι εμείς την ευκαιρία να τους δούμε live στην πιο δημιουργική τους περίοδο.

— Η πολιτική σάτιρα είναι κάτι που σας έχει απασχολήσει σε όλη τη διάρκεια της καριέρας σας. Βρίσκετε πως είναι μια αστείρευτη πηγή χιούμορ;

Αστείρευτη πηγή χιούμορ είναι, στην πραγματικότητα, η ίδια η ανθρώπινη κατάσταση. Στην πολιτική απλώς όλα τα αστεία χαρακτηριστικά διογκώνονται: Το ψώνιο φαίνεται πολύ ψώνιο, ο απατεώνας φαίνεται πολύ απατεώνας, ο ανίκανος φαίνεται πολύ ανίκανος και ούτω καθεξής. Στην πολιτική βλέπουμε την ανθρώπινη κατάσταση σε όλη της τη γελοιότητα. Είναι λες και όλοι αυτοί μπαίνουν κάτω από έναν μεγεθυντικό φακό την ώρα που προσποιούνται πως είναι κάτι άλλο απ' αυτό που πραγματικά είναι. Όλο αυτό δημιουργεί ένα μείγμα κατάλληλο για κοροϊδία.

— Κατά καιρούς, σας έχουν κατηγορήσει πως παίρνετε «θέση» και χτυπάτε περισσότερο το ένα πολιτικό κόμμα απ' ό,τι το άλλο. Πώς απαντάτε εσείς σ' αυτή την κριτική;

Δεν υπάρχει σατιρικός που να μην παίρνει κάποια «θέση». Και εγώ όπως και όλοι –όχι μόνο αυτοί που κάνουν σάτιρα, αλλά και όσοι εκφράζουν τη γνώμη τους δημοσίως– έχω απόψεις, αντιλήψεις, κάποια πράγματα που μου αρέσουν, άλλα που δεν μου αρέσουν, κι αυτό αναπόφευκτα βγαίνει και στη δουλειά μου. Από τη φύση της δουλειάς καλείσαι να πάρεις θέση. Δεν ξέρω κανέναν που να μην το κάνει.

Όσον αφορά την κριτική για τη δική μου θέση, νομίζω ότι το «πρόβλημα» είναι ότι δεν είμαι αριστερός. Αυτό δεν σημαίνει αυτομάτως ότι είμαι δεξιός – αυτοί οι όροι έτσι κι αλλιώς πια στερούνται νοήματος. Απλώς η αριστερά, παραδοσιακά, έχει δυσανεξία στη σάτιρα. Έχει συνηθίσει να βρίσκεται από την πλευρά αυτού που κρίνει και κοροϊδεύει, οπότε, όταν γίνεται εκείνη το αντικείμενο της σάτιρας, φρικάρει. Το καταλαβαίνω αυτό. Όταν έχεις συνηθίσει ακόμα και οι μεγαλύτεροί σου αντίπαλοι να λένε πόσο πολύ σε σέβονται, νομίζεις ότι είσαι κάτι πολύ σπουδαίο. Όταν, λοιπόν, σ' έχουν αφήσει για τόσο πολύ καιρό να διατηρείς αυτή την πεποίθηση και ξαφνικά βλέπεις να σε κοροϊδεύουν, δεν το αντέχεις, σου χτυπάει πολύ άσχημα κι αρχίζεις να βλέπεις εχθρούς. Είναι όμως μικροί ακόμα, οπότε έχουν περιθώρια και πιστεύω πως κάποια στιγμή θα το ξεπεράσουν.

— Ξεκινήσατε από το ραδιόφωνο και ακόμη και σήμερα συνεχίζετε με την εκπομπή «Ο,τι να 'ναι» στον ΣΚΑΪ 100,3. Τι σας γοητεύει σ' αυτό το μέσο;

Αυτό που με «γοητεύει», για αρχή, είναι ότι μπορώ να το κάνω καλά. Με γοητεύουν δηλαδή κι άλλα πράγματα, όμως ίσως να μην μπορώ να τα κάνω το ίδιο καλά όσο το ραδιόφωνο. Επίσης, μια ραδιοφωνική εκπομπή είναι κάτι το οποίο μπορείς να κάνεις μόνος σου και αυτό που έχεις στο μυαλό σου να είναι ακριβώς αυτό που τελικά θα παρουσιαστεί – πράγμα το οποίο συμβαίνει και με το γραπτό, αν και εκεί η διαδικασία είναι πολύ πιο δύσκολη και κοπιώδης, γιατί ακόμα και το παραμικρό λάθος φαίνεται και μένει εκεί για πάντα. Το ραδιόφωνο, από αυτή την άποψη, είναι πολύ πιο χαλαρό. Είναι μια δουλειά που δεν είναι φοβερά επίπονη, όπως είναι, για παράδειγμα, η τηλεόραση, που είναι μια πραγματικά κουραστική δουλειά. Όσον αφορά τη συνεργασία μου με τον ΣΚΑΪ, νιώθω πολύ τυχερός, γιατί δεν είναι συνηθισμένο να μη σου λένε ποτέ τι να πεις και τι να μην πεις. Αυτό σε όλη τη διάρκεια της καριέρας μου, με όλες τις αλλαγές ανά τα χρόνια – γιατί, φυσικά, σήμερα είμαι πολύ διαφορετικός απ' αυτό που ήμουν το 1994 ή το 2004 και το 2014. Και ευτυχώς, βέβαια, που είμαι διαφορετικός.

— Εποχή έχουν αφήσει, βέβαια, και οι εκπομπές του Γιώργου Μπτσικώστα στο ALTER και αργότερα η «Ελληνοφρένεια» στον ΣΚΑΪ με τον Θύμιο Καλαμούκη και τον Αποστόλη Μπαρμπαγιάννη, στις οποίες έχετε συνεισφέρει πολλά. Υπάρχουν κάποιες αναμνήσεις που κρατάτε από την εποχή εκείνη;

Γενικά, δεν έχω καθόλου καλή μνήμη, οπότε δεν μπορώ να θυμηθώ κάποιο συγκεκριμένο αστείο συμβάν ή κάποια μεγάλη ατάκα που είχε πει κάποιος. Θυμάμαι, όμως, ότι περνούσαμε τρομερά καλά στην προετοι-

μασία και στα γυρίσματα. Ήταν μια πολύ ωραία περίοδος της ζωής μου.

— Θα θέλατε να ασχοληθείτε ξανά με την τηλεόραση, ή το ραδιόφωνο και οι στήλες στην ATHENS VOICE και στο Μανιφέστο σας τραβάνε περισσότερο το ενδιαφέρον;

Προς το παρόν δεν έχω τέτοια σχέδια. Άλλωστε, για να ασχοληθώ με την τηλεόραση, θα πρέπει κάποιος να μου πει ότι θέλει να ασχοληθώ. Έπειτα, πρέπει να βρεθεί μια ομάδα – κάτι που ίσως να είναι και το πιο δύσκολο κομμάτι. Μέχρι στιγμής είμαι ευχαριστημένος από αυτά που κάνω, και δεν είναι και λίγα. Γενικά, η τηλεόραση είναι και πολύ κουραστική και οι στιγμές που χαίρεσαι αυτό που έχεις κάνει είναι εξαιρετικά λίγες. Προκειμένου μια ιδέα που έχεις στο μυαλό σου να εμφανιστεί στην οθόνη, πρέπει να συντονιστούν πάρα πολλοί άνθρωποι κι έτσι το αποτέλεσμα λίγες φορές είναι καλύτερο απ' αυτό που είχες στο μυαλό σου και συχνότερα χειρότερο. Δεν το αποκλείω κάποια στιγμή ν' ασχοληθώ ξανά με την τηλεόραση, αλλά σίγουρα δεν είναι κάτι το οποίο διακαώς ποθώ.

— Πώς ξεκίνησε η στήλη «... Και μπράβο τους»;

Ξεκίνησε μετά τη «Συντέλεια», το 2013. Με φώναξε ο Φώτης [Γεωργαλές] και δέχτηκα με χαρά την πρότασή του. Στην αρχή έγραφα σε εβδομαδιαία βάση κι έπειτα από κάποια χρόνια η στήλη έγινε καθημερινή. Φυσικά, μέσα στα χρόνια, η στήλη έχει αλλάξει, γιατί το ίδιο το στιλ γραφής μου έχει αλλάξει. Δεν μπορώ να εξηγήσω ακριβώς με ποιον τρόπο, αλλά, αν πάω να διαβάσω ένα παλιό μου κείμενο, βλέπω ότι δεν θα το έγραφα έτσι τώρα. Ο άνθρωπος αλλάζει – άλλες φορές προς το καλύτερο κι άλλες προς το χειρότερο – και μαζί αλλάζει κι ο τρόπος που γράφει, που μιλάει, που σκέφτεται, τα πάντα. Λαμβάνω θετικά σχόλια για τη στήλη κατά καιρούς. Ευτυχώς, εκείνοι στους οποίους δεν αρέσει δεν μου το λένε καταπρόσωπο. Μία φορά μόνο, θυμάμαι, περπατούσα στον δρόμο και σταματάει ένας και μου λέει: «Δεν είσαι καθόλου αστεϊός». «Ευχαριστώ», του είπα και συνέχισα τη βόλτα μου. Εννοείται πως δεν μπορείς ν' αρέσεις σε όλους, κι αυτό είναι μια χαρά. Εκείνο που θέλει προσοχή μερικές φορές στον γραπτό λόγο είναι το ότι κάτι που εσύ γράφεις με ειρωνική διάθεση μπορεί να εκληφθεί ως κυριολεξία και εύκολα να παρεξηγηθεί.

— Υπάρχει κάτι που θα θέλατε πολύ να κάνετε; Κάτι που δεν έχετε κάνει ως τώρα;

Θα ήθελα πολύ να κερδίσω το Τζόκερ. Κατά τα άλλα, δεν μπορώ να σκεφτώ κάτι συγκεκριμένο. Με τρομάζει, για παράδειγμα, η ιδέα του βιβλίου, λόγω της αφοσίωσης που απαιτεί. Θαυμάζω πραγματικά εκείνους που κάθονται και γράφουν βιβλία. Εδώ, τα κείμενα που γράφω κάθε μέρα, που δεν ξεπερνούν τις δύο σελίδες, μου φαίνονται βουνό. Το να γράψω ένα βιβλίο με 200-300 σελίδες μου φαίνεται αδιανόητο. Αυτό που θέλω να κάνω είναι να είμαι με την οικογένειά μου ή να βγαίνω με τους φίλους μου. Αυτά με ευχαριστούν περισσότερο. Οι δουλειές που κάνω μου αρέσουν πολύ, αλλά ως δουλειές. Δεν είναι πράγματα από τα οποία καθορίζομαι υπαρξιακά. Αυτό που θα ήθελα επίσης θα ήταν να πληρώνομαι για να κάνω μη δημιουργικά πράγματα. Δουλειές που δεν απαιτούν να σκέφτομαι. **A**

Στον γραπτό λόγο, κάτι που εσύ γράφεις με ειρωνική διάθεση μπορεί να εκληφθεί ως κυριολεξία και εύκολα να παρεξηγηθεί

Ο Χρήστος Παπαδόπουλος επιστρέφει στη νεότητα

Ο διεθνής Έλληνας χορογράφος μάς μιλάει λίγο πριν δούμε
το νέο του έργο *My fierce ignorant step* στη Στέγη

Της ΝΙΚΗΣ-ΜΑΡΙΑΣ ΚΟΣΚΙΝΑ

Όλα ξεκίνησαν από την ιδέα της επιστροφής σε μια εποχή που όλα ήταν διαφορετικά, πιο θαρραλέα. Ο Χρήστος Παπαδόπουλος, φύσει αισιόδοξος άνθρωπος, ζώντας στη σύγχρονη πραγματικότητα, άρχισε να χάνει την ελπίδα του. «Αισθανόμουν ότι η καρδιά μου ξεραίνεται και διαρκώς, μέρα με τη μέρα, γινόμουν όλο πιο απαισιόδοξος και μηδενιστής». Έτσι, άρχισε να γυρνά πίσω στον χρόνο, στην εποχή της εφηβείας του, όταν όλα φάνταζαν δυνατά και δεν φοβόταν τίποτα.

«Ήμουν τότε γεμάτος ελπίδα και όρεξη και βεβαιότητα ότι θα τα καταφέρουμε. Κι ότι, αν προσπαθήσουμε όλοι μαζί, το αύριο θα είναι καλύτερο. Και σκεφτόμουν πως αυτή η ατρόμητη πεποίθηση που είχαμε τότε ακόμα τροφοδοτεί τον εαυτό μας σήμερα. Οπότε υπάρχει ένα παιχνίδι στη ματιά: εγώ τώρα κοιτάω τη νεότητα, ενώ τότε, στη νεότητα, ήλπιζα για το σήμερα. Και αυτό το έργο είναι μια προσπάθεια να ξαναεπισκεφτώ εκείνο το θρασύ νεανικό αίσθημα και να κάνω μια δουλειά χαρακτηρισμένη από την ίδια θρασύτητα αλλά και την ίδια χαρά. Μάλιστα, αυτή η βεβαιότητα δεν έρχεται μόνο από κάποια προσωπική πεποίθηση αλλά και από μια συλλογική συνθήκη. Γιατί μαζί βρίσκουμε αυτό το θάρρος. Οπότε με τον τίτλο της παράστασης επιστρέφω στην περίοδο της νεότητας, που από τη μία χαρακτηρίζεται απ' αυτό το θράσος (fierce) κι από την άλλη περιλαμβάνει και μια άγνοια (ignorance) – θα έλεγα περισσότερο αγνόηση του κινδύνου και των δυσκολιών γύρω μας και πίστη ότι δεν θα μας πτοήσουν· γιατί η βεβαιότητα ήταν δεδομένη. Τουλάχιστον εγώ έτσι το ζούσα. Κι αυτό έχει μέσα του μια αγριότητα, καθώς αφηγά τον κίνδυνο κι έχει και μια φόρα μέσα του».

— Τι σημαίνει φόρα πάνω στη σκηνή; Και πώς μπορούν να συγχρονιστούν όλοι οι χορευτές σε ένα κοινό βήμα;

Δουλεύοντας πάνω σ' αυτό με τους χορευτές, κατάλαβα ότι η φόρα μερικές φορές είναι πιο σημαντική από το σημανόμενο. Ήταν σαν ένα παιχνίδι αυτόματης γραφής. Έτσι αρχίσαμε να δημιουργούμε τη φρενίτιδα του υλικού, όπου σχεδόν τίποτα δεν έπρεπε να επαναληφθεί, τίποτα δεν έπρεπε να ολοκληρωθεί ομαλά σε ένα οκτάρι, όπως συμβαίνει συνήθως στον χορό. Ό,τι θέταμε έπρεπε να ανατρέπεται. Σιγά σιγά το ίδιο το υλικό μάς έδωσε πολλές πληροφορίες και καταλάβαμε πώς είναι αυτοί οι άνθρωποι, πώς αλληλοεπηρεάζονται, ποια η σχέση τους με το κοινό, ποια ελευθερία έχουν στο υλικό για να το ανατρέψουν. Και χτίσαμε ένα δυναμικό κινησιολογικό υλικό που πατάει στο παρόν. Είμαι χαρούμενος με το αποτέλεσμα, γιατί νιώθω ότι απολαμβάνουν αυτό που κάνουν.

Μου εξηγεί πως αυτό το εγχείρημα δεν θα πετύχαινε αν δεν υπήρχε το «μαζί».

«Ενώ μέχρι τώρα οι δουλειές μου βασίζονται στην επανάληψη και στον μινιμαλισμό, κατάλαβα ότι εδώ το υλικό μας πρέπει να είναι τόσο τρομακτικά και εφιαλτικά μεγάλο (η χορογραφία μας, τα βήματά μας) ώστε να απαιτείται και μια επική προσπάθεια από τους χορευτές. Δεν υπάρχει ποτέ επανάληψη και έχουν να μάθουν άπειρους διαφορετικούς συνδυασμούς. Είναι τόσο δύσκολο αυτό που κάνουν, που χρειάζεται να ανατρέξουν ο ένας στον άλλον, να αναζητήσουν τη συλλογικότητα, την παρέα, το βλέμμα του άλλου για να μπορέσουν να το φέρουν εις πέρας. Οπότε η ίδια η δομή της παράστασης είναι να επιμένουμε σε κάτι πολύ δύσκολο και στο πώς μπορούμε να το καταφέρουμε από το «μαζί»».

— Μέσα σε αυτή τη συλλογικότητα, ωστόσο, κάθε χορευτής δεν διατηρεί την προσωπικότητα και τη δημιουργικότητά του;

Υπάρχει ένα αυστηρό βηματολόγιο, αλλά ένα πολύ μεγάλο ζητούμενο είναι το πώς ο καθένας θα θεωρήσει τη χορογραφία δική του δόνηση, κι ο τρόπος που θα την εκτελέσει είναι καθαρά προσωπικός. Δηλαδή δεν με ενδιαφέρει καθόλου η φορμαλιστική προσέγγιση, ότι π.χ. το χέρι θα ανέβει 15 μοίρες. Θεωρώ ότι η χορογραφία είναι σαν μια κοινή ώθηση. Φανταστείτε λίγο το παράδειγμα του λεωφορείου. Αν φρενάρει απότομα, όλα τα σώματα θα αντιδράσουν, αλλά το καθένα με τον δικό του τρόπο.

— Πώς επιτυγχάνεται η ταύτιση του θεατή με τους χορευτές;

Ενώ συνήθως στα έργα μου δημιουργώ φανταστικούς κόσμους –δηλαδή οι χορευτές μου είναι πλάσματα–, εδώ ήθελα να αναπαράσχω απλούς ανθρώπους που θέλουν στο τώρα να μας διηγηθούν κάτι. Σε κάποιες ανοιχτές πρόβες που κάναμε, ήρθαν και μου είπαν ότι η παράσταση τους δημιουργεί συγκίνηση και τους καλεί να μπουν κι εκείνοι στον χορό. Αυτό νομίζω ότι προκύπτει από το γεγονός ότι βλέπεις πάνω στη σκηνή απλούς ανθρώπους με τις αδυναμίες τους. Είναι ένα σύστημα σωμάτων που ναι μεν τολμούν, αλλά δεν είναι αγέρωχα. Κουράζονται, θα κάνουν λάθη και θα σκοντάψουν. Και όλα αυτά είναι μέσα στη φθορά του σώματος και εντέλει στη ζωή.

Το έργο αυτό, που συνδέεται με τη νεανική ορμή του Χρήστου Παπαδόπουλου, εμπνέεται και από τα ακούσματα που τον γαλούχησαν και υπήρξαν καθοριστικά στην εφηβεία του.

«Το εφηβικό μου ξύπνημα συνδυάστηκε με το “Άξιον εστί” του Ελύτη, που μελοποίησε ο Μίκης Θεοδωράκης. Μιλά ταυτόχρονα για τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και για τη χειρότερη αλλά και την καλύτερη εκδοχή του ανθρώπινου είδους, για την ομορφιά του ελληνικού τοπίου και της φύσης. Και εντέλει μέσα από το έργο αυτό γεννιέται η ελπίδα για το μέλλον, αναδεικνύεται το πώς μπορούμε να εκτιμήσουμε τα απλά πράγματα, το φως, τη γη, τη θάλασσα, αλλά και να επιστρέψουμε σε κάτι ακέραιο, που προσφέρεται μπροστά στα μάτια μας. Το έργο αυτό μου έδωσε τότε μεγάλη ελπίδα, φόρα αλλά και συγκίνηση. Με τον ίδιο τρόπο με έχουν επηρεάσει και οι “Ορνίθες” του Χατζηδάκι, ειδικά στο ρυθμικό κομμάτι και στο πώς χειρίζεται την αίσθηση της επιτάχυνσης ο συνθέτης. Άλλωστε και οι δυο συνθέτες –με όλα τους τα κομμάτια– είναι συνδεδεμένοι με τη λαϊκή μας μνήμη. Βρίσκονται στον πυρήνα του Έλληνα αυτά τα ακούσματα. Και γι' αυτό τα θεωρώ πολύ σημαντικά».

— Στο έργο τη μουσική επιμελείται Κορνήλιος Σελαμσής. Πώς ήταν η συνεργασία σας;

Έχουμε συνεργαστεί παλιότερα στις δουλειές του Θωμά Μοσχόπουλου στο θέατρο Πόρτα – εκείνος έκανε τον ήχο κι εγώ την κίνηση. Είναι η δεύτερη φορά που συνεργαζόμαστε σε προσωπικό μου έργο. Θεώρησα ότι ο Κορνήλιος, με τη βαθιά του γνώση για τον κόσμο της μουσικής του Θεοδωράκη και του Χατζηδάκι, θα είναι η κατάλληλη επιλογή. Όταν του είπα ποια κομμάτια από το «Άξιον εστί» (ειδικά από το μέρος «Η Γένεσις») με συγκινούν, ήταν σαν να συνεννοηθήκαμε αμέσως. Παράλληλα, μαζί του είναι και ο Τζεφ Βάγγερ, που είναι υπεύθυνος για τους ψηφιακούς ηλεκτρονικούς ήχους και τη δημιουργία ηχοτοπίων.

— Με αυτό το θράσος της νεότητας και της «άγνοιας» που λέτε μπήκατε στο θέατρο και στον χορό;

Το θέατρο μπήκε ανάλαφρα στη ζωή μου. Ήμουν στο Πάντειο Πανεπιστήμιο σε μια θεατρική ομάδα και τότε όλοι έδιναν για δραματικές σχολές. Με το μεγάλο θράσος της «άγνοιας», έδωσα εξετάσεις και πέρασα στη Δραματική σχολή του Εθνικού Θεάτρου. Είχα σκεφτεί ότι θα προετοιμαζόμουν σοβαρά κάποια άλλη στιγμή, αλλά εντέλει πέρασα. Με τον ίδιο τρόπο άρχισε κι ο χορός. Αρχισα να κάνω μαθήματα σε διάφορα στούντιο στο Εθνικό. Είχα δασκάλα μου την Αγγελική Στελλάτου και τότε γνώρισα την Ομάδα Εδάφους. Στη συνέχεια πήγα στην Ολλανδία, έδωσα εξετάσεις στην SNDO (School for New Dance Development) στο Άμστερνταμ και πέρασα. Σπούδασα χορό και χορογραφία. Ήταν αποφάσεις πιο «μαλακές», έλεγα μέσα μου «μήπως να το δοκιμάσω;» Οπότε είχα αυτή την ελαφράδα. Έτσι ανοίγονταν κομμάτια μέσα στην πορεία μου κι έλεγα «ας το εξερευνήσω». Και με πολλή χαρά αλλά και πολύ περισσότερη δουλειά έμπαινα σε όλο αυτό. Όταν τελείωσα τη σχολή, το 2003, μου ήρθε πρόταση από τον Παπαϊωάννου να ενταχθώ στη χορογραφική ομάδα των Ολυμπιακών Αγώνων. Αλλά συγχρόνως δούλευα και στην ομάδα του Δημήτρη. Μαζί άρχισαν να αναπτύσσονται αυτά. Τη δική μου ομάδα –Λέων και Λύκος– την έφτιαξα το 2014. Μέσα στη φρενίτιδα των τελευταίων 10 χρόνων, δεν έχω σκεφτεί καν αν μου λείπει που δεν χορεύω. Ήρθε φυσιολογικά και αφέθηκα στη φυσική ροή των πραγμάτων. Χορεύω πλέον μόνο στο στούντιο όταν δουλεύω με τους χορευτές μου.

Παρόλο που μιλούσε τόσα απλά, φυσικά αλλά και ταπεινά για όλα όσα έχει επιτύχει, σίγουρα ο δρόμος του δεν ήταν εύκολος. Και μάλιστα έχει δουλέψει σκληρά κι έχει θυσιάσει πολλά πράγματα. Πρόσφατα κέρδισε και μια πολύ μεγάλη διάκριση, το Rose

International Dance Prize.

— Πώς αισθάνεσαι που τα έργα σου παρουσιάζονται σε παγκόσμια κλίμακα;

Είναι πολύ κολακευτικό, μια ανταμοιβή. Ωστόσο υπάρχει κι ένα προσωπικό κόστος σε όλο αυτό: έχω παραμελήσει τη ζωή μου, των οικογένειά, τους φίλους, την υγεία μου, το να έχω ελεύθερο χρόνο χωρίς άγχος. Πάνω απ' όλα όμως, σ' αυτό το ταξίδι, το ότι μια σκέψη μου παίρνει σάρκα και οστά κι έρχεται ο κόσμος να επικοινωνήσει με κάτι τόσο βαθιά προσωπικό είναι πολύ σημαντικό για μένα. Περιλαμβάνει μια έκθεση που είναι και πολύ γλυκιά συγχρόνως.

— Ποιοι ήταν οι άνθρωποι και οι δάσκαλοι που ξεχώρισες στην πορεία σου μέχρι τώρα;

Το λέω πάντα και θα το ξαναπώ. Ο Δημήτρης Παπαϊωάννου ήρθε στη ζωή μου σε μια πολύ κρίσιμη δημιουργικά περίοδο και τα πρώτα χρόνια ήταν ένας άνθρωπος που, πέρα από το αποτέλεσμα, πάντα μας έκανε να σκεφτούμε ότι η λεπτομέρεια, η συνέπεια, η πίστη στη σκληρή εργασία θα σε ανταμείψουν. Πέρα από το ταλέντο, το να δουλεύεις με αφοσίωση και να δίνεις είναι ο μόνος δρόμος για να δημιουργείς ένας καλλιτέχνης. «Γίνε καλός καλλιτέχνης και τα άλλα έπονται», αυτό με συμβούλευε πάντα. Οπότε με έμαθε να είμαι προσπλωμένος στο ουσιαστικό.

INFO Στέγη Ιδρύματος Ωνάση, 8 έως 18 Μαΐου

Failing Forward

Η νέα σειρά **podcast** της **ATHENS VOICE** με την **Αγγελική Κοσμοπούλου**

Πώς η αποτυχία μπορεί να δώσει αέρα στα πανιά σου. Φτάνει να τολμήσεις ν' αγγίξεις τη δύναμη που έχεις ήδη μέσα σου.

Της **ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ ΓΛΥΝΙΑΔΑΚΗ**
Φωτό: **ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΧΟΥΛΑΚΗ**

Μιλήσαμε με την Αγγελική Κοσμοπούλου, οικοδέσποινα της νέας σειράς podcast της A.V. Failing Forward, για την κομβική σημασία της διαχείρισης της αποτυχίας για μια ισορροπημένη και μεστή ζωή.

«**To Failing Forward** είναι μια ιδέα που ξεκίνησε στο πλαίσιο του Story mentor», μου εξηγεί η Αγγελική Κοσμοπούλου, της ΜΚΟ που αξιοποιεί την αφηγηματικότητα —τις ιστορίες, τα προσωπικά παραδείγματα— ως μέσο επικοινωνίας, ευαισθητοποίησης και πρόκλησης αλλαγής.

«**Θέλαμε ν' ανοίξουμε τον διάλογο** για την αποτυχία, ένα σημαντικότερο ζήτημα για το οποίο δεν μιλάμε ανοιχτά στην κοινωνία

μας, με να γίνεται εμπόδιο στην προσωπική και την επαγγελματική μας πραγματικότητα, στην ισορροπία της ζωής μας.

«**To Story mentor** τρέχει μια σειρά τέτοιων ενεργειών, που σκοπό έχουν να σηκώσουν το πέπλο από το δημοσίως άβολο — ή, για να το πω λιγότερο ποιητικά, να ευαισθητοποιήσουν το ευρύ κοινό για ζητήματα που σπάνια συζητιούνται δημοσίως, όπως το τραύμα που αφήνει ο καρκίνος ή η “γυάλινη οροφή” που συναντούν οι γυναίκες στην επαγγελματική τους εξέλιξη.

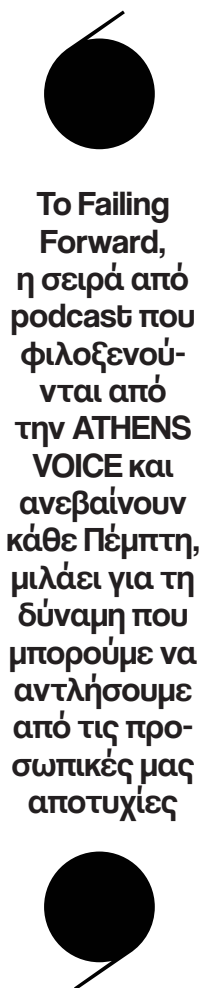
«**Για παράδειγμα, το πρόγραμμα “Βάλε την μπέρτα σου”**: Πρόκειται για ιστορίες γυναικών που μας εξηγούν πώς κατάφεραν, μια στιγμή στη ζωή τους, να βρουν τη δύναμη να αντλήσουν από μέσα τους το κου-

ράγιο να κάνουν κάτι που θεωρούσαν αδύνατο». «Κάτι σαν υπερήρωες;» τη ρωτάω. «Ναι, τέτοιους μικρούς ή μεγαλύτερους ηρωισμούς. Πιστεύω ότι όλες κρύβουμε αυτές τις δυνάμεις μέσα μας, είναι μια εργαλειοθήκη που κατέχουμε — απλώς μερικές γυναίκες συναντήθηκαν με συνθήκες που τις ανάγκασαν να τις χρησιμοποιήσουν. Η Μαλάλα Γιουσαφζάι, ας πούμε, διψούσε για μόρφωση. Η απόπειρα δολοφονίας της ήταν η στιγμή που την ανάγκασε να εξασκήσει τη δύναμη που είχε μέσα της, να μιλήσει δημοσίως και να παλέψει για το δικαίωμα κι άλλων κοριτσιών στην εκπαίδευση στον μουσουλμανικό κόσμο.

«**Τέτοιου είδους ιστορίες** μάς ενδιαφέρουν στο Story mentor. Το Failing Forward, αυτή η σειρά από podcast που φιλοξενούνται

από την Α.Υ. και ανεβαίνουν κάθε Πέμπτη, μιλάει για τη δύναμη που μπορούμε να αντλήσουμε από τις προσωπικές μας αποτυχίες. Ξέρεις, εμείς εδώ στην Ελλάδα δεν έχουμε την κουλτούρα να μιλάμε για τις αποτυχίες μας. Τις κρύβουμε, δεν θα τις δεις ποτέ στο βιογραφικό μας, παρόλο που είναι απολύτως καθοριστικές για τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε τη ζωή. Πας στην Αμερική να κάνεις συνέντευξη πρόσληψης σε νέα δουλειά ή συμμετοχής σε κάποιο επενδυτικό σχήμα και σε ρωτάνε αμέσως: “Εσείς πώς έχετε διαχειριστεί τις αποτυχίες στη ζωή σας;” Γιατί θέλουν να μάθουν τι μαθήματα έχεις πάρει στη ζωή σου, αν είσαι ανθεκτικός ως άνθρωπος».

To Failing Forward, η σειρά από podcast που φιλοξενοούνται από την ATHENS VOICE και ανεβαίνουν κάθε Πέμπτη, μιλάει για τη δύναμη που μπορούμε να αντλήσουμε από τις προσωπικές μας αποτυχίες

— **Έχεις εσύ αντίστοιχη προσωπική ιστορία αποτυχίας;** Εννοείται. Όλα τα πρότζεκτ του Story mentor εμπνέονται από μια προσωπική ανάγκη, μια προσωπική ιστορία:

Στις αρχές του 2010, βρέθηκα μπροστά σε μια συνθήκη που τη βίωσα ως τεράστια αποτυχία: έχασα όλα τα χρήματα που είχα κερδίσει από τη δουλειά μου. Ο τρόπος που αντιμετώπισα αυτό το «χαστούκι», η δική μου πορεία αντίδρασης, μου έμαθε ένα σωρό πράγματα. Στην αρχή, για 1-2 χρόνια, δεν μιλούσα γι' αυτό δημοσίως, μόνο σε οικεία μου πρόσωπα. Μετά, όταν άρχισα ν' ανοίγομαι περισσότερο, δέχτηκα ένα εύρος αντιδράσεων, από τη λύπηση μέχρι την απαξίωση: «Καλά να πάθεις που πήγες κι έμπλεξες με πράγμα που δεν ξέρεις». Αυτές οι αντιδράσεις μ' έκαναν να αναθεωρήσω πάρα πολλές προσωπικές σχέσεις, αλλά και την εικόνα που είχα για τον ίδιο μου τον εαυτό. Κατάλαβα ότι, σε μια τόσο δύσκολη στιγμή, ο μόνος άνθρωπος στον οποίο μπορώ στα σίγουρα να βασίζομαι είναι ο εαυτός μου.

Αντλήσα λοιπόν κουράγιο από μέσα μου, μεταφέροντας δυνάμεις από άλλες πτυχές της ζωής μου που θεωρούσα επιτυχημένες: Έχεις τρέξει τόσους μαραθωνίους, έλεγα στον εαυτό μου. Πήγες κόντρα σε όλους και παντρεύτηκες τον άντρα που ερωτεύτηκες και έκανες τη σχέση σας να λειτουργήσει. Γιατί να σκύψεις το κεφάλι τώρα; Κοιτούσα δηλαδή πίσω, αναζητώντας στιγμές που είχα αντλήσει από μέσα μου, μια δύναμη που δεν ήξερα ότι είχα.

Και η πρώτη φορά που μίλησα δημόσια για όλο αυτό ήταν απολύτως καταλυτική για μένα. Ξεκίνησε έτσι μια αυτοθεραπεία του δικού μου τραύματος με τον δικό μου τρόπο. Και όσο έβλεπα πόσο πολύ είχα ωφεληθεί από το να μιλώ δημοσίως, τόσο περισσότερο ήθελα να βρω τον τρόπο να μεταδώσω τη γνώση αυτού του «εργαλείου» και σε άλλους ανθρώπους.

Έδωσα μια ομιλία στο TEDx Cagliari, στη Σαρδηνία. Μετά βρήκαμε χρηματοδότηση και ξεκινήσαμε ένα πρόγραμμα-πilot, παράγοντας τα πρώτα podcast για την έννοια της Αποτυχίας – αυτά είναι που ανεβαίνουν στην πλατφόρμα της Α.Υ. Επιβεβαίωσε έτσι και μια διαίσθηση που είχα ότι ο κόσμος έχει πραγματικά την ανάγκη να μιλήσει γι' αυτά τα πράγματα. Η αίσθηση της αποτυχίας είναι φοβερά κοινή, ένα αναπόσπαστο κομμάτι της ανθρώπινης διαδρομής.

— **Για πες μου ένα παράδειγμα από τα υπάρχοντα podcasts.**

Μία από τις γυναίκες που μιλούν είναι η Αρετή Τσοχατζοπούλου, η κόρη του Άκη Τσοχατζόπουλου, αν θυμάσαι, που πέρασε 2,5 χρόνια στη φυλακή. Είναι η πρώτη φορά που ένωσε ασφαλώς να μιλήσει για την ιστορία της. Και ξέρεις τι λέει; Ότι για κείνη η φυλακή δεν ήταν αποτυχία. Η μεγαλύτερη δυσκολία ήταν να φτιάξει μετά τη σχέση της με τα παιδιά της.

Κάθε γυναίκα που μου έχει μιλήσει έχει διαφορετική αίσθηση της αποτυχίας. Δεν υπάρχει ενιαίο μέτρο. Πολλές, μάλιστα, έχουν διαμετρικά αντίθετη μεταξύ τους αίσθηση του τι συνιστά αποτυχία – αλλά ο κοινός παρονομαστής είναι ότι η αποτυχία τις έβγαλε από το comfort zone τους. Μια άλλη συνομιλήτριά μου, ας πούμε, αδιανόητα επιτυχημένη στην επαγγελματική της ζωή, θεώρησε αποτυχία το γεγονός ότι πήρε διαζύγιο.

— **Και τι άλλο κάνει το Failing Forward εκτός από podcast;**

Κάνουμε ανοιχτές εκδηλώσεις με κοινό. Στις 13/5 πάμε στην Πάτρα να μιλήσουμε για την Αποτυχία στο Regional Growth Conference. Σκοπός είναι να επεκτείνουμε αυτές τις παρουσιάσεις σε όλες τις μεγάλες πόλεις της Ελλάδας.

Την ίδια στιγμή τρέχουμε ένα workshop που λέγεται Failing Forward Lab και απευθύνεται σε επιχειρήσεις και οργανισμούς που θέλουν να προσφέρουν ένα 3ωρο «ταξίδι στην αποτυχία» στους υπαλλήλους τους, για το τι σημαίνει για

τον καθένα η επαγγελματική αποτυχία και πώς να μιλήσουν γι' αυτήν στον επαγγελματικό χώρο χωρίς να φοβούνται. Αυτά είναι φοβερά χρήσιμα εργαλεία για μια ομάδα όταν οι «συμμαθητές» είναι συνάδελφοι: έρχονται στο πρόγραμμα φορώντας την πανοπλία της δύναμης κι εμείς τους μαθαίνουμε πώς να την απεκδύονται και να ξεκινούν από την ευαλωτότητα, ενδυναμώνοντας όλη την ομάδα.

Πρέπει να σου πω εδώ πως το Lab μπορεί να προσφερθεί και από επιχειρήσεις σε ομάδες εκτός επιχείρησης, ως δώρο – π.χ. σε ομάδες αστέγων ή κακοποιημένων γυναικών. Άρα κάποιος μπορεί να το αγοράσει για να το αξιοποιήσει ή να το προσφέρει.

— **Πώς το να ξεκινάς από την ευαλωτότητα οδηγεί στη δύναμη;**

Η Μπρενέ Μπράουν έχει αποδείξει εδώ και καιρό ότι η ενσυναίσθηση και η ευαλωτότητα παράγουν καλύτερους ηγέτες στον εργασιακό χώρο. Αλλά η εξήγηση είναι, εν ολίγοις, η εξής: η ευαλωτότητα είναι κάτι το κοινό, κάτι που έχουμε όλοι οι άνθρωποι. Ξεκινώντας λοιπόν από εκεί, από την κοινή μας ανθρώπινη φύση, κι όχι από τις εξαιρετικές ικανότητες που μπορεί να έχει αποκτήσει ο καθένας σε βάθος χρόνου, μπορεί κανείς να διδάξει διά του παραδείγματος – κι αν ασχολείται με την ηγεσία, να ηγηθεί διά του παραδείγματος. Η έκκληση προς την κοινή μας βάση εμπνέει πάντα. Και οι μελετητές ηγεσίας θεωρούν πια εντελώς αποδεδειγμένο ότι η ηγεσία διά του παραδείγματος καταργεί την αίσθηση των πολλών σκαλοπατιών που χωρίζουν τον πρώτο από τον τελευταίο σε μια επιχείρηση.

— **Θα ήθελα πολύ να βάλω κι εγώ σε λίγες λέξεις το γιατί νιώθω ότι η ευαλωτότητα και η τρυφερότητα είναι πηγή δύναμης και στην καθημερινή ζωή, όχι μόνο στην επιχειρηματική ή στο πλαίσιο της επαγγελματικής ανέλιξης. Πράγμα που με οδηγεί στην τελευταία μου ερώτηση διά της πλαγίας οδού, γιατί η τρυφερότητα και η ευαλωτότητα συχνά θεωρούνται –λανθασμένα, κατά τη γνώμη μου– γυναικείες αρετές. Και στο σκεπτικό τού γιατί το Failing Forward απευθύνεται κυρίως σε γυναίκες, λες ότι οι γυναίκες παίρνουν την αποτυχία προσωπικά. Σε διαφορετικό βαθμό από τους άντρες, θες να πεις;**

Απολύτως. Έχει καταγραφεί από έρευνες η διαφορετική αντιμετώπιση της αποτυχίας ανάμεσα στα δύο φύλα. Οι περισσότεροι άντρες την αντιμετωπίζουν ως stepping stone, βήμα στην εξέλιξη τους, ακόμα κι αν πρόκειται για μια μεγάλη επαγγελματική αποτυχία – «πακετάρεται» χωρίς συναισθηματικό ή ψυχολογικό φορτίο. Αντιθέτως, όταν οι γυναίκες αποτυγχάνουν, συνήθως δεν λένε «α, είχα μια αποτυχία», αλλά «είμαι αποτυχημένη». Αυτό εννοώ λέγοντας ότι την παίρνουν προσωπικά: θεωρούν ότι καθορίζει τη ζωή τους και την ταυτότητά τους. Η συνέπεια αυτού είναι ότι τις αποτρέπει από το να ξαναπροσπαθήσουν, από το να ξαναδοκιμάσουν.

— **Φαντάζομαι, οι αιτίες έχουν ψυχαναλυτική ή κοινωνιολογική εξήγηση.**

Κι εγώ αυτό φαντάζομαι, συνεπώς δεν μπορώ να μιλήσω γι' αυτές. Αυτό όμως που μπορώ να πω στα σίγουρα είναι πως είναι εμφανές ότι η αποτυχία συγχωρείται σε μια γυναίκα από το περιβάλλον της πολύ λιγότερο απ' ό,τι σ' έναν άντρα. Όταν εγώ μιλούσα για τη μεγάλη μου, προσωπική αποτυχία, γυρνούσαν και μου έλεγαν: «Τι τα 'θελες εσύ αυτά, να φτιάξεις επιχείρηση, μια αρχαιολόγος; Δεν είναι αυτά για σένα». Ποιος λέει σ' έναν άντρα «δεν είναι αυτά για σένα»; Αντί να σου πουν «οκέι, shit happens, πάμε παρακάτω», σε προτρέπουν να τα ξεχάσεις όλα, να γυρίσεις στην αφετηρία, λες και παίζεις Monopoly. Ε, αυτές τις αντιδράσεις θέλουμε να σπάσουμε, να απελευθερώσουμε τις γυναίκες από τα δεσμά τους. **A**

Ακούστε τα podcast του **Failing Forward** στο Spotify, στο Apple Podcasts ή όπου αλλού ακούτε τα podcasts σας

Η αθηναϊκή σκηνή της μαγείας.
Συνδυάζοντας μαγεία, κινηματογράφο,
λογοτεχνία, θέατρο και stand-up comedy
για το απαιτητικό κοινό του 21ου αιώνα...

Του ΡΩΜΑΝΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ

Ο Γιάννος Χάλαρης και η Τέχνη

Τον Γιάννο Χάλαρη τον γνώρισα παραμονές μιας Πρωτοχρονιάς, λίγες μέρες πριν από το show που έκανε σε πρωτοχρονιάτικο πάρτι στο σπίτι μου. Μέσα στα πρώτα πέντε λεπτά είχαμε αρχίσει να μιλάμε για σκηνές από τις αγαπημένες μας ταινίες, για τη μουσική στον κινηματογράφο, για τα αστυνομικά της Άγκαθα Κρίστι, για την τέχνη του μοντάζ και το πόσο στενά αυτή συνδέεται με την τέχνη της μαγείας: κίνηση, ταχύτητα, οπτική γωνιά, το ερμηνευτικό αλλά και κυριολεκτικό πλαίσιο μέσα απ’ το οποίο παρακολουθούμε τη δράση.

Η αγάπη του Γιάννου για τα murder mysteries, τα escape rooms, τα whodunit είναι μεταδοτική, αλλά αυτό που πραγματικά απογειώνει τα show του είναι η οργανική ζύμωση αυτών των ειδών τέχνης με τη μαγεία, αλλά και το πόσο φιλικός είναι: απαιτείται ιδιαίτερη δεξιότητα για να ελέγχεις με ηρεμία και αυτοπεποίθηση τη δράση σε ένα δωμάτιο με δεκάδες καλεσμένους και ταυτόχρονα να είσαι προσιτός σε όλους. Ο μάγος είναι ένας άνθρωπος της διπλανής πόρτας, που όμως κρύβει μυστικά. Η πραγματική έκπληξη έρχεται όταν γίνεται κάτι που καταρρίπτει τις βεβαιότητες και τις εντυπώσεις μας. Σε μια εποχή στην οποία είμαστε όλοι καχύποπτοι, κυνικοί, σχεδόν παραιτημένοι, το να δημιουργείς συνθήκες μαγείας —το να κάνεις τον άλλον να νιώθει ότι κάτι μεταφυσικό συμβαίνει δίπλα του— είναι ταυτόχρονα σπάνιο και σπουδαίο.

Η χρονιά που τότε έφευγε είχε αποδειχτεί ιδιαίτερος δύσκολη, κλείνοντας με μια σημαντική προσωπική απώλεια. Είχα αποφασίσει να κάνω ένα πάρτι λίγο διαφορετικό και έψαχνα κάτι μαγικό που θα ξόρκιζε το κακό και θα μας έκανε να χαμογελάσουμε· να νιώσουμε ότι τα αδύνατα είναι και πάλι δυνατά. Ο Γιάννος Χάλαρης, ως άλλος Τομ Κρουζ, έφερε την επικίνδυνη αποστολή εις πέρας. Το βράδυ του ρεβεγιόν, ο Γιάννος αρχίζει σιγά σιγά να «χώνεται» σε πηγαδάκια και παρέες χωρίς να το καταλάβει κανείς. Σταδιακά καταλήγει να είναι η ψυχή του πάρτι, δίνοντας ένα ολονύχτιο ρεσιτάλ που το παρακολουθούν «μαγεμένοι» δεκάδες φίλοι.

— Τι περιγράφει με μεγαλύτερη ακρίβεια τη δουλειά σου: ταχυδακτυλουργία ή μαγεία; Είναι ταυτόσημες οι έννοιες;

Θεωρώ ότι ο όρος «ταχυδακτυλουργία» υποβιβάζει κάπως τη σημασία της, καθώς εστιάζει μόνο σε ένα κομμάτι: στα «γρήγορα δάχτυλα». Η έννοια της μαγείας, από την άλλη, δίνει την εντύπωση ότι εστιάζει σε κάτι υπερφυσικό, ενώ στην πραγματικότητα δίνει έμφαση στο τελικό αποτέλεσμα. Κάτι ανεξήγητο, ένα μυστήριο που σε αφήνει άναυδο και σου δημιουργεί την ψευδαίσθηση ότι τίποτα δεν είναι αδύνατο. Εγώ πάντα αναφέρομαι σ’ αυτήν ως «τέχνη της μαγείας». Τέχνη γιατί είναι ένα ανθρώπινο δημιούργημα με στόχο την έκφραση και την αφήγηση, και μαγεία γιατί το αποτέλεσμά της είναι η αίσθηση του αδύνατου / μαγικού.

— Η κλασική εικόνα που έχουμε εμείς για τους μάγους είναι οι παραστάσεις τους σε θέατρα και καμπαρέ, με λαγούς να βγαίνουν απ’ τα καπέλα και βοηθούς να κόβονται στα δύο μέσα σε κουτιά. Πόσο ανταποκρίνεται η εικόνα αυτή στη σημερινή πραγματικότητα; Τι περιλαμβάνει η δουλειά ή η καθημερινότητα ενός μάγου στον 21ο αιώνα;

Στα περισσότερα μέρη του κόσμου η έννοια του μάγου είναι συνυφασμένη με τα παιδιά και τα παιδικά πάρτι, καθώς υπονοείται ότι ο μάγος είναι ανιματέρ. Η αλήθεια όμως είναι πως οποιοσδήποτε, ανεξαρτήτως ηλικίας, γλώσσας, κουλτούρας, μπορεί να βιώσει τη μαγεία.

Το πιο σημαντικό είναι ο τρόπος που παρουσιάζεις αυτό που κάνεις και η εικόνα που δίνεις στο κοινό σου. Για παράδειγμα, όσον αφορά τα παιδικά σόου, πάντα

μου αρέσει να συνθέτω στοιχεία από άλλες τέχνες μέσα σ’ αυτά, όπως το δραστικό θέατρο και η κωμωδία. Δεν έχω ποτέ την εικόνα ενός στερεοτυπικού μάγου με το καπέλο του και το ραβδί του, αλλά έχω έναν ρόλο στην παράσταση, είτε είναι ο Οδυσσέας (στη «Μαγική Οδύσσεια») είτε είναι ντετέκτιβ (στο «Μυστήριο στην Έπαυλη»).

Στα σόου των ενηλίκων ισχύουν ακριβώς τα ίδια πράγματα, μόνο που εκεί μπορώ να εμβαθύνω ακόμη περισσότερο στα ενδιαφέροντά μου πέρα από τη μαγεία. Νομίζω πως η παράσταση «Μυστήριο στην Έπαυλη» είναι η επιτομή αυτής της προσέγγισης, καθώς συνδυάζει τα στοιχεία ενός murder mystery με την τέχνη της μαγείας. Οι θεατές καλούνται να βρουν ποιος είναι ο δολοφόνος της ιστορίας μέσα από στοιχεία που εμφανίζονται με μαγικό τρόπο. Η «CineΜαγεία» είναι μια άλλη παράσταση, που αναπαριστά την τέχνη του κινηματογράφου μέσα από αυτήν της μαγείας.

Αυτός ο διαφορετικός τρόπος προσέγγισης δίνει τη δυνατότητα αυτές οι παραστάσεις να μπορούν να παρουσιαστούν σε διαφορετικούς χώρους, όπως μικρότερα θέατρα, βιβλιοκαφέ, bar theatres και σπίτια. Τώρα όσον αφορά την καθημερινότητα ενός μάγου στον 21ο αιώνα, φαντάζομαι δεν ρωτάς αν κάνω το 10ευρο 500ευρο για να πληρώσω τον ΕΝΦΙΑ ή αν εξαφανίζω την ουρά στο σούπερ μάρκετ... Σίγουρα χρειάζεται πολλή εξάσκηση και διαρκή έρευνα ώστε να έχεις κάτι φρέσκο και ιδιαίτερο που θα καθηλώσει το ενδιαφέρον του κοινού και θα το κάνει να ζητάει κι άλλο. Αυτό συχνά δημιουργεί πολύ άγχος, πίεση και σε οδηγεί σε αδιέξοδο. Όταν όμως πρόκειται για το πάθος σου, αυτό δεν σε σταματά καθόλου· τουναντίον σε ωθεί να προσπαθήσεις ακόμη περισσότερο.

— Πώς προσαρμόζεις τη μαγεία στον χώρο και στο κοινό με το οποίο δουλεύεις; Υπάρχουν δράσεις που χρειάζονται συγκεκριμένους χώρους ή η δουλειά σου μπορεί σε μεγάλο βαθμό να προσαρμοστεί σε οποιονδήποτε χώρο;

Το ότι έχω σπουδάσει κινηματογράφο με βοηθάει πάρα πολύ σ’ αυτό το κομμάτι. Σίγουρα η οπτική είναι το πιο βασικό στοιχείο. Πρέπει να βλέπουν όλοι αυτό που συμβαίνει. Από κει και πέρα, δίνω πολλή έμφαση στην ατμόσφαιρα του κάθε χώρου και ανάλογα με το ύψος προσαρμόζω την παράσταση. Αν ένας χώρος έχει έντονη ατμόσφαιρα με φώτα, το μυστήριο θα κυριαρχήσει και ο ρόλος μου ίσως να είναι σοβαρός. Αν, πάλι, ο χώρος είναι ένα όμορφο καφέ, ή ακόμη κι ένα πάρτι στο σπίτι κάποιου, σίγουρα θα υπάρχουν στοιχεία stand-up comedy και έντονης διάδρασης με το κοινό.

Ένας ιδιαίτερος χώρος, όπου μου αρέσει πάρα πολύ να κάνω παραστάσεις, είναι το βιβλιοκαφέ Booking Hill στη Δάφνη, γιατί αποπνέει την ατμόσφαιρα του μυστηρίου, του μύθου και της αφήγησης, και ταυτόχρονα το κοινό που προσελκύει τρέφει μεγάλο ενδιαφέρον γι’ αυτά τα θέματα.

— Πότε αποφάσισες να ασχοληθείς με τη μαγεία και τι ενέπνευσε την αγάπη σου γι’ αυτήν; Ποιες ήταν οι επιρροές σου;

Όλα ξεκίνησαν όταν οικογενειακώς πήγαμε ένα ταξίδι στην Ταϊλάνδη το 2007. Ήμουν δεκατριών και τότε είδα για πρώτη φορά μαγικά εξ επαφής (CloseUp Magic) σε ένα εμπορικό κέντρο. Από εκείνο το σημείο «κόλλησα» και άρχισα να ασχολούμαι φανατικά με την τέχνη της μαγείας. Οπότε όλο αυτό θα λέγαμε ότι ξεκίνησε με μια «μαγική σπίθα». Στα 15 έμαθα ότι υπάρχει η Ακαδημία Ταχυδακτυλουργών στη Νέα Ιωνία, που έκτοτε με έχει στηρίξει σε ό,τι έχω κάνει και έχω παρουσιάσει πολλά σεμινάρια εκεί.

Έναν χρόνο μετά, αφού απέσπασα την πρώτη θέση στο Πανελλήνιο Φεστιβάλ Μαγείας, γνώρισα τον Μάικλ Βίνσεντ, που μ’ έκανε να δω πιο επαγγελματικά τον κλάδο. Έπειτα ακολούθησαν κι άλλες διακρίσεις σε διαγωνισμούς του εξωτερικού. Όλες μου οι επιρροές ήταν και είναι άνθρωποι που κατέχουν μια απίστευτη δεξιότητα στην τράπουλα ή έχουν μια ιδιαίτερη νότα στην παρουσίασή τους. Κάποια παραδείγματα είναι οι Ντάι Βέρνον, Μπέντζαμιν Ερλ, Τόμι Γουόντερ,

της Μαγείας

Ντέιβιντ Γουίλιαμσον, Ντέρεν Μπράουν. Εκτός του χώρου της μαγείας, οι επιρροές μου βασίζονται στον κινηματογράφο, την αφήγηση και τους γρίφους. Ενδεικτικά, ο Άλφρεντ Χίτσκοκ, η Άγκαθα Κρίστι και, φυσικά, η κοινότητα των escape rooms.

— Τι σου δίνει τη μεγαλύτερη χαρά στη δουλειά σου; Περιγράψε μας μια ιδανική στιγμή...

Όταν κάποιος βιώνει μια στιγμή που δεν μπορεί να εξηγήσει και ξεχνάει όλες τις έγνοιες, τα προβλήματα που έχει, εστιάζοντας μόνο στο απόλυτο μυστήριο, είναι πραγματικά κάτι απερίγραπτο. Το να γνωρίζω ότι εγώ του πρόσφερα αυτή τη στιγμή με κάνει απίστευτα χαρούμενο. Η ιδανική στιγμή για μένα είναι όταν βλέπεις κάποιον να παλεύει με τη λογική του για να εξηγήσει αυτό που μόλις συνέβη, αλλά καταλήγει με ένα μετέωρο βλέμμα και μια έκφραση γεμάτη απορία.

— Η δική σου προσέγγιση συνδυάζει στοιχεία από άλλες τέχνες –όπως τον κινηματογράφο και την αστυνομική λογοτεχνία–, σε βαθμό να δημιουργείς μια νέα υβριδική μορφή τέχνης, ένα *pastiche*. Αυτό είναι μια τακτική εμπλοκής ενός σύγχρονου κοινού που απλώς ενδιαφέρεται για το σινεμά ή τα αστυνομικά ή υπάρχουν βαθύτερες διασυνδέσεις ανάμεσα στη μαγεία και σε αυτές τις τέχνες και τα *genres*;

Ο λόγος που ξεκίνησα να συνδυάζω όλες αυτές τις τέχνες ήταν κυρίως η ανάγκη να συνθέσω κάτι διαφορετικό και πιο ενδιαφέρον από το συνηθισμένο. Προφανώς θα σκεφτεί κάποιος ότι αυτή η στρατηγική διευρύνει το κοινό που έρχεται, καθώς τραβάει και ανθρώπους που ενδιαφέρονται για κινηματογράφο, για αστυνομική λογοτεχνία, για μυστήριο, για escape rooms κ.ά. Αυτό ισχύει εν μέρει αλλά από την άλλη πλευρά το κομμάτι του κοινού που θέλει ένα πιο τυπικό σόου μαγείας μπορεί να απορήσει ή να μην κατανοήσει πλήρως αυτή τη σύνθεση. Χρειάζεται μια πολύ λεπτή ισορροπία ώστε να καλυφθούν όλες οι ανάγκες ενός σύγχρονου κοινού. Μια ενδιαφέρουσα παρατήρηση είναι ότι όλα αυτά τα στοιχεία που συνδυάζω είναι στην ουσία κοινά μεταξύ τους: η μαγεία, ο κινηματογράφος, οι γρίφοι και το αστυνομικό μυστήριο παρουσιάζουν μια κατάσταση που δεν είναι ποτέ όπως φαίνεται, γιατί αποκρύπτουν στοιχεία που δεν γνωρίζει ο ακροατής/ θεατής/ συμμετέχων. Είναι μια ψευδαισθήση της πραγματικότητας.

— Υποθέτω ότι στην ψηφιακή εποχή των φόρουμ, του YouTube και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης είναι ευκολότερο για κάποιον να ψάξει και να βρει τις λύσεις στα τρικ. Ταυτόχρονα ζούμε σε μια εποχή όπου, με τα ψηφιακά εργαλεία που έχουμε στη διάθεσή μας, είναι πάρα πολύ εύκολο για τον οποιονδήποτε να δημιουργήσει ψευδαισθήσεις, να παραπλανήσει τους άλλους – με *deepfakes* ή εικόνες από προγράμματα τεχνητής νοημοσύνης. Θεωρείς ότι το ίντερνετ έχει δυσκολέψει τη δουλειά σου; Η ίσως ότι της έχει αλλάξει το νόημα;

Σίγουρα με την ταχύτητα της ανάπτυξης των ψηφιακών μέσων μπορείς πολύ εύκολα να μάθεις τα βασικά μυστικά που κρύβονται πίσω από τα μαγικά εφέ. Όμως ο τρόπος που παρουσιάζεις κάτι και το πώς απευθύνεσαι στο κοινό σου δεν μπορεί να βρεθεί στο διαδίκτυο· είναι μοναδικός και είναι δικός σου. Ακόμη κι αν τα μυστικά αποκαλυφθούν, αν ο τρόπος σου είναι ιδιαίτερος εξάπτει το ενδιαφέρον, και προπαντός αν είναι ειλικρινής τότε δεν θα χάσεις ούτε τη δημοτικότητα ούτε την αξιοπρέπειά σου λόγω του διαδικτύου.

Θέλω να σταθώ στη φράση του Άρθουρ Κλαρκ ότι «οποιαδήποτε αρκετά προηγμένη τεχνολογία δεν διακρίνεται από τη μαγεία». Αυτό με κάνει να αποφεύγω τη χρήση κινητών τηλεφώνων, βίντεο, ηχητικών gadgets και φυσικά προσπαθώ πάντα να φέρνω τη μαγεία «στα χέρια» του κοινού μου.

— Ταυτόχρονα, βέβαια, ζούμε μέσα σ' ένα δυστοπικό κλίμα διάχυτης ανησυχίας και κρίσης, τόσο γεωπολιτικά και οικονομικά, όσο και κλιματικά και υπαρξιακά. Ποια είναι η σχέση μας με τη μαγεία σε ένα τέτοιο περιβάλλον; Σίγουρα η μαγεία πλήττεται σε τεράστιο βαθμό απ' όλες αυτές τις δυσχέρειες. Ο πιο εύκολος τρόπος για να κάνει οικονομία κάποιος είναι να κόψει διάφορες μορφές διασκέδασης, όπως η τέχνη της μαγείας. Από την άλλη, ο στόχος της μαγείας είναι να υπενθυμίζει ότι τίποτα δεν είναι αδύνατο και, όσο δύσκολο ή ακατόρθωτο και να φαίνεται κάτι, πάντα υπάρχει ένας τρόπος να πραγματοποιηθεί. Οπότε, αν το δεις λίγο βαθύτερα, η μαγεία, πέρα από το κομμάτι της διασκέδασης, φέρει κι έναν ελπιδοφόρο ρόλο στον κόσμο που ζούμε. Η τέχνη γενικότερα μέσα σε καταστάσεις πανικού και κρίσης πάντα ήταν και θα είναι ένα λυτρωτικό μέσο για τον λαό.

— Μίλησε μας λίγο για την αθηναϊκή σκηνή της μαγείας. Υπάρχει ζωντανή κοινότητα; Και κατά πόσο επικοινωνεί με τάσεις του εξωτερικού; Κοινότητα σίγουρα υπάρχει. Τώρα για το πόσο ζωντανή είναι, αυτό είναι ένα θέμα για συζήτηση. Υπάρχουν κάποιοι σύλλογοι και σωματεία όπως η IBM (International Brotherhood of Magicians), ο ΣΤΕ (Σύλλογος Ταχυδακτυλουργών Ελλάδας) και η ΑΤ (Ακαδημία Ταχυδακτυλουργών). Η IBM έχει παραρτήματα και στο εξωτερικό με μεγάλη απήχηση. Το θέμα για μένα δεν είναι οι ομάδες και τα σωματεία, αλλά το πόσο ο κάθε performer/μάγος είναι διατεθειμένος να παρουσιάσει κάπου τη δουλειά του, να ρισκάρει για να γεμίσει ένα μαγαζί ή ένα θέατρο. Καταλαβαίνω ότι ο κόσμος ειδικά στην Ελλάδα δεν είναι τόσο εξοικειωμένος με αυτή την τέχνη, αλλά είναι στο χέρι μας να το αλλάξουμε. Οι μάγοι που κάνουν παραστάσεις για το δημόσιο κοινό, ειδικότερα οι πιο νέοι, μετριούνται στα δάχτυλα του ενός χεριού και πιστεύω ότι πρέπει αυτό να αλλάξει. Πρέπει να υπάρξει μια ανανέωση και εξέλιξη. Μόνο έτσι θα μπορέσουμε να ανεβάσουμε την αξία αυτής της τέχνης στα μάτια του κόσμου που έρχεται και μας βλέπει.

Info Την Κυριακή 11/5 στις 21:00 ο Γιάννος Χάλαρης παρουσιάζει την «Ασπρόμαυρη βραδιά» στο Booking Hill (Αγ. Βαρβάρας 66, Δάφνη, 2109701503). Είναι μια βραδιά αφιερωμένη στον ελληνικό κινηματογράφο, όπου θα μιλήσει για μια από τις αγαπημένες του ταινίες, την «Κάλπικη λίρα», και θα παρουσιάσει ένα *mini magic show* βασισμένο στις ιστορίες της ταινίας. Ακολουθεί «Βραδιά Μαγείας και Μυστηρίου» την Κυριακή 18/5 στις 21:00 στο Booking Hill. Ακολουθήστε τον Γιάννο Χάλαρη στα σόσιαλ: Instagram, TikTok, Facebook και από το σάιτ του.

Όταν κάποιος βιώνει μια στιγμή που δεν μπορεί να εξηγήσει και ξεχνάει όλες τις έγνοιες, τα προβλήματα που έχει, εστιάζοντας μόνο στο απόλυτο μυστήριο, είναι πραγματικά κάτι απερίγραπτο

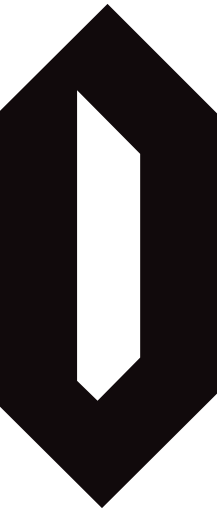

Nightfall

Στόχος είναι να σπάσουμε τα ταμπού
και τα στερεότυπα

Ο Ευθύμης Καραδήμας μιλάει για το νέο άλμπουμ «*Children Of Eve*», που αγκάλιασε η διεθνής metal κοινότητα, την ανάγκη για ενότητα απέναντι στη μισαλλοδοξία και τον φανατισμό, και για το σκληρό πρόσωπο της ψυχικής ασθένειας

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ - Φωτό: ΜΑΡΙΟΣ ΘΕΟΛΟΓΗΣ / MATH STUDIO

σκοτεινό από την ηλιόλουστη, συνήθως, Αθήνα, που θα γίνει σημείο αναφοράς για την ελληνική metal σκηνή στο μέλλον. Ο frontman των Nightfall, **Ευθύμης Καραδήμας**, απαντά, αναρωτιέται και μοιράζεται περισσότερα στην ATHENS VOICE.

— Το «*Children Of Eve*» αμφισβητεί θεμελιώδη ζητήματα θηικής. Ποιο είναι για σένα το μεγαλύτερο θηικό δίλημμα της εποχής μας; Η άκρατη δημοσιοποίηση της προσωπικής ζωής.

— Πώς βλέπεις τους θρησκευτικούς πολέμους και τις εντάσεις που πυροδοτούν παγκοσμίως; Είναι τόσο κακοί όσο αυτά που πρεσβεύουν. Αδυνατώ να κατανοήσω πώς μια θρησκεία προτάσσει τα όπλα. Η μισαλλοδοξία είναι κακή από μόνη της.

— Τι σημαίνει πίστη για σένα; Είναι μια αίσθηση δύναμης μέσα και πάνω από την αδυναμία της ανθρωπίνης φύσης. Η ανάταση που σου προσφέρει, η ψυχική ανάταση, είναι ικανή ν' αλλάξει τον κόσμο. Ίσως γι' αυτό γίνεται όλο αυτό το παιχνίδι εξουσίας μέσω της εκμετάλλευσης της πίστης. Δεν φταίει αυτός που θα φτάσει στα άκρα γι' αυτήν. Φταίνε οι πνευματικοί ταγοί, που πατάνε στην ανάγκη του απλού ανθρώπου να πιστέψει σε κάτι και τον σέρνουν στο όνομα αυτού του «κάτι» όπου αυτοί θέλουν. Ακόμα και στον θάνατο.

— Πώς ήταν η εμπειρία να συνεργάζεστε με τον Γιάκομπ Χάνσεν για τη μείξη και το mastering; Ενωσες ότι «απογείωσε» τα συναισθήματα και τις ιδέες που είχατε; Ανέδειξε τα στοιχεία που κάνουν τη διαφορά. Ο ήχος του гуαλίζει σαν λεπίδα.

— Το εξώφυλλο του Ελιράν Κάντορ είναι εντυπωσιακό. Ποιο είναι το μήνυμα που θέλατε να περάσετε; Το μήνυμα της ενότητας απέναντι στη μισαλλοδοξία, που παίρνει όλο και μεγαλύτερες διαστάσεις τον τελευταίο καιρό. Πίσω από κάθε νεκρό υπάρχει μια μάνα που φωνάζει για εκδίκηση. Ο φαύλος κύκλος του αίματος συνεχίζεται, συμπαράσύροντας τα όνειρα και τις ζωές χιλιάδων ανθρώπων. Ποιοι καταραμένοι θεοί το θέλουν αυτό τελικά;

— Ασχολείσαι με μια «σκοτεινή» μουσική, κι όμως εκπέμπεις ένα μήνυμα ελπίδας και ενότητας. Από το σκοτάδι ερχόμαστε. Δεν το φοβόμαστε. Μην κοιτάς τον ψεύτικα χαρούμενο κόσμο της διασκέδασης. Η πηγή της ζωής είναι εκεί που δεν πιάνει ο ψεύτικος ήλιος.

— Σου αρέσει να δημιουργείς ατμόσφαιρες που προκαλούν πολυεπίπεδες συναισθηματικές αντιδράσεις. Πιστεύεις ότι είναι τελικά πιο σημαντικό να βυθίζεσαι στα σκοτάδια του εαυτού σου ή να αναδύεσαι από αυτά με νέα οπτική; Είναι σημαντικό να ζεις τη ζωή σε όλες τις εκφάνσεις της. Αυτό είναι το σημαντικό για μένα. Να αγκαλιάζω την επιτυχία με την ίδια αγάπη που αγκαλιάζω την αποτυχία. Έτσι μου έλαχε να νιώθω, και έτσι νιώθω. Δεν υπάρχει σωστό ή λάθος σε όλο αυτό.

— Οι Nightfall επέστρεψαν με ένα άλμπουμ που αποθεώνεται από το διεθνές metal στερέωμα αλλά και με live εμφανίσεις όπως στο Hellfest και με μια περιοδεία στη Βραζιλία που έγινε δεκτή με μεγάλο ενθουσιασμό. Πώς νιώθεις για την ανταπόκριση; Τυχερός. Είναι από τα πράγματα που δεν μπορείς να οργανώσεις με τα λεφτά σου ή τις γνωριμίες σου. Ο κόσμος είναι μια αγάπη μεγάλη, που πάλλεται όπως η άμμος στον πυθμένα μιας ωραίας θάλασσας καθώς μπαίνεις να δροσιστείς μέσα στο κατακαλόκαιρο.

— Τι θυμάσαι από την εφηβεία σου; Εκείνα τα χρόνια δεν ήταν εύκολα. Ο κόσμος ήταν κλειστός και φοβισμένος. Οι άνθρωποι που οδηγούσαν τα πράγματα είχαν βιώσει έντονες πολιτικές αντιπαραθέσεις και ήταν πάρα πολύ καχύποπτοι σε οποιονδήποτε νεωτερισμό.

— Τι πιστεύεις ότι σε διαμόρφωσε περισσότερο στη ζωή σου, τι σε έκανε αυτό που είσαι σήμερα; Προσπαθώ ακόμα να γίνω το καλό παράδειγμα. Να είμαι ο άνθρωπος που σέβεται τον συνάνθρωπό του ανεξαρτήτως φύλου, θρησκείας, τάξης, εμφάνισης κ.λπ. Η ζωή μου είναι μια αέναη προσπάθεια βελτίωσης τόσο του εσωτερικού μου κόσμου όσο και του κόσμου γύρω μου. Είμαι στην ηλικία που ήταν αυτοί που τα κάνανε μπουρδέλο όταν ήμουν μικρός, και δεν θέλω να κάνω τα ίδια. Τα παιδιά είναι το μέλλον. Και το μέλλον δεν μπορεί να είναι μια ντίβα που μας φτύνει.

— Πώς βλέπεις την κοινωνία απέναντι στη «σιωπηλή» φύση της ψυχικής ασθένειας; Νιώθεις ότι η metal κοινότητα είναι πιο δεκτική ή παραμένει ακόμα ταμπού; Χρειάζεται πολλή δουλειά. Ο κόσμος δεν γνωρίζει. Από τη μία θα ακούσεις κάποιον να χαρακτηρίζει έναν συνάνθρωπό του με ψυχική ασθένεια ανάπηρο, «λίγο», κι από την άλλη τοξικό. Η Σκύλλα και η Χάρυβδη. Η metal κοινότητα είναι πιο ανοιχτή σε επεξηγήσεις, αλλά και αυτή βάλλεται από προκαταλήψεις. Τα δουλεύουμε όλα αυτά. Προσπαθούμε να δώσουμε το σωστό παράδειγμα μέσα από πράξεις και τεκμηριωμένες απαντήσεις. Αν κάτι έχει αλλάξει σε σχέση με το παρελθόν είναι ότι οι ενήλικες του τότε δεν μπαίνανε καν στον κόπο να εξηγήσουν πράγματα στους νεότερους.

— Η δημιουργία του MMaD (Metal Music against Depression) είναι κάτι πρωτοποριακό. Πιστεύεις ότι η metal κοινότητα μπορεί να λειτουργήσει σαν θεραπευτική κοινότητα; Θα το προσπαθήσουμε. Στόχος είναι να σπάσουμε τα ταμπού και τα στερεότυπα.

— Πώς επηρέασε η προσωπική σου μάχη με την κατάθλιψη τον τρόπο που προσεγγίζεις τη μουσική; Δεν έχει αλλάξει κάτι. Παλαιότερα πίστευα ότι κάποιες εναλλαγές στη διάθεσή μου ήταν κυκλοθυμία ή κάτι τέτοιο. Πήρε χρόνια να καταλάβω τα της βιοχημείας του εγκεφάλου και να πάρω τις σωστές αποφάσεις. Από τη στιγμή που μίλησα ανοιχτά και κάναμε κι ένα άλμπουμ σχετικό με την κατάθλιψη, ένιωσα δυνατός και έτοιμος να γίνω το παράδειγμα για όλα τα νέα, κυρίως, παιδιά που παλεύουν με τους δαίμονές τους. Διέπομαι από έναν νεανικό ενθουσιασμό και αυτό με κρατά ζωντανό.

— Η μάσκα που φοράς συμβολίζει την πάλη με την κατάθλιψη, είναι πλέον ένα σύμβολο. Τι κρύβει και τι αποκαλύπτει για τον Ευθύμη; Τι αλλάζει για σένα όταν τη φοράς στη σκηνή; Συμβολίζει τα δύο πρόσωπα που έχει ο άνθρωπος που παλεύει με αυτήν. Ακούω ανθρώπους που μιλούν με ελαφρότητα για τοξικούς ανθρώπους και πώς να τους αποβάλεις από τη ζωή σου. Τρελαίνομαι. Η μάσκα συμβολίζει ακριβώς το σκληρό πρόσωπο της ψυχικής ασθένειας, που τρομάζει τους άλλους γύρω μας και τους κάνει να φεύγουν. Μην φεύγετε. Χρειάζομαστε την υποστήριξή σας, την αγάπη σας, την παρέα. Απλώς, πολλοί και πολλές από εμάς δεν έχουν πλήρη συνείδηση της κατάστασής τους κι έτσι δεν μπορούν να ζητήσουν τη βοήθεια σωστά. Φωνάζουν, σκούν, πονάνε και τρώγονται με τα ρούχα τους. Χρειάζονται συμπαράσταση. Το να τους χαρακτηρίσει κάποιος τοξικούς, έτσι απλά, είναι σαν να τους καταδικάζει σε αργό, μοναχικό θάνατο. Η ζωή δεν είναι μόνο γέλια, πάρτι και ωραίες φωτογραφίες. Όταν είμαστε όλοι μαζί, οι φόβοι και τα προβλήματα δείχνουν τόσο μικρά.

— Ποιος είναι ο μεγαλύτερος φόβος που αντιμετωπίζεις ως δημιουργός; Να μη λειτουργήσει καλά η ομάδα.

— Ποια προσωπικότητα που γνώρισες μέσα από το ταξίδι σου με τους Nightfall σου έμεινε αξέχαστη και γιατί; Εδώ χρειαζόμαστε ξεχωριστό κεφάλαιο. Είναι τόσο πολλοί και για διαφορετικούς λόγους ο καθένας, που ίσως πρέπει να το κάνουμε κάποια φορά.

— Οι Nightfall έχουν συχνά χαρακτηριστεί «πρωτοπόροι του ελληνικού metal». Πώς διαχειρίζεσαι το βάρος αυτής της «κληρονομιάς» και πώς συνεχίζεις να εξελίσσεσαι καλλιτεχνικά; Ο κόσμος βάζει ταμπέλες. Το θέμα είναι εσύ να κάνεις το καθήκον σου, όταν αυτό χρειαστεί. Εγώ το έκανα από την αρχή, παίρνοντας πολύ σοβαρά για 19χρονος την προσφορά που μας έγινε τότε από μια γαλλική εταιρεία. Κίνησα γη και ουρανό και τους παραδώσαμε ένα πολύ καλό άλμπουμ, που έμελλε να είναι το πρώτο της εγχώριας metal σκηνής σε ξένη εταιρεία, ενώ παράλληλα φρόντισα να φέρω κι άλλους φίλους μουσικούς τότε σε επαφή μαζί της. Είμαι θιασώτης της ομαδικής δουλειάς. Όλοι για όλους.

— Τι νιώθεις ότι λείπει από το metal σήμερα; Πώς έχει αλλάξει η σχέση σου με τη μουσική βιομηχανία και τις απαιτήσεις της; Τα πράγματα είναι πολύ καλύτερα σήμερα όσον αφορά την αποδοχή αυτού του ήχου. Αυτό είναι ευχάριστο. Αν με προβληματίζει κάτι στον χώρο μας, είναι η ποιότητα της επιβράβευσης. Η καλλιτεχνική ποιότητα μοιάζει να έχει μείνει πίσω από την εικόνα και τον θόρυβο, το buzz, που μπορεί να κάνει κάποιος στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Όταν ένας ωραίος κώλος παίρνει όλα τα likes, κάποιος καλλιτέχνης πέφτουν στην παγίδα να κάνουν το ίδιο. Και εκεί το πράγμα αυτοαναιρείται.

— Όταν γράφεις για τους Nightfall, πώς καθορίζεις αν μια ιδέα – μια μελωδία ή ένας στίχος – είναι αρκετά «Nightfall»; Όλα αυτά γίνονται χωρίς να το σκεφτείς. Ξέρεις, ο τρόπος που παίζει κάποιος ένα όργανο έχει να κάνει όχι μόνο με τις γνώσεις του στη μουσική, αλλά και με τη φυσιολογία του, τη μορφολογία του σώματός του, το πώς αναπνέει, όλα.

— Όταν τα φώτα σβήνουν και η σιωπή έρχεται, ποιο είναι το ερώτημα που πάντα επιστρέφει; Για πόσον καιρό θα το έχω ακόμα; **A**

Η μάσκα συμβολίζει ακριβώς το σκληρό πρόσωπο της ψυχικής ασθένειας, που τρομάζει τους άλλους γύρω μας και τους κάνει να φεύγουν. Μην φεύγετε. Χρειαζόμαστε την υποστήριξή σας, την αγάπη σας, την παρέα.

Ζει στη Θεσσαλονίκη από το 1996, είναι πολίτης του κόσμου και μία από τις ιδιότητές της είναι συγγραφέας αστυνομικής λογοτεχνίας. Αφορμή για αυτή τη συνέντευξη αποτέλεσε η κυκλοφορία του καινούργιου της βιβλίου, με τίτλο *«Η καλύβα στο δάσος»*, το οποίο ανοίγει μια δεύτερη τριλογία με τη Στέλλα Άνταμς, τη νουάρ φεμινίστρια σχεδόν σούπερ-ηρώίδα που αγαπήσαμε στην πρώτη τριλογία της (2019-2021), όταν η συγγραφέας ζούσε στην Πράγα, τότε που, όπως θα πει, είχε τον χρόνο και την ηρεμία για να γράψει.

Δημοσιογράφος από τότε που θυμάται τον ε-

αυτό της, κάνει αρχισυνταξία και παρουσιάζει το κεντρικό δελτίο της Δημοτικής Τηλεόρασης Θεσσαλονίκης (TV 100) και, ανάμεσα σε χίλια πράγματα που κάνει, της αρέσει να στήνει ιστορίες που ζωντανεύουν μικρούς κόσμους: το χρώμα μιας πόλης, ενός επαρχιακού δρόμου ή η ατμόσφαιρα ενός μπαρ, το εσωτερικό των χώρων, οι φυσιογνωμίες και τα συναισθήματα των χαρακτήρων δίνονται τόσο ανάγλυφα, που νομίζεις ότι παρακολουθείς σκανδιναβική σειρά crime στην τηλεόραση. Είχα ξεχάσει πόσο ωραίο είναι να βουτάς, διαβάζοντας, σ' έναν κόσμο που όχημά του είναι η ιστορία – κατά την εξιχνίαση του εγκλήμα-

τος, όλα έχουν τη σημασία τους, όπως και στη ζωή. Όσο για τη Στέλλα Άνταμς, είναι μια ξεχωριστή φιγούρα στην ελληνική αστυνομική λογοτεχνία. *«Ελαφρώς αντιπαθητική αλλά γοητευτική, εύθραυστη αλλά και πολύ επικίνδυνη, εκδικήτρια που όμως είναι και αστυνομικός, δεν συμπαθεί ιδιαίτερα τους άντρες και προστατεύει τους αδύναμους. Κι όταν νιώθει ότι η απόδοση δικαιοσύνης προχωράει πολύ αργά, παίρνει τα πράγματα στα χέρια της. Όταν ξεκίνησα να γράφω την τριλογία, ήμουν πολύ θυμωμένη με διάφορα που συνέβαιναν στη ζωή μου, ίσως γι' αυτό μού προέκυψε ένας τέτοιος χαρακτήρας»*, λέει για την ηρώίδα της η συγγραφέας.

Κική Τσιλιγγερίδου

«Με κάποιον τρόπο πρέπει να επικρατήσει το καλό»

Της ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΓΚΡΟΥΣ
Φωτό: ΤΑΣΟΣ ΑΝΕΣΤΗΣ

Η γνωστή συγγραφέας και δημοσιογράφος αφηγείται τη ζωή της, με αφορμή την κυκλοφορία του νέου της βιβλίου *«Η καλύβα στο δάσος»* (εκδ. Bell) με πρωταγωνίστρια (ξανά) τη Στέλλα Άνταμς

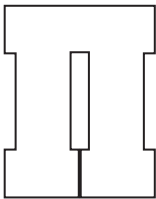

Όταν έκλεισε η πολύ επιτυχημένη πρώτη τριλογία («*Βυθισμένος ουρανός*», «*Πύρινη κόλαση*», «*Κρύο δέρμα*», από τις εκδ. Bell), έγραψε δύο αυτόνομες ιστορίες θρίλερ, με πρωταγωνίστριες γυναίκες και με σίριαλ κίλερς. Πολλοί από τους αναγνώστες της, ωστόσο, περιμέναμε αυτή την επιστροφή. «*Σκεφτόμουν πολύ τη Στέλλα Άνταμς, την αγαπώ σαν ηρωίδα. Στην πρώτη τριλογία, την αθηναϊκή, έχει επιστρέψει στα 35 της για να δουλέψει για την ελληνική αστυνομία ως πρώην πράκτορας του FBI. Στην “Καλύβα στο δάσος” πάμε πίσω στην Αμερική, όταν έχει μόλις βγει από την Ακαδημία του Κουάντινκο και ξεδιαλύνει, σαν μια καινούργια Κλαρίς από*

τη “Σιωπή των αμνών”, την πρώτη της υπόθεση. Τη γνωρίζουμε καλύτερα –τα όσα της συνέβησαν όταν ακόμα ήταν παιδί– και καταλαβαίνουμε πώς διαμορφώθηκε αυτός ο εκρηκτικός χαρακτήρας».

Η Κίκα, όπως τη φωνάζουν οι φίλοι, κατεβαίνει συχνά στην Αθήνα, κι έτσι τη φωτογράψαμε στο αγαπημένο της Free Thinking Zone. Για αυτή τη συνέντευξη, όμως, συναντηθήκαμε σ’ ένα ωραίο καφέ στη γειτονιά της στη Θεσσαλονίκη, εκεί όπου ζει μελλον συγγραφέα Κυριάκο Αθανασιάδη (και τα τρία τους σκυλιά, τον Αρσέν, την Άγκαθα και τη Νουάρ, και μια γάτα Περσία, τη Φαντομά)

τα τελευταία 5 χρόνια. Με θέα ένα από τα πιο ζωντανά σημεία του κέντρου, μια ανάσα από τον Θερμαϊκό, με αυτόν τον δυναμισμό που εκπέμπει μαζί με μια γλυκύτητα, σίγουρη για τον εαυτό της και χωρίς ίχνος επιτήδευσης, απάντησε στις ερωτήσεις μου για τη ζωή της, που ξεκινάει στην Πράγα –«*Γεννήθηκα στην Τσεχία, Τσεχοσλοβακία τότε, οι γονείς μου πήγαιναν στο ίδιο σχολείο σ’ ένα χωριό στα σύνορα με την Πολωνία*»– και ξετυλίγεται στη Θεσσαλονίκη, καθώς ήρθαν στην Ελλάδα όταν ήταν 5 χρονών, για τα δύσκολα χρόνια της κρίσης, αλλά και για κάποια από τα θέματα που μας απασχολούν σήμερα.

Πάντα ήθελα να γίνω δημοσιογράφος. Ο πατέρας μου έφερνε εφημερίδες και περιοδικά στο σπίτι, κι εγώ διάβαζα κι έγραφα από πολύ μικρή. Στο λύκειο είχα μια εκπομπή σ’ ένα τοπικό ραδιόφωνο, που άρχισα να την κάνω πιο δημοσιογραφική, αγόραζα εφημερίδες και διάβαζα τα άρθρα που θεωρούσα ότι είχαν ενδιαφέρον. Για μένα δεν υπήρχε άλλος δρόμος, το 1996 ήρθα στο πανεπιστήμιο στη Θεσσαλονίκη για σπουδές δημοσιογραφίας. Στο πρώτο έτος χτύπησα την πόρτα των ΝΕΩΝ και με πήρε ο Δημήτρης Γουσίδης, ιστορικός δημοσιογράφος της Θεσσαλονίκης. Άρχισα να γράφω στο ένθετο «*Ζω στη Θεσσαλονίκη*», που έφτανε τότε τις 72 σελίδες – στο παράρτημα των ΝΕΩΝ δούλευαν 30 άτομα σ’ ένα κτίριο 3 ορόφων στην Αγίας Σοφίας. Αρχές του 2000, που όλα άκμαζαν εν όψει και των Ολυμπιακών Αγώνων, πήγα στο TV 100, στο οποίο δουλεύω μέχρι σήμερα, και μέχρι τα 30 μου είχα δουλέψει σε πάρα πολλά Μέσα της πόλης. Εκείνα τα χρόνια η Θεσσαλονίκη είχε πολύ δυνατό media system. Κι ενώ συζητούσα να κατέβω στην Αθήνα για δουλειά, ήρθε η κρίση. Το τοπίο στα μίντια αποδεκατίστηκε και οι περισσότεροι δημοσιογράφοι έχασαν τη δουλειά τους. Ήμουν από τους τυχερούς που δούλευαν στη δημοτική τηλεόραση. Μπορεί να είχαμε κατακόρυφη πτώση μισθών, αλλά τουλάχιστον κρατήσαμε τη δουλειά μας. Την Αθήνα την ξέχασα, αλλά δεν ήθελα να παραμείνω σε ένα μιντιακό τοπίο που άλλαζε συνεχώς προς το χειρότερο. Τότε πήραμε την απόφαση με τον Κυριάκο να φύγουμε στην Πράγα. Εντέλει, τρία χρόνια μετά, με την πανδημία, γυρίσαμε πίσω για οικογενειακούς λόγους.

Η Πράγα είναι το δεύτερο σπίτι μου. Έτσι νιώθω για αυτή την πόλη, που μου είναι οικεία όχι μόνο επειδή γεννήθηκα κι έζησα εκεί τα πρώτα μου χρόνια, αλλά και επειδή ποτέ δεν έχασα την επαφή μου μ’ αυτήν. Την επισκεπτόμουν συχνά, κι όταν αποφασίσαμε να φύγουμε από την Ελλάδα, ήταν η πρώτη μου επιλογή. Δεν είχα ιδέα τότε ότι πήγα να σε μια χώρα που αναπτυσσόταν με ιλιγγιώδεις ρυθμούς και σε μια πόλη που η γραμμή του ορίζοντά της, το skyline, αλλάζει κάθε λίγους μήνες. Αναπλάσεις, νέες γέφυρες στον Μολδάβα, δυναμικά νέα business centers με γυάλινα κτίρια σύγχρονης αρχιτεκτονικής δίπλα στο πανέμορφο κέντρο, στην παλιά και τη νέα πόλη και στη Μάλα Στράνα. Με ένα παρόχθιο μέτωπο που έχει αξιοποιηθεί στο έπακρο και έχει γίνει ένα από τα κέντρα της κοινωνικής ζωής της πόλης, με μια πολύ δυναμική κοινότητα expats και με διεθνείς επιχειρήσεις δυναμικά παρούσες να προσφέρουν υψηλόμισθες θέσεις εργασίας. Το ποσοστό ανεργίας στην Τσεχία ήταν μικρότερο από 2,5%, κι έτσι μου ήταν εξαιρετικά εύκολο, το 2017 που μετακομίσαμε, να εργαστώ εκεί σε έναν τομέα μακριά από τη δημοσιογραφία, αλλά στο ευρύτερο πλαίσιο των υπηρεσιών επικοινωνίας. Έκανα φίλους πραγματικούς στην Πράγα, που μου λείπουν, και χαίρομαι που, μολονότι αναγκαστήκαμε βίαια να επιστρέψουμε λόγω της πανδημίας, κρατώ τη συνεργασία μου εκεί, και με αυτή την αφορμή την επισκέπτομαι συχνά.

Το πιο ωραίο και το πιο ελπιδοφόρο πράγμα στη ζωή μας, τα δύσκολα χρόνια της κρίσης, ήταν ο Amagi. Με τον Κυριάκο γνωριστήκαμε στο τέλος του 2013. Τότε μπήκα κι εγώ σ’ αυτή την απίστευτη παρέα. Ο Amagi δεν ήταν απλώς ένα διαδικτυακό ραδιόφωνο, ήταν η φωνή της λογικής μέσα στον παραλογισμό εκείνων των χρόνων, έχοντας φτιάξει μια κοινότητα ανθρώπων με το ίδιο βλέμμα απέναντι στον λαϊκισμό, τα fake news, τον φανατισμό και τη μισαλλοδοξία. Ήταν πολύ ξεκάθαρα τα πράγματα: αποστρεφόμεστε και δεν ενθαρρύνουμε τη βία, στηρίζουμε τη δημοκρατία, τη δικαιοσύνη, την ελευθερία. Αγαπάμε τον πολιτισμό, τα βιβλία, τη μουσική, τον κινηματογράφο. Γνώρισα σπουδαίους ανθρώπους στον Amagi, ανθρώπους ήδη γνωστούς στο ευρύ κοινό, αλλά και ανθρώπους που ανακάλυπτε ο Κυριάκος με το ανυπέρβλητο ταλέντο του να ανακαλύπτει χαρισματικούς ανθρώπους κάθε ηλικίας. Τον θυμάμαι με τα ακουστικά στα αυτιά όλη μέρα, να ενορχηστρώνει το πρόγραμμα του σταθμού, να μιλά συνεχώς με τους παραγωγούς, να προσθέτει εκπομπές, να διαχειρίζεται κρίσεις. Ο Amagi ήταν ένας φάρος πολιτισμού, το πρώτο και μεγαλύτερο ονλάιν ραδιόφωνο λόγου στην Ελλάδα, και το κοινό του απλωνόταν σε όλο τον κόσμο. Το 2014 ήρθε η σειρά του Amagi En Saloniki. Με τον Κυριάκο βρήκαμε ένα πατάρι στη Χρυσοστόμου Σμύρνης και φτιάξαμε μέσα στο καλοκαίρι με τη βοήθεια φίλων και με μεγάλο ενθουσιασμό ένα ραδιοφωνικό στούντιο. Το φθινόπωρο βγήκαν στον αέρα οι φωνές του Amagi από τη Θεσσαλο-

νίκη και κάθε Δευτέρα τον «αέρα» έπαιρναν οι παραγωγοί του Βορρά. Ο χαμός της Μαρίας Τσάκος, της μισής καρδιάς του Amagi, της Μαρίας που ήταν πιο πολύ από οικογένειά μας και πήρε δυναμικά τα νηία όταν εμείς φύγαμε πια στην Πράγα, ήταν και το τέλος του. Ποιος οργανισμός μπορεί να λειτουργήσει με μισή καρδιά;

Θυμάμαι όμως και την αγωνία της αναμονής της καταστροφής της χώρας το 2015. Τηλεφωνούσα σε φίλους στο εξωτερικό προσπαθώντας να βρω τρόπο να φύγω από τη χώρα πριν διαλυθεί, με βαριά καρδιά. Είχα απογοητευτεί τόσο με την πόλωση και με τον διχασμό, που δεν ήθελα να μείνω στην Ελλάδα – κι αυτό μου στείλιζε. Δεν θα ξεχάσω ποτέ το καλοκαίρι του 2015, τα capital controls, την απελπισία του κόσμου. Όπως δεν θα ξεχάσω και λίγα χρόνια πριν, το 2012, όταν περπατούσα σε μια Τσιμισκή άδεια από αυτοκίνητα, με τρία στα τέσσερα μαγαζιά να έχουν βάλει λουκέτο – ουσιαστικά τότε άλλαξε ο εμπορικός χάρτης του κέντρου της πόλης.

Αν έχουμε μάθει από τα διδάγματα της κρίσης; Η Ελλάδα είναι η πρώτη χώρα που γνώρισε τον λαϊκισμό, που τον αντιμετώπισε και τον ξεπέρασε. Τώρα τον γνωρίζουν κι άλλες χώρες, κυρίως με τον Τραμπ στις ΗΠΑ – κάτι βέβαια πολύ αγριότερο – και με τον κίνδυνο της ανόδου της ακροδεξιάς στη Ευρώπη. Δεν είμαι σίγουρη αν μάθαμε ότι δεν πρέπει να υπάρχει πόλωση, ενδεχομένως ένα μέρος της κοινωνίας έχει μάθει να κρατάει αποστάσεις από τον λαϊκισμό. Από την άλλη, αν κρίνουμε με βάση όσα γίνονται τώρα, με αφορμή την τραγωδία των Τεμπών... Όταν ακούω συνθήματα κατά της δικαιοσύνης, φοβάμαι. Η δικαιοσύνη είναι το μόνο πράγμα στο οποίο θα έπρεπε να έχουμε τυφλή εμπιστοσύνη, όχι επειδή δεν κάνει ποτέ λάθος, αλλά επειδή χωρίς αυτήν δεν μπορεί, απλούστατα, να υπάρξει κράτος δικαίου. Τα ανεξάρτητα media και η ανεξάρτητη δικαιοσύνη είναι δύο απαραίτητοι πυλώνες για να μπορούμε να έχουμε δημοκρατία – ας δούμε τι συμβαίνει στη Ρωσία, πρωτίστως, αλλά και σε όλα τα απολυταρχικά καθεστώτα. Αισθανόμαστε πια ότι η δημοκρατία είναι κάτι εύθραυστο, όταν βλέπουμε τις ΗΠΑ, την ισχυρότερη δημοκρατία του πλανήτη, να απειλούνται μέσα σε λίγους μήνες με διάλυση...

Από το Χ έφυγα όταν ήταν ακόμα Twitter, γιατί ήταν απολύτως τοξικό. Δεν μπορού να εμπιστευτώ social media και λογαριασμούς που είναι ανώνυμοι, και στο Χ μπαίνει όποιος θέλει, δεν θα μάθεις ποτέ ποιος είναι, πετάει λάσπη σε ανθρώπους και αναδεικνύει ένα θέμα από το πουθενά – κι εκεί κάθεται και αναρωτιέσαι: Ποιος πλημμυρίζει την κάθε αγορά με ειδήσεις που ξαφνικά γίνονται viral από το πουθενά; Η συζήτηση που άνοιξε κάποια στιγμή για τα bots και τη ρωσική επιρροή είναι πολύ σοβαρή, γιατί δηλητηριάζουν υπόγεια τις κοινωνίες μας, και όχι μόνο τώρα με την παράνομη εισβολή και τον πόλεμο στην Ουκρανία. Ζούμε σε μια εποχή που έχει χαθεί η έννοια της αλήθειας και του ψέματος και το μόνο που ενδεχομένως θα μπορεί να μας καθοδηγεί θα είναι η λογική μας και η κριτική μας ικανότητα.

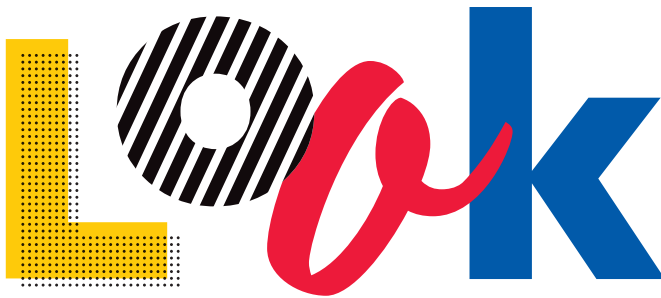
Όταν τα σκέφτεσαι και βλέπεις τι συμβαίνει, καταλαβαίνεις ότι το μέλλον προβλέπεται δυσοίωνα. Με κάποιον τρόπο πρέπει να επικρατήσει το καλό, γιατί το κακό πάντα μπαίνει πολύ δυναμικά στην ιστορία και καταρripτεται με μεγάλο θόρυβο. Ίσως, όμως, και να μπαίνουμε ξανά σε σκοτεινούς καιρούς. Το να είναι όσα ζήσαμε μια παρένθεση 70 χρόνων ευημερίας και ειρήνης είναι κάτι που φοβάμαι πολύ – αλλά δεν μπορώ ούτε θέλω να το φανταστώ. Μεγαλώσαμε σ’ έναν κόσμο με αξίες, σ’ έναν κόσμο όπου οι περισσότεροι ήξεραν τι είναι η ελευθερία και τι δεν είναι, αλλά πολύ φοβάμαι ότι οι νέες γενιές μεγαλώνουν σε μια εποχή που εξιδανικεύει τύπους όπως ο Άντριου Τέιτ (που, παρεμπιπτόντως, η Στέλλα Άνταμς θα ήθελε πολύ να μείνει μαζί του σ’ ένα δωμάτιο για μισή ώρα... όμως όχι γι’ αυτό που θα καταλάβαιναν όσοι δεν την ξέρουν), χωρίς να έχουν γνωρίσει κάτι άλλο – κι αυτό είναι το επικίνδυνο. Γιατί συνηθίζουν να ζουν σ’ αυτό το τοξικό περιβάλλον, χωρίς να μαθαίνουν, ή μάλλον χωρίς να μπορούν να ξεχωρίσουν το αληθινό από το ψεύτικο, και ενδεχομένως το καλό από το κακό, κι αυτό θα θεωρείται φυσιολογικό, γιατί δεν θα έχουν κανένα βίωμα απ’ όσα για εμάς ήταν απολύτως αυτονόητα. Σκέψου το Ιράν. Υπήρξε μια γενιά γυναικών που μεγάλωσε όπως εγώ κι εσύ, και ξαφνικά μέσα σε μια μέρα όλα άλλαξαν, πλέον οι νεότερες γενιές δεν ξέρουν τίποτα άλλο από το να κρύβουν το πρόσωπο και τα μαλλιά τους, γιατί αλλιώς θα τιμωρηθούν με θάνατο από το κράτος ή και από τους άντρες τους. Αυτό φοβάμαι και για τις δικές μας κοινωνίες. **A**

Το να είναι όσα ζήσαμε μια παρένθεση 70 χρόνων ευημερίας και ειρήνης είναι κάτι που φοβάμαι πολύ – αλλά δεν μπορώ ούτε θέλω να το φανταστώ

Επιμέλεια:
ΜΑΡΙΑ-ΙΩΑΝΝΑ
ΣΙΓΑΛΟΥ

YSSO
Βραχιόλι Αριάδνη €520

KALOGIROU
Card Holder Dolce & Gabbana €250

BOBBI BROWN
Ενυδατικό κραγιόν με έξτρα λάμψη
Extra Color Shine, αποχρ. Nude Petal
και Dragon Fruit

TEZENIS

Κλασικό σουτιέν μπικίνι μπουστάκι
και σλιπ μπικίνι από ανακυκλωμένο
ύφασμα ριπ €14,99 και €10,99

**KARL
LAGERFELD**
Πιγέ τσάντα €200

HARALAS
Φόρεμα DKNY €170

TSAKIRIS MALLAS
Πέδιλα Carvela €115

CHANEL
Άρωμα Chance
Eau Splendide

A.KJAERBEDE
Γυαλιά ηλίου Lilly

KIKO MILANO
Γελ καθαρισμού προσώπου με μικροσφαιρίδια
ελαϊόλαδου Dreamphoria

Η ζωή
δεν έρχεται
με οδηγίες
χρήσης, έρχεται
με μια μητέρα
-Αγνώστου

ASPESI
Φόρεμα €590

KALOGIROU
Παπούτσια VEJA V-90 €165

«Cigarettes & Kiwi Dreams»

Το σουρεαλιστικό σύμπαν του Γιώργου Σαμψωνίδη

Ο γνωστός εικαστικός παρουσιάζει τη νέα του ατομική έκθεση, με τίτλο «Soft statics», στην Alma Gallery

Τι συμβαίνει όταν η ζωγραφική συνδυάζεται με τα ψηφιακά μέσα σ' ένα σουρεαλιστικό, ποιητικό εικαστικό σύμπαν; Ο Γιώργος Σαμψωνίδης συνθέτει κολάζ με εικόνες, χρώμα και φως, δημιουργώντας έργα που μοιάζουν με αποσπάσματα από συλλογικές ονειροπολήσεις. Με μεταπτυχιακές σπουδές στις Οπτικοακουστικές Τέχνες στην Ψηφιακή Εποχή, ο καλλιτέχνης χρησιμοποιεί τα ψηφιακά μέσα ως εργαλεία στις δημιουργίες του. Αντλεί έμπνευ-

ση από την pop κουλτούρα, τον κινηματογράφο, την ιστορία της τέχνης και την καθημερινή εικόνα των social media. Η έκθεση «Soft Statics» κινείται μεταξύ πραγματικότητας και φαντασίας κι αποτελεί μια σύγχρονη αφήγηση και ένα εικαστικό σχόλιο για τον κατακερματισμένο κόσμο της εικόνας και της μνήμης, αλλά και τις έννοιες της ταυτότητας, μέσα από την αισθητική υπερφόρτωση του σήμερα. —**Νίκη-Μαρία Κοσκινά**

© ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΓΙΑΝΝΑΚΗ

Θέατρο, μουσική, εκθέσεις, προβολές. Πολιτιστικές προτάσεις που μας εντριγκάρουν αυτό το επταήμερο

1 Όταν η «Σιωπή» γίνεται ρόλος

Δύο γυναίκες, ηθοποιοί που ζουν μαζί χρόνια, έχουν σταματήσει να μιλούν κανονικά. Πλέον επικοινωνούν μέσα από σκηνές κινηματογράφου, αναπαριστώντας ζωές άλλων. Όταν η μία προσπαθήσει να ξεφύγει, θα πρέπει να ξαναβρεί από την αρχή τρόπους να μιλήσει και να υπάρξει. Το νέο έργο του **Γρηγόρη Λιακόπουλου**, σε σκηνοθεσία **Θοδωρή Αμπαζή**, μιλά με χιούμορ και ευαισθησία για την ταυτότητα, την ελευθερία και τους ρόλους που παίζουμε στην καθημερινή μας ζωή. **Θέατρο Τέχνης (Υπόγειο)**, από 8 Μαΐου

2 Athens Music Week 2025 Βγαίνει στην πόλη με περισσότερους από 200 καλεσμένους

Η μεγαλύτερη συνάντηση για τη μουσική βιομηχανία στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, επιστρέφει δυναμικά από τις 7 έως τις 10 Μαΐου και παρουσιάζει ένα πλούσιο πρόγραμμα με 200 καλεσμένους από την Ελλάδα και 25 χώρες του εξωτερικού, 70 παρουσιάσεις, round tables, πάνελ συζητήσεων, ομιλίες, workshops, και περισσότερες από 40 showcase συναυλίες, dj sets, networking events και άλλες ξεχωριστές δράσεις σε 8 διαφορετικούς χώρους της πόλης. Την Πέμπτη 8 Μαΐου, από τις 15:45 ως τις 16:45, στο ξενοδοχείο Olympias (2ος όροφος), Room 3, Αθηνάς 57, ο **Ευθύμης Καραδήμας**, μουσικός και frontman των **Nightfall**, της πρώτης ελληνικής metal μπάντας που υπέγραψε διεθνές δισκογραφικό συμβόλαιο (1991), συζητά με τον **Δημήτρη Αθανασιάδη**, διευθυντή του **athensvoice.gr** και ραδιοφωνικό παραγωγό του **Voice 102.5** στην ενότητα «Πρόσωπο με πρόσωπο με την ψυχική υγεία: Ο κοινωνικός στιγματισμός και πώς να τον αντιμετωπίσουμε». Ο Ευθύμης έχει μιλήσει ανοιχτά για τη μάχη του με την κατάθλιψη μέσω των podcasts της **ATHENS VOICE** και είναι ιδρυτής της πρωτοβουλίας **Metal Music Against Depression**, σε συνεργασία με τον ευρωπαϊκό οργανισμό **European Alliance Against Depression**. Μέσα από αυτή τη συζήτηση, θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε στην ερώτηση τι μπορεί να κάνει ένας καλλιτέχνης για να εμπνεύσει κόσμο, κυρίως νέο, να αντιμετωπίσει τον κοινωνικό στιγματισμό από μόνον που ταλανίζονται από ψυχικές ασθένειες.

© ΔΑΦΝΗ ΧΑΙΡΕΤΑΚΗ

Η ΠΙΟ ΜΟΥΣΙΚΗ ΓΙΟΡΤΗ ΤΗΣ ΜΗΤΕΡΑΣ ΣΤΗΝ ΚΗΦΙΣΙΑ

Ο **Voice 102.5** γιορτάζει την Ημέρα της Μητέρας με μια ειδική εκπομπή στην Ανθοκομική Έκθεση. Από τις 12:00 έως τις 14:00, η **Χαρά Αλεξανδροπούλου** και ο **Σωτήρης Ρουμελιώτης** θα μεταδίδουν live το πρόγραμμα του **Voice 102.5**, γεμίζοντας τον χώρο με μελωδίες, χαμόγελα και θετική ενέργεια.

Ανθοκομική Έκθεση Κηφισιάς, 11 Μαΐου

3 Τι σημαίνει όταν μια εργαζόμενη γυναίκα μένει έγκυος;

Πόσο δύσκολο είναι για μια γυναίκα σήμερα να προσληφθεί ή να παραμείνει σε μια θέση όταν αποφασίσει να κάνει παιδί; Και πόσο δύσκολη είναι αυτή η απόφαση σήμερα, που όλοι και όλες εργάζονται ασταμάτητα; Το έργο **«Birthland - Τα καλά κορίτσια δεν μιλάνε γι' αυτά»** της **Μίνα Πέτριντς** –σε συνεργασία με τις **Βένια Σταματιάδη** και **Ελένη Αποστολοπούλου**, που υπογράφει και τη σκηνοθεσία– θίγει αυτά τα ζητήματα, μας βάζει να προβληματιστούμε και να θέσουμε τα ερωτήματα των υπαρκτών εργασιακών και κοινωνικών διακρίσεων που υπάρχουν ακόμη και σήμερα για τις γυναίκες. **ΠΛΥΦΑ**, έως 30 Μαΐου

© ΠΕΤΡΟΣ ΠΟΛΙΩΝΑΚΟΣ

4 Ένα εμβληματικό έργο του Ίψεν επί σκηνής

Οι **«Βρυκόλακες»**, ένα πολύ δυνατό κλασικό κείμενο, ανεβαίνει για λίγες παραστάσεις, σε μετάφραση **Ερρίκου Μπελιέ** και σκηνοθεσία **Κοραή Δαμάτη**. Μεταφερόμαστε στη Νορβηγία του 19ου αιώνα. Μια αστική οικογένεια παλεύει με τα προβλήματα και τα άγχη της. Και ενώ ο μεγάλος γιος επιστρέφει στο πατρικό του από την Πόλη του Φωτός, κουβαλά μαζί του ένα πολύ... σκοτεινό μυστικό, που γεννά σοβαρά διλήμματα. Σε ένα κλίμα κομφορμισμού, υποκρισίας, καθωσπρεπισμού, τίθεται το σοβαρό ζήτημα της ευθανασίας, με το οποίο καλείται να παλέψει η οικογένεια. Τη μουσική υπογράφει η **Δήμητρα Γαλάνη**. **Θέατρο ΕΛΕΡ**, έως 1 Ιουνίου

© ΚΑΡΟΛ ΓΙΑΡΕΚ

5 Τελευταίες παραστάσεις για το «Βαδίζοντας»

Το έργο του Τόμας Μπέρνχαρντ εξετάζει τη φύση της σκέψης και της ύπαρξης μέσα από τον παραλογισμό και το χιούμορ. Οι πρωταγωνιστές συζητούν για τη σύνδεση μεταξύ σκέψης και κίνησης, εξετάζοντας το περπάτημα ως μέσο σκέψης και αυτοανακάλυψης. Εδώ η γραμμική αφήγηση ανατρέπεται και μας οδηγεί σε έναν ακανόνιστο, μουσικό και αισθητηριακό κόσμο, δημιουργώντας μια άμεση εμπειρία για το κοινό. Σκηνοθετεί η **Αλεξάνδρα Καζάζου**, με δραματουργία από τον **Κάρολ Γιάρεκ** και μετάφραση του Αντώνη Γαλέου. **Δίπυλον**, έως 20 Μαΐου

Για να καταχωριστείτε στους οδηγούς της Α.Υ., στείλτε δελτία Τύπου 2 εβδομάδες πριν από την προγραμματισμένη ημερομηνία. Ταχυδρομικώς στη διεύθυνση Χαρ. Τρικούπη 22, 10679 Αθήνα ή στο fax 210 3617310 ή στο **avguide@athensvoice.gr**

Η Αθήνα τη δεκαετία του 1930

«Παραλήρημα για δύο»

6 Έρχεται για δεύτερη χρονιά το Φεστιβάλ ΜΠΙZZZ

Ο συγκεκριμένος θεσμός δίνει ευκαιρία στα έργα που διακρίθηκαν στο Off Off Festival να παρουσιαστούν και πάλι στο κοινό. Οι τρεις παραστάσεις που θα δούμε στο φεστιβάλ είναι οι ακόλουθες: «*Η τάξη της κυρίας Μαργαρίτας*», σε σκηνοθεσία **Σταύρου Κώττα**, «*Παραλήρημα για δύο*», σε σκηνοθεσίας **Νάνους Κουρούνη**, και «*Frida Kahlo: Ο μαύρος γλάρος καταμεσής στα πτώματα*», σε σκηνοθεσία **Θάνου Χατζόπουλου**. Παράλληλα, στο φουαγιέ του θεάτρου θα λειτουργεί έκθεση εμπνευσμένη και από τις τρεις παραστάσεις σε συνεργασία με το Κέντρο Τεχνών Μετς. **Θέατρο Επί Κολωνών, 9 έως 20 Μαΐου.**

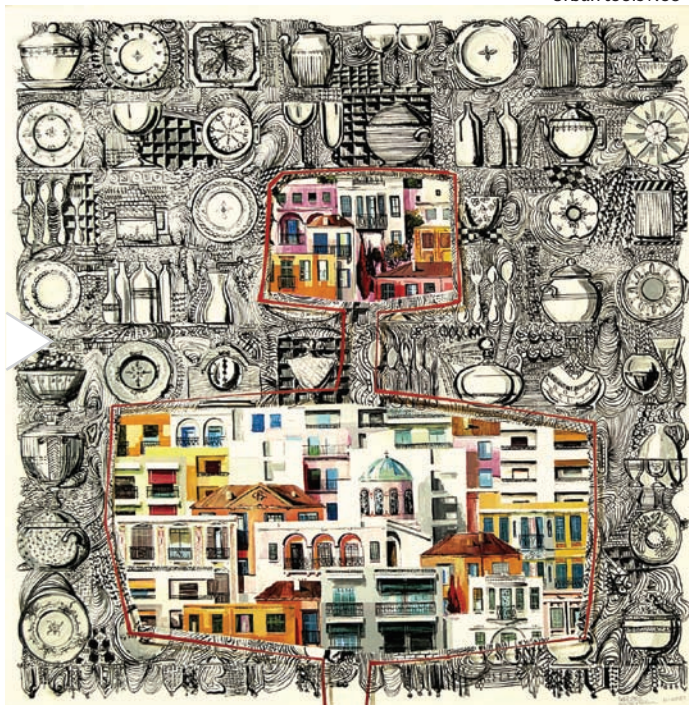
©ΔΟΜΗΚΗ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ / ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ ΚΟΥΤΣΙΑΝΙΚΟΥΛΗΣ

7 Η πολυμεσική παράσταση κάνει στάση στην Αθήνα πριν από τον Καναδά

Το έργο «*Η Μικρή μέσα στο Σκοτεινό Δάσος*» του Φιλίπ Μινιανά, σε σκηνοθεσία **Παντελή Δεντάκη**, θα παιχτεί για 5 μόνο παραστάσεις στην Αθήνα, προτού φύγει για το Carrefour International de Théâtre στο Κεμπέκ του Καναδά. Μια πολυμεσική παράσταση που αποτελεί ελεύθερη διασκευή του μύθου «Πρόκνη και Τηρέως» από τις «*Μεταμορφώσεις*» του Οβιδίου. Ένας βασιλιάς βιάζει και εγκαταλείπει τη μικρή αδερφή της γυναίκας του, λέγοντάς της ότι πέθανε. Πώς θα αποκαλυφθεί η αλήθεια και πώς θα εκδικηθεί η βασίλισσα; **Σύγχρονο θέατρο, 8, 10, 11, 12, 13 Μαΐου 2025**

8 Τα «αστικά εργαλεία» του Βασίλη Καρακατσάνη

Η νέα ατομική έκθεση του γνωστού εικαστικού, σε επιμέλεια του αρχαιολόγου-αρχιτέκτονα και επιμελητή σύγχρονης τέχνης δρος. **Κώστα Πράπογλου**, εξερευνά την έννοια της πόλης. Μεγάλης κλίμακας ζωγραφικά έργα λειτουργούν ως υπαρξιακά τοπία. Η επανάληψη και η υλικότητα δημιουργούν έναν ποιητικό διάλογο ανάμεσα στο παρελθόν και στο παρόν, στη συλλογική και την προσωπική εμπειρία. **Genesis Gallery, 8 έως 31 Μαΐο**

«Urban tools No8»

ΜΗΝ ΤΟ ΧΑΣΕΙΣ

9 Το ντοκιμαντέρ «Η Αθήνα του Μεσοπολέμου» της Μαρίας Ηλιού Ξανά στο Μέγαρο Μουσικής

Η Αθήνα του Μεσοπολέμου δεν ήταν μόνο μια πόλη διχασμένη πολιτικά· ήταν ένα πολύπλευρο κοινωνικό και πολιτισμικό εργαστήριο. Οι πρόσφυγες του 1922 την ανανέωσαν, η βιομηχανία και η ναυτιλία αναπτύχθηκαν, νέες τάξεις εμφανίστηκαν και οι γυναίκες διεκδίκησαν δημόσιο ρόλο. Ο αστικός χώρος μεταμορφώθηκε, η τέχνη αναγεννήθηκε με τη γενιά του '30 και η καθημερινότητα αντήχησε μελωδίες του Αττίκ και ρεμπέτικα. Μια Αθήνα αντιφατική και ζωντανή, όπως παρουσιάζεται στο έργο της **Μαρίας Ηλιού**. **Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, 11- 14 και 28 Μαΐου**

«Terracotta»

10 Ο διάλογος στεριάς και θάλασσας

Η μεξικανικής καταγωγής εικαστικός **Χιμένα Μαλδονάδο Σάντσεσ**, που ζει τα τελευταία 10 χρόνια στο Βέλγιο, εκθέτει για πρώτη φορά στην Ελλάδα. Μια έκθεση γεμάτη έντονα χρώματα και τοπία, όπου κυριαρχεί έντονα το ματζέντα, το μπλε και το πράσινο. Αφαιρετικοί πίνακες συνήθως μεγάλων διαστάσεων, που μεταφέρουν περισσότερο το συναίσθημα της καλλιτέχνης για τα μέρη που ζωγραφίζει παρά τη ρεαλιστική απεικόνισή τους. Ο τίτλος της έκθεσης «*cardón, carmín y ola*» αφορά την ένωση στεριάς και θάλασσας μέσω των κάκτων (cardón), που η καλλιτέχνης τα ζωγραφίζει σαν να ήταν κοράλλια της θάλασσας και των κυμάτων (ola). Το κόκκινο (carmín) είναι το συννεκτικό στοιχείο στεριάς και θάλασσας και μεταδίδει την ένταση του τοπίου. **Bernier/Eliades, 8 Μαΐου έως 10 Ιουλίου**

«Helena»

11 Ο Πίτερ Ρετζινάτο έρχεται για πρώτη φορά στην Ελλάδα

Γνωστός κυρίως για τα γλυπτά του, ο διάσημος Αμερικανός ζωγράφος και γλύπτης εκθέτει το έργο του για πρώτη φορά στη χώρα μας. Η έκθεση με τον τίτλο «*Chroma*» συγκεντρώνει έργα των τελευταίων οκτώ ετών, που στην πλειονότητά τους ο καλλιτέχνης έχει χαρακτηρίσει ως αγαπημένα του. Μέσα από αυτά, ο Ρετζινάτο προσκαλεί το κοινό στον δικό του φαντασιακό κόσμο χρωμάτων και σχημάτων. Παράλληλα, στην έκθεση θα παρουσιαστούν και τρία πρωτότυπα ποιήματα του Αμερικανού ποιητή και ακαδημαϊκού Μάικλ Σίκλερ εμπνευσμένα από τρία έργα του Ρετζινάτο. **Sianti Gallery, 9 έως 31 Μαΐου**

Polpo Ψαροφαγία επιπέδου στην Κεντρική Λαχαναγορά

Της ΝΕΝΕΛΑΣ ΓΕΩΡΓΕΛΕ

Το ακούω εδώ και καιρό τούτο το ψαράδικο. Φίλοι, που εμπιστεύομαι το πάντα ανοικτό ραντάρ τους, μου μιλάνε για караβίδες που μυρίζουν θάλασσα, για ψαρόσουπες μεγάλης επιστημοσύνης, για ωμά που σπαρταράνε, για μπαρμπουνάκια του αφρού και για τόσα άλλα που πολύ με συγκινούν.

Τις προάλλες, ένα ζεστό απριλιάτικο μεσημέρι, μισό με λασποβροχή, μισό με ήλιο, κάθομαι επιτέλους στα τραπέζια του Polpo και σε μια στεγασμένη βεράντα που αγαπά τους καπνιστές, δίπλα στην κεντρική, κλειστή του σάλα. Προηγουμένως έχω –φυσικά– χαθεί, ψάχνω το Polpo μέσα στην Κεντρική Λαχαναγορά, κι είναι όλο αυτό μια ευκαιρία να χαζέψω εντυπωσιασμένη τα φορτηγά που πηγαινοέρχονται, τα πεντακάθαρα καταστήματα –εδώ τα κρέατα, εκεί οι μπανάνες και τα φρούτα, πιο πέρα τα ψαράδικα–, ένας κόσμος ολόκληρος που δουλεύει από τις πρώτες, μικρές ώρες της ημέρας και που τώρα, προχωρημένο μεσημέρι, χαλαρώνει τους ρυθμούς του. Από εδώ «ταϊζεται» όλη η Αθήνα, εδώ συγκεντρώνεται η παραγωγή όλης της Ελλάδας, διανέμεται στα μανάβικα, χασόπικα, ψαράδικα της πόλης για να φτάσει στα σπίτια μας. Μικρή εκδρομή μου φαίνεται και βάζω στόχο να ξανάρθω – τα τελευταία χρόνια αυτή η αγορά πουλάει με λιανική σε όλους μας, όχι μόνο στους εμπόρους, και είναι ανοικτή και τις Κυριακές!

Πίσω στο Polpo, που το βρίσκω όχι μέσα στην αγορά, αλλά ακριβώς απέναντι, ξεκινάμε με τη φίλη που έχει κι αυτή μόλις έρθει και κοιτάει περίεργη τη γειτονιά που την έφερα, με ωραία, σε πλούσια μερίδα, ταραμοσαλάτα, σωστή στον ταραμά της και στα λεμόνια και στο αφράτεμά της. Τη συνδυάζουμε με κατακόκκινες γαρίδες Κοιλιάδας μια σταλιά περασμένες από τη σχάρα, βουτυράτη νοστιμιά που γίνεται ανάρπαστη, αλλά και με ένα σκαθάρια σασίμι, τίποτα εξεζητημένο και περιττό, απλά μια πεντάφρεσκη πρώτη ύλη που «αβαντάρεται» από λίγο ανθό αλατιού και μερικές στάλες λεμόνι.

Στο τραπέζι μας στέκεται ο Νίκος Κασικάκης, ο ιδιοκτήτης. Δεν χάνω την ευκαιρία να τον «ξεψαχνίσω». Σαμιώτης στην καταγωγή, καπετάνιος για χρόνια σε μεγάλα ιστιοπλοϊκά, έμπορος μεγάλος στη συνέχεια, από τα δικά του ψάρια που μαζεύει στους ψαρότοπους της Ελλάδας –Κύθηρα, Ευβοϊκό, Λέρο, Κεφαλονιά, Κύμη, Ικαρία, Πελοπόννησο κ.ά.– προμηθεύει μια σειρά από πολύ γνωστά ψαροεστιατόρια της Αθήνας και της Μυκόνου, ενώ η πραγματεία του φτάνει και στην Ευρώπη, στο Κατάρ και στο Ντουμπάι.

«Την πρώτη και άφραστη ύλη την είχαμε ήδη. Όταν λοιπόν βρέθηκε τούτος εδώ ο χώρος δίπλα ακριβώς στο συσκευαστήριο μας, δεν μας πήρε και πολύ καιρό για να το αποφασίσουμε, και έτσι έγινε το Polpo...» μου λέει, για να συνεχίσει: **«Τα παιδιά μου, η Αφροδίτη και ο Γιάννης, είναι που το κινούν, εγώ απλώς επιβλέπω και συμβουλευώ. Ότι φάτε εδώ είναι αυτά που τρώμε κι εμείς, η ψαριά μάς καθορίζει. Δεν κάνουμε εξεζητημένα πράγματα, δεν πειράζουμε τις γεύσεις, δεν έχουμε κάποιον σεφ να μας προτείνει τα δικά του. Εξάλλου, τι να κάνεις σε μια πεντάφρεσκη караβίδα αν όχι να την αφήσεις να μιλήσει με τη νοστιμιά της;»**

Και η αλήθεια είναι πως τρώμε τώρα με τη φίλη κάτι μπαρμπουνάκια όνειρο, φιλεταρισμένα αλλά και ενωμένα στην ουρίτσα τους, ψημένα ανάλαφρα και μαστόρικα, μόνο η μυρωδιά της θάλασσας να «ακούγεται». Πήραμε και λίγα κυδώνια, έτσι για τη φρεσκάδα, δοκιμάσαμε και το φαγκρί τατάκι –ατόφιο και ξεκοκαλισμένο το ψαράκι, με μια σαλτσούλα σόγιας για να το βουτάς–, πήραμε και τη μακαρονάδα με τις караβίδες. Ιδιαίτερη αναφορά να κάνω και στην καταπληκτική ντομάτα που ήρθε κι αυτή όπως της πρέπει: ξεφλουδισμένη, κομμένη σε χοντρές ροδέλες που είχαν ανάλαφρα αγγιχτεί από λίγο θαλασσινό αλάτι, λίγο λάδι και μια σταλιά ξίδι.

Λίγο πριν τη lemonpie του κλεισίματος και εντελώς απρόσμενα, στο τραπέζι μας έφτασαν δυο μπολάκια με ζωμό που από μακριά μύριζε θάλασσα... **«Φτιάχναμε ψαρόσουπα μέσα κι είπα να σας φιλέψω λίγη»**, μας προλαβαίνει ο Νίκος. Κάθε κουταλιά της ήταν βάλαμο, τη φτιάχνουν με ό,τι ψάρι φρέσκο έχουν κάθε μέρα – **«χάνους, πέγκες, σκορπινούλες, πεσκανδρίτσες, κάνα κεφάλι συναγρίδας, όλα τα καλά, για να πετύχουμε το σωστό αποτέλεσμα»**.

Το Polpo φυσικά έχει πολλά ελληνικά κρασιά και ετοιμάζεται να προσθέσει και κάποια «ξένα», συμπληρώνει με ποικιλία από ούζα και τσίπουρα, είναι ανοικτό κάθε μέρα εκτός Δευτέρας, από τις 12:30 το μεσημέρι, η κουζίνα δέχεται παραγγελίες μέχρι τις 9:30 το βράδυ –όχι ότι κλείνουν, το κρατάνε και μέχρι όσο πάει–, οι τιμές είναι κάτι παραπάνω από καλές.

Φεύγουμε ευχαριστημένες και χορτάτες. Τον ρωτάω να μου πει τι του λένε οι πελάτες. **«Δεν θα σου πω τα παινέματα, είναι πολλά, το πιο συχνό που μου λένε οι περισσότεροι είναι πως, αν και Αθηναίοι, πρώτη φορά έρχονται στου Ρέντη»**.

Τζων Κέννεντι 6, Άγιος Ιωάννης Ρέντης, 2107104578

©ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΜΑΡΤΑΛΙΑΣ

Ο λόγος

Σκηνοθετική πρωτοτυπία, υποκριτική αρτιότητα

Κάι Μουνκ
«Ο λόγος»
Σκηνοθεσία
Γρηγόρης
Χατζάκης
Α' Ευαγγελική
Εκκλησία
Αθηνών

Ο Δανός λουθηρανός πάστορας Κάι Μουνκ (1898-1944) υπήρξε ένας βαθιά θρησκευόμενος διανοούμενος της δεξιάς, που, μετά την αποφοίτησή του από το Πανεπιστήμιο της Κοπεγχάγης, χειροτονήθηκε ως πάστορας σε μια μικρή ενορία του Βέντερσε, στη Γιουτλάνδη. Στα δραματικά του ή άλλα κείμενα φαίνεται να τον συνεπαίρνει η έννοια του «ήρωα», του «δυνατού ανθρώπου», στη θετική ή αρνητική εκδοχή της, απόρροια του οποίου είναι και το έργο του «*Ενας ιδεαλιστής*», αναφερόμενο στον Ηρώδη, το οποίο ήταν και το πρώτο έργο του που ανεβαίνει στη σκηνή, το 1928.

Η ίδια αντίληψη περί «ήρωα» τον οδήγησε, αρχικά, να θαυμάσει τον Χίτλερ για τη δύναμή του να ενώσει τον λαό του. Σύντομα όμως άλλαξε θέση, καταγγέλοντας μέσα από δραματικά έργα (όπως το «*Κάθεται στο κω-νευτήρι*», εμπνευσμένο από τις διώξεις των Εβραίων) και άλλα γραπτά του τον ναζισμό, χωρίς φόβο για τη ζωή του. Η Γκεστάπο θα απαλλαγεί απ' αυτόν, δολοφονώντας τον στο μέρος όπου παρέμεινε, παρά τη φήμη του, για όλη του τη ζωή, στο Βέντερσε, πετώντας το πτώμα του σ' ένα χαντάκι.

Ο «Λόγος» (Ordet, 1925) είναι το έργο που θα τον καθιερώσει και θα τον κάνει γνωστό κι εκτός της πατρίδας του. Πρόκειται για το θεατρικό που διασκευάστηκε για την οθόνη, αρχικά από τον Γκουστάφ Μολάντερ το 1943 και αργότερα από τον συμπατριώτη του Καρλ Τέοντορ Ντράγιερ το 1954 – ταινία γυρισμένη στους τόπους όπου έζησε και δολοφονήθηκε ο Μουνκ και που βραβεύτηκε με τον Χρυσό Λέοντα στο Φεστιβάλ της Βενετίας το 1955.

Ο «Λόγος» είναι ένα έργο που έχει να κάνει με την πίστη, την ελπίδα και την αγάπη. Το έργο διαδραματίζεται στην αγροτική Δανία, με επίκεντρο μια οικογένεια λουθηρανών κτηματιών: τον πατριάρχη της οικογένειας Μόρτεν Μπόργκεν και τους τρεις γιους του –τον άθεο Μίκελ, τον Πιοχάνες και τον Άντερς–, την έγκυο γυναίκα του πρώτου γιου του, την Ίνγκερ, και τις δυο τους κόρες. Ο Πιοχάνες, που έχασε τη μνηστή του, Έστερ, σε δυστύχημα και, πιστεύοντας ότι είναι μετενσάρκωση του Ιησού, προσπάθησε να την αναστήσει ανεπιτυχώς, χαρακτηρίζεται πλέον ως τρελός και ζει απομακρυσμένος από την οικογένεια. Ο ίδιος θεωρεί ότι η οικογένειά του όσο και οι συντοπίτες του έχουν χάσει την πραγματική τους πίστη στον Θεό. Ο Άντερς από την άλλη, αντιμετωπίζει άλλο πρόβλημα, καθώς είναι ερω-

τευμένος με την Άννα, κόρη του Πέτερ Πέτερσεν, ο οποίος ανήκει σε μια διαφορετική χριστιανική αίρεση από εκείνη του πατέρα του και σε διαμάχη μαζί του.

Όταν ο Μόρτεν, υποχωρώντας στη θέληση του γιου του, αποφασίζει να συναντήσει τον Πέτερ για να συμφωνήσουν στον γάμο, ο τελευταίος τον προσβάλλει, ενώ την ίδια στιγμή ειδοποιούνται ότι η εγκυμονούσα νύφη του Ίνγκερ κινδυνεύει. Ο Πέτερ εύχεται τότε η Ίνγκερ να πεθάνει για ν' αποδειχθεί το πόσο λάθος είναι η πίστη του Μόρτεν. Σπεύδοντας όλοι στο σπίτι, η Ίνγκερ πράγματι πεθαίνει μαζί με το μωρό. Τότε θα εμφανιστεί ο Πιοχάνες ζητώντας από τον πατέρα του να πιστέψει σ' αυτόν, πράγμα που ο τελευταίος αρνείται. Ο Πιοχάνες φεύγει, αλλά η μικρή κόρη της Ίνγκερ τον παρακαλά να σώσει τη μητέρα της. Τότε εκείνος επιστρέφει και, επικαλούμενος τον Λόγο του Θεού, ανασταίνει την Ίνγκερ. Ο Μίκελ βρίσκει την πίστη του στον Θεό, ενώ ο Πέτερ συγκατανεύει στον γάμο της Άννα με τον Άντερς.

Ίσως η παραπάνω σύνοψη είναι εκτενής, πιστεύω όμως ότι είναι αναγκαία για τον θεατή της παράστασης που σκηνοθετεί ο **Γρηγόρης Χατζάκης** στον επιβλητικό χώρο της Ευαγγελικής Εκκλησίας, με τον τεράστιο φωτεινό σταυρό στο βάθος, πίσω από τον άμβωνα, καθώς εδώ συντελείται ένα άλλο, αυτή τη φορά υποκριτικό θαύμα. Όλους τους παραπάνω ρόλους, μαζί με κάποιους ακόμα (υπηρετριών, γιατρού, ιερέα) τους υποδύεται μόνος του ο **Βαγγέλης Στρατηγάκος**, αποδεικνύοντας, για μια ακόμα φορά, το απεριόριστο ερμηνευτικό του μέγεθος και την τεράστια φωνητική του γκάμα.

Σε ένα σκηνικό του **Γρηγόρη Χατζάκη**, στημένο γύρω από τον άμβωνα, με πλείστα όσα σκηνικά αντικείμενα, ο Στρατηγάκος εκφέρει τους πολλαπλούς λόγους των προσώπων, ακόμα και των παιδιών, ή τις παραγλωσσικές εκφορές, καθώς κινείται αναδιαμορφώνοντας διαρκώς τον χώρο, ανάλογα με την εκάστοτε σκηνική εικόνα, ενώ βάζει και βγάζει ρούχα ή αξεσουάρ, ώστε κάποιο μέρος του σώματός του να αναπαριστά ένα πρόσωπο που θα μπορεί να συνδιαλέγεται μ' ένα άλλο. Οι μεταμφιέσεις μπορεί να είναι εντονότερες, όπως ένα φουστάνι πάνω από ένα παντελόνι, άλλες μικρότερες, όπως ένα βραχιόλι ή ένα σκουλαρίκι, έτσι ώστε οι διάλογοι μεταξύ των δραματικών προσώπων, εκτός των φωνητικών εναλλαγών, να αποκτούν και μια μετωπιαία εικονική διάσταση.

Μέγιστη σημασία παίζουν επίσης οι χειρονομίες: συχνά, τα συνδιαλεγόμενα μέρη εικονοποιούνται μόνο μέσω των κινήσεων των δακτύλων του, ενώ το υπόλοιπο σώμα έχει τεχνιέντως καλυφθεί. Αεικίνητος στον χώρο, ακόμη και όταν δεν υπάρχει διάλογος, π.χ. στρώνοντας το τραπέζι σιγοτραγουδά το «*Personal Jesus*» των Depeche Mode, ενώ όταν έρχεται μπροστά θα τραγουδήσει καταπληκτικά το «*Day After Day*» σε δικούς του στίχους και μουσική. Συγκινητικός, απείρητος, πολυδιάστατος. Ένας, πράγματι, πολυσιχιδής καλλιτέχνης, που κινείται μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας.

Ωστόσο, τα σκηνοθετικά ευρήματα είναι επίσης εντυπωσιακά. Από τα φωτισμένα στη βάση τους κεριά έως τον στριφογυριστό καπνό που «κάθεται» ως πρόσωπο στις καρέκλες, τη δημιουργία αχλής που παραπέμπει σε δανέζικο τοπίο, το γάλα ως μετωνυμία της αγροτικής οικογένειας, αλλά και η ένταξη του φωνητικού συνόλου στη δράση, το οποίο αόρατο, πίσω από τους θεατές, παρεμβαίνει ανά διαστήματα με ψαλμικές μελωδίες, όλα δημιουργούν μια πολυμορφική, μεταμοντέρνα αντίληψη σκηνοθεσίας, που εμβολίζει τη ρεαλιστικής εξιστόρησης, μεταφυσικών αναζητήσεων υπόθεση του έργου. Στο όλον συμβάλλουν εξίσου και οι καταπληκτικοί φωτισμοί του σκηνοθέτη.

Σε όλα τα παραπάνω προστίθεται η διαρκώς παρούσα μουσική του **Βύρωνα Κατρίτση**, η οποία παρεμβαίνει άλλοτε πομπώδης, άλλοτε ως απαλό πιανιστικό κομμάτι, άλλοτε ως ήχος που κάνουν αόρατες πόρτες και άλλοτε ως ηχητικός σχεδιασμός εξωτερικού τοπίου, με πουλιά που κελαηδούν. Πρόκειται για οργανικά κομμάτια που βρίσκονται σε ευθεία συνομιλία με τις εναλλαγές του κειμένου, σε επικοινωνιακό διά-λογο με τον λόγο του.

Τα επιτυχημένα κοστούμια είναι της **Λίλα Νόβα**, ενώ την κίνηση επιμελήθηκε η **Χλόη Αλιγιάννη**. Τη διδασκαλία του φωνητικού συνόλου των **Ελένης Βασιλείου, Γιάννη Κωσταρίκα, Ορέστη Μάρκου, Μαρίας Νιστεφτοπούλου** και **Ευαγγελίας Φυλακτού** ανέλαβε η **Σοφία Κετεντζιάν**. Η μετάφραση και η διασκευή του έργου έγινε από τον Βαγγέλη Στρατηγάκο και τον Γρηγόρη Χατζάκη. Η παράστασή τους, με τη βοήθεια όλων των άλλων συντελεστών, είναι μια παραγωγή αξιώσεων, μια παράσταση φεστιβαλικών προδιαγραφών, με έμπνευση, κόπο, πολλή δουλειά, προσοχή στη λεπτομέρεια, υψηλή αισθητική, μουσική ανάταση. Σκηνοθετική πρωτοτυπία, υποκριτική αρτιότητα. ●

critic's CHOICE

Ο καλός καθηγητής

(PAS DE VAGUES / THE GOOD TEACHER) ***

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ: Τεντί Λουσί-Μοντέστ ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΟΥΝ: Φρανσουά Σιβίλ, Σαέν Μπουμεντίν, Τοσκάν Ντικέν, Μαλορί Ουανέκ, Μπακαρί Κεμπέ, Μοχάμεντ Φαντιγκά, Ανιές Ουρστέλ

Ο Ζουλιάν είναι ένας αρκετά δημοφιλής στους μαθητές του νεαρός καθηγητής λογοτεχνίας, ο οποίος προσπαθεί να τους εμπνεύσει, αρκετές φορές με φιλικό τρόπο που ξεπερνά τα τυπικά όρια της σχέσης δασκάλου-μαθητή. Όμως μια μέρα ένα ατυχές παράδειγμα που χρησιμοποιεί στην τάξη με αφορμή ένα ερωτικό ποίημα του Ρονσάρ προκαλεί την αντίδραση μιας μαθήτριάς του, που τον καταγγέλλει για σεξουαλική παρενόχληση.

Η τρίτη ταινία του σκηνοθέτη και σεναριογράφου Τεντί Λουσί-Μοντέστ είναι ένα αγωνιώδες κοινωνικό θρίλερ που βασίζεται σε πραγματικά συμβάντα. Είναι ανατριχιαστικός ο τρόπος με τον οποίο ο Ρομά σκηνοθέτης από τη Γαλλία υφαίνει την αδιέξοδη κατάσταση στην οποία βουλιάζει σταδιακά ο ήρωάς του (εξάισιος στον ρόλο του ο Φρανσουά Σιβίλ). Σε μια συνηθισμένη ώρα διδασκαλίας, καθώς ο Ζουλιάν οδηγεί με δεξιοτεχνία τους μαθητές του στην ανάλυση ενός ερωτικού ποιήματος, κάνει το «λάθος» να χρησιμοποιήσει ένα προσωπικό παράδειγμα, που προκαλεί τρελά γέλια στην τάξη και φέρνει σε δύσκολη θέση τη σιωπηλή Λεσλί. Ο ασκός του Αιόλου ανοίγει και ο έκπληκτος Ζουλιάν βρίσκεται πλέον σε μια απρόσμενη άβολη κατάσταση. Μια κατάσταση από την οποία, πάντως, μπορεί εύκολα να ξεφύγει, αρκεί να αποκαλύψει τις ερωτικές του προτιμήσεις. Όμως επιλέγει να μην το κάνει και θα προσπαθήσει να αποδείξει την αθωότητά του με τα νόμιμα μέσα που του παρέχονται. Κι εδώ είναι που ξεκινά το θρίλερ, καθώς ο μικρόκοσμος του σχολείου αποδεικνύεται εχθρικός χώρος για τον κατηγορούμενο, όπου τα συναδελφικά πισώπλατα μαχαιρώματα (καθώς οι υπόλοιποι καθηγητές δεν ενστερνίζονται τις καινοτόμες παιδαγωγικές μεθόδους του) και οι χτυπητές αντιθέσεις μεταξύ των μαθητών απομακρύνουν τον ειλικρινή διάλογο και την ανάδειξη της αλήθειας. Όσο το θέμα παίρνει διαστάσεις, με τον βίαιο αδελφό της «παθούσας» μαθήτριάς να απαιτεί να διαχτεί ο καθηγητής από το σχολείο, το σενάριο βρίσκει την ευκαιρία να μιλήσει για μερικά άκρως χρήσιμα και επίκαιρα ζητήματα. Η αναισχυνη συμπεριφορά ορισμένων συναδελφών του Ζουλιάν, η αδιαφορία των αρχών (Επιθεώρηση Εργασίας και Αστυνομία) στη δική του προσπάθεια να προβεί σε καταγγελία για συκοφαντική δυσφήμιση και, κυρίως, η καταπιεστική πολιτική ορθότητα που βάζει εύκολα ταμπέλες σε ανθρώπους που απλώς επιχειρούν να κάνουν καλά τη δουλειά τους χωρίς να ακολουθούν συμβατικές συμπεριφορές είναι στοιχεία που μετατρέπουν το στερεοτυπικό στόρι του «καλού καθηγητή» σε ένα εξαιρετικά πολυεπίπεδο κοινωνικοπολιτικό δράμα, τα ηθικά διλήμματα του οποίου είναι όχι απλώς ζόρικα, αλλά και εστιασμένα προς τη σωστή κατεύθυνση: το πώς η ζωή ενός αθώου ανθρώπου μπορεί εύκολα να καταστραφεί χωρίς σημαντικό λόγο (και με αφορμή μόνο μερικές υποψίες), θυμίζοντάς μας το γερμανικό δράμα «Στο γραφείο καθηγητών» από την περσινή σεζόν.

ΑΚΟΜΗ

►►► Το «**Ugly Stepsister**» (") της Εμί-λιε Μπλίχφελντ είναι ένα κατάμαυρο θρίλερ, που κάνει σκόνη το παραμύθι της Σταχτοπούτας. ►►► Στην περιπέτεια «**Ομάδα κρούσης**» (-) η Κέρι Ουάσινγκτον και ο Ομάρ Σι υποδύονται ένα ζευγάρι πρώην μυστικών πρακτόρων που θέλουν να ζήσουν ήρεμα αλλά το παρελθόν τους καταδιώκει. ►►► Το animation της εβδομάδας είναι το «**Η αρκούδο-συμμορία: Ταξίδι στο χρόνο**» (-) όπου ξυλοκόποι και αρκούδες ζουν αρμονικά μέσα στο δάσος.

MUST SEE

Το Σάββατο 10 και την Κυριακή 11 Μαΐου (στις 18:00) προβάλεται στην Ταινιοθήκη της Ελλάδας το ντοκιμαντέρ του Πάνου Α. Θωμαΐδη «**Ενα ποτάμι που λεγόταν Βακιρτζής**» με θέμα τη ζωή και το έργο του γνωστού καλλιτέχνη Γιώργου Βακιρτζή, του οποίου οι γιγαντιαίες, πρωτότυπες εικαστικές δημιουργίες στόλιζαν τις προσόψεις κεντρικών κινηματογράφων της Αθήνας τις δεκαετίες του 1950 και 1960.

Πέρα από τη θάλασσα

(LA MER AU LOIN / ACROSS THE SEA) **1/2

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ: Σαΐντ Χαμής ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΟΥΝ: Αγιούμπ Γκρετά, Άννα Μουγκλαλός, Γκρεγκουάρ Κολέν, Ομάρ Μπουλακίρμπα, Νισρίν Εραντί

©BARNEY PRODUCTION-TARANTULA-MONT FLEURY PRODUCTION

Ο 27χρονος Νουρ φτάνει από το Μαρόκο στη Μασσαλία του 1990 με την προσδοκία μιας καλύτερης ζωής. Όμως εκεί θα βιώσει έντονα τον ρατσισμό των ντόπιων και θα καταλήξει άστεγος, πριν βρεθεί στον δρόμο του ένας αστυνομικός που θα ενδιαφερθεί για την περίπτωση του.

Μια ολόκληρη δεκαετία χωρισμένη σε πέντε κεφάλαια, καθένα ταυτισμένο με κάποιο πρόσωπο καθοριστικό για τη διαδρομή του ήρωα. Η ταινία, παρότι δεν προσφέρει μια νέα ανάγνωση πάνω στο μεταναστευτικό, παρακολουθείται άνετα, χάρη στη νοσταλγική ματιά και το εκκεντρικό, ρομαντικό ύφος της. Φλερτάρει μ' έναν μελοδραματισμό που απειλεί να εκτροχιάσει την ιστορία προς πιο αφελείς συμβολισμούς. Όμως διασώζεται χάρη στην ψευδοντοκιμαντερίστικη γραφή (τέλεια αποτυπωμένη η γεμάτη αντιφάσεις Μασσαλία των 90s) και τη γοητευτική Μουγκλαλός.

Όταν το φως πέφτει

(LIGHT FALLS) **

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ: Φαίδων Παπαμιχαήλ ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΟΥΝ: Νίνι Νεμπιρίντζε, Ελένσιο, Μάκης Παπαδημητρίου

Η Κλάρα και η φίλη της Έλα βρίσκονται για διακοπές σ' ελληνικό νησί.

Οι δύο κοπέλες θα βιώσουν μια αληθινή κόλαση όταν πέσουν στα χέρια τριών λαθρομεταναστών που ζουν σε εγκαταλειμμένη τουριστική μονάδα.

Ο Ελληνοαμερικανός διευθυντής φωτογραφίας Φαίδων Παπαμιχαήλ (υποψήφιος δύο φορές για Όσκαρ με τα «*Nebraska*» και «*Η δίκη των 7 του Σικάγο*») υπογράφει ένα φιλμ που ποντάρει κυρίως στο στιλιζάρισμα της φροντισμένης εικόνας. Όμως το έργο πάσκει σεναριακά, καθώς οι ανεργμάτιστες ιδέες και η σχηματική δραματολογία δεν μπορούν να δέσουν σε ένα πειστικό σύνολο την ιστορία. Μια ιστορία που δεν έχει σαφή προσανατολισμό (κάτι ανάμεσα σε ερωτικό θρίλερ και κοινωνικό δράμα) και στόχο, ακόμη κι αν δεχτούμε ότι ο μικρόκοσμος του νησιού με τους αδιστακτους μετανάστες και τους «βρόμικους» ντόπιους αποτελεί καθρέφτη μιας ολόκληρης κοινωνίας.

Πρώτος έρωτας

(YOUNG HEARTS) **1/2

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ: Άντονι Σάτεμαν ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΟΥΝ: Λου Γκούσενς, Μάριους ντε Σάγκερ

©POLAR BEAR

Ο 14χρονος Ελίας γνωρίζει τον νέο του γείτονα, τον συνομήλικό του Αλεξάντερ, που έχει έρθει από τις Βρυξέλλες με την οικογένειά του στη βελγική κωμόπολη, και ανάμεσα στα δύο αγόρια γεννιέται μια ειλικρινής και τρυφερή σχέση.

Η αβίαστη συγκίνηση και η απλότητα της αφήγησης σηματοδίνουν το μεγάλο μήκος ντεμπούτου του Βέλγου σκηνοθέτη, που έχει ως θέμα τον πρώτο έρωτα και την επίδρασή του στους εφήβους. Αρκετά ρεαλιστικός ο τρόπος με τον οποίο αποδίδεται η σύγκρουση των συναισθημάτων του Ελίας, που δεν μπορεί να καταλάβει τι του συμβαίνει. Από ένα σημείο κι έπειτα η ταινία –σε σενάριο του Λούκας Ντοντ («*Close*»– δεν πρωτοτυπεί, αλλά έχει καταφέρει ήδη να μας κεντρίσει το ενδιαφέρον και να μας βάλει στο τριπάκι της αγωνίας για το φινάλε.

«Σαράντα δύο ποιήματα κι ένα σύντομο διήγημα», του Ζοζέ Αντόνιου Αλμείντα

Η στίλη είναι *back with a vengeance*, χωρίς πολλές υποσχέσεις ως προς την τακτικότητα, με φόρα όμως ως προς το περιεχόμενο

Της ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ ΓΛΥΝΙΑΔΑΚΗ

Αν διαβάζατε παλιότερα το κουίρ βιβλίο της εβδομάδας/του μήνα/του whatever, ίσως έχετε παρατηρήσει ότι οι αναρτήσεις σταμάτησαν για ένα μικρό χρονικό διάστημα. Αυτό συνέβη και γιατί κουράστηκα να διαβάζω ένα (κουίρ) βιβλίο την εβδομάδα, ασχέτως του queerness του (έχουμε κι άλλα να διαβάσουμε, φίλτατ@ αναγνώστ@) και γιατί, θα τ' ομολογήσω, είμαι λίγο άστατη στην παραγωγικότητά μου (κλάψτε, μανούλες, για την αρχισυντάκτρια και το αφεντικό μου).

Όμως να που, ενίστε, πέφτει στα χέρια μου ένα βιβλίο το οποίο αγάπησα και τυχαίνει να είναι και κουίρ. Κατά κάποιον τρόπο (θα δείτε τι εννοώ όταν διαβάσετε παρακάτω). Ας εγκαινιάσουμε λοιπόν μια ωραιότητα, άτακτη στίλη που θα λέγεται «Το κουίρ βιβλίο του Whenever», που θα βγαίνει... «όποτε» και θα μιλάει γι' αυτό που πάντα μιλούσε: την κουίρ λογοτεχνία και δοκίμιο.

Σήμερα, λοιπόν, έχω τη χαρά να σας γράψω για την ποιητική συλλογή του Πορτογάλου Ζουζέ Αντόνιου Αλμείντα «Σαράντα δύο ποιήματα κι ένα σύντομο διήγημα» από τις εκδόσεις Μονόκλ, σε μετάφραση του Νίκου Πρατσίνη.

Μη φανταστείτε ότι ήξερα τον Αλμείντα: ο Πρατσίνης μού τον έμαθε. Είναι γεννημένος το 1960 στη Λισαβόνα και ζει στην Κούβα της επαρχίας Αλεντέζου, μιας από τις πιο μη αστικές κι ίσως συντηρητικές ακόμα, περιοχές της Πορτογαλίας. Ο μπαμπάς του –για να μην κρυβόμαστε– είναι τσιφλικάς. Κι ίσως (όπως είπε κι ο Πρατσίνης) ο γιος Αλμείντα να διάλεξε τη δουλειά της οικογένειας από τη δουλειά της εργασίας και γι' αυτό να γύρισε στο Αλεντέζου μετά από μια σειρά αποτυχημένων προσπαθειών να βρει να εργαστεί (και να ευτυχίσει) εκτός της χώρας του.

Όλα αυτά είναι συμπληρωματικά, για να καταλάβει κανείς πώς ένας γκέι ποιητής μπορεί να επιλέγει να ζει σ' ένα χωριό (με όλα τα κουτσομπολιά και τις κακιές του – το περιγράφει εξάλλου κι ο ίδιος στα ποιήματά του) παρά στη Λισαβόνα, ας πούμε, η οποία όμως παίζει αναγκαστικά τεράστιο ρόλο στο αισθητηριακό background της ποιητικής του.

Ο Αλμείντα, γκέι και καθολικός, ανήκει σε μια δράκα ανθρώπων που συμμετείχαν σε μηνιαίες συζητήσεις θρησκοευόμενων καθολικών στο Παρεκκλήσι του Ράτου στη Λισαβόνα, για να συζητήσουν θεολογικά θέματα αλλά και να πιέσουν και να απαιτήσουν από τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία να αναγνωρίσει τις ομοφυλόφιλες ενώσεις εντός των κόλπων της. Όπως είπε και ο Νίκος Πρατσίνης στην ωραιότητα παρουσίασή του στο βιβλιοπωλείο Μονόκλ στις 28/4: είναι άνθρωποι που δεν τους φτάνει η (πρακτική) αναγνώριση του κοσμικού γάμου ομοφύλων, γιατί πνευματικά νιώθουν ότι χρειάζονται να ενωθούν εν Χριστώ.

Η ένταση αυτή μεταξύ ρωμαιοκαθολικής πίστης και γκέι ταυτότητας είναι πολύ εμφανής στα ποιήματα του Αλμείντα. Στην ίδια παρουσίαση όμως, ο θεολόγος Διονύσης Σκλήρης εξήγησε (μέσω προ-βιντεοσκοπημένης ομιλίας) ότι την εποχή του προσφάτως αποθανόντα ιερωμένου Πάπα Φραγκίσκου, η συζήτηση περί τέτοιας αναγνώρισης

των ομοφυλόφιλων ενώσεων έτυχε μιας πολύ μεγαλύτερης αποδοχής απ' ό,τι στο παρελθόν, λόγω της καζουιστικής σκέψης της ιεραρχικής παράδοσης, η οποία απομακρύνεται από οικουμενικές ηθικές συμβάσεις και ρέπει προς την περιπτώσιολογία. Είναι μια μεταρρυθμιστική επανάσταση που έμεινε μετέωρη με τον θάνατο του Πάπα – και ποιος ξέρει τι θα πιστεύει ο επόμενος. Πάντως, εγώ τουλάχιστον έμαθα (μαζί με άλλες θεολογικές λεπτομέρειες για τη μη-αυστηρότητα του φύλου στον πρώιμο χριστιανισμό) πολλά από τον εκπληκτικό κύριο Σκλήρη, κι εύχομαι να αποφασίσει να καταγράψει και να δημοσιεύσει την ομιλία του.

Πάμε πίσω στο βιβλίο τώρα. Όπως ζητήθηκε από τον Διονύση Σκλήρη να σχολιάσει το θεολογικό κομμάτι της ποίησης του Αλμείντα, έτσι ζητήθηκε κι από εμένα να σχολιάσω το δημιουργικό/ποιητικό αλλά και το ομοερωτικό κομμάτι της. Κατέγραψα, λοιπόν, τις εξής σκέψεις, που μια χαρά δικαιολογούν, νομίζω, την παρουσίαση του βιβλίου στα βιβλιοφιλικά, κουίρ λημέρια της *Athens Voice*:

Κάνουμε πολλές φορές το λάθος να σκεφτούμε την Πορτογαλία ως χώρα Μεσογειακή, ίσως λόγω της γειτνίασής της με την Ισπανία, λόγω του κλίματός της. Γεωγραφικά, φυσικά, δεν είναι. Είναι μια χώρα που βλέπει στον ανοιχτό ωκεανό, όπως βλέπει (κατά κάποιον τρόπο) η Αγγλία, με την οποία μοιράζονται ιστορικά ποντοπόρους στόλους, ωκεάνιες αυτοκρατορίες που στηρίχθηκαν στους στόλους αυτούς («Μέγα το της θαλάσσης κράτος» διαβάζουμε στον Θουκυδίδη να λέει ο Περικλής) και αποικιοκρατικά παρελθόντα.

Κι όμως, η ενατένιση προς το υδάτινο στοιχείο –το ωκεάνιο για τους Πορτογάλους, το θαλασσινό για εμάς– δεν μπορεί παρά να μας ενώνει. Γιατί ήμασταν κι εμείς κάποτε τρανοί θαλασσοπόροι, με πολύ αρχαιότερα σκαριά, σε πολύ μικρότερη κλίμακα, αλλά με την ίδια δίψα για εξερεύνηση.

Τα μάτια των Πορτογάλων, το φαντασιακό τους, είναι γεμάτα θάλασσα – μαθαίνουμε από την ποίηση του Αλμείντα. Τα ποιήματά του μυρίζουν αλάτι, ωκεάνια υγρασία· κι επίσης, το πορτοκαλοκόκκινο χρώμα του Αλεντέζου όπου έμαθε τα φωνήεντα και τα σύμφωνα της πορτογαλικής, ανάμεσα σε ελαιώνες και χωράφια που πια δεν υπάρχουν, κατά τα λεγόμενά του.

«Είμαι η θάλασσα και για μένα τίποτα δεν ξέρω/παρά μόνο μέσα από εποποιίες και καράβια: στίχους – ή πνιγμένους ναυτικούς» γράφει στα «Κύματα», ποίημα αφιερωμένο στον θείο του, ποιητή Αντόνιου Περέιρα, που είχε με τη σειρά του γράψει βιβλίο με τον τίτλο «*Notícias do Mar*». Αργότερα στο βιβλίο, με θέα πάλι τον ωκεανό στην Αλφάμα, παλιά γειτονιά της Λισαβόνας, παρατηρεί καθαφικά έναν ιδρωμένο νεαρό να προ-

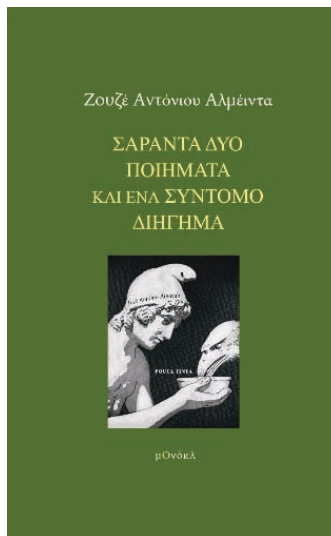
σπαθεί να διορθώσει τη βλάβη σ' ένα ασανσέρ, ένα μελαγχολικό κι αιώνιο ξημέρωμα ενός αρρενωπώτατου ήλιου. Στην «Αψίδα της πύλης της θάλασσας», πάλι, ο ωκεανός ξεπροβάλλει κάτω από τις αψίδες των σπιτιών, τις νύχτες με νυχτολούλουδα και μυρωδιές και φιλιά κλεμμένα.

Αυτά είναι τα στοιχεία της ποίησης του Αλμείντα: ο ωκεανός ως σκοπός κι ορίζοντας· τα ομοερωτικά φιλιά της νύχτας και τις μέρας· ο ήλιος που διαλύει όσα προσπαθούν να καταβάλουν τη ζωή, συμπεριλαμβανομένων των μικρόνων κουτσομπολιών της επαρχίας· το χόμα και τα ελαιόδεντρα μιας χαμένης παιδικότητας· μυρωδιές ατλαντικές εξ ορισμού, αλλά τόσο αναγνωρίσιμες σ' εμάς στη Μεσόγειο.

Αναπόφευκτα, αρκετοί θα τον συγκρίνουν με τον Καβάφη –τον οποίο αγαπά και θαυμάζει–, λόγω των ομοερωτικών του τόνων και λόγω της πιο «κλασικής» (ας την πούμε έτσι) χρήσης του ομοερωτισμού στα ποιήματά του. Είναι όμως «κουίρ» ποιητής, με τον τρόπο που έχουμε μάθει να μιλάμε για την κουίρ ποίηση στις μέρες μας;

Από τη μία όχι, γιατί ο Αλμείντα είναι πρώτα απ' όλα ποιητής οικουμενικός: όλοι μπορούν να δουν την αντανάκλασή τους στα ποιήματά του, είτε είναι γκέι είτε όχι, είτε είναι θρησκοευόμενοι είτε όχι. Υπό αυτή την έννοια όντως θυμίζει τον Καβάφη και «άλλες εποχές», όπου ο ομοερωτισμός σιγοντάριζε άλλες πτυχές της ποίησης και δεν ήταν η κυρίαρχη φωνή μιας ακτιβιστικής κουίρ σύνθεσης. Συνεπώς, και παρά τις συνεχείς κι όλο σέβας αναφορές του σε άλλους ομοερωτικούς ποιητές (Ζουάου Νουρόνια ι Κάστρου), κατατρεγμένους ομοφυλόφιλους (Πιερ Σέελ) ή στα ινδάλματα αυτών (από τον Πιερ Πάολο Παζολίνι και την Αράλια Ροντρίγκεζ μέχρι τον καταραμένο συμβολιστή ποιητή Καμίλου Πεσάνια), η ποίησή του δεν είναι «σύγχρονη κουίρ ποίηση», με την έννοια ότι δεν είναι μόνο κουίρ ποίηση.

Όμως. Υπάρχει πάντα ένα «όμως». Η ποίηση του Πορτογάλου είναι ονειρική, τα όρια των πραγμάτων εντός της χάνονται και σβήνουν το ένα μέσα στο άλλο –όπως φαντάζομαι σβήνουν τα περιγράμματα των ανθρώπων και των πραγμάτων στη φοβερή υγρασία που υπάρχει στις Αζόρες ή στις παράκτιες περιοχές της Πορτογαλίας–, η νύχτα αφήνει στο ξημέρωμα τέτοια εφήμερα αποτυπώματα από μυρωδιές, η επιθυμία γίνεται έλλειψη κι ύστερα μοναξιά και μετά ξανά νέα επιθυμία που μετουσιώνεται σωματικά, μετά χάνεται, και πάλι απ' την αρχή. Αυτή ακριβώς η αέναη, θολή κίνηση, μεθυσμένη σχεδόν από μυρωδιές κι από αλάτι, αυτή η συνεχής μεταμόρφωση μέσα στα ποιήματά του, η αναγέννηση και η μετάλλαξη, δεν μπορεί παρά να είναι το αποτύπωμα ενός αναπόδραστα κουίρ μυαλού. **A**

Ζοζέ Αντόνιου Αλμείντα
Σαράντα δύο ποιήματα
κι ένα σύντομο διήγημα

Εισαγωγή - μετάφραση - σημειώσεις: Νίκος Πρατσίνης
Εκδόσεις Μονόκλ

Τζόναθαν Κόου

Η νοσταλγία είναι ευχάριστο, αλλά κι επικίνδυνο συναίσθημα

Ο Βρετανός συγγραφέας μιλάει για το καινούργιο του βιβλίο «Η απόδειξη της αθωότητάς μου» (μετάφραση Αλκηστis Τριμπέρη, εκδόσεις Πόλις), για την πολιτική, για τη νοσταλγία, για την Αγγλία και για τη μουσική

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΦΛΩΡΑΚΗ

Άρghσα να μπω στο σύμπαν της λογοτεχνίας του Τζόναθαν Κόου. Κι αυτό γιατί την εποχή που ζούσα στην Αγγλία έτρεφα αντιπάθεια για τη βασιλίσσα, τη βασιλική οικογένεια, όλη εκείνη την τρέλα με την πριγκίπισσα Νταϊάνα, τη συνεχή διαδοχή πολύ δεξιών και απλώς δεξιών κυβερνήσεων στη χώρα και τη γενικότερη προσκόλληση σε μια παράδοση που κρατούσε τα πράγματα στάσιμα. Όταν όμως επέστρεψα μόνιμα στην Ελλάδα, έπιανα σιγά σιγά τον εαυτό μου να νοσταλγεί όλα εκείνα που συνήθιζα να αντιπαθώ. Άρχισα να συμφιλιώνομαι μαζί τους. Και σε ορισμένες περιπτώσεις έμαθα να τα αγαπώ. Με τη βρετανικότητα, την αγγλικότητα πιο σωστά, βρισκομαι σε μια συνεχή διελκυστίνδα. Με έλκει κι ύστερα με απωθεί. Με απωθεί με την ίδια δύναμη που με έλκει. Κι όταν άρχισα να μπαίνω πιο βαθιά στη λογοτεχνία του Τζόναθαν Κόου, κατάλαβα ότι πάνω κάτω το ίδιο συμβαίνει και μ' εκείνον.

Η συζήτηση μαζί του ήταν απολαυστική. Ο Κόου είναι ένας βαθύτατος άνθρωπος. Ένας άνθρωπος που θέλει και μάλιστα μπορεί —όχι, δεν είναι αυτο-

νόπτο— να μιλήσει πέρα από το νέο του βιβλίο και τη λογοτεχνία εν γένει, για τη νοσταλγία σε σχέση με το βρετανικό —και όχι μόνο— χθες αλλά και για τη μουσική. Σε κάθε βιβλίο του υπάρχει πολλή μουσική κι έχει μεγάλο ενδιαφέρον να δεις πώς τρυπώνουν τα τραγούδια εκεί μέσα. Όμως είναι κι ο ίδιος μουσικός. Πρόσφατα έκανε μερικές συναυλίες με την Artchipel Orchestra και κυκλοφόρησαν ένα cd με δικές του συνθέσεις, που συνδέονται με το αγγλικό progressive του Κάντερμπερι αλλά και με τον Φρανκ Ζάπα. Τέλος, μπορεί να μιλήσει και για την πολιτική και κοινωνική κατάσταση όπως αυτή διαμορφώνεται σήμερα στον κόσμο, κι επιπλέον έχει ένα σκεπτικό ως προς τι να κάνουμε: «Πιστεύω ότι αυτό που μπορούμε να κάνουμε είναι να ανακτήσουμε με κάποιον τρόπο την αίσθηση της συλλογικότητας, της κοινότητας. Να θυμηθούμε ότι δεν είμαστε απλά άτομα που ενεργούν με βάση το προσωπικό τους συμφέρον, αλλά μπορούμε να φροντίζουμε ο ένας τον άλλον και να εξαρτόμαστε ο ένας από τον άλλον με πολλούς τρόπους. Και να προσπαθήσουμε να θυμηθούμε ότι δεν έχουν όλα χρηματική αξία και ότι υπάρχουν κάποιες βασικές ανθρωπιστικές αξίες που αξίζει να αναδείξουμε». Σε τέτοιους καιρούς, αυτού του είδους οι σκέψεις είναι πολύτιμες!

— Νιώθω ότι η «Απόδειξη της αθωότητάς μου» είναι ένα βιβλίο με διαφορετικά είδη μέσα του. Για παράδειγμα, έχουμε ένα θύμα, έχουμε έναν —ας πούμε— επιθεωρητή και ένα έγκλημα. Είναι ανάμεσα σε άλλα πράγματα κι ένα twisted whodunit αστυνομικό μυθιστόρημα; Ναι, είναι σίγουρα ένα whodunit. Θέλω να πω, είμαι μεγάλος θαυμαστής της αστυνομικής λογοτεχνίας, και ιδιαίτερα της κλασικής, και συγγραφέων όπως η Αγκάθα Κρίστι ή πρώων όπως ο Σέρλοκ Χολμς και ήθελα κάποια στιγμή να βγει προς τα έξω αυτό. Το προηγούμενο βιβλίο μου, το «Bournville», ήταν αρκετά προσωπικό, γι' αυτό είχε και μεγαλύτερη ένταση, κι επιπλέον ήταν αρκετά περίπλοκο. Αρχικά, το σχέδιο για την «Απόδειξη της αθωότητάς μου» ήταν να γράψω ένα πολύ πιο απλό και ανάλαφρο βιβλίο, να γράψω μια αστυνομική ιστορία για τη δική μου ευχαρίστηση και για την ευχαρίστηση των αναγνωστών.

— Εκτός από αστυνομικό, έχει και autofiction στοιχεία, όχι ακριβώς από τη δική σας πλευρά, αλλά από δύο από τους ήρωες του βιβλίου. Ποια είναι η γνώμη σας για το auto fiction γενικά;

Δεν έχω γράψει ποτέ autofiction και δεν νομίζω ότι θα το κάνω. Είναι ένα είδος για το οποίο αισθάνομαι αμφιθυμία. Παρουσιάζεται στον αναγνώστη σαν να λέει κάτι πιο αυθεντικό, πιο αληθινό από τη μυθοπλασία και δεν είμαι σίγουρος... Είμαι πάντα

Βιβλίο

— Και το «Κουαρτέτο για το τέλος του χρόνου» πώς μπήκε στο «Bournville»;

Χρησιμοποιώ τη μουσική με πολλούς διαφορετικούς τρόπους στα βιβλία μου. Μερικές φορές παίρνω ένα μουσικό κομμάτι που αγαπώ πραγματικά και προσπαθώ να κάνω τον αναγνώστη ναιώσει γι' αυτό με τον ίδιο τρόπο που νιώθω κι εγώ. Μερικές φορές όμως η χρήση ενός κομματιού έχει περισσότερο διανοητική παρά συναισθηματική επεξεργασία. Στην περίπτωση του «Κουαρτέτο για το τέλος του χρόνου» δεν πρόκειται για ένα μουσικό κομμάτι που γνωρίζα ιδιαίτερα καλά εκ των προτέρων. Στο «Bournville» ένας από τους χαρακτήρες μου ήταν βιολονίστας. Ήθελα να κάνει πρόβες για να παίξει ένα μουσικό κομμάτι που θα ήταν πολύ απαιτητικό. Όπως είδα, το «Κουαρτέτο για το τέλος του χρόνου» έχει ένα από τα πιο δύσκολα μέρη για βιολί που υπάρχουν στο ρεπερτόριο. Οπότε το άκουσα ξανά, ξέρετε, μπορεί να το είχα ακούσει μόνο μία ή δύο φορές παλαιότερα. Εκείνο που πρόσεξα επιπλέον ήταν οι τίτλοι των μερών. Είναι ένα κομμάτι με επτά μέρη και κάθε τίτλος είναι πολύ ποιητικός και πολύ παράξενος. Εκείνη την εποχή έγραφα το απόσπασμα στο «Bournville» που ασχολείται με τον θάνατο της πριγκίπισσας Νταϊάνα και την κηδεία της και, για κάποιον λόγο, βλέποντας τους επιμέρους τίτλους, σκέφτηκα ότι ταίριαζαν απόλυτα στην αφήγηση και θα μπορούσα να χρησιμοποιήσω κάθε τίτλο του Μεσιάν για καθένα από τα κεφάλαια αυτού του μέρους του μυθιστορημάτος μου. Έτσι, στην πραγματικότητα να το χρησιμοποιήσω αυτό το έργο στο «Bournville» ήταν τόσο θέμα της μουσικής όσο και της πλοκής της ιστορίας.

— Επίσης, υπάρχει κι άλλη γαλλική μουσική στα βιβλία σας. Για παράδειγμα το «Bailero», από τα «Τραγούδια της Ωβέρνης» του Καντελούμπ, που νομίζω μάλιστα ότι σας αρέσει ιδιαίτερα.

Ναι, μερικές φορές γράφω για τη μουσική με τρόπο ώστε να μεταφέρω όλη την ουσία μιας ανάμνησης ή ενός συναισθήματος, το οποίο είναι ίσως πολύ έντονο για μένα ώστε να το γράψω με λέξεις, πράγμα που με πάει ένα βήμα μπροστά ως συγγραφέα. Αυτό ακριβώς συνέβη στο «Ξαν τη βροχή πριν πέσει», όπου ήθελα να αποτυπώσω την ουσία της ειδυλλιακής ανάμνησης που έχουν δύο εραστές από τις διακοπές που έκαναν μαζί στη Γαλλία πολλά χρόνια πριν και πώς η ανάμνηση εκείνης της περιόδου έχει λειτουργήσει στο μυαλό τους κατά τη διάρκεια των δεκαετιών που μεσολάβησαν. Ένωθα πως ο τρόπος που έγραφα γι' αυτό δεν ήταν αρκετός. Χρειάζονται ένα μουσικό κομμάτι που να μεταφέρει αυτό το είδος έντονης μελαγχολίας, νοσταλγίας και ομορφιάς, λυρικής ομορφιάς. Πάντα αγαπούσα αυτό το τραγούδι από τα «Τραγούδια της Ωβέρνης». Έτσι σκέφτηκα ότι αν το αναφέρω στο βιβλίο, τότε ίσως οι άνθρωποι θα μπορούσαν να το ακούσουν και να αντιληφθούν εντονότερα το συναίσθημα που προσπαθούσα να μεταφέρω.

— Χρησιμοποιήσατε επίσης το «Hymnus Paradisi» του Χέρμπερτ Χάουελς, το οποίο νομίζω ότι είναι επίσης ένα από τα αγαπημένα σας μουσικά κομμάτια...

Ναι, είναι! Ο Χέρμπερτ Χάουελς ήταν ένας φανταστικός Βρετανός συνθέτης του 20ού αιώνα, που δεν είναι πολύ γνωστός εκτός Βρετανίας. Δεν έγραψε πολλά έργα, δεν έγραψε συμφωνίες ή πολλή ορχηστρική μουσική, έγραψε όμως πολλή χορωδιακή μουσική. Η ζωή του σηματοδοτήθηκε από μία τραγωδία, καθώς ο γιος του πέθανε σε ηλικία επτά ή οκτώ ετών από πολιομυελίτιδα και,

εμπνευσμένος από αυτό το γεγονός, ο Χάουελς έγραψε ένα έργο μεγάλης κλίμακας για χορωδία και ορχήστρα, το «Hymnus Paradisi». Το βρίσκω απίστευτα δυνατό, πιστεύω ότι είναι αριστουργημα! Δεν ξέρω γιατί δεν είναι γνωστό και γιατί δεν παίζεται σ' όλο τον κόσμο, όπως θα του άξιζε. Έχω επίσης και μια πολύ ζωντανή ανάμνηση: καθόμουν με τη μητέρα μου όταν ήμουν έφηβος στην εκκλησία και άκουγα κάποιον να παίζει κάποιο έργο του Χέρμπερτ Χάουελς στο όργανο και παρόλο που η μητέρα μου κι εγώ δεν είχαμε πολλά κοινά, η αγάπη μας για τη μουσική ήταν κοινή. Εκείνη τη στιγμή με βάση το συγκεκριμένο κομμάτι του Χέρμπερτ Χάουελς δημιουργήθηκε μεταξύ μας ένας πολύ έντονος συναισθηματικός δεσμός. Κι επειδή το «Bournville» είναι ένα μυθιστόρημα για τη μητέρα μου, ένα είδος μνημόσυνου για εκείνη, ήθελα να φέρω τον Χάουελς στο μυθιστόρημα και το έκανα μιλώντας για το «Hymnus Paradisi».

— Και επίσης αγαπάτε τον Ραλφ Βον Γουίλιαμς, όπως κάθε Άγγλος ακροατής...

Ναι, πολύ! Τον ανακάλυψα όταν ήμουν ακόμα στο σχολείο. Θυμάμαι, εκείνη την εποχή είχαμε μια μεγάλη δισκοθήκη με δίσκους κλασικής μουσικής, τους οποίους μπορούσες να δανειστείς όποτε ήθελες. Τα περισσότερα παιδιά δεν έκαναν τον κόπο γιατί ήταν απασχολημένα ακούγοντας ποπ μουσική, όπως σ' έναν βαθμό κι εγώ τότε. Αλλά εκεί ήταν που ανακάλυψα μερικούς συνθέτες όπως ο Βον Γουίλιαμς ή ο Ραβέλ, που έγιναν απίστευτα σημαντικοί για μένα και τους οποίους ακούω εδώ και σχεδόν 50 χρόνια. Οπότε καταλαβαίνεις, βιβλία όπως «Η λήσχη των τιποτένιων» ή ο «Κλειστός κύκλος» και πιο πρόσφατα η «Μεση Αγγλία» είναι όλα τους για την εθνική ταυτότητα, για την αγγλική ταυτότητα, πράγμα για το οποίο συζητήσαμε πολύ σ' αυτή τη χώρα τα τελευταία 10 χρόνια, με το δημοψήφισμα και με το Brexit αργότερα. Ο Βον Γουίλιαμς, περισσότερο από κάθε άλλον Άγγλο συνθέτη, εκφράζει την εθνική ταυτότητα με τη μουσική του και μπαίνει μέσα στα βιβλία μου χωρίς καν να το θέλω. Για παράδειγμα, όταν ο Μπέντζαμιν και η αδελφή του σκορπίζουν τις στάχτες της μητέρας και του πατέρα τους στην κορυφή ενός λόφου, ακούνε το «The Lark Ascending» του Βον Γουίλιαμς, ένα από τα πιο όμορφα κομμάτια του.

— Μια που θίξατε αυτό το ζήτημα της βρετανικότητας, της αγγλικότητας... Κοιτάζοντάς το από μακριά, ως Έλληνας δηλαδή, νιώθω ότι πιθανότατα υπάρχει ένας σωστός τρόπος να μιλάει κανείς για την αγγλικότητα και ένας λάθος τρόπος. Εννοώ ένας τρόπος που σας βοηθάει κι ένας τρόπος που σας φέρνει προβλήματα, όπως και σε όλους μας όταν ξεκινούσ αυτού του είδους οι συζητήσεις...

Ένας άλλος λόγος που ο Βον Γουίλιαμς είναι μια τόσο σημαντική προσωπικότητα για μένα είναι ότι ήταν πατριώτης, ένας άνθρωπος που σίγουρα αγαπούσε τη χώρα του τέλος πάντων, αλλά την ίδια στιγμή ήταν κι ένας ισχυρός διεθνιστής και σοσιαλιστής και δεν έβλεπε καμία αντίφαση μεταξύ αυτών των δύο πραγμάτων. Ένα από τα πράγματα που μισούσα στο δημοψήφισμα για το Brexit το 2016 είναι ότι αισθανόμασταν σαν να μας ζητούσαν να αποφασίσουμε σ' ένα λάθος ερώτημα. Η ερώτηση δεν ήταν αν «πιστεύετε ότι η Βρετανία πρέπει να ανήκει στην Ευρωπαϊκή Ένωση», αλλά «αν αισθάνεστε Βρετανός ή Ευρωπαίος». Κάντε την επιλογή σας σ' αυτό το τελευταίο. Δεν έβλαψα να κάνω αυτή την επιλογή, δεν μπορώ, γιατί αισθάνομαι και τα δύο. Έχω μια μεγάλη αίσθηση σύνδεσης με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, η οποία δεν

έρχεται σε σύγκρουση με την ισχυρή αίσθηση της αγγλικότητάς μου. Έτσι, ξέρετε, η ψηφοφορία για το Brexit κερδήθηκε από αυτό που θα περιέγραφα ως ένα είδος νοοτροπίας της Μικράς Αγγλίας, μια νοοτροπία μικρού νησιού, όπου η απάντηση των ανθρώπων ήταν ότι πρέπει να υψώσουμε τείχη και φράγματα, πρέπει να αποσυρθούμε στο νησί μας, πρέπει να οχυρωθούμε, πρέπει να υπερασπιστούμε την κυριαρχία της μικρής μας πατρίδας. Και βλέπουμε το ίδιο πράγμα να συμβαίνει στην Αμερική αυτή τη στιγμή, όπου ο Τραμπ υψώνει επανειλημμένα εμπορικά τείχη και άλλων ειδών τείχη μεταξύ της Αμερικής και άλλων χωρών. Και αυτό είναι λάθος. Είμαστε συνδεδεμένοι, ο καθένας μας είναι μέρος του άλλου. Κι η μουσική του Βον Γουίλιαμς, μεταξύ άλλων, εκφράζει αυτό το ιδανικό για μένα, ότι δεν υπάρχει αντίφαση, δεν χρειάζεται να υπάρχει αντίφαση μεταξύ εθνικής ταυτότητας και διεθνισμού.

— Ας πάμε τώρα στην ποπ μουσική. Η «Λέσχη των τιποτένιων» χρωστάει τον αγγλικό της τίτλο («The Rotters Club») στον τίτλο του δεύτερου άλμπουμ των Hatfield and the North. Εκείνη την εποχή ακούγατε πολύ progressive rock, έτσι δεν είναι;

Κοιτάζοντας πίσω σ' εκείνη την εποχή, ήμουν ένας πολύ ντροπαλός έφηβος, πολύ ανασφαλής. Στο σχολείο, σχηματιζόνταν πολλές κλίκες. Πολλοί συμμαθητές μου άκουγαν punk κι άλλοι τα μεγάλα progressive συγκροτήματα, όπως Genesis και Yes. Δεν ήθελα ν' ανήκω σε καμία απ' αυτές τις ομάδες – υποθέτω και για να φαινομαι διαφορετικός και πιο ενδιαφέρουν. Επέλεξα ένα διαφορετικό μουσικό μονοπάτι. Άρχισα ν' ακούω συγκροτήματα που κανείς άλλος δεν είχε ακούσει ούτε ως ονόματα, μπάντες όπως οι Hatfield and the North, οι Soft Machine και οι Henry Cowe, τέτοια πράγματα. Θα μπορούσες να τους αποκαλέσεις progressive, αλλά είχαν αρκετά διαφορετικό ύψος. Μου άρεσαν αλλά τους άκουγα επιπλέον και για να κάνω τον εαυτό μου να φαίνεται λίγο πιο ιδιαίτερος, λίγο πιο ενδιαφέρουν απ' ό,τι πιθανότατα πραγματικά ήμουν.

— Σ' εκείνη τη σκηνή συμμετείχε και ο Ρόμπερτ Γουάις, τον οποίο αγαπάτε πολύ...

Ναι, νομίζω ότι έχει μια από τις ομορφότερες φωνές. Πολύ χαρακτηριστική, πολύ εύθραυστη. Άμεσα αναγνωρίσιμη. Και ναι, έκανε μερικά από τα αγαπημένα μου άλμπουμ στις δεκαετίες του '70 και του '80, αλλά και πιο πρόσφατα. Και παρόλο που ξεκίνησε να τραγουδά και να παίζει ντραμς με ένα progressive συγκρότημα, τους Soft Machine, η μουσική του ακολούθησε ιδιαίτερη πορεία. Ήταν πρωτοπόρος, διασκεύασε πολιτικά τραγούδια απ' όλο τον κόσμο, επέλεγε πάντα ενδιαφέρον ρεπερτόριο, απροσδόκητο. Έκανε μια απίστευτη διασκευή ενός τραγουδιού των Chic, του «At Last I Am Free», μια από τις πιο όμορφες ηχογραφήσεις που έχω ακούσει ποτέ. Και ναι, είναι ένας γνήσιος, ελεύθερος στοχαστής και επίσης ένας πολύ πολύ γενναιόδωρος άνθρωπος, που πάντα με υποστήριζε όταν εξέδιδε ένα βιβλίο ή μερικές φορές, ακόμη κι όταν έκανα ένα μουσικό κομμάτι. Το έστειλα στον Ρόμπερτ Γουάις και πάντα μου έστελνε μια ωραία κάρτα ή ένα email που έλεγε: «είναι υπέροχο, συνέχισε».

— Πείτε μου λίγα πράγματα και για τη δική σας μουσική. Έχετε παίξει με τον Λουί Φιλίπ, με τους High Llamas. Πώς συνέβη αυτό; Πώς ξεκινήσατε;

Στη δεκαετία του 1980, υπήρχε στο Ηνωμένο Βασίλειο μια δισκογραφική εταιρεία που ονομαζό-

ταν él Records. Μια πολύ ασυνήθιστη εταιρεία, η οποία έβγαζε μουσική που δεν έβγαζε κανείς άλλος. Μελωδική και την ίδια στιγμή πολύ αγγλική, με πολλούς τρόπους. Και ο τύπος που τη διηύθυνε, λεγόταν Μάικ Όλγχι, μου έστειλε ένα σωρό δίσκους της εταιρείας. Και ανάμεσά τους ήταν και κάποια άλμπουμ ενός καλλιτέχνη που δεν είχα ακούσει ποτέ πριν, του Λουί Φιλίπ, ο οποίος ήταν Γάλλος. Αλλά έγραφε αυτά τα περίεργα τραγούδια για Άγγλους κινηματογραφιστές, όπως ο Μάικλ Πάουελ και ο Έμερικ Πρέσπερκερ. Και μου άρεσε η μουσική του. Μου θύμιζε τη γαλλική κλασική μουσική που άκουγα – συνθέτες όπως ο Ραβέλ, ο Φορέ και ο Πουλένκ. Του έγραψα και γί-

νανε φίλοι. Αργότερα γίναμε και συνεργάτες. Έγραψα μερικούς στίχους για τα τραγούδια του. Φτιάξαμε μαζί ένα άλμπουμ με εμένα να διαβάζω αποσπάσματα από τα βιβλία μου, με τη μουσική του στο background. Μέσω του Λουί γνώρισα και τον Σον Οχάγκαν των Microdisney παλιότερα και των High Llamas αργότερα, και συνεργαστήκαμε, κυρίως στο «Say Hi to the Rivers and the Mountains» και στο «Beet, Maize and Corn». Είναι κι αυτοί καλλιτέχνες που αγαπώ και αισθάνομαι πολύ όμορφα για τη συνεργασία μας.

— Και τι γίνεται με την Artchipel Orchestra;

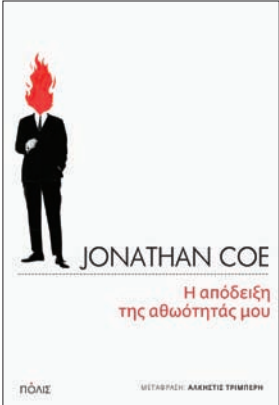
Τη δεκαετία του 1980 ήμουν μέλος ενός συγκροτήματος που ονομαζόταν Peer Group. Και έγραφα jazzy κομμάτια, άλλοτε επηρεασμένα από τον Φρανκ Ζάπα κι άλλοτε επηρεασμένα από τους Hatfield and the North. Και φυσικά, δεν είχαμε καμία επιτυχία. Ήταν η λάθος εποχή για να κάνουμε αυτό το είδος μουσικής. Αλλά πολλά χρόνια αργότερα, ξαναπχογράφησα μόνος μου μερικά από αυτά τα κομμάτια ψηφιακά και τα έστειλα σε κάποιους μουσικούς που γνώριζα. Ένας απ' αυτούς ήταν ένας Ιταλός

ντράμερ ονόματι Φερντινάντο Φαραό, ο οποίος έχει μια ορχήστρα στο Μιλάνο που ονομάζεται Artchipel Orchestra. Προς μεγάλη μου έκπληξη, τα κομμάτια αυτά του άρεσαν και πρότεινε να κάνουμε μια συναυλία. Έτσι διασκεύασαν έξι από τα κομμάτια για μια ορχήστρα είκοσι πέντε ατόμων. Κάναμε μισή ντουζίνα συναυλίες μέσα και γύρω από το Μιλάνο. Ήταν τεράστια συγκίνηση να βρίσκομαι ξανά στη σκηνή, με μια τόσο μεγάλη ορχήστρα, παίζοντας πλήκτρα, όπως έκανα πάντα όταν έβγαينا στη σκηνή. Στη συνέχεια ηχογραφήσαμε μία από αυτές τις συναυλίες, η οποία κυκλοφόρησε ως live άλμπουμ με τίτλο «Suspended Moment».

— Οπότε έχει πολύ Φρανκ Ζάπα εκεί μέσα...

Ναι, ναι. Λατρεύω τον Ζάπα. Το «Hot Rats» είναι ένα από τα αγαπημένα μου άλμπουμ όλων των εποχών.

— Πόσο διαφορετικό είναι λοιπόν να γράφεις ένα μυθιστόρημα και να συνθέτεις μουσική; Η μουσική για μένα είναι χόμπι. Δεν είμαι σοβαρός μουσικός. Εντάξει, είναι πολύ ωραίο να μπορεί κάποιος να αγοράσει CD ή να το ακούσει σε streaming πλατφόρμες. Και ναι, για μένα ήταν μια από τις μεγαλύτερες περιπέτειες των τελευταίων ετών. Δεν το περίμενα ότι στα 60 μου θα έβγαينا στη σκηνή να παίζω μουσική με μια εικοσιπενταμελή ορχήστρα. Με το ζόρι μπορώ να διαβάσω μουσική. Τρέφω τεράστιο θαυμασμό για τους πραγματικούς μουσικούς που μπορούν να διαβάσουν και να παίξουν. Εγώ είμαι απλά ερασιτέχνης. Νομίζω ότι ως συγγραφέας είμαι πιο σοβαρός. Έχω γράψει πολλά βιβλία κι ενώ οι άνθρωποι δεν με παίρνουν σοβαρά ως μουσικό, με παίρνουν –ευτυχώς– αρκετά σοβαρά ως συγγραφέα. Αυτό πιστεύω ότι είναι δίκαιο... **A**

Τζόνθαν Κόου Η απόδειξη της αθωότητάς μου

εκδ. ΠΟΛΙΣ

Σημειώσεις Ενός Μονομανούς

CCCXXVI Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΦΛΩΡΑΚΗ

Ρόμπερτ Τζόνσον Σκοτεινές ιστορίες για έναν μεγάλο bluesman

Ο Ρόμπερτ Τζόνσον γεννήθηκε σαν σήμερα, στις 8 Μαΐου του 1911. Η ιστορία του έχει πολλά σκοτεινά σημεία. Τόσο πολλά, που έχει δώσει αφορμές για εξίσου πολλές και παράξενες αναγνώσεις.

Ένας παλιός μύθος λέει ότι ο Τζόνσον ήθελε να γίνει μεγάλος μπλουζ κιθαρίστας, αλλά δεν ήταν και τόσο καλός. Μια νύχτα, σ' ένα απομονωμένο σταυροδρόμι κάπου στο Μισισίπι –ενδεχομένως κοντά στο Κλάρκσντεϊλ–, συνάντησε μια μυστηριώδη μαύρη φιγούρα, που ήταν, λέει, ο ίδιος ο Διάβολος. Υποτίθεται ότι ο Τζόνσον έδωσε την κιθάρα του στον άγνωστο, εκείνος την κούρδισε, του την επέστρεψε, και με τον τρόπο αυτό ο Ρόμπερτ Τζόνσον έγινε ο καλύτερος κιθαρίστας του κόσμου. Ως αντάλλαγμα, του έδωσε την ψυχή του. Κι αν είχε πεθάνει σε βαθιά γεράματα, ίσως κανείς να μην έψαχνε το θέμα. Επειδή όμως πέθανε μόλις στα 27 του, και μάλιστα υπό παράξενες συνθήκες, προστέθηκαν αρκετές γαργαλιστικές λεπτομέρειες στον μύθο. Κι όπως συμβαίνει σε τέτοιες περιπτώσεις, δεν είχαν καμία βάση. Εκτός αν –για μια σειρά από ακατανόητους λόγους– εξακολουθούμε να πιστεύουμε στα σταυροδρόμια και στους διαβόλους.

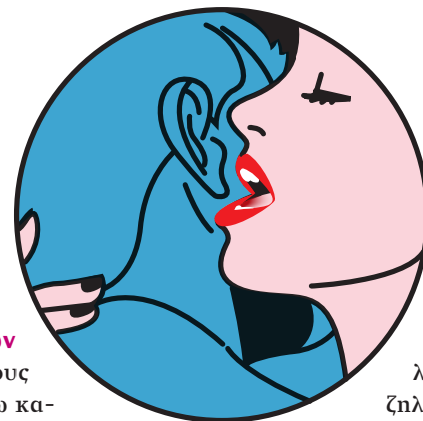
Η αλήθεια είναι ότι δεν ήταν καθόλου δύσκολο να δημιουργηθεί αυτός ο μύθος. Ειδικά αφού στο έργο του συγκεκριμένου μουσικού υπάρχουν τραγούδια όπως τα «Cross Road Blues», «Me and the Devil Blues» και «Hellhound on My Trail». Ακόμη χειρότερα γίνονται τα πράγματα όταν ο άνθρωπος που τον υποστήριζε όσο κανείς, ο άνθρωπος που κυκλοφόρησε τους δίσκους του και τον σύστησε στο κοινό, ετοιμάζει ένα φεστιβάλ στο οποίο ο Τζόνσον δεν πρόλαβε –λόγω θανάτου– να παίξει και τη μέρα της έναρξης ανεβαίνει στη σκηνή για να πει τα εξής: «Είναι τραγικό το γεγονός ότι δεν θα μπορούσε να διοργανωθεί πριν από εφτά ή οκτώ χρόνια μια συναυλία αυτού του είδους. Η Μπέσι Σμιθ ήταν στο απόγειο της καριέρας της και ο Τζο Σμιθ, ίσως ο μεγαλύτερος τρομππετίστας που γνώρισε ποτέ η αμερικανική μουσική, θα ήταν ακόμη εδώ για να παίξει μαζί της. Αλλά ούτε τότε ούτε τώρα δεν θα μπορούσε ν' ακούσει κάποιος τον Ρόμπερτ Τζόνσον. Τότε επειδή ήταν απλώς ένα άγνωστο χέρι σε μια φυτεία στο Ρόμπινσονβιλ του Μισισίπι. Σήμερα, ο Ρόμπερτ Τζόνσον επρόκειτο να αποτελέσει τη μεγάλη έκπληξη της βραδιάς εδώ στο Carnegie Hall. Με συγκλονίζει όταν σκέφτομαι πόσο μεγάλη τύχη είναι που ένα ταλέντο σαν το δικό του βρήκε τον δρόμο του προς τη δισκογραφία. Όμως απόψε θα πρέπει να αρκεστούμε στο να ακούσουμε δύο από τα ηχογραφημένα του τραγούδια, το παλιό «Walkin' Blues» και το νέο, ακυκλοφόρητο «Preachin' Blues», επειδή ο Ρόμπερτ Τζόνσον πέθανε πριν από λίγο καιρό, ακριβώς τη στιγμή που οι άνθρωποι της Vocalion έφταναν επιτέλους κοντά του για να του πουν ότι θα εμφανιζόταν στο Carnegie Hall στις 23 Δεκεμβρίου. Ήταν λίγο μετά τα είκοσί του και κανείς δεν φαινόταν να γνωρίζει τι προκάλεσε τον θάνατό του». Εκείνο το «κανείς δεν φαίνεται να γνωρίζει τι προκάλεσε τον θάνατό του» θα ήταν ικανό από μόνο του ν' ανάψει μεγάλες φωτιές. Ασε που το καινούργιο «Preachin' Blues» συνοδεύονταν από τον υπότιτλο «Up Jumped The Devil».

Τα τραγούδια που ηχογράφησε ο Ρόμπερτ Τζόνσον είναι ελάχιστα, όμως η επιρροή που είχαν στη μουσική ήταν τεράστια. Οι στίχοι του ήταν βαθύτατα εξομολογητικοί κι αυτό οδήγησε τους μεταγενέστερους μουσικούς στο να καταλάβουν ότι θα μπορούσαν να εκφράζουν στα τραγούδια τους όσο βαθύτερα γίνεται τα συναισθήματά τους. Όμως οι επιρροή του Ρόμπερτ Τζόνσον ξεπερνά τα όρια των blues και επεκτείνεται και στο rock. Ο Έρικ Κλάπτον θεωρεί τον Τζόνσον τον «μεγαλύτερο μπλουζ κιθαρίστα που έζησε ποτέ». Μάλιστα, το 2004 κυκλοφόρησε έναν ολόκληρο δίσκο αφιερωμένο σ' εκείνον, με τίτλο «Me and Mr. Johnson», όπου διασκευάζει πολλά τραγούδια του. Ο Κιθ Ρίτσαρντς και ο Μικ Τζάγκερ έχουν παραδεχτεί ότι έμαθαν πολλά από τον ήχο του Τζόνσον. Ο Ρίτσαρντς είχε πει ότι, όταν άκουσε για πρώτη φορά τον Ρόμπερτ Τζόνσον, νόμιζε ότι έπαιζαν δύο κιθαρίστες στα τραγούδια του. Ο Τζίμι Πέιτζ και ο Ρόμπερτ Πλαντ δανείστηκαν πολλά στοιχεία από τα τραγούδια του Τζόνσον, με τρανό παράδειγμα το «Traveling Riverside Blues». Ο Μπομπ Ντίλαν έχει μιλήσει για τη βαθιά επιρροή των στίχων του Τζόνσον στη δική του τραγουδοποιία, ειδικά ως προς τη σκοτεινή, υπαρξιακή θεματολογία.

Πέρα από μύθους με σταυροδρόμια και διαβόλους, ο Ρόμπερτ Τζόνσον βρήκε έναν σχεδόν μεταφυσικό τρόπο να φέρει στη μουσική τη δαιμονική δύναμη της απόλυτης δημιουργίας.

Μίλα μου Βρόμια - RELOADED

Της ΤΖΕΝΗΣ ΜΕΛΙΤΑ

Είμαι 26 χρονών

και για διάφορους λόγους δεν έχω καταφέρει ακόμα να πάρω το πτυχίο μου, τώρα βέβαια το έχω βάλει στόχο και είμαι αρκετά συνεπής. Το θέμα μου είναι ότι εδώ και έναν χρόνο συγκατοικώ με τον πρώην μου, έναν χρόνο που είμαστε χωρισμένοι δηλαδή, γιατί τα ενοίκια είναι φωτιά και κανείς από τους δύο δεν μπορεί να νοικιάσει κάτι μόνος του. Αυτό, βέβαια, με βολεύει από τη μία, αλλά γενικά η κατάσταση στο σπίτι είναι άβολη και αυτό το ζώ έναν ολόκληρο χρόνο. Αυτός μου πετάει υπονοούμενα για τα γκομενικά μου και καλά για πλάκα, αλλά καταλαβαίνω ότι το κάνει για να με πικάρει. Περίμενα να είναι καλύτερα τα πράγματα, αλλά νομίζω ότι η κατάσταση γίνεται χειρότερη.

Ωχ, πολύ δύσκολο αυτό! Το να νιώθεις άβολα στον χώρο σου είναι ό,τι χειρότερο. Προσωπικά, θα σου πρότεινα να βρεις μια άλλη λύση, π.χ. να συγκατοικήσεις με μια φίλη σου ή με κάποια συνάδελφο ή με κάποιο συγγενή, πάντα με γνώμονα το να νιώθεις άνετα μαζί του/της. Τα ενοίκια είναι φωτιά, έχεις απόλυτο δίκιο, και όσοι γνωστοί μου ψάχνουν σπίτι δεινοπαθούν πραγματικά. Θέλει αρκετό ψάξιμο και –κυρίως– υπομονή. Υπομονή λοιπόν, φίλη μου, και εύχομαι σύντομα να βρεθεί κάτι στα μέτρα σου!

Νιώθω πολύ περίεργα τον τελευταίο καιρό. Εδώ και 7 μήνες, έχω γνωρίσει ένα παιδί και τα πάμε καλά. Το πρόβλημα είναι ότι επειδή εμένα μου αρέσει πολύ και επειδή δεν ήθελα να τον χάσω, συμφωνήσαμε μετά από δική του πρόταση να κάνουμε open relationship. Στην αρχή, πίστευα ότι δεν θα είχα

θέμα μ' αυτό, αλλά έχω αρχίσει και ζηλεύω φρικτά. Τώρα τι να κάνω; Πώς να του το πω; Κι αν με χωρίσει; Αχ, δεν ξέρω καθόλου πώς θα πάει αυτή η κατάσταση...

Θα του το πεις απλά και ξάστερα. Δεν κατάλαβα, δηλαδή; Θα ζεις εσύ όπως βολεύεται εκείνος; Όχι! Με την καμία. Θα του εξηγήσεις πώς νιώθεις και ότι θες μια αποκλειστική σχέση και θα δεις τι θα σου πει. Αν δεν θέλει, δεν πειράζει. Θα πονέσει, αλλά μας ενδιαφέρει να είσαι εσύ καλά μακροπρόθεσμα. Good luck!

Καλησπέρα, Τζένη μας! Λοιπόν, θα στα πω γρήγορα. Παίζει θέμα με γκομενάκι. Τον γνώρισα σ' ένα μπαρ και –φυσικά– του μίλησα κατευθείαν. Εκείνος από τη μεριά του φάνηκε να ψήνεται αρκετά κι έτσι είπαμε να συνεχίσουμε σπίτι μου. Όλα καλά μέχρι που φτάνουμε σπίτι, αράζουμε στον καναπέ με κρασάκι κι επειδή έχω μια τεράστια βιβλιοθήκη σπίτι μου με άδεια μπουκάλια από διάφορα ποτά, γυρίζει και με ρωτάει αν «τα τσούζω». Είπα όχι, και αυτή είναι η αλήθεια, απλώς μου αρέσει να μαζεύω μπουκάλια, μου αρέσει ως αισθητική. Αυτός έφαγε γερό σκάλωμα και από τότε επικοινωνεί ψυχρά μαζί μου, πώς το χειριζόμαστε;

Τα ερωτήματα είναι δύο! Έχει φάει όντως σκάλωμα με τη βιβλιοθήκη; Ή μήπως δεν ψήνεται; Ποιος ξέρει; Και ποιος θα μας το πει; Ο ίδιος! Αφού θες να προχωρήσει το πράγμα μεταξύ σας, πρέπει να το ανοίξεις ξανά το θέμα, να καταλάβουμε και να μας εξηγήσει τη φάση του και αν ψήνεται για το κατιτίς παραπάνω. Από την άλλη, αν δεν είναι αυτός ο λόγος και είναι κάτι άλλο, δεν μπορείς να κάνεις και πολλά...

Μίλα μου βρόμια.
Μίλα μου αληθινά.
email: info@athensvoice.gr
instagram: @melitajenny

Κριός

20 Μαρτίου - 19 Απριλίου

Καλή εβδομάδα, αγαπημένε μου Κριέ! Πολλά θ' αλλάξουν, και μάλιστα προς όφελός σου. Θα λάμψεις εξωτερικά και εσωτερικά. Κάτι που δεν θα περάσει απαρατήρητο από τους γύρω σου, τους οποίους θα έλκεις σαν μαγνήτης. Επιπλέον, θα υπάρξει εύνοια και στα οικονομικά σου, άρα εκμεταλλεύσου την... για αποταμίευση κι όχι για σπατάλη! Στα ερωτικά, αν είσαι μπακουρομπακούρο, ίσως κάνεις μια νέα και άκρως magnetic γνωριμία. Όμως ψάξου λίγο πριν πεις το μεγάλο «ναι!». Αν, πάλι, δεν είσαι μπακουρομπακούρο, βάλε κάποια όρια, και θα δεις πως θα λειτουργήσουν σαν αφροδισιακό και θ' ανάψουν τα αίματα – If you know what I mean!

Ταύρος

20 Απριλίου - 19 Μαΐου

Να έχεις μια υπέροχη εβδομάδα, Ταύρε μου! Θα δεις πως δεν είναι εφικτό να είσαι καλός με όλους. Τα όριά σου τα έχεις φτάσει καιρό και μάλλον πατάς κόκκινη γραμμή πλέον. Πρόσεξε τα προβλήματα, που θα σκάνε βροχή. Από την άλλη, μπορεί να μη γουστάρεις να κάνεις κάποια πράγματα, αλλά στο τέλος να κερδίσεις πολλά απ' αυτά, so why not; Στα προσωπικά, αν είσαι αδέσμευτος, κάποιος σε καλοβλέπει. Δώσ' του χώρο να ξεδιπλωθεί και –πού ξέρεις;– ίσως πρόκειται για έναν μεγάλο έρωτα! Αν δεν είσαι αδέσμευτος, μη μένεις στις υποσχέσεις, αλλά πέρνα στην πράξη, αν θες να δεις άσπρη μέρα.

Δίδυμοι

20 Μαΐου - 20 Ιουνίου

Αγαπητέ μου Δίδυμε, καλή εβδομάδα! Τώρα σου είναι πιο εύκολο το να έρθεις κοντά με καινούργιο κόσμο και να αναθερμάνεις το κλίμα με άτομα με τα οποία είχες καθεί ή τσακωθεί. Από την άλλη, είσαι σε φάση: δουλειά και πάλι δουλειά. Παραδόξως, αυτό σε φτιάχνει. Πάντως και στην τσέπη, αλλά και στο γκομενικό θα δεις εύνοια. Αν είσαι ελεύθερος, ίσως μέσα από φιλικούς σου κύκλους να ξετρυπώσεις νέο και ωραίο γκομενάκι. Αν δεν βρεις ταίρι με τόσο flirty διάθεση, τι να πω! Αν δεν είσαι ελεύθερος –και κρατήσεις μικρό καλάθι–, θα περάσεις μια άκρως ερωτική εβδομάδα με το αμόρε.

Καρκίνος

21 Ιουνίου - 21 Ιουλίου

Αγαπητέ Καρκίνε, καλή εβδομάδα! Κάτι σε πιάνει και τη βλέπεις social butterfly στην τοποθεσία ο κόσμος μου. Κι αυτό αυξάνει τη δημοτικότητά σου. Θέλω, όμως, να μην μπλέξεις τη δουλειά με το γκομενικό. Τώρα μπορείς να βάλεις τα θεμέλια για ένα καλύτερο αύριο. Στα αισθηματικά, αν είσαι μπακούρι, δεν αποκλείεται να παιχτεί κάποιο ειδύλλιο με άτομο που συναναστρέφεσαι μέσω της δουλειάς σου. Πρέπει απλώς να παραμείνεις προσγειωμένος. Αν, πάλι, δεν είσαι μπακούρι, προσπάθησε να στηριχτείς στον σύντροφό σου. Αν δεις ότι δεν σου παρέχει παρηγοριά, δεν αποκλείεται και να τον τζάσεις!

Λέων

22 Ιουλίου - 22 Αυγούστου

Αγαπημένο μου Λιοντάρι, καλή εβδομάδα! Η Αφροδίτη από τον Κριό σου φωνάζει πως ήρθε η ώρα για περιπέτεια και νέες εμπειρίες. Βάλε μπρος, λοιπόν, ότι μπορεί να σε εξελίξει, όπως κάποιο ταξίδι, επιμόρφωση ή και νέες γνωριμίες. Μπορείς να κάνεις όνειρα, με επιφύλαξη όμως. Στα γκομενικά σου τώρα, αν ανήκεις στους αδέσμευτους, δεν αποκλείεται να γνωρίσεις κάτι μέσα από κάποια απόδραση ή και τα social media. Αν δεν θες απογοητεύσεις, κράτα μικρό καλάθι. Αν ανήκεις στους δεσμευμένους, νιώθεις την ανάγκη να έρθεις πιο κοντά με το αμόρε και να ανάψεις τα αίματα μεταξύ σας.

Παρθένος

23 Αυγούστου - 21 Σεπτεμβρίου

Καλή εβδομάδα, φίλε μου Παρθένε! Ότι δίνεις παίρνεις, λένε. Κι αυτό θα είναι το μότο σου αυτό το επτάημερο. Έχεις τα φόντα να εξελιχθείς οικονομικά και ψυχολογικά, καθώς θα δεις τα μικροπροβλήματα να λύνονται. Όσο έχεις τύχη διάβαινε. Και κάπως έτσι σε πετάω στα ερωτικά... Αν είσαι αδέσμευτος, μην έχεις υψηλά standards, καθώς ο Ποσειδώνας είναι γνωστός για τα παιχνιδάκια του! Άρα φλέρταρε ελεύθερα μεν, με λίγες προσδοκίες δε. Αν είσαι ήδη δεσμευμένος, παρότι η ατμόσφαιρα μεταξυ εσού και του αμόρε πρόκειται να είναι άκρως φλογερή, εσύ δεν παύεις να νιώθεις ανασφαλής. Γιατί έτσι;

Ζυγός

22 Σεπτεμβρίου - 22 Οκτωβρίου

Καλή εβδομάδα, Ζυγάκι μου! Η Αφροδίτη από τον Κριό φέρνει έντονη κινητικότητα τόσο στα γκομενικά όσο και στις συνεργασίες σου. Θες να έρθεις πιο κοντά με τους γύρω σου. Πρόσεξε όμως την παγίδα της εξιδανικευσης. Κατέβασε λίγο τα standards σου και μην περιμένεις πάντα να παίρνεις αυτό ακριβώς που δίνεις. Στα αισθηματικά, αν είσαι single, ή που θα γνωρίσεις κάποιο νέο αμόρε ή που θα ασχοληθείς ξανά με κάτι από το παρελθόν. Και στις δυο περιπτώσεις, όπου ακούς πολλά κεράσια, μην κουβαλάς καν καλάθι... Αν δεν είσαι single, απόφυγε τις υπερβολές και σίγουρα θα περάσεις καλά. If you know, you know!

Σκορπιός

23 Οκτωβρίου - 21 Νοεμβρίου

Καλή σου εβδομάδα, Σκορπιέ μου! Με το βλέμμα στραμμένο στα επαγγελματικά σε βρίσκει το επτάημερο. Βλέπεις ότι οι άνθρωποι που σε περιβάλλουν όλο και κάπου μπορούν να σε ωφεληθούν. Πρέπει όμως να σου κουνήσω κόκκινη σημαία και να σου πω ότι όλα θα σου πάνε καλά ΜΟΝΟ αν αποφύγεις τις εξιδανικεύσεις. Στα αισθηματικά, αν είσαι χωρίς ταίρι, ίσως σε χτυπήσει αιφνίδιας έρωτας με κάποιον συνάδελφο. Πά να πάει καλά, δώσε χρόνο and go with the flow! Αν είσαι ήδη με ταίρι, μην κάνεις σχέδια χωρίς να λογαριάζεις και το τι θέλει η άλλη πλευρά, καθώς ενδέχεται να φας τα μούτρα σου.

Τοξότης

22 Νοεμβρίου - 20 Δεκεμβρίου

Καλή εβδομάδα, αγαπητέ Τοξότη! Επτάημερο με άκρως δημιουργική και ευχάριστη διάθεση. Μαζί με την αυτοπεποίθηση και την έμπνευση, γιατί δεν προωθείς τη διασκέδαση και το κα@λάντισμα; Μετρίασε τις προσδοκίες σου, ειδικά αν δεν έχεις την πλήρη εικόνα των πραγμάτων. Στα προσωπικά σου, αν είσαι χωρίς σχέση, μπορείς μεν να γνωρίσεις νέα άτομα, χωρίς να βιάζεσαι, ωστόσο, να βγάλεις συμπεράσματα για τη μεταξύ σας σχέση. Άσε το πράγμα να εξελιχθεί φυσικά, θα πω εγώ. Αν είσαι σε σχέση, μπορείς να αφήσεις τον ρομαντισμό και τον αυθορμητισμό σου να μιλήσουν για σένα και θα δεις πως η σχέση αυτομάτως θα ανανεωθεί!

Αιγόκερως

21 Δεκεμβρίου - 19 Ιανουαρίου

Καλή σου εβδομάδα, Αιγοκεράκι μου! Βάλε κάποια όρια στα άτομα που κινούνται στους κύκλους του σπιτιού και της οικογένειας και απόφυγε την ωραιολογία. Πολλοί θα προσπαθήσουν να σου πουλήσουν πολλά, το θέμα είναι εσύ να είσαι σε θέση να αξιολογήσεις τι σε συμφέρει ν' αγοράσεις. Στα ερωτικά σου, αν δεν έχεις μόνιμο δεσμό, ίσως δεις κάποιο άτομο από τον κύκλο σου να σε γλυκοκοιτάζει. Μπορείς σίγουρα να περάσεις καλά, απλά δεν ξέρω αν είναι ωφέλιμο να επενδύσεις. Αν έχεις δεσμό, θέλεις να έρθεις ακόμα πιο κοντά με το αμόρε και κάνεις πράγματα προς αυτή την κατεύθυνση. Και πολύ καλά κάνεις!

Υδροχόος

20 Ιανουαρίου - 17 Φεβρουαρίου

Αγαπητέ μου Υδροχόε, καλή εβδομάδα! Στροφή προς τα απλά και οικεία έχει το μενού. Και τι καλύτερο από τους φίλους και την οικογένεια; Σε αλλά νέα, πολλοί θα θελήσουν να πάρουν από εσένα, χωρίς να σου δώσουν. Άρα κάνε μια καλή διαλογή, και μείνε προσεκτικός σ' όσα ζητάνε. Στα γκομενικά, αν είσαι ελεύθερος, θα κάνεις αρκετές νέες γνωριμίες. Δεν πρέπει, ωστόσο, να πιστέψεις οτιδήποτε σου παρουσιάζει η άλλη πλευρά – ίσως άλλο να λείει και άλλο να εννοεί. Αν δεν είσαι ελεύθερος και θες να μη γίνεις, πρέπει να παραμείνεις ειλικρινής με το αμόρε. Απαίτησε το ίδιο και από την άλλη πλευρά.

Ιχθύες

18 Φεβρουαρίου - 19 Μαρτίου

Αγαπημένο μου Ιχθύ, καλή σου εβδομάδα! Πολλή σαβούρα, fake news και scam αυτό το επτάημερο. Άρα τα μάτια σου ανοικτά, για να μη σε πιάσει κανείς κορόιδο – σ' το τονίζω αυτό. Παράλληλα, φέρε στο επίκεντρο της προσοχής σου τα οικονομικά, καθώς πολλά θα σου τάξουν, αλλά λίγα θα σου δώσουν. Σε θέματα καρδιάς, αν είσαι ελεύθερο πουλί, δεν συμβιβάζεσαι με κάτι λιγότερο από αυτό που θες, σταθερότητα και ασφάλεια δηλαδή. Και καλά κάνεις, καθώς δεν αποκλείεται να κάνεις γνωριμία με άτομο που να πληροί τις προδιαγραφές σου. Αν είσαι δεσμευμένος, βλέπεις τη σχέση να ανθίζει μέσω της αλληλοκατανόησης και της στήριξης.

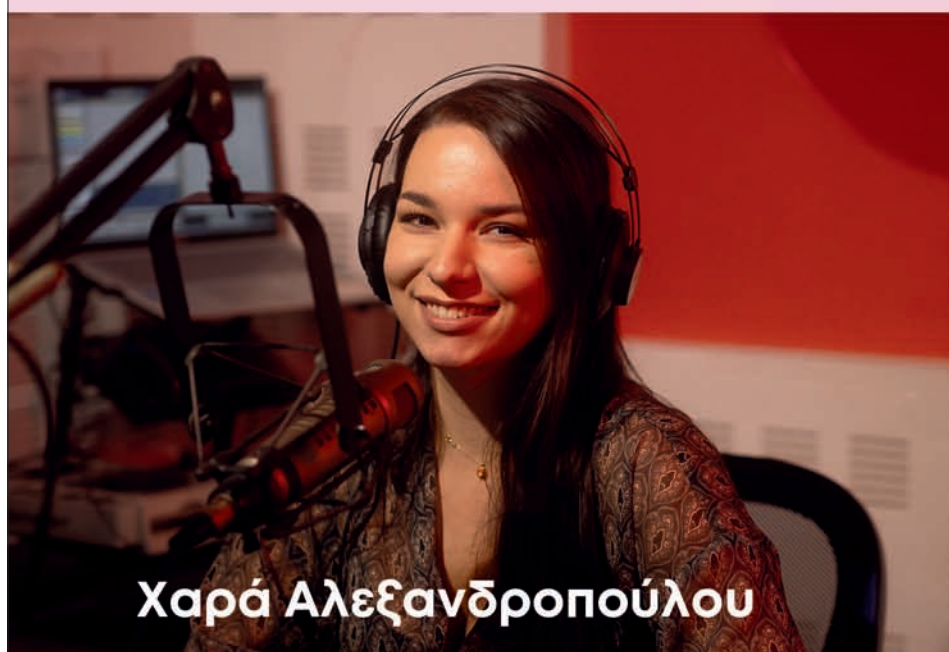
voice
voice
102.5

Χορηγός
αρκάδι
baby

MOTHER'S *day*

11.05.25 71η ΑΝΘΟΚΟΜΙΚΗ
ΕΚΘΕΣΗ ΚΗΦΙΣΙΑΣ

LIVE 12:00 – 14:00

Χαρά Αλεξανδροπούλου

Σωτήρης Ρουμελιώτης

Υποστηρικτής

ΜΟΥΣΕΣ
— ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΜΕΛΙ —

COSMOTE & TELEKOM

ενώνουμε τις δυνάμεις μας

Σου προσφέρουμε ακόμα πιο ισχυρές συνδέσεις
με όποιον ή ό,τι ονειρεύεσαι.

COSMOTE
Συνδέουμε τον κόσμο σου.

